

LIBRARY OF CONGRESS

0002050187A

(10)

The first part of the paper is devoted to a general
 introduction of the subject. It is then divided into
 three main sections. The first section deals with
 the general principles of the theory. The second
 section is devoted to the application of these
 principles to the case of a particular system.
 The third section discusses the results of the
 calculations and compares them with the
 experimental data. The paper concludes with a
 summary of the findings and some suggestions
 for further work.

Doletoua holub sedrzienu nad rzienu zalost-
iuo wrzakhozie wlie lelu aiti lele liri w
tobie tazleta uach cholubicu drahu smily
p smilitku ach azlobni zbihon chuati holubicu
iotnele vhrad ach vhrad tvrdu aiobchaze in
nole kol tvrda hrada zalostiuo wzdicha poluei
drahei milei othrada nalkalu nalkaleliiede
zalostiuo sedie luieni lele mlcie ipletie holub
zalostiuo wrza poduize iunole hlauu knie mu
uece ti holubcie mutni tobie mutno tamu to
bieli krahuec uchwati tun druzin ti zbihoni
tamo nato tvrde hradi ti uchwati moim d hu
pdrahuczku aotnele ach vhrad vhrad vtrudi
holubcie tibi si bil ualel krahuec kdibitobie
bilo srdce udatno tibilibil uiozziel krahuec
luudrahu kdibi tobie bila draua ostradrapu
tibilibil zabil krahuec zlobini kdibitibil tu
rdu malo zraui nolec wzhoru mutni iunole
ze zenii nazbihon tobie srdce pudatno pti
hu tobie ptiw ie hranie silna oltra tobie ie
whlauu tiezele zelezni mlac rucie iunole
dolow wdoletenni lele iwze nalie luoni bu
inaramie mlaciuoi spicie lele temnim ku
hradu ku tvrdu bie uhrada tvrda nocu we
zdie temno tlucie silnu piestiu ktoto khra
dalloua iale louec bludni otuorne lie wta
clufet silnu piestiu otwozie wtere kdie v
ladika zbihon zaueliku lienui tamu zbihon
uilni tamu plaka dieua aiotuoryi lowcu ne
otuoryi zbihon irozrazi mlate drzui silni in
nole irozrazi mlate zbihonienu hlauu h
dem wozdie bieha iwlie whradie pobi uluei
krahuec dieui douliueta leze pde ranellan

Hanka, Václav, 1791-1861

POLYGLOTTA
KRALODVORSKÉHO
RUKOPISU.

TEXT V PÓVODNÍM I OBNOVENÉM PRAVOPISU; PŘEKLAD :
RUSKÝ, SRBSKÝ, ILLYRSKÝ, POLSKÝ, HOBNOLUŽICKÝ, VLASKÝ,
ANGLICKÝ, NĚMECKÝ; UKÁZKY: DOLNOLUŽICKÉHO, MALO-
BUSKÉHO, KRAJNSKÉHO, FRANCOUZSKÉHO I BOLGARSKÉHO.

V Y D Á N Í

VÁCESLAVA HANKY.

Vojta Náprstek

V PRAZE.

NÁKLADEM VYDAVATELOVÝM.

1852.

PG 5022

A1 H3

2053c

25 May 61

47K83.53819

RUKOPIS KRALODVORSKÝ

v původním i obnoveném pravopisu str. 2. 3.

PRĚKLADY:

ruský	121	maloruský	525
sibský	221	krajnský.....	539
illyrský.....	315	vlašský.....	541
polský.....	387	francouzský	625
hornoluzický.....	463	anglický.....	639
dolnoluzický	523	německý	723
		bolgarský...	791

PŘIPOMENUTÍ.

Jako Hřekové, Plavci Argonští, Hrdiny před Trojou, a sedmero Hřekův na bojištích Thebánských — jako tito svého Homéra, Aischyla i Orfeana našli; — tak spívali naši Lumírové i Zabojové slavné činy starobylých hrdin, války knížat, krvavé půtky zeman, slasti i strasti lásky, i jiná podobná dobrodružství; toho nám poskytuje důkaz tento výborný zlomek lyricko-epických nerymovaných národních spěvův, o nichž právem Dobrovský ve své historii českého jazyka i starší literatury praví, že všecko převyšují, co se posud starých básní našlo.

Bylo to dne 16. září 1817, co sem poklad ten v Králově Dvoře ve sklepe kostelní věže, přebíraje se v Žižkovských strelách, našel. Na první pohled

zdály se to býti latinské modlitby, ale jaká radost hnula srdcem mým, spatřiv že to česky, i jak zrůstala radost ta, když sem čím dále tím více výbornosti i příjemnosti nacházel! Přebudiž bohu žel, že toho jen dvanácte malých lístkův i dva úzoučké proužky ostalo. Rukopis ten jest na pergaméně drobnoučkou literou, jako zde přiložený snímek, psán, i podlé liter soudil Dobrovský, že to bylo mezi 1290 i 1310 přepisováno, skládáno pak, zvláště některých kusův, mnohem dříve. Tím více jest k politování nenahraditelná stráta ostatní částky, kteráž k této zachráněné ani přirovnána býti nemůže; neboť celé sebrání záleželo nejméně ze tří knih, jakož viděti z nadpisův pozostalých kapitol třetí knihy. Co v sobě první i druhá kniha zavírala, nesnadno se domýšleti, protože z nich žádných stop nezůstalo: nejspíše hr-

dinské spěvy. Kdyby každá z oněch pětmečítma chybějících kapitol jen dvě básně byla obsahovala, užby jen z třetí knihy padesáte básní se bylo stratilo!

Kto nám povi jména skladatelův? Kto toho, kterýž je s takou chutí v jedno sebral? Nespívaliť toliko muži obecní, mnohý statečný rytíř básnil svou píseň, an zatím meč i přílbice v koutě spočívali. Zdaž sám král Váceslav († 1253), otec Otakarův nespíval česky? — i snad přeložili sobě některé jeho písně němečtí dobrodruhové s pomocí českých dvořan, jemu se tím zalibiti chtěce, kudyž v zbirku milostných spěvcův německých přišel. Zdaž nešťastný Záviše Vítkovic (lěta 1290) sřat, zdaž on u vězení ¹⁾ některé

¹⁾ Tu mnoho rozličných piesni složil, neb byl muž dosti učený a výborný spievák. *Hájková Kronika* list 261. str. obr.

částky těchto spěvův nesložil ²⁾, aneb
 sbírky této sám neporádal? Pročby
 Čech německy spívati měl? — Spívalť
 Lumír ještě dříve, i slovy i pěním
 pohýbal Vyšehrad i vše vlasti! Mámeť:
 »*Ha ty naše slunce!*« mámeť i »*Hospo-*
dine pomiluj ny.«

Těmito spěvci i jich písněmi pučelo
 se símě krásných věd i umění: ne-
 skonanou vnađu, nejnevinnější radost,
 nejvznešenější rozkoš vlévaly v život
 národu. Mnohý zvuk nám navěky za-
 šel, mnohé písně snad ještě v puchu
 tmavých i zasutých sklepův práchnivějí,
 neboť málo co vsteku přepiaté horli-
 vosti ušlo, a naše stará literatura po
 deskách jinojazyčných rukopisův rozsá-
 pána shledávati se musí.

²⁾ Ubi multas lepidasque in fortunae suae
 solatium cantiunculas, quas manuscriptis vetus-
 tissimis in codicibus saepius inveni, composuit.
Bohuslai Bálbini Epit. histor. p. 296.

Že básně naše na dějepisných udalostech založeny jsou, potvrzuje se čím dál tím více; a čím více pramenův se shledává, tím více se jednání jejich vyjasňuje. Tak k. p. Kublajevnu v Jaroslavu každý za pouhou poetickou ozdobu a vykrášlení básně samé držel, ale Volynský letopis nás poučuje, že loupež ta ne nad tatarskou, ale nad ruskou kněžnou v Slezsku spáchána byla.³⁾ Tak i Záboj i Slavoj, Ludiše i Lubor, ano i Zbyhoň i Jelen časem svého objasnění dojíti mohou.⁴⁾

Z jiných rukopisův jsou poslední čtyry básně a sice I. Sněm i II. Lubušin

³⁾ Viz »O Rostislavovi kn. ruském.« Časopis českého Museum 1842 str. 23 a dále, pak »Der Mongolen Einfall im Jahre 1241« v Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften. V. Folge Bd. 2. S. 402 a dále.

⁴⁾ Dle pojednání Prof. Tomka náleží Záboj i Slavoj do první polovice VIII. věku, a nej spíše do času od r. 728 až do r. 748.

soud, III. Přeněžná píseň milence pod Vyšehradem, jakož i IV. Píseň krále Váceslava I. i chovají se též v knihovně českého Museum. Při poslední jest ještě jiný starší prepis *Jelena*, kterýž i v Kralodvorském Rukopisu se nachází.

Úplná vydání Rukopisu Kralodvorského v původním starém jazyku: 1) v Praze s něm. překl. 1819. 2) v Petrohradě s rusk. výkl. 1820. 3) v Praze s úvodem V. Svobody 1829. 4) v Praze s ukázkami slovanských překl. 1835. 5) v Praze kyrillským písmem s Igorem. 1836. 6) v Praze osmerojazyčné 1843. 7) v Praze ve Výboru. 1845. 8) v Praze s překl. něm. M. Hr. Thuna. 1846. 9) v Praze s překl. něm. V. Svobody. 1847. 10) v Praze původní text 1851. 11) V Praze původní text s něm. překl. V. Svobody 1851. Bez původního textu úplná přeložení 1) Polské v Krakově 1836 a v Praze 1852. 2) Ruské v Moskvě 1846 a v Praze 1851. 3) Illyrské v Budíně 1844—1851 v Praze 1851. 4) Srbské v Praze 1851. 5) Hornoluzické v Praze 1852. 6) Vlaské v Praze 1851. 7) Anglické v Praze 1852.

Str. 84, ř. 18. p̄smilitku místo p̄militku
» 85, ř. 18. přezmilitkú » přémilitku.
» 687, vynechán jest 4. řádek:
Cleft is his helm by Lubor's hand;

Od téhož vydavatele jsou ještě k dostání:

*** САЗАВО-ЕММАУЗСКОЕ СТОЕ БЛАГО-
ВѢСТВОВАНИЕ. SAZAVO-EMMAUZSKOJE
SVJATOJE BLAGOVĚSTVOVANIE.**

S průčelním obrazem v oceli i dvěma snímky 3 zl.st.

Jest to vlastně kniha rukou sv: opata Prokopa okolo 1030 leta psána, nejstarší posud známý slovanský rukopis. Latinský titul jest: Sazavo-Emmauntinum Evangelium, nunc Remense vulgo »Texte du Sacre.« K lepšimu porozumění toho jest v českém jazyku pro západní Slováky, a v ruském pro východní, stručná grammatika pod názvem:

*** ПОЧАТКЫ ПОСВѢТНѢГО ЯЗЫКА СЛОВАНСКѢГО.** Od Váceslava Hanky. 49 str. se dvěma rytinama. V Praze 1846 po 15 kr. str.

*** НАЧАЛА РУССКАГО ЯЗЫКА.** Počátky ruského jazyka od Váceslava Hanky. V Praze 1850. 168 str. v 12ce. se dvěma rytinama, cvičením i slovníčkem. 50 kr.

MLUVNICE POLSKÉHO JAZYKA, Václava Hanky druhé, poopravené vydání. V Praze u J. G. Calve 1850. str. XXIV a 186. Cena 40 kr. st.

MLUVNICE ČESKÉHO JAZYKA na základě soustavy Dobrovského. Od V. Hanky. Třetí vydání v Praze u V. Hessa 1849. str. XII i 268. 40 kr.

*** PRAVOPIS ČESKÝ.** Od Václava Hanky. Deváté vydání. V Praze 1849. str. 96, 9 kr. str.

*** DALIMILOVA CHRONIKA ČESKÁ,** v nejdávnější čtení navracena s různoslovím i při-

- davky deseti rukopisů opatřena. Od Váceslava Hanky. Se snímkem nejstaršího rukopisu. Otisk druhý. V Praze 1851, str. 24 i 264. 50 kr.
- OBRAZY DĚJIN ČESKÝCH.** Od Vácesl. Hanky. Druhé vydání. S 12. obrázky. V Praze 1850. str. 242 v 12ce., u Václava Hessa. Váz. 30 kr. stř.
- * **RUKOPIS KRALODVORSKÝ,** a jiné výteč-
nějšíe národnie spěvopravné básně, slovně i
věrně v původniem starém jazyku, s připoje-
niem německého přeložení. Vydání desáté
Váceslava Hanky, 20 kr. stříb.
- * Týž bez německého přeložení. 10 kr. stř.
- * **POESIE NAZIONALI** lirico-epiche della Boe-
mia tratte dal codice di Králové Dvůr. Versione
di Felice Francesconi. Praga 1851. 10 kr.
- * **КРАЛЕДВОРСКАЯ РУКОПИСЬ.** Собра-
ние древних чешскихъ эпическихъ и ли-
рическихъ пѣсень. Переводъ Н. Берга.
Въ чешской Прагѣ 1851. 106 стр. Цена 30 к. стř.
- КРАЉОДВОРСКИ РУКОПИС.** Превод Славка
Златојевића. У злат. Прагу 1851. 20 kr.
- * **KRALODWORSKI RUKOPIS.** Přeř. wod J. E.
Smolerja. Pr. 1852 a
- * **KRÓŁODWORSKI REKOPIS.** Przeř. przez
Lucyana Simiéńskiego. W Pradze 1852. str.
80. po 15 kr.
- * **KRAKOWIAKY.** Národní písně polské, v pů-
vodním jazyku s českým přeložením. V Praze
1851. Za 20 kr.
- * **PRAVOPIS RUSKO-ČESKÝ** Jarosl. Puchmíra.
Druhé vydání Pr. 1852, s pěti lithografova-
nými předpisy. Za 9 kr.

 Hvězdičkou poznamenané knížky jsou u
vydavatele v českém Museum o třetinu
laciněji.

RUKOPIS
KRALODVORSKÝ.

OLDRICH I BOLESLAV.

— — — — siewcz rn les
tamo kamsie wladiki sniechu
sedm sich wladik s udatnimi sbori
Vihondub tamo sniem snahu chuata
se vsiu chasu suoiu temné nocznem
sie chasa mu biese nasto chlapov
wsiechsto imiese wnoznach brsietne mecie
kmeciê wsiechsto imiese mocna paze
kvihoniu wutrobach statnu vieru
dostupichu mita strsedê lesa
podachusî kolem prauie rucie
tichimi slouesi houorsili
Nocsie prsieualise prsiespolnoci
pokrocise kiutru sedoseru
aita uece Vihon kniezu Oldrie
hoi poslisti ueleslauni knieze
boh ti buiarost da uwsie udi
boh ti da wiehlasi vbuinu hlauu
ti ny uedi pti zlim polanom
potuem slouie poidem vpuo wleuo

OLDRIK I BOLESLAV.

— — — — — sê v zrn les
 tamo, kamo sê vládyky snêhu,
 sedm sif vládyk s udatnými zbory.
 Výhoň Dub tamo s niem snahú fiváta
 se vsú fiasú svojú temnem nozniem.
 Sê fiasa mu bese na sto flapón,
 vsef sto jmese v noznáf brétné meze,
 k mezem vsef sto jmese mocná paze,
 k Výhoniu v utrobáf statnú vieru.
 Dostúpihu mýta strédem lesa,
 podaŕu si kolem pravé rucé,
 tífými slovesy hovoriŕu.

Noc sê prévalise prês pólnoci,
 pokrozise k jutru sedoseru;
 ajta vece Výhoň knêzu Oldrê:
 »Hoj poslys ty veleslavný knieze!
 bôh ti bujarost da u vse údy,
 bôh ti da vêhlasy v bujnú hlavu;
 ty ny vedi proti zlým polanóm!
 Po tvém slové pójdem vpravo vlevo,

bud vprsed bud wzad vwsie potki lute
 wzhoru wzmuste chrabrost buinich srdec
 Aita kniez wie ppor wmocnu ruku
 zamnu zamnu chrabro napolani
 napolani vhi nasich zemi
 hrrnusesie zaniem osm wladik
 swladikami trsiesta polsta voinow
 voinow prsieudatnich tamo kdie bie
 mnostuie polan rozualeno wessnie
 Nawrsie kdie stachu pokrai lesa
 aiwsia pha mlcie viutrsniem spani
 wltausie kursie wraniei parsie
 zaphu sie pmodruiu wrrsi
 zawrchi wzchod sedi piasniuie
 shori dolow ticho wsietichunko
 wtichei pze chitro pokrichusie
 oruzie wsie krzni zahalichu
 Ide pastucha po serem iutrsie
 hlasa branu otworsiti wzhoru
 slise stze volanie pastusino
 otworsi mu bnu prsieswltauu
 wznide pastirs namost hlasnotrubi
 wzkoci kniez namost sedm wladik zaniem
 pkni cwala se wsiem sesui ludê
 uderichu rani bubni hromne
 uirazichu zuuki trubi hluczne

buď vpréd, buď vzad, u vse pötky luté,
vzhóru, vzmuzte hrabrost bujoňfi srdce!«

Ajta knéz vzé prápor v mocnú ruku:

»Za mnú, za mnú hrabro na polany,
na polany, vrahy nasifi zemí!« —

Hrnuse sé za niem osm vládyk,
s vládykami trie sta pól sta vojnóv,
vojnóv préudatnýfi tamo, kde bé
mnostvie polan rozvaleno ve sné.

Na vrse, kde stáfu, po kraj lesa;
aj vsa Praha mlzie v jutřniem spaní,
Vltava sé kúrie v raniej páre,
za Prahú sé promodrujú vrši,
za vršy vsřhod sedý projasňuje.

»S hory dolóv! Tiřo vsetifiúnko!«

V tiřej Praze hytro pokryřu sé,
oruzie vse krzny zahaliřu.

Ide pastuřa po serém jutře,
hlása bránu otvoriti vzhóru.

Slyse stráz volánie pastusino,
otvori mu bránu přes Vltavu.

Vznide pastýř na most, hlasno trúbi;
vskoží knéz na most, sedm vládyk za niem;
prokní cvála se vsiem se svým ludem.

Uderiřu rány bubny hromné,
vyraziřu zvuky trúby hluřné.

choruhui tu sbori namost wražia
 uesmost otrsasasie pod iich dauē
 stch uderi uwsie upolani
 aipolene oruzie chuataiu
 aiwladiki sieczne rani seku
 polene tu skaciu siemotamo
 dauem trciu kubranie prsiekopi
 daledale prsied udatnu sieciu
 aiuicestuie iesti bohem dano
 wstane iedno slunce powsiem nebi
 wstane Jarmir nad wsiu zemiū opiet
 rosnosisie radost po wsiei pze
 roznosisie radost kolkol phi
 rozletnusia radost powsiei zemi
 powsiei zemi ot radostnei phi.

Pocinasie kapitule sestmezcieta trsie-
 tiech knih opobitisasikow.

Aiti slunce ai sluneczko
 tilisi zalostiuo
 cie~ ti swietis na ny
 nabiedne ludi
 kdie iest knniez kdie lud nas brani
 kotie daleko zaiel

Koruhvy tu zbory na most vraziá,
ves most otrásá sê pod jifi davem.

Straš uderi u vse u polany;
aj, polené oruzie fivátajú,
aj vládyky sêzné rány sekú!
Polené tu skáziú sêmotamo,
davem trziú ku bránê priekopy,
dále, dále prêd udatnú sêziú.

Aj vícestvie jesti bohem dáno!
vstane jedno slunce po vsem nebi,
vstane Jarmír nad vsiú zemiú opêt.
Roznosi sê radost po vsej Praze,
roznosi sê radost kolkol Prahy,
rozletnu sê radost po vsej zemi,
po vsej zemi ot radostnéj Prahy.

BENEŠ HERMANOV.

Aj ty slunce, aj slunézko!
ty-li si zalostivo,
zemu ty svietis na ny,
na biedné ludi?

Kdê jest knêz, kdê lud nás branný?
k Otê daleko zajel:

kto ny wrahô uitrze
 sira vlastice
 dluhim tahem niemci tahu
 asu niemci sasici
 otzhorsielskich drsiewnich hor
 wnase kraïini
 Daite nebozatka daite
 strsiebro zlato zbozice
 paki wam wizehaiu
 duori chizice
 awsiecko nam uizehach
 strsiebro zlato pobrachu
 houedceⁱ otehnachu
 dale ktroskam idu
 netuzte kmetie netuzte
 iuz uam trauczka wstaua
 tako dluho stupana
 cuzim kopitem
 vite uence z polskich kuetow
 sue^v uipstiteliu
 oseniesie zelena
 pmieniesie wsie
 Ruciesie (wsie) pmienise
 aita Benes hermanow
 tamo lud whromadu zue
 ptiw sasikom

kto ny vrahóm vytrže,
sirá vlastice?

Dlúhým tahem němci tahú,
a sú němci sasici,
ot zhorélskýh drévníh hor
v nase krajiny.

Dajte, nebozátka, dajte
striebro, zlato zbozice,
paky vám vyzehajú
dvory, fyzice!

A vsecko nám vyzehašu,
striebro, zlato pobrašu,
hovédce otehnašu;
ďále k Troskám jdú.

Netuzte, kmetie, netuzte!
juz vám travizka vstává,
tako dlúho stupaná
cuzím kopytem.

Vijte věnce z polskýh kvétov
svému vyprostiteliu!
Osenie sè zelená,
promènie sè vse.

Ruze sè vse promènise.
Ajta Benes Hermanov
tamo lud v hromadu zve
protiv sasikóm.

shluciechusie kmetsti lude
 wlese podhrubu skalu
 wsiak zaoruzie ime cep
 p̣tiuo w̄hom
 benes benes wprsedu iede
 zaniem wes lud drazliui
 pomstu pomstu uola wsiem
 sasom pleniucim
 Aita hnieui vchuatichu
 krutostiu obe st̄nie
 wzbursichu sie wutrobach
 rozezlenich muz
 rozohnichu zraki ieiū
 p̣tiw̄ sobie st̄siuo
 wstanu kigi nad kie
 kopie nad kopie
 strazistie tu obie stranie
 iakzbi les wlessie ualil
 iak blesk hroma ponebi
 tako blesk meciw
 wzezuucie skrsiek hrozonosni
 poplasi ues zuers leski
 wsie nebeska letadla
 az potrsieti wrch
 rozlehasie pouvalech
 otskalnatich hor

Shluzefu sè kmetstí lidé
v lese pod hrubú skalú,
vsak za oruzie jmé cep
protivo vrahóm.

Benes, Benes v prèdu jede,
za niem ves lud drázlivý;
»Pomstu, pomstu!« — volá — »vsem
sasóm pleniucím!«
Ajta hnèvi uhvatifu
krutostiú obè stranè,
vzbúrifu sè v utrobáfi
rozezlenýfi muz.

Rozohnifu zraky jejú
protiv sobè strasivo,
vstanu kyji nad kyje,
kopie nad kopie.

Srazisté tu obè stranè,
jakzby les v les sè valil,
jak blesk hroma po nebi,
tako blesk mezev.

Vzezvuzè skrèk hrózonosný,
poplasi ves zvèr leský,
vse nebeská letadla
az po trèti vrfi.

Rozlèhá sè po úvalefi
ot skalnatýfi hór

turaz kiew tu meciw
 iak kot uetchich drsiew
 tako stasta obie stranie
 ptiw sobie bezhnutia
 nazasazenu patu
 napewnu litku
 Obratisie benes wzhoru
 kinu meciê napuo
 tamosie sila hrnu
 kinu naleuo
 iwlewo bursisie sila
 otzad naskalnati lom
 izlomawsie kamenie
 naniemce wrhu
 ide potka schluma wrowniu
 ibi niemcem vpieti
 ibi niemcem prnuti
 ipobitie iim.

tu ráz kyjev, tu mezev,
jak kot veľkýh dřev.

Tako stasta obě straně
protiv sobě bez hnutia
na zasazenú patú,
na pevnú lýtkú.

Obráti se Benes vzhóru,
kynu mezem napravo,
tamo se síla hrnu ;
kynu nalevo,

I vlevo búrise síla.
Ot zad na skalnatý lom,
i z loma vse kamenie
na němce vrhú.

Ide pótka s řiluma vrovniu;
i by němcem upěti,
i by němcem prnúti,
i pobitie jim!

Pocinasie ouelikich boiech krsiestan
statari.

Zuiestuiu uam pouiest veleslaunu
ouelikich potkach lutich boiech
nastoite i ues suoi vm zbieraite
nastoite inadiwno wam sluchu
Vewlasti kdie Olomuc wewodi
iesti tamo hora neuisoka
neuisoka hostainow iei imie
mati bozia diui tamo tuorsi
Dluho wlasti nasie wmirse biechu
dluho obih mezi 'udê ktuese
neotwzchoda wzemiech bursia wstase
wstase dcersiedle taterska chama
iuz krsiestenstilude p^okamenie
p^operli ipz^olato zabili
Lepa kublaiewna iako luna
uslise zewlasti nazachodie
wsiechze wlastech luda mno^o zine
otpuisie poznat nrauow cuziech
nanoi tu skoci iunow deset
iduie dieuie ku p^owodu ieie
nahrnuchu cie^o trsieba biese
iwsedachu wsi narucie konie
ibrachusie kamo slunce spieie

JAROSLAV.

Zvěstuju vám pověst veleslavnú,
o velikých pótkách, lutých bojěh;
nastojte i ves svůj um zbierajte,
nastojte, i nadivno vám slušu!

Ve vlasti, kdě Olomúc vévodí,
jesti tamo hora nevysoka,
nevysoka, Hostajnov jěj imě;
máti bozia divy tamo tvorí.

Dlúho vlasti nase v mirě běšu,
dlúho obih mezi ludem ktvese,
ne ot vshoda v zeměh búria vstáse,
vstáse dcerě-dle taterska háma,
juz krěsténstí ludé pro kamenie,
pro perly i pro zlato zabili.

Lepá Kublajevna jako luna
uslyse, ze vlasti na záhodě,
v síh-ze vlastech luda mnoho žive.

Otpravi sě poznat nračov cuzěh.
Na nohy tu skozi junov deset
i dvě děvě, ku próvodu jějě.
Nahrnušu, zeho trěba běse,
i vsedašu vsi na ruzie koně,
i brašu sě kamo slunce spēje,

Iako zora poiutrsiesie sieie
 kehdi nad mrkaui sumi wznide
 tako siedci kublaiewa chama
 rozenu istroinu krasu siese
 obwleciena biewsia wzlatohlawie
 hrrdlo niadra rozhalena imiese
 uencienna kameniem i plami
 diuiechusie niemci krase take
 zaudiechu bohatstwo iei uelim
 strsiezechu iei puti ieie drahu
 vipadnuchu naniu mezi drsieui
 zabichu iu ipobchu sbozie
 Kdizsie slise kublai cham taterski
 ciesie sta sedceru ie° drahu
 sebra woie sewsiech vlasti ualnich
 tieze swoi kamo slunce spieie
 slisechuto králi nazachodie
 ez cham spieie nã ludne ich vlasti
 srotichusie druhi kedruhev
 isebrachu pueliku voisku
 itazechu palem ptiw iemu
 narowni(sie) walnei polozichu
 polozichu ichama zdie zdachu
 kublai kaze wsiem suim czarodieiem
 hadaciem huiezdarsiê kuzelnikom
 abi zuiestouali uhodnuce

Jako zora po jutré sě sěje,
 kehdy nad mrkavy sumy vznide;
 tako sě dci kublajeva hāma
 rozenú i strojnú krasú sěse.
 Obvlezena bē vsa v zlatohlavě,
 hrdlo, hādra rozhalena jměse,
 věnzena kameniem i perlami.

Diviehu sě němci krāse také,
 záviděhu bohatstvo jěj velim,
 strážěhu jěj púti jejé drāhu;
 vypadnuhu na niu mezi drěvy,
 zabihu ju, i pobrahu zbozie.

Kdyz sě slyse Kublaj hām taterský,
 ze sě sta se dcerú jeho drahú;
 sebra voje se vseh vlastí valnýh,
 tieze s voji, kamo slunce spěje.

Slysehu to králi na záhodě,
 ez hām spěje na ludné jih vlasti;
 srotihu sě druhý ke druhému,
 i sebrahu převelikú vojsku,
 i tazěhu polem protiv jemu.
 Na rovni sě valnéj polozihu,
 polozihu i hāma zdě zdahu.

Kublaj káže vsem svým zarodějem,
 hadazem, hvězdárém, kúzelníkóm,
 aby zvěstovali uhodnuce,

kterakibi konec boi imiel wzieti
 sebrachusie nalit czarodeii
 hadaci huiezdarsi kuzelnici
 naduie ^{oo}stnie kolo rostupichu
 inadli trest crnu polozichu
 iiu naduie polie rozcepichu
 pruei pole kublai imie wzdiechu
 vterei polie krali imie wzdiechu
 vetchimi slouesi nadsim wzpiechu
 pociechu trsti spolu voieuati
 itrest kublaieua swicezise
 Wzradouasie mnostuie wsie° luda
 p̄kni tecie rucie koniê suoi
 idorsadsie voie postauichu
 krsiestene niswieti neimiechu
 ahnachu bezuma wrsadi pohan
 staku pichu iaku silu imiechu
 tusie prui boi whromadu srazi
 strsieli dscichu iako p̄ual ^{oo}sm̄kow
 oscepow lom iako rachot hroma
 blsket meciew iako ohen bursie
 obie stranie iarobuinu silu
 druha druzie postupati brani
 pohani iuz mnostuie krsiestan hnase
 iuzbi iim biliodoleli
 bineprsisli czarodei wnouie

ktorakýby koniec boj jmel vziati.

Sebrahu se nalit zaroději,
hadazi, hvězdari, kúzelnici,
na dvě straně kolo rozstúpifu,
i na dli trest zrnú polozihu,
i ju na dvě pólě rozssepifu,
prvej pólě Kublaj imě vzděhu:
vterěj pólě králi imě vzděhu,
vetřými slovesy nad sím vzpěhu.

Pozěhu trsti spolu vojevati,
i trest Kublajeva svícezise.
Vzradova se mnostvie vseho luda,
prokní teze ruze k koněm svojim,
i do řad se voje postavifu.

Krěstěné ni světi neiměhu,
a hnahu bez uma v řady pohan,
s takú pýřú, jakú sílu jměhu.
Tu se prvý boj v hromadu srazi;
strély dszifu jako prieval s mrakóv,
oszepóv lom jako rařot hroma,
blskot mezev jako oheň bůrě.

Obě straně jarobujnú sílu
druha družě postúpati bráni.

Pohany ju2 mnostvie krěřtan hnáse,
i ju2-by jim byli odoleli,
by nepriřli zaroději vnově,

pnesuce titrsti rozcepene
 Tateresie uele zapolechu
 nakrsiestani luto uirazichu
 takokrupoie posobie hnachu
 ze ieiakzuers plachi rozprnuchu
 tu scit leze tu helmice draha
 tukon wlecie wstrsiemnech voieuodu
 tu sien iesutno wtatari tecie
 ande milosrdie pboh psi
 tako tateresie roznoichu
 wzkrsiestani dan cietnu polozichu
 duie kralewstuie sobie podmanichu
 stari kieu inouihrad pstran
 wzkorsie roznosisie horsie wzemiech
 powsiech vlastech lud sbierati stanu
 postauichu cztirsie ualne voie
 obnouichu wrastuie statarini
 Tateresie hnuchu v^{oo}puu st^{oo}nu
 iak^{oo}mk czni kehdi ledé hrozi
 posuti urodi tucznych poli
 takobi roi slisan otdaleka
 nalit uhर्सie wsetninishie shluku
 nalit oruzeni snimi strsietnu
 auiesutbi chrabrost udatenstuie
 wiesut wsie iich drzostne wspieranie
 srazuce tatere strsiedem wrsadi

prinesúce ty trsti rozszepené.
 Tateré sè vele zapolehu,
 na krèšťany luto vyrazihu,
 tako krupo je po sobè hnahu,
 ze je jak zvěř plahý rozprnuhu.
 Tu szit leze, tu helmice drahá,
 tu kóň vleze v strémneň vojevodu,
 tu sèn jesutno v tatary teze,
 ande milosrdie pro bóh prosi.

Tako tateré sè rozznojihu,
 vz-krèšťany daň zetnú polozihu,
 dvě králevstvie sobè podmanihu,
 starý Kyjev i Novýhrad prostran. —
 Vskoré roznosi sè horè v zemieň,
 po vseň vlasteň lud zbierati stanú;
 postavihu ztyrie valné voje,
 obnovihu vrastvie s tatariny.

Tateré sè hnuhu v pravú stranu,
 jak mrak zrný, kehdy ledem hrozí
 posuti úrody tuznýň polí:
 tako by roj slyšan ot daleka.

Nalit Uhrié v setniny sè shlukú,
 nalit oruzeni s nimi strétnú,
 a v jesut by šrabrost, udatenstvie,
 v jesut vse jih drzostné vspieranie.
 Srazúce tateré strédem v rady,

rozprnuchu wsie iich voie cietne
 poplenichu wsiecie wzemi biese
 odstupi nadieia wsie krsiestani
 ibi horsie horsia wsieho wiecse
 wzmodlichusie bohu zalostiuo
 biie spasal sich tatar zlostiuich
 vstanohospodine whnieuie suoiem
 spstny whow spstny stihaiuciech
 potlaciti chtieiu dusu nasu
 okluciuce ny wnuz wlci ouce
 prui boi nam stcen stcen wteri
 tateresie vpolscie rozlozichu
 blize bliz poplenichu wsie vlasti
 dodrachusie lato kolomucu
 bieda wstane tuzsia pokrainach
 nicie nebi psto ppohani
 Ualeno den valenoden vteri
 wicestuiesie nikamo nekloni
 aita rozmnoziesie tatar mnostuie
 iaksie mnozie vecierni tma wiesen
 ivpouodniu sich tatar lutich
 kolebasesie voi krsiestan strsjedem
 usilnosie druce ksiemu chlumku
 na nemz mati bozia divi tvori
 wzhoru bratri wzhoru wola Vneslau
 uderi suim meciem nascit strsiebrn

rozprnuhu vse jifi voje zetné,
poplenihu vse, ze v zemi bese.

Otstúpi nadéja vse kréstfany,
i by horé hořa vseho vézsie.

Vzmodlihu sê bohu zalostivo,
by je spásal sifi tatar zlostivífi:

»Vstaň o Hospodine v hněvě svojem,
sprost ny vrahov, sprost ny stihajüciefi;
potlaziti chtějú dusu nasu,
okluziüce ny vnuz vlci ovce.«

Prvý boj nám stracen, stracen vterý,
tateré sê v polscé rozlozihu,
blize blíz poplenihu vse vlasti,
dodrahu sê luto k Olomücu.
Bieda vstane tuzsia po krajináfi,
nize neby prosto přéd pohany.

Váleno deň, váleno deň vterý,
vícestvie sê nikamo nekloni.

Ajta rozmnozie sê tatar mnostvие,
jak sê mnozie vezernie tma x jeseň.

I u povodniu sifi tatar lutýfi
kolebáse sê voj kréstfan strédem,
usilno sê drúce k sêmu flúmku,
na němz máti bozia divy tvorí.

»Vzhóru bratri! vzhóru!« vola Vneslav,
uderí svým mezem na szit striebrn,

ichoruhuu uis nad hlauu toci
 wsiesie wz^umzi wsie wtatari wnoci
 srazichusie wiednu silu silnu
 virazichu iako ohen zzemie
 tamo kchlumku iz tatar p̄mnostuie
 zpatecznimi kroki chlumkê wzhoru
 napodchlumi wsirssie rostupichu
 kspodu suzichusie wostru h̄nu
 v̄puo wleuo pokrichusiesciti
 wzramena wlozichu bistra kopie
 druzi pruim takodruhim trsieti
 mraki strsiel tu shori natatari
 wtom temna noc posula wsiu zemiū
 rozualisie kzemi ikoblakom
 izaprsieti zraki zapolena
 ikrsiestan itatar p̄tiw sobie
 whustie tmie krsiestene naspi wr̄hu
 naspi zakopane kolkol wr̄cha
 Kdiz nawzchodie iutro pocinase
 pozduizesie wesken tabor whow
 tabor sien biestrasni kolkol chluma
 azdonedoziroma daleka
 naruciech tukoniech wnuz hemzechu
 nosuce nakopiech napichane
 hlaui krsiestan wzwis kchamouu stanu
 shluciesie tu mnostuie wiednu silu

i ěoruhvu vŷs nad hlavu tozi.
 Vse sĕ vzmuzi, vse v tatory vnozi,
 srazihu sĕ v jednu sílu silnu,
 vyrazihu jako oheň z země,
 tamo k flúmku iz tatar přemnostvie.
 Spátezniimi kroky flúmkiem vzhóru ;
 na podflumí v sír sĕ rozstúpihu,
 k spodu súzihu sĕ v ostrú hranu,
 vpravo, vlevo pokryhu sĕ szity,
 vz-ramena vlozihu bystrá kopie,
 druzí prvým, tako drubým třetí.
 Mraky strĕl tu s hory na tatory.
 Vtom temná noc posula vsiu zemi,
 rozvali sĕ k zemi i k oblakóm,
 i zaprĕti zraky zapolena
 i krĕšťan i tatar protiv sobĕ.
 V hustĕ tmĕ krĕštěné náspy vrhú,
 náspy zakopanĕ kolkol vrĕha.

Kdyz na vsĕhodĕ jutro pozínáse,
 pozdvize sĕ vesken tábor vrahóv,
 tábor sĕn bĕ strasný kolkol fluma
 az do nedozírama daleka.

Na ruzieĕ tu konieĕ vnuz hemzeĕhu
 nosúce na kopieĕ napířianĕ
 hlavy krĕšťan vzvŷs k řámovu stanu.

Shluzĕ sĕ tu mnoštvie v jednu sílu ;

zamiersichu wsici wiednu^o stnu
 imknuchsie prudko wzhlumek wzhoru
 iwzupichu skrsiekem wsiestrasiuo
 ez sie horidoli rozlehali
 krsiestene nanaspech wsudi stachu
 mati bozia dodase iim chrabrost
 napinachu rucie tuhi luki
 imachachu silno ostre mecie
 ibi tatarouom ustupati
 iwzietrisie narod tatar lutich
 zamiesisie cham iich krutim hnieuem
 wtrsie prudisie rostupie uestabor
 ihnachu trsmi prudi luto wzhlumek
 krsiestene skacechu drsieues duadset
 wsiech duadesiet cie iich tamo stase
 prsualichu kladi pokrai nasep
 iuziuz tateresie wnaspi hnachu
 skriekê rsuuce az do oblak strasno
 iuzsie iechu naspi rozkotati
 isualichu snasep kladi mocne
 siesmaczkachu tatari iak czrui
 sdrtichu ieiesce wzdal narowni
 ibiboieuano dluho kruto
 aznoc temna konec boiem sdiese
 Proboh ainastoite slauni Vneslau
 slauni Vneslau srazem snasep sipem

zaměřihu vsici v jednu stranu,
i mknuhu sè prudko vz-flúmek vzhóru
i vzupihu skrékem vsestrasivo,
az sè hory doli rozléhali.

Krèstèné na náspehi vsudy stahu:
máti bozia dodáse jim chrabrost.
Napínahu ruze tuhy luky,
i máňahu silno ostré meze;
i by tatarovóm ustúpati.

I vzjetri sie národ tatar lutých,
zamèsi sè fiám jifi krutým hnévem.
V triè prúdy sè rozstúpi ves tábor,
i hnaahu tñmi prúdy luto vz-flúmek.
Krèstèné skácehu dréves dvadset,
vsehi dvadesèt, ze jifi tamo stáse,
privalihu klády po kraj násep.

Juz juz tateré sè v náspehu hnaahu,
skrékem rvúce az do oblak strasno,
juz sè jefu náspehu rozkotati.
I svalihu s náspehu klády mocné;
sè smazkahu tatary jak zrvy,
sdrtihhu je jesze vzdál na rovni.
I by bojeváno dlúho kruto,
az noc temná konec bojem zdèse.
Pro bóh! aj nastojte slavný Vneslav,
slavný Vneslav, srazem s náspehu sípem!

kruti zeltu teskne srdce ruase
 trapna zizn utrobu kruto smahse
 sphlim hrrdlê lzali rosnu trauu
 wecier tich tu pïde na noc chladnu
 nocsie pmienise wiutro sero
 iwtaborsie tatar kludnobiese
 densie rozhorsieua napoledne
 krsiestene padachu traþnu ziznu
 wipzена уста отwierachu
 piewse chrapauie kmatersiboziei
 knei sua umdla zraki obcechu
 zalostiuo rukama lomichu
 otzemie dooblak teskno zrsiechu
 Newzmozno nam dele zizniu trati
 newzmozno pzizn uoïeuati
 komu zdraue komudrah ziuotek
 tomu wtaterech milosti zdati
 tako rsiechu iedni tako druzi
 trapnieie shinuti ziznu mecia
 vporobie nam bude wodi dosti
 zamnu ktotak smisle uece Veston
 zamnu zamnu ko° wy zizn trapi
 tu Vratislau iak turiari skoci
 Vestonia zasilnie pazi chuati
 die p Prado skwrno krsiestan wieczna
 wzahubu chces wrci dobre ludi

Krutý zel tu teskné srdce rváse,
 trapná žižň utrobu kruto smahse;
 sprahlým hrdlem lzali rosnú trávu.
 Vezer tíh tu projde na noc hladnú,
 noc se proměníse v jutro sero,
 i v táborě tatar kludno bese.

Deň se rozhorieva na poledne,
 krěstěné padašu trapnú žižniú,
 vypražená usta otvierášu,
 pěvse hrápavé k materi boziěj,
 k niěj svá umdlá zraky obracešu,
 žalostivo rukama lomíšu,
 ot země do oblak teskne zřešu.

»Nevzmožno nám děle žižniú tráti,
 nevzmožno pro žižň vojevati;
 komu zdravie, komu drah životek,
 tomu v tatareh milosti ždāti.«

Tako řešu jedni, tako druzi.

»trapněje shynúti žižniú meza;

v porobě nám bude vody dosti.«

Za mnú, kto tak smyslé, — vece Vestoň, —

»za mnú, za mnú, koho vy žižň trápí!«

Tu Vratislav jak tur jarý skozi,

Vestoňa za silné pazi fivati,

die: »Prorado, skvrno krěstian vězná!

V záhubu fices vrci dobré ludi?

otboha namilost zdati chualno
 nevporobie otswiersiepih tatar
 nerodte bratrse spieti wpahubu
 ptrpiechom nailuteiei uedro
 boh ny silil wrozharale poldne
 bohnam sesle pomoc vfaiucim
 zastidtesie muzie takich rsieci
 aczsie hrdinami zuati chcete
 pohinemli zizniu nasiem chlumce
 smrtsie bude bohem zamiersiena
 wzdami(sie) meciem nasich w^ohow
 sami wrazbu nadsobu spachami
 mrzkostiest poroba hospodinu
 hrsiech vporobu samochtiec dati siiu
 zamnu podte muzie kto tak smisle
 zamnu pdstolec matersie boziei
 Ide zaniem mnostuie kkaple swietei
 vstan ohospodine whnieuie swoim
 ipouisny wkraiinach nad^owhi
 wislishlasi ktobie uolaiuce
 oklucieni smi lutimi w^ohi
 wipstny zosidl krutich tatar
 idai swlazenie utrobam nasim
 hlasonosnu obiet tobie wzdami
 potrsi wzemiech nasich neprsiateli
 shlad ie vwiek awieki wiekoma

Ot boha na milost zdáti fivalno,
ne v porobé ot svierépýfi tatar.
Nerodte bratrie spéti v pahubu!
Prétrpéfom najlutéjéj vedro,
bóh ny sílil v rozháralé póldne;
bóh nám sesle pomoc ufajúcím.
Zastydte sé muzie takýfi rézi,
az sé hrdinami zváti ficete.

Pohynem-li zizniú na sém filúmce,
smrt sé bude bohem zamérena,
vzdámy-li sé mezem nasífi vrahóv,
sami vrazbu nad sobú spáfiámy.

Mrzkost jest poroba hospodinu,
hrieš v porobu samofitiec dáti síju.
Za mnú podte muzie, kto tak smyslé,
za mnú préd stolec materé boziéj!«

Ide za niem mnostvie k kaple svétéj.

»Vstaň o Hospodine! v hněvé svojem,
i povys ny v krajináfi nad vrahy,
vyslys hlasy k tobé volajúce!

Okluzeni smy lutými vrahy,
vyprost ny z osidl krutýfi tatar,
i daj svlazenie utrobám nasim;
hlasonosnú obět tobé vzdámy!

potri v zemiefi nasífi nepřátely,
shlad' je u věk, a věky věkoma!«

Aihle nawnzoienem nebi m^ociek
 wzduiu wietrsi zahucie hromstrasni
 chmurasesie tucia powsiem nebi
 blski razraz biiu wstani tatar
 hoini prsieual p^omen chlumski zziui
 minu bursia voie wrsadi hrnu
 zewsiech vlasti zewsiech krain zemie
 kolomucu choruhui iichwieiu
 tezci meci pobocech iim wisa
 plni tuli naplecech iim rsiechcu
 iasni helmiim nabuinich hlauach
 ipodnimi ruci koni skaciu
 wzezuuciali hlasi rohow lesnich
 uderili zuuki bubnow brsiesknich
 nalit srazaiewie st^onie obie
 poduihaiesie mhla ote^opcha
 ibi potka kruta posliednieie
 wznide chrestidrnket ostrich meciew
 wznide siket kalenich strsiel strasni
 lom oscepow rachetkopi bistrich
 ibi klanie ibi porubanie
 ibi lkanie ibi radouanie
 kreusie uale iakbistrini dsceui
 mrchtu lezese iak wlese drsiewie
 siemu hlaua nadue rozce^opna
 siemu srubeniestic ruce obie

Aj hle! na vznojeném nebi mrázek!
 vzdujú větri, zahuzie hrom strasný,
 fmúrase se tužia po vsem nebi,
 blsky rázraz! bijú v stany tatar:
 hojný prieval pramen flumský zživí.

Minu búria. — Voje v rady hrnú;
 ze vsefi vlasti, ze vsefi krajin země
 k Olomúcu horuhvy jifi vějú.
 Tězci mezi po bocefi jim visá,
 plni túli na plecefi jim réfcú,
 jasní helmi jim na bujných hlaváf,
 i pod nimi ruží koni skáziú.

Vzezvuzaly hlasy rohóv lesníf,
 uderily zvuky bubnóv brěskných.
 Nalit srazajevé strané obé.
 Podvihaje se mhla ote praifa,
 i by pótka kruta posledněje.
 Vznide frest i drnket ostrých mezev,
 vznide siket kalených strél strasný,
 lom oszepóv, rafet kopí bystrých;
 i by klánie, i by porubánie,
 i by lkánie, i by radovánie.
 Krev se valé jak bystriny dszevy,
 mrfi tu lezése jak v lese drieve.
 Sěmu hlava na dvě rozszepeña,
 sěmu srubeně-sté ruce obé,

siensiekoti sorse p̄druhe°
 isien zersiuī suewrahi mlati
 iak poskalach luta bursia dreua
 siemu wsr̄dce poiilce mec wtasi
 isiemu tatarin uchostrsiese
 Uhbi rik stenanie zalostiuo
 krsiestene pocechu utiekati
 tatere ielutimdauem hnati
 aita Jaroslau iak orelletie
 twrdu ocel namohucech pr̄sech
 podoceli chrabrost udatenstuie
 podhelmiciu welebister uiehlas
 iarota muzzhauu zraku plase
 rozkacen hna iako lew drazliui
 kdiz mutep̄lukrew sieuda zrsieti
 kehdi nastrsielen zalowcem zene
 tako zlutisie wztatari trci
 ciesie zaniem iako krupobitie
 wrazi kruto nakublaieuica
 ibi potka owsiē weleluta
 srazistasta oba oscepoma
 zlomistaie oba welim p̄skē
 iaroslau ues wekrui sorse^om sbrocen
 meciem kublaieucia zachuati
 otramene surem kiczluptcie
 takoz spadebezduch mezimrchi

sén sè kotí s orè prèš druhého,
 í sén zerivý své vrahy mláti,
 jak po skaláfi lutá búria dreva,
 sému v srdce po jílce mez vtasi,
 í sému tatarin uho strieze.

Uh, by ryk, stenánie zalostivo!
 krèstèné pozèhu utiekati,
 tateré je lutým davem hnáti.

Ajta Jaroslav jak orel letè!
 tvrdú ocel na mohúcefi prsefi,
 pod ocelí hrabrost, udatenstvie,
 pod helmiciú velebyster véhlas,
 jarota mu z zhavú zrakú pláse.
 Rozkacen hna, jako lev drázlivý,
 kdyz mu teplú krev sè udá zrieti,
 kehdy nastrelen za lovcem zene;
 tako zluti sè, vz-tatary trzi.

Úesie za niem jako krupobitie.
 Vrazi kruto na Kublajevica,
 í by pótka ovšem veleluta.
 Srazista sè oba oszepoma,
 zlómista je oba velim praskem.
 Jaroslav, ves ve krvi s orém zbrocen,
 mezem Kublajevica zahvati,
 ot ramene súrem kyžlu protze;
 takož spade bezdufi mezi mršy.

zarochoce nadniem tulec slukem
uleciesie ueslud tatarlutich
otmetase drsewce sehodluhe
palouase tukto teci moze
tamo otkad slunce iasno wstaua
ibi prosta hana tatar w^ohow.

Pocinasie kapitule sedmezcieta trsie- tiech knih ouicestuie nad Vlaslauem.

Neklan kaze wstati kuoinie
kaze kniezeciemi sloui
ptiw Vlaslauu
wstachu woie wstachu kwoinie
wstachu nakniezecie sloua
ptiw Vlaslauu
holedbasiesie Vlaslau kniez
vicestuiem nadneklanem
nadslaunim kniezem
pustiase meciohen
wkraiiini neklanini
ihlasase nadhrabiuimi
mecisuoich voinow
pohanienie neklanu
Uboi Ctsmirsie uedi me zbori

Zaraňoče nad niem tulec s lukem.

Uleze sé ves lud tatar lutýň,
otmetáše drévce sehodlúhé,
palováše tu, kto téci moze,
tamo odkad slunce jasno vstává.
I by prosta Hana tatar vrahóv.

ŽESTMÍR A VLASLAV.

Neklan káže vstáti k vojné,
káže kniežeciami slovy,
protiv Vlaslavu.

Vstáhu voje, vstáhu k vojné,
vstáhu na kniežecie slova
protiv Vlaslavu.

Holedbáše sé Vlaslav kněz
vícestviem nad Neklanem,
nad slavným knížem.

Pustiáše mez i oheň
v krajiny Neklaniny,
i hlásáše nad hrabivými
mezi svojíň vojinóv
pohanénie Neklanu.

»V boj žmíré vedi mé zbory!

hadhuie ny poziua
 naduti Vlaslau
 iwstacsmir iwzradouasie
 radostnie sniesuoi sciteczrn
 duuzubu isniesescitê imlat
 inepnikau helm
 podewsie drua
 wložie obieti bohom
 Buino zuolase czmir nauoie
 wskorsie uoie wrsadi idu
 itazechu pd sluncê zahe
 itazechu psuesden iposlunci
 tamto kpachrbu
 aitasie uale dim podiedinach
 ipodiedinach stenanie zalostiuih blasow
 kto sezzie diedini
 ikto rozplaka uase hlasi kto Vlaslau
 poslednie budi ie° wstuo
 pomstu ipahubu
 uoimoi nan...nesu
 otuecechu uoieuodie estmiru
 kruuoi kruuoi skaredi
 otehnase stada isdiese horsie
 wdiedinach ohniê imeciê
 wsiecie plzno biese
 potrsie ie° zloba kruta

hadlivě ny pozývá
nadutý Vlaslav.«

I vsta žmír, i vzradova se
radostně sně svůj szít zrn
dvů zubů, i sně se szítem
i mlat i nepronikavý helm.
Pode vse drva
vlozie oběti bohóm.

Bujno zvoláse žmír na voje.
Vskoré voje v rady jdú,
i tazefu přéd sluncem záhé,
i tazefu přes ves deň i po slunci
tamo k pahrbu.

Ajta se vale dým po dědináh!
i po dědináh stenanie zalostivých hlasov.

»Kto seze dědiny?
I kto rozplaka vase hlasy, kto? Vlaslav?
Poslednie budi jeho vrasťvo!
Pomstu i pahubu
voji moji naň pesú.«

Otvecefu vojevodě žmíru:
»»Kruvoj, Kruvoj skaredý
otehnase stáda i zděse v dědináh
horě ohněm i mezem.
Vse, ze plzno běse,
potře jeho zloba krutá,

izaie voieuodu nã
izazlisie cstmír nakruuoi
zsiroku prsu
zlobasie mu rozewrsie
powsiech poudech
voini vece ziuutra zahe
rozpalimi kutost wsiu
pohowte zemdenim udô
Stoia hori v̇puo
stoia hori wleuo
naiich wrcholi nawisokei
zira iasne slunecko
horami zdie otsud
horami tamotud
tahu voie bituu wsobie nesu
aitamo khradu
hradu naskale
tamo kdie kruuoi uiezi voimira
iieho lepudcers
iez zaie whustielese
tamo podseduskalu
ipohanie neklan kniez
kruuoi neklanu obiece wieru
ipodase wiernu ruku
obak hlasê tiem irukutu
uwadiesebiedu nalud

i zaje vojevodu nám.««

I zazli se žmír na Kruvoj,

z širokú prsú

zloba se mu rozevré

po vseh po údeh.

»Vojini« — vece — »zjutra záhé
rozpálímy krutost vsiu.

Pohovte zemdleným údóm.«

Stojá hory vpravo,

stojá hory vlevo,

i na jifi vrholi na vysokéj,

zírá jasné slunézko.

Horami zdé otsud,

horami tam otud

tahú voje, bitvu v sobě nesú.

»Aj tamo k hradu,

hradu na skále,

tamo kdě Kruvoj vezí Vojmira

i jeho lepú dceř,

juz zaje v husté lese,

tamo pod sedú skalú,

i pohaně Neklan kněz.

Kruvoj Neklanu oběce vieru,

i podáse věrnú ruku:

obak hlasem tiem, i rukú tú

uváděse biedu na lud.

aiwzhoru kuisnu hradu
 aikhradu voitecte
 izamiesichusie voi
 ihrnuchusie khradu
 poslouech udatna cstmira
 iako ledouiti mraci
 pokrichusie pdni scitnascit
 zadni zapierachusie nakopie
 iwdrua upriec zasazena zadrua
 iuis nadwrsinu lesa
 drnkachu meci iich whrad
 biesnichu ptiw meciê
 zhrada tesaiuciê
 rsuase nahradie kruuoi rsuaniê bika
 rsuase chrabrost wsuoie ludi
 imecie° padase vprazani
 iako druo seskali apohorach
 mno° silnich dubow
 tako kehradusie shlucie
 neklanouich voinow
 uelecstmir zzad uderiti nahrad
 uele spda pskociti hradbu
 aitadrua uisokorostla
 whustotie podskalu
 prsiklonichu kpewnei hradbie
 podruechbi sieualeli kladi

Aj vzhóru k vysňu hradu

aj k hradu voji tecte!α

I zamésifu sě voji

i hrnufu sě k hradu

po slověš udatna žmíra

jako ledovítí mraci.

Pokryfu sě přední sřit na sřit,

zadní zapieraifu sě na kopie,

i v drva vpriez zasazena za drva.

I výs nad vrsinú lesa

drnkafu mezi jíf u hrad,

běsnifu protiv mezem

z hrada tesajuciem.

Řváse na hradě Kruvoj řvániem býka,

řváse řrabrost v svoje ludi,

i mez jeho padáse v Prazany,

jako drvo se skály a po horáf

mnoho silnýš dubóv:

tako ke hradu se shluze

Neklanovýš vojnóv.

Vele žmír zzad uderiti na hrad,

vele sprěda přeskoziti hradbu.

Ajta drva vysokorostlá

v hustotě pod skálu

priklonifu k pevněj hradbě,

po drveš-by sě válely klády

nadhlauami voiem
 aipodnimi zpda postauisie silnich
 muzkmuzu sietikachu druhdruha
 sirokima plecema
 druua wlozichu naramie prsiecz
 iwdelie spewnichu vzemi
 ipodstauichu sebedle drsiewce
 iwzkocichu muzi nasie druua
 rozlozichu kopie poramenu
 spiechu uzemi
 wzkoci rsadtrsietiech nawtere
 ctwrtich natrsietie
 ipatich azkwrchu kuhradouu
 skad horsiechu mecie
 skad sipiechu strsieli
 skadsie rsiutichubursiecie kladi
 aiprud p^ozanurno psezditecie
 zachuati wsiusilu wtwrdie hradie
 Wstup Voimirsie wstup smilu suu dceru
 pokrocz zuiezie uen wzraneblaho
 tamo naskalu naskale uzrsies
 krwaceti kruuoi pod sekeru mestnu
 wznide Voimir wblahodieine iutro
 wznide sesuudceru lepotuornu
 izrsie krwaceti w^oh suoi kruuoi
 iposlacstmir korsist wratnoludē

nad hlavami vojem.

Aj pod nimi sprěda postavi se silnýh,
muž k muži se týkařu druh druha
srokýma plecema.

Drva vloziřu na rámě priěz,
i vděl je spevniřu územi,
i podstaviřu sebe-dle dřevce.

I vskoziřu muži na se drva,
rozloziřu kopie po ramenú,
spěřu je územi.

Vskozi řad třetieř na vteré,
ztvrtýř na třetie,
i pátýř az k vrřu ku hradovu:
skad horěřu meze,
skad sipěřu strěly,
skad se riutiřu būriúcie klády.

Aj prúd Prazan urno přes zdi teze,
zařivati vsiu silu v tvrdě hradě.

»Vstup Vojmíře, vstup s milú svú dcerú,
pokroz z věze ven vz-rané blaho,
tamo na skálu, na skále uzries
krváceti Kruvoj pod sekerú mestnú.«

Vznide Vojmír v blahodějně jutro,
vznide se svú dcerú lepotvornú,
i zře krváceti vrah svój Kruvoj.
I posla žmír korist vratno ludem;

skorsistiu wracesie lepadieua
 ichtiese Voimir obiet wzdati bohô
 wsiemze miestie wsiemze krocieslunce
 wzhoru Voimirsie uece ma cstimir
 nasi kroci chuataiu viecezit
 nad Vlaslauem pdli wsluzbie bohom
 bozi chtieiu stepati Vlaslau
 kehdi slunce dokroci poledne
 iest nam dokrociti nasie miesto
 kdie uicestuie hlas voisk nasich wzhlasa
 veti zbranie ^owha tue^o poidi
 wzradouasie Voimir ueleuele
 wzuola skali hlasê wlese hlucznim
 zmocna hrrdla uola kbohô tako
 iwztrsiasusie drua siralesa
 neziarste(sie) bozi suemu sluze
 ez nepali obiet wdnesniem slunci
 dluzna obiet bohô uece cestmir
 aninie nam ^onawhi pospieti
 ninie wsedniti narucie konie
 pletni lesi ieleniê skokem
 tamo wdubrauu tam scesti skala
 bohô zmilena naieie wr(sie)
 obtetui bohom bohôsuum spasam
 zauicestuie wzadech zauicestuie vpdie
 nezesie poznaie zeslunce pokroci

s koristiú vrace se lepá děva.

I hřese Vojmír obět vzdáti bohóm
v sém-ze miestě, v sém-ze krocě slunce.

»Vzhóru, Vojmíre,« - vece mužstimír, —
nasi kroci hřátajú vícezit
nad Vlaslavem, prodli v službě bohóm,
bozi hřějú stepati Vlaslav.

Kehdy slunce dokroží poledne,
jest nám dokrožiti na se miesto,
kdě víceství hlas vojsk nasíhí vzhlásá.
Vet ti zbraně vraha tvého, pojdi!«

Vzradova se Vojmír vele-vele,
vzvola s skály hlasem v lese hluzným,
z mocna hrdla vola k bohóm tako,
i vstrású se drva síra lesa:

»Nezjarte se bozi svému sluze,
ez nepálí obět v dnesniem slunci!««

«Dlužna obět bohóm, — vece žestmír —
a nyníe nám na vrahy pospěti.
Nynie vsedni ty na ruže koně,
proletni lesy jeleniém skokem,
tamo v důbravu, tam s cesty skála,
bohóm zmilená, na jeje vrsě
obětuj bohóm, bohóm svým spásám
za víceství v zaděhí, za víceství v přědě.
Neze se poznaje, ze slunce pokroží

natwrdosti nebes stupistamo
 namiesto anezeslunce postupi
 vterim krokê ikrokê trsietiem
 nadwrsini lesne doidu woie tamo
 kdie obiettuoie pouieie (vsl)upech dimu
 ipokorsisie wsie woiski tudi iduce
 iwsiede Voimir narucie konie
 pletie lesi ieleniem skokê
 tamo wdubrauu nadrahu kskale
 nawrsie skali zanieti obiet
 bohô suim spasam
 zauicestuie wzadech zauicestuie vpdie
 iim obietova kraujcu buinu
 srst czruena ponieisie lskniese
 ialowkusu kupi otpastuchi
 wuwale tam vwisokei traue
 dada zaniu kon isuzdu
 Plapolase obiet iblizisesie voi
 kuualu izuuala wzhoru wdubrauu
 woiozuucieni hlukê
 idupoiednô oruzie nesuce
 pkni ida kolobieti bohom slauuhlasase
 izachazeie zezwucie nemeskase
 ikehdi dochazese posleda woiew
 wzkoci Voimir nasûi ruci komon
 tucne kiti iplece nalozi

na tvrdosti nebes, stúpis tamo na miesto ;
a neze slunce postúpi vterým krokom,
i krokom trétiem
nad vrsiny lesné, dojdú voje tamo,
kdé obět tvoje povéje v slúpefi dýmu ;
i pokorí se vse vojsky tudy jdúce.«

I vséde Vojmír na ruze koné,
proleté lesy jeleniem skokem,
tamo v dúbavu, na dráhu k skále ;
na vrsé skály zanieti obět
bohóm svým spásám
za vícestvie v zadefi, za vícestvie v přédé.
Jim obětova kravicu bujnú,
srst červená po níj se lsknése,
jalóvku siu kúpi ot pastufy
v úvale tam, u vysokéj trávě,
dada za niu kóň i s uzdú.

Plápoláse obět i bližise se voji
k úvalu ; iz úvala vzhóru v dúbavu.
Voji ozvuzeni hlukem
jdú po jednom oruzie nesúce.
Prokní ida kol oběti bohóm slávu hlásáse,
i zaházeje zezvuze nemeskáse.
I kehdy doházeje posleda vojev,
vskozi Vojmír na svůj ruzí komoň,
tužné kýty i plece nalozí

sestí iezdcê zauoi
 iídese voiska wsiemi kroki slunce
 az podpolednie slunce
 tamo narowni ocekauase ie voiwni Vlaslau
 otlesa klesu stase ieho síla
 síla stase petkrat wiecee pzan
 iako zmcen zniei wznikase ieket
 lanie psow pmnoha mnostuie
 trudno nam waleti stiemi whi
 kii palicu malokdi zadrzi
 tako Voimir naciezczmir uece
 viehlasno to wsukromi mluuiti
 viehlasnosie hotouati nawsie
 cie^v cielo ptiw skale wzpci
 liska obludi turiarohlai
 zdie ny uidieti Vlaslauu shori
 rucie dolow kolkol wreha sie^{*}
 biwzdadbili kto vpdie biechu
 opacz chodi tako dolê hōri
 asiezdiese Voimir isdiese csmir
 ihrnusie voiska kolkol hōri
 ihrnusie voiska deuietokrat
 takowhō wzmnozichu sua císla
 takowhō wzmnozichu iieh strachi
 rostupichusie ponizniê chrwrasti
 bisie lsknula braniich wzrace whō

sesti jezdcem za voji.

I idese vojska všemi kroky slunce,
az pod polednie slunce.

Tamo na rovni ozekáváse je vojivný Vlaslav;
ot lesa k lesu stáse jeho síla,
síla stáse pětkrát vězsé Prazan.

Jako z mrazen z niěj vznikáse jeket,
lánie psóv přemnoha mnoství.

»Trudno nám váleti s těmi vrahy;
kyj palicu málokdy zadrží.« —
Tako Vojmír; nazeze žmír vece:

»Věhlasno to v súkromi mluviti,
věhlasno sě hotovati na vse,
žemu zelo protiv skále vspríeci?
liska obludí tur jarohlavý.

Zdě ny viděti Vlaslavu s hóry:
ruže dolóv kolkol vrhá sěho,
by vzad byli kto u přédě běhu,
opaz hody tako dolem hory.«

I sě zděse Vojmír, i zděse žmír.
I hrnu sě vojska kolkol hory,
i hrnu sě vojska devětikrát.

Tako vrahóm rozmnožichu svá zisla,
tako vrahóm rozmnožihu jih strašy.

Rozstúpihu sě po nizniem hvrasti,
by sě lsknula braň jih v zrace vrahóm.

ibi leskê naplniema hora
 nalit wirazi cstmir sezastupê
 zastupsienbie cztirrsie hlukow cietni
 sniem zestienow lesniech wirazitrzas
 trsasosiedecetne voie whô
 wzad wzad strachi iim bizewsia lesa
 rozprnusia rsadi semotamo
 Voimir wnoci na nechrabru ruku
 izastupi uwal nawzchod napol
 wboksie stau ptiw Vlaslau
 ai rsicie les rswaniê izuwala
 iakbi hori shorami ualeli
 iwsiedrua wsebe rozlamali
 iuiskoci Vlaslau ptiw csmiru
 iuirazi csmir pti Vlaslau
 wlutu siecz ranu opietranu
 srazi Vlaslau dolow
 Vlaslau strasno pozemiesie koti
 iwbokiwzad wstati nemozese
 morena iei sipase wnocczrnu
 kipiese krew zesilna Vlaslaua
 pozelenetrawie wsiru zemiu tecie
 aiawiide dusa zrswucei hubi
 wiletie nadruo apodruech
 siemotamo doniz mrtew nezzen
 vlekusie vVlaslaua suci

I by leskem naplněma hora;
 nalit vyrazi žmír se zástupem, —
 zástup sěn bě čtyrie hlukův zetný —
 s niem ze stienův lesnieň vyrazi Trás,
 Trás osěde zetné voje vrahóm,
 vzad, vzad, straň i jim by ze vsa lesa;
 rozprnú sě řadi semo tamo.

Vojmír vnozi na ně řirabrú rukú,
 i zastúpi úval na vsřod na pól,
 v bok sě stavi protivu Vlaslavu.
 Aj rize les řvaniem iz úvala,
 jakby hory s horami válely,
 i vse drva v sebe rozlámaly.

I vyskozil Vlaslav protiv žmíru,
 i vyrazi žmír proti Vlaslavu,
 v lutú sěz, ránu opět ránu —
 srazi Vlaslav dolův.

Vlaslav strasno po zemi sě koti,
 i v bok, i v zad, vstáti nemozese;
 Morena jej sypáse v noc zru,
 Kypěse krev ze silna Vlaslava,
 po zelené trávě v syrú zemiú teze.
 Aj, a vyjde dusa z řvúcěj huby,
 vyletě na drvo, a po drveň
 sěmo tamo, doniz mrtev nezžen.

Ulekú sě u Vlaslava súci,

upiechu wzhoru nastranotsud
 skrito pd csmirowim vidê
 pdcsmirê Vlaslauoboicê
 Zewzni uicestaie kneklanu
 radostnu uchu izracisie korsist
 neklanouu radostnu oku.

Pocinasie oslaunem siedani.

Znamenajte starsi mladi
 o potkach iosedani
 biese druhdî kniez zalabski
 kniez slauni bohatidobri
 ten imiesedcers iedinu
 sobie iwsiem milu uele
 tadci nadiw slicznabiese
 tiela vrostleho krasnie
 lice imiese owsiê biele
 na lichech rumenci ktaiechu
 oci iako nebe iasne
 ipo ieiei bielei siii
 wlasî zlatostuuci nieju
 vprstencech skadersieni
 aidruhdi kniez kaze poslu
 bisie pani wsici snieli

i upěhu vzhóru na stráň otsud
skryto před žmírovým videm,
před žmírem Vlaslavobojcem.

Zevzni vícestvie k Neklanu
radostnu ufu, i zrazi se korist
Neklanovu radostnu oku.

LUDIŠE I LUBOR.

Znamenajte starí mladí,
o pótkách i o sědání.

Běse druhdy kněz zalabský,
kněz slavný, bohatý, dobrý;
ten iměse dceř jedinu,
sobě i vsem milu vele.

Ta dci na div slizna běse,
těla urostlého krásně,
lice jměse ovsem bielé,
na líceh rumenci ktvěhu;
ozi jako nebe jasné,
i po jejěj bieléj síji
vlasi zlatostvúcí vějú,
u prstencéh skaderěni.

Aj druhdy kněz káže poslu,
by se páni vsici sněli

nahrad nahodi uelike
 ikdazbie den ustaueni
 sniechusie sem wsici pani
 zdalnichzemi zdalnich vlasti
 nahd kniezu na siehodi
 wzeznie hlahol trubikotlow
 pani kukniezusie hrrnu
 poklonichusie tu kniezu
 iknieni ilepei dcersi
 zapdluhe stoli sedu
 pkni rozeniedle sueho
 nosichu iedenie diua
 inosichu pitie medna
 ibi hodouanie hluczne
 ibi hodouanie slaune
 rostupisie sila uudech
 rostupisie bodrost wmislech
 wtadobi kniez uece panom
 muzie nebudi vastaino
 skakich pcin stesie snieli
 statni muzie iazhcu zuiesti
 kaci zuasmi naiplznei
 wmirsie ualku mudro zdati
 uezdi nam susiede niemci
 die kniez prsetrzesie ticho
 otstolowtu wztachu pani

na hrad, na hody veliké.
I kdaž bě deň ustavený,
sněhu sě sem vsici páni
z dalnýh zemí, z dalnýh vlastí
na hrad knězu, na sě hody.

Vzezně hlahol trub i kotlův.
Páni ku knězu sě hrnů,
poklonihu sě tu knězu,
i kněni, i lepěj dceri.
Za předluhé stoly sedú
prokní rozenie-dle svého.
Nosihu jedenie divá,
i nosihu pitie medná:
i by hodování hluzné,
i by hodování slavné,
Rozstúpi sě síla v údeh,
rozstúpi sě bodrost v mysleh.

V ta doby kněz vece pánóm:
»Muzie, nebudi vás tajno,
s kakýh priezin ste sě sněli.
Statní muzie, jáz hcu zvěsti,
kací z vás mi najplzněji.
V míre válku múdro zdáti;
vezdy nám súsědé němci.«

Die kněz, přetrze sě tifo,
Ot stolův tu vstaflu páni.

poklonichusietu kniezu
 iknieni ilepei dcersi
 Kotli trubi sliseti znoua
 wsiesie kusedaniu stroii
 tupdhradê wsire luce
 wzuisi napawlaci krasne
 sediese kniez starostami
 sedie knieni szemankami
 iludise sdieucemi
 ikaze kniez zemanô suim
 ktochie prui nasedanie
 ti iaz kniez sam ustanowiu
 ikaze kniez nastrsiebora
 strsiebor ludislawa ziu
 wsedasta obanakonie
 wzesta drsiewce ostru hrotu
 prudko ptiwsobie hnasta
 dluho zpolu zapasista
 ezdrsiewce oba zlamasta
 itakvondana biesta
 obazdrahi wistupista
 zewznie hlahoł truŭ ikotlow
 ikaze kniez »suim« zemanô
 ktoctie vtersi nasiedanie
 abi knieni stanouila
 knieni nasrpose kaze

poklonífu se tu knězu,
i kněni, i lepěj dceri.

Kotly, trůby slyseti znova;
vse se ku sědaniu stroji.
Tu přěd hradem v sirě lůce
vzvýsi na pavlazi krásně
seděse kněz s starostami,
sedě kněni s zemankami,
i Ludise s děvicemi.

I káže kněz zemanóm svým:

»Kto řtie první na sědaniě,
ty jáz kněz sám ustanoviu.«

I káže kněz na Strěbora:

Strěbor Ludislava zývá.

Vsedasta oba na koně,
vzesta dřevce ostrú hrotú,
prudko protiv sobě hnasta,
dlúho spolu zápasista,
ez dřevce oba zlámasta.

I tak uondana běsta,
oba z dráhy vystúpista.

Zevzně hlahol trub i kotlův.

I káže kněz zemanóm svým:

»Kto řtie vterí na sědaniě,
aby kněni stanovila.« —

Kněni na Srpose káže;

srposspitibora ziua
 wsedasta oba nakonie
 wzesta drsiewce ostruhrotu
 ihna srpos wspitibora
 wisadi iei ztwrdasiedla
 samsie skonie rucie wrzie
 obadobistatumeci
 raz poraze wczrna sciti
 iiskri wsprchu zczrnu scitu
 spitibor srpose secē
 srpos wchladnu zemiū pade
 iobasta vnauena
 oba zdrahi wistupista
 zewznie hlabol trubikotlow
 lkazekniez zemanô suim
 ktochie trsieti nasiedanie
 biludise stanouila
 kniezna nalubora kaze
 luborbolemila ziua
 wsedasta oba nakonie
 wzesta drsiewce ostru hrotu
 rucie wohradusie hnasta
 ptiw sobie zamersista
 srazistasie oscepoma
 bolemirsie skonie koti
 scitmudaleko zaletie

Srpos Spitibora zývá.
 Vsedasta oba na koně,
 vzesta drévce ostrú hrotú.
 I hna Srpos v Spitibora,
 vysadi jej z tvrda sédla,
 sám se s koné ruze vrze.
 Oba dobysta tu mezi,
 ráz po ráze v zrná szítý,
 jiskry vzprhú z zrnú szítú.
 Spitibor Srpose seze,
 Srpos v hládnú zemiú pade;
 i oba sta unavena,
 oba z dráhy vystúpista.

Zevzné hlahol trub i kotlów.
 I káže kněz zemanóm svým:
 »Kto fitie trétí na sédanie,
 by Ludise stanovila.«
 Knězna na Lubora káže;
 Lubor Bolemíra zýva.
 Vsedasta oba na koně,
 vzesta drévce ostrú hrotú,
 ruze v ohradu se hnasta,
 protiv sobě zamérista,
 srazista se oszepoma.
 Bolemír se s koné koti,
 szít mu daleko zaleté,

otnesuiei chlapi zdrahi
 zewznie hlahol trubikotlow
 lubor narubose ziu
 rubos rucie nakon wzkoci/
 prudko nalubora zene
 lubor kopie meciê ptie
 krsepce whelm mu wrazi ranu
 rubos wazê skonie spadê
 otnesu iei »zdrahi« chlapi
 wzezni hlahol trub ikotlow
 lubor nazemani ziu
 ktosie chtieiu semnu biti
 tiem wohradu siemoieti
 ibi houor mezipani
 lubor naohradie zdase
 witcie zdeslau dluhedsiewce
 inadsiewci tursihlaua
 wzkoci naors iaröbuini
 hrduimi sloui uece
 pdied (moi) zbi diua tura
 otcik zahna niemcewsbori
 skusi lubor chrabrost moi
 itu ptiwsobie hnasta
 hlauama wsebe wrazista
 aioba skoniu spadesta
 rucie zdie mecie dobista

otnesú jej flapi z dráhy.

Zevzně hlahol trub i kotlův.

Lubor na Rubose zýva,
 Rubos ruže na kóň vskoži,
 prudko na Lubora zene,
 Lubor kopie mezem prètě,
 krěpce v helm mu vrazi ránu;
 Rubos vazem s koně spade,
 otnesú jej flapi z dráhy.

Vzezni hlahol trub i kotlův.

Lubor na zemany zýva:
 »Kto sě fitějú se mnú bítí,
 tēm v ohradu sěmo jeti.«
 I by hovor mezi pány;
 Lubor na ohradě zdáse.
 Vytze Zdeslav dlúhé drěvce;
 i na drěvci turí hlava;
 vskoži na oř jarobujný,
 hrdivými slovy vece:
 »Praděd mój zbi diva tura,
 otzik zahna němcev zbory;
 skusi Lubor firabrost moju.«
 I tu protiv sobě hnasta,
 hlavama v sebe vrazista,
 aj oba s koniů spadesta.
 Ruže zdě meze dobysta,

opiesala zapasista
 krsiepce meciema machasta
 kolsie rozlehachu razi
 luborsie k niemu prsiboci
 meciem kruto w helmmu secie
 helmsie rozkoci wduakusi
 meciem wmez uderi ranu
 imecz wzletie zaohradu
 zdeslausie nazemiu wrze
 zewznhlahol trubikotlow
 okluci lubora panstuo
 iuede iei pdeknieze
 pd knieni ipd ludisu
 ludisemu wienecstau
 »zduboueho« uienec listie
 zewznie hlahol trub iktlow.

opěsalá zápasista.

Krěpce mežema máhasta,

kol sě rozléhastu rázi.

Lubor sě k němu přibozi,

mežem kruto v helm mu seze,

helm sě rozkozi v dva kusy;

mežem v mež uderi ránu,

i mež vzletě za ohradu;

Zdeslav sě na zemi vře.

Zevzně hlahol trub i kotlův.

Okluzi Lubora panstvo,

i vede jej přede kněze,

prěd kněni i prěd Ludisu.

Ludise mu věnec stavi,

věnec z dubového listie.

Zevzně hlahol trub i kotlův.

Pocinasie ouelikê pobiti.

Szcurna lesa uistupuie skala
 naskalu uistupi silni zaboï
 obzira kraïiny nawsiestni
 zamutisie otkraïin otewsiech
 izastena placiem holubini^m
 siedie dlugo idluhosie mutie
 iwzchopisie wzhoru iako ielen
 dolow lesê lesê dluhopustim
 bistro spiechase otmuze kmuzu
 otsilna ksilnu powsickej vlasti
 kratka sloua kewsiem skrito riecie
 poklonisie bohô otsud kdruhuspiecha
 iminu denprui iminu denvteri
 ikdaz zatrsetiê luna wnoci biese
 sniechusie muzie siemo wles czrn
 kniem zdie zaboï otuedeie wuwal
 wponizeni uwal hlubokeho lesa
 stupi zaboï nainizeie dolow
 wze uarito zuucno
 Muzie bratrskich srdec
 iiskrenich zrakow
 uam pieiu nainizi zdola piesn
 ide zsrdec me° zsrdec nianizeie

ZÁBOJ, SLAVOJ A LUDIEK.

S zrna lesa vystupuje skála,
 na skálu vystúpi silný Záboj,
 obzíra krajini na vse strany;
 zamúti sé ot krajin ote vsefi,
 i zastena plázem holubínym.
 Sedě dlúho, i dlúho sé mútie,
 i vshopi sé vzhóru jako jelen,
 dolóv lesem, lesem dlúhopustým,
 bystro spěháse ot muze k muzu,
 ot silna k silnu po vsickěj vlasti.
 Krátká slova ke vsem skryto rěze,
 pokloni sé bohóm, otsud k druhu spěfia.

I minu deň prvý, i minu deň vterý,
 i kda2 za třetiém luna v noci bése,
 sněhu sé muzie sěmo v les zrn,
 k nim zdě Záboj otvede je v úval,
 v ponizený úval hlubokého lesa.]
 Stúpi Záboj najnízeje dolóv,
 vze varyto zvužno :

»Muzie bratrskýfi srdce
 i jiskrenýfi zrakóv!
 vám pěju najnízi zdola piesň.
 Ide z srdce mého, z srdce najnízeje

pohruzena whori
 otcik zaide kotcê
 oštai wdiedinie dietki suoie
 isuoielubice inersiecie nikomu
 batio timluui kniê oteckimi sloui
 ipide cuzi usilno wdiedinu
 icuzimi sloui zápouida
 ikaksie zdie wcuzei vlasti
 otiutra pouecier takobiese zdieta
 dietkam izenâ
 iyedinu druzu nâimieti
 poputi wsiei zuesni pomoranu
 iuihanie zhaiew wsiekrahuie
 ikaci bozi wcuzei vlasti
 takimsie klanieti zdie iim obiecati obiet
 inesmiechusiebiti wcielo p̄dbohi
 ni wsumrki iim dauati iesti
 kamootcik dauase krmie bohô
 kamokniê hlasat chodiuse
 posiekachu wsie druâ
 irozhrusichu wsiebohi
 aiti zaboju tipieies srdce ksrdeu
 piesnu ztrsieda horsie iakolumir
 kisloui ipieniê biesepohibal
 Visehradiwsie vlasti
 takoti mie iwsiu bratrs

pohrúzena v hori.

»Otzik zajde k otcem,
ostavi v dediné dietky svoje,
i svoje lubice. I neréze nikomu:

»»Batio ty mluyi k nim oteckými slovy.««

»I prijide cuzí usilno v dedinu,
i cuzími slovy zapovída,
i kak sé zdé v cuzěj vlasti
ot jutra po vezer, tako bése zdieti
dietkám i ženám;

i jedinu družu nám imieti
po púti vsěj z Vesny po Moranu.«

»I vyhánie z hájev vse krahuje;
i kací bozi v cuzěj vlasti,
takým sé klaněti zdé, i im oběcati obět.
Nesměfu sé bítí v zelo prěd bohy,
ni v súmrky jim dávati jěsti,
kamo otzik dáváse krmé bohóm;
kamo k nim hlásat hodíváse;
posěkařfu vse drva
i rozhrusiffu vse bohy.«

»»Aj ty Záboju pějes srdce k srdcu,
piesň u z strěda horě jako Lumír,
ký slovy i pěniem bése pohýbal
Vysehrad i vse vlasti;
tako ty mně i vsiu bratř.

pieuce dobra miluiiu bozi
 pei tobie ótnich dano
 wsrðce ptiw^ohó
 zrsie zaboï naślauoieua
 zapolena zraki
 ipieniê dale srdce iimase
 dua sini ieiuhłasi
 pchazesta wmuska
 uichazieuasta wles
 tamo meciê imlatem
 ioscepê ucista pazi
 tamo pokrista iwcestasie rozkosê
 kehdi pazeieiu biesta dorostla
 iieiu umi ptiw^ohó
 idorostachu druzi bratrsieci
 aita wsi uirazichu wzwhi
 ibi krutost iich bursiuce nebe
 iwdiedini wratisesie biwse blahost
 aiskocichu wsici wdo! kzaboïu
 itiscechu iei vpsilna pazi
 isprsu naprsi usi kladechu ruce
 wiehłasno dauachu sloua kslouô
 iprsichazesenoc prsied iutro
 aiuistupichu zuuala rozno
 uezdte kewsiê drsieuô
 kewsiê st^ona brachusie lesê

Pěvce dobra milují bozi.

Pěj, tobě ot niš dano

v srdce protiy vrahóm.««

Zrě Záboj na Slavojeva

zapolena zraky,

i pèniem dále srdce jímáse:

»Dva syny, jejúze hlasy

prěházešta v muska,

vyházevasta v les;

tamo mezem i mlatem,

i oszepem uzista pazi,

Tamo pokryšta i vracešta sè rozkošem

I kehdy dorostla bëšta paze

i jejú umi protivo vrahóm,

i dorostafu druži bratriéci:

ajta vsici vyrazifhu vz-vrahy,

i by krutost jifh búriúce nebe,

i v dèdiny vrátise sè byvsé blahost.« —

Aj skozifhu vsici v dól k Záboju,

i tiszeffhu jej v prěsilna pazi,

i s prsú na prsi vsi kladeffhu ruce,

věhlasno dávaffhu slova k slovóm.

I priházeše noc prèd jutro;

aj vystúpiffhu z úvala rózno,

vezdè ke vsem drévóm,

ke vsem stranám braffhu sè lesem

Iminu den iminuden vteri
 ipotršietie dni kehdisie zatemnise noc
 brasie zaboï wles
 lesê zazaboïem sbori
 ibrasie slauoi wles
 lesem zaslauoïem sbori
 wsiak imie wieru kuoieuodie
 wsiak srdce uporno kralu
 wsak zbranbistru nakral
 ai slauoi bratrsie
 tamo k modru wrchu
 wrchten powsiech pokrayinach
 tamo zamiersimi chodi
 otwrcha kranemu slun(cu)
 tamoles temen
 tamosi podami ruce
 ninie berssie lisimi skoki
 iiaz tako poidu tudi
 ai zaboï bratrsie
 ciemu nase bran imatepruw
 otwrcha soptati krutost
 otsauad bursmi ptiwkraleuim whô
 slauoi b̄tr̄sie
 kdaz hada potršietie chcesi
 nahlauu naiyistieie
 tamo hlaua ieho

I minu deň i minu deň vterý,
 i po trétiem dni, kehdy sè zateknise noc,
 bra sè Záboj v les,
 lesem za Zábojem zbory;
 i bra sè Slavoj v les,
 lesem za Slavojem zbory.
 Vsak imè vieru k vojevodè,
 vsak srdce úporno králu,
 vsak zbraň bystru na král.

»Aj Slavoji bratrè,
 tamo k modru vrhu!
 vrh ten po vseh po krajináh, —
 tamo zamèrímy hody!
 Ot vrha k rannému sluncu,
 tamo les temen;
 tamo si podámy ruce.
 Nynie beř sè tam lisími skoky,
 i jáz tako pójdu tudy.«

»»Aj Záboji bratrè!
 zemu nase braň jmá tepruv
 ot vrha soptati krutost?
 Otsavad buřmy protiv královým vrahóm.««

»Slavoji bratrè!
 kdaž hada potrieti ficesi,
 na hlavu mu najjistèje,
 tamo hlava jeho.«

rostupisie mustuo lesê
 rostupisie wpuowleuo
 tuditazie zaboieuim slouê
 onamoslouê prudka slauoie
 hlubinami lesow kmodru wrchu
 kehdbiese piet slunci
 podastasi prsiesilnie ruce
 ipozrsiesta lisima zrakoma
 nakralowi uoie
 sraziti nam drbi ludiek voie
 voiesue pod iednuranu
 ailudiecie tisi parob naporobi krale
 tirci suemu ukrutniku
 zedimê iest nam velenie ieho
 irozlutisie ludiek
 ruciê hlasê suola sue voie
 podnebesiebie plnooswieti
 otslunce woswietie plnoblska
 zkraleuich woiew
 hotowi wsici nohu wkrok
 iruku wbran ludiekouadlesloua
 Aislauoi bratrsie
 tudi spei lisimi skoki
 iaz poidu wstrsieceu iim wciclo
 iwirazi zaboji vpd iako krupobitie
 iwirazi slauoiwbok iim iako krupobitie

Rozstúpi sé mustvo lesem,
rozstúpi sé vpravo vlevo;
tudy taze zábojevým slovom,
onamo slovom prudka Slavoje,
hlubinami lesóv k modru vrhu.

I kehdy bēse pēt slunci,
podasta si prēsilnie ruce,
i pozrēsta lisima zrakoma
na královy voje:

»Sraziti nám drbí Luděk voje,
voje své pod jednu ránu.
Aj Ludēze, ty si parob na paroby krále!
Ty rci svému ukrutníku,
že dýmем jest nám velenie jeho.

I rozluti sé Luděk,
ruziem hlasem svola své voje.
Podnebesie bē plno osvēty,
ot slunce v osvētē plno blska,
z králevých vojev.
Hotovi vsici nohu v krok,
i ruku v braň Luděkova-dle slova.

»Aj Slavoji bratrē!
tudy spěj lisími skoky;
jáz pójdu vstriěcu jim v zelo.«
I vyrazi Záboj vpréd jako krupobitie;
i vyrazi Slavoj v bok jako krupobitie;

aibratsie tisie nâkrusichu bohi
 tisie nam kacechu drsieua
 iplasichukrahuie zlesow
 bozi namuicestuie daiu
 ai prudkost uirazi ludiekem
 zcietnich wrahow ptiw zaboju
 iuirazi zaboï horsiuciemaocima
 wludiek miersi zlobiuo dubptiw dubu
 zrsieti zewsie° lesa zaboï hna
 ptiw ludieku nadewsie uoie
 ludiek uderi silnim meciê
 ptietsie koze wscitie
 iuderi zaboï mlatê
 otkoci hbiti ludiek
 wdrsieuo wrazi mlat
 iskotisie drsieuo navoi
 itrsiedeset iichotide kotcê
 izlutisie ludiek aiti zhouadili
 ti uelika potuorohadow
 meciêsie potikai semnu
 imasie zaboï meciê
 kusscita[∞] whu otrazi
 itasi ludiek mecz
 (mecz)sie smecie po kozenie scitie
 izapolestasie oba kranam
 ranami wsie posobie stesasta

»Aj bratré, ti se nám krusifu bohy,
ti se nám kácefu dréva,
i plasifu krahuje z lesóv.
Bozi nám vícestvie dajú!»
Ajta prudkost vyrazi Ludékem
z zetných vrahóv protiv Zaboju.
I vyrazi Záboj horiuciema ozima
v Ludék. Mieri zlobivo dub protiv dubu,
zreći ze vseho lesa. Záboj hna
protiv Ludéku nade vse voje.

Ludék uderi silným mezem,
prète trie kóze ve szítè.
I uderi Záboj mlatem,
otskozi hbitý Ludék.
V drévo vrazi mlat,
i skoti se drévo na voj;
i triedeset jih otide k otcem.

I zluti se Ludék. »»Aj ty zhovadilý,
ty veliká potvoro hadóv,
mezem se potýkaj se mnú.««

I máse Záboj mezem,
kus szita vrahú otrazi.
I tasi Ludék mez,
mez se smeze po kozené szítè.
I zapolesta se oba k ranám,
ranami vse po sobè stesasta,

iwšiekolê zbrocesta kruiu
 ikruiu zbrocechuie muzie
 kolkol ieiu wezdie vplutei sieci
 slunce pîde poledne
 iotpoledneiuz napolkuecieru
 iualeno iesce nisiemo nitamo ustupeno
 iualeuo zdie iualeno tamo otslauoie
 Aiti wze bieswtie
 ciemuti nasukrew piyesi
 ichopizaboi suoi mlat
 iotskoci ludiek
 napze mlat zaboi wiswzhoru
 iwrze pówze
 letie mlat roskocisie scit
 zascitemsie roskocista ludiekoua prsi
 iuleciesie duse tiezka mlata
 imlat idusu uirazi
 izanese pietsiehow vwoisku
 strach w hom uirazi, zhrrdl skrsieki
 radost zewznie zust uoinow zaboicuich
 izaiiskrsi zradostnu zraku
 ai bratsie bozi ny uicestuiê darsichu
 rostupisie uasieden hluk vpuo ivleuo
 zewsiech udolisiemo-suedte konie
 koni rsiechce uesken tenles
 zauoi bratsie tivdati lue

i vse kolem zbrocesta krviú,
 i krviú zbrocefu je muzie
 kolkol jejú vezdè v prèlutèj sèzi.

Slunce prèjde poledne,
 i ot poledne juz na pól k vezeru;
 i váleno jeste ni sèmo, ni tamo ustúpeno,
 i váleno zdè i váleno tamo ot Slavojè.

»Aj ty vraze, bès v tè!
 zemu ty nasu krev pijesi?«

I fiopi Záboj svój mlat,
 i otkozi Ludèk.
 Naprèze mlat Záboj vús vzhóru
 i vrze po vraze.

Letè mlat, rozskozi sè szít,
 za szítem sè rozkozista Ludèkova prsi.

I uleze sè duse težka mlata,
 i mlat i dusu vyrazi,
 i zanesè pèt siehóv u vojsku.

Strafi vrahóm vyrazi z hrdl skréky:
 radost zevzné z ust vojnóv zábojevých,
 i zajiskri z radostnú zrakú.

»Aj bratrie, bozi ny vícestviem darifu!
 Rozstúpi sè vás jeden hluk vpravo i vlevo.
 Ze vsefi údolí sèmo svedte konè,
 koni rèhce vesken les.«

»»Záboji bratrè, ty udatý lve;

nevpusciei bursitv[∞]whi
 aita otwrze zaboiscit
 iwruce mlatê iwdruhej meciê
 takoi^vprsiecz praze drabi v[∞]wzech
 ibi vpieti[∞] whô ibi vstupati[∞] whô
 trsasio hnase zboisce
[∞]stch shrrdliich uiraze skrsieki
 koni rsiechce ueskenles
 Wzhoru nakonie skoni zav[∞]hi
 prsieIEWSIE wlasti ruci koni neste
 vpatach zanimi nasu krutost
 i wz kocichu hluci wzrucie konie
 iskognaskok pow[∞]zechsiehnachu
 ranu naranu soptichu krutu krutost
 imiiechu rownie ihori ilei
 v[∞]puo iwleuo wsie ubiehawzad
 Hucie diua rsieka
 wlana zawlnusie uale
 huciechu wsi voi skok naskok
 wsiesiehnase ps bursiucu rsieku
 uodi uchuatichu mnostuie cuzich
 i pnesechusue zuiesti nadruhibrsiech
 pokraiinach wezdie wsirs iwsirs
 lutiostrsiez zozepie suoie krsiedle suoiedluzie
 bistro leta zaptactuê
 zaboieui uoi rozechnachusie wsirs

neupúštej, búrit v vrahy!«

Ajta otvrze Záboj szít,
i v ruce mlatem, i v druhéj mezem,
tako i v priéz proráže dráhy u vrazefi.
I by úpéti vrahóm, i by ustúpati vrahóm.
Tras je hnáse z bojiszte,
straš z hrdl jifí vyráže skréky.

Koni réfice vesken les.

Vzhóru na koné, s koni za vrahy
prése vse vlasti. Ruzí koni neste
v patáfi za nimi nasu krutost!«

I vskozifíu hluci vz-ruzie koné,
i skok na skok po vrazefi sé hnafu,
ránu na ránu soptifíu krutú krutost.
I míjefíu rovné i hory i lesi,
vpravo i vlevo vse ubieha vzad.

Huzie divá réka,
vlna za vlnú sé valé,
huzefíu vsi voji skok na skok,
vse sé hnáse prés búriucú réku.
Vody uhvatifíu mnoštvie cuzifí,
i prènesefíu své zvésty na druhý bréh.

I po krajinafi vezdè v sír i v sír
lutý ostriez rozepè svoje kriedle, svoje dlúzé,
bystro léta za ptactvem.

Zábojevi voji rozehnafu sé v sír,

wezdie powlastech hnachu luto powrazech
 wezdie srazechu ie istupachu koni
 nocu podlunu zanimi luto
 dnem podsluncem zanimi luto
 iopieti temnu nocu
 iponoci sedimiutrê
 hucie diua rsieka
 wlua za wlnu sie uale
 huciechu wsi uoi skok naskok
 wsiesiehnase prsiesbursiucu rsieku
 uodi uchuatichu mnostuie cuzich
 i pnesechusue zuiesti nadruhi brsieh
 tamoksedim horâ
 tamo dobursi nasie pomsta
 aizaboi bratrsie
 iuz nam nedaleko hori
 aiuz hluciek^o whow
 iti zalostiwo psie
 Wratnokraiinami tuditi iaz tudi
 uihubit wsie kralewo
 uietr bursie ps vlasti
 voiski bursie ps vlasti
 ps vlasti^o vpuo iwlewo
 uezdie siru silu voiski
 wradostnê hluce
 aibtrsie^o aiseri wrch

vezdē po vlastech hnaŝu luto po vrazech;
vezdē srážehu je i stupachu koni.
Nocú pod lunú za nimi luto,
dnem pod sluncem za nimi luto,
i opěty temnú nocú
i po noci sedým jutrem.

Huzie divá rēka,
vlna za vlnú sē valé;
i huzeŝu vsi voji skok na skok,
vse sē hnāse prēs búriucú rēku.
Vody uhvatihu mnoŝvie cuziŝ,
i prēneseŝu své zvěsty na druhý bréh.

»Tamo k sedým horám,
tam dobúri nase pomsta.«

»Aj Záboji bratrě!
juz nám nedaleko hory,
a juz hlúzek vrahóv,
i ti zalostivo prosie.«

»Vratno krajinami tudy ty,
jáz tudy, vyhubit vse králevo!«

Vietr búri prēs vlasti,
vojsky búrie prēs vlasti,
prēs vlasti vpravo i vlevo,
vezdē sírú sílú vojsky
v radostném hluce.

»Aj bratrě, aj serý vrŝi!

bozi nytamo uicestuiê darsili
 tamo iuele dustieka
 siemotamo podrsieuech
 iich boiesie ptactuo iplachi zuiers
 iednosoui neboiesie
 tamo kwrchu pohrsiebatmrch
 idat pokrm bohouom
 itamo bohô spasâ
 dat mnostuie obieui
 aiiim hlasat milich slow
 iiiiim oruzie pobitich^o whow.

Pocinasie kapitule osimmezcieta trsie- tiech knih opiesniech.

Poletoua holub sedrsieua nadrsieuo
 zalostiuo wrka horsie wse^v lesu
 aiti lese siri wtobie iazletauach
 sholubicu drahu smilu pmilitku
 achazlobni zbihon chuati holubicu
 iotnese vhrad achavhrad twrdi
 aiobchazeunose koltwrda brada
 zalostiuo wzdicha posuei drabei milei
 othrada naskalu naskalesi siede

bozi ny tamo vícestviem darili!
 Tamo i vele dus táká
 sêmo tamo po drêveň.
 Jiň bojé sé ptactvo i plaňý zvěř;
 jedno sovy nebojé sé.
 Tamo k vrhu pohrébat mrňi,
 i dat pokrm bohovóm,
 i tamo bohóm spásám
 dat mnoství obětí,
 a jim hlásat milýň slov,
 i jim oruzie pobityň vrahov!«

Z B Y H O Ň.

Poletova holub se drêva na drêvo,
 žalostivo vrka horé vsemu lesu:

»Aj ty lese sírý! v tobě jáz létávaň
 s holubicú drahú, s milú, prémilitkú.
 Aň, a zlobný Zbyhoň řivati holubicu,
 i otnese u hrad, aň, a u hrad tvrdý!«

Aj obřáze junose kol tvrda hrada,
 žalostivo vzdýfia po svéj drahěj milěj.
 Ot hrada na skálu, na skále si sêde,

zalostiuo siedie sniemî lesê mlcie
 i pletie holub zalostiuo wrka
 poduize iunose hlauu kniemu uece
 ti holubcie mutni tobie mutno samu
 tobieli krahuiec uchuati tuu druziu
 ti zbihoni tamo natô twrdiehradie
 ti uchuati moiu dhu pdrahuczku
 aotnese vhrad ach vhrad vtwrdi
 holubcie tibisi bil ualel skrahuiê
 kdibitobie bilo srdice udatno
 tibisibil uidrsiel krahuicu suudrahu
 kdibi tobiebila draua ostradrapi
 tibisibil zabil krahuiec zlobiui
 kdibitibil twrdi masozraui nosec
 wzhoru mutni iunose zeni nazbihon
 tobie srdce pudatno ptiw^ohu
 tobie ptiw ie^v branie silna ostra
 tobie ie^v whlauu tiezek zelezni mlat
 rucie iunose dolow wdole temni lesê
 iwzenasie suoiu b^on inaramie mlatsuoi
 spiecie lesê temnim kuhradu kutwrdu
 bie uhrada twrda
 nocu wezdie temno
 tlucie silnu piestiu
 ktoto shradasloua
 iasê louec bludni

zalostivo sêdê s nêmým lesem mlzie.

I priletê holub, zalostivo vrka.

Podvize junose hlavu k nêmu, vece:

»Ty holubze mutný! tobê mutno samu.

Tobê-li krahujec ušvati tvú družiu?

Ty Zbyhoni tamo na tom tvrdê hradê,

ty ušvati moju drahú předrahúzkú,

a otnese u hrad, aš, u hrad u tvrdý!

Holubze ty bysi byl válel s krahujem,

kdyby tobê bylo srdice udatno;

ty bysi byl vydrél krahujcu svú drahú,

kdyby tobê byla dravá ostrá drápy;

ty bysi byl zabil krahujec zlobivý,

kdyby ti byl tvrdý masozravý nosec.«

Vzhóru mutný junose, zení na Zbyhoň!

Tobê srdce přeudatno proti vrahu,

tobê protiv jemu branê silna, ostrá,

tobê jemu v hlavu têzek zelezný mlat! —

Ruže junose dolóv, v dole temným lesem.

I vze na sé svoju braň, i na rámê mlat svůj,

spêje lesem temným ku hradu ku tvrdu.

Bê u hrada tvrda,

nocú, — vezdê temno, —

tluze silnú pèstiú.

»Kto to?« — s hrada slova. —

»Já sem, lovec bludný.« —

otuorsiesie wta
 tluket silnu piestiu
 otuorsie wtere
 kdie Vladika zbihon
 zaeliku sieniu
 tamo zbihon uilni tamo plaka dieua
 aiotuorsi lowcu
 neotuorsi zbihou irozrazi mlatê
 drsui silni iunose irozrazi mlatê
 zbihonieu hlauu
 ĥdem wezdiebieha iwsie whradie pobi
 u suei krasnei dieui dousuieta leze
 pde rane slunce wrcholi drsiew khradu
 pde noua radost wiunosino srdce
 zeswu krasnu dieuu choua wsilnu pazu
 cie taholubice
 zbihon iuuchuati
 iakomie zdie wieza
 tak iu wtwrdiehradie
 wlesi stwrdahrada
 iletiese wlesi
 iletiese siemo iletiese tamo
 sedrsieua nadrsieuo sesuoim holubcê
 sholubcê spauase naiednei uietnici
 wzradouasie dieua sesuoim iunosu

Otvoríe sè vrata.

Tluket silnú pèstiú;

otvoríe sè vteré.

»Kdè vládyka Zbyhoň?« —

»»Za velikú sieniú.««

Tamo Zbyhoň vilni, tamo plaka dèva.

»Aj, otvori lovcu!«

Neotvori Zbyhoň. I rozrazi mlatem

dřvi silný junose, i rozrazi mlatem

Zbyhoněvi hlavu.

Hradem vezdè běha, i vse v hradè pobi.

U svéj krásnéj dèvy do usvita leze

Prijde ranné slunce vrholy dřev k hradu,

prijde nová radost v junosino srdce,

ze svú krásnú dèvu fiova v silnú pazú.

»Žié ta holubice?«

»»Zbyhoň ju ufívati,

jako mè zdè věza;

tak ju v tvrdè hradè.«« —

»V lesy s tvrda hrada!

I letèse v lesy,

i letèse sèmo, i letèse tamo,

se dřeva na dřevo se svojim holubcem;

s holubcem spáváse na jednéj větvi.

Vzradova sè dèva se svojim junosú,

chodi siemo tamo wezdie kamo zechtie
smilitkê spauase naiednô lozici.

K Y T I C E.

Vieie uietrsieczek skniezeckichlesow
bieze zmilitka kupotoku
nabiera wodi wkouana uiedra
pouodie kdieuie kitice pliiie
kitice uona zviolarozi
iiesie dieua kiticu louit
spadeachspade wchladnu uodicu
kdabich uiediela kitice krasna
ktotebe wkipruzemicu saze
tomubich dalaprstenekzlati
kdabichuiediela kitice krasna
ktotebe likem hebuczki suaza
tomubich dala iehlicu zwlasow
hdabich uiediela kitice krasna
ktotie pochladnei uodici pusti
tomubich dala uienek suoi zhlau.

hodi sèmo tamo, vezdie kamo zehitè;
s zmlitkem spávaše na jednom lozici.

K Y T I C E.

Vèje větrízek s kniezeckýfi lesòv;
bèze zmlitka ku potoku.

Nabiera vody v kovaná vèdra,
po vodè k dèvé kytice plyje.

Kytice vonná z viol a ròzi,
i je sè dèva kyticu lovit;
spade, aš! spade v šladnú vodicu.

Kdabyšfi vèdèla, kytice krásná,
kto tebe v kyprú zemicu sáže;
tomu byšfi dala prstènek zlatý.

Kdabyšfi vèdèla, kytice krásná,
kto tebe lykem hebúzkým sváza;
tomu byšfi dala jehlicu s vlasòv.

Kdabyšfi vèdèla, kytice krásná!
kto tè po šladnej vodici pusti,
tomu byšfi dala vienek svòj s hlavy.

J A H O D Y.

Ide mamila naiahodi
 nazelenaborka
 zadrsiesesi ostretrnie
 wbielitku nozicu
 nemoze moie zmilitka
 nanozicu wstupiti
 ahti trnie ostretrnie
 ciemusibol sdielo
 zatobudes ostretrnie
 zborek vimitieno
 pozdi mila vpochladeczce
 wzelenie borece
 iazdobiehu napaluciek
 pokonieczek bieli
 konieczeksie uapaluce
 whusteitrauie pase
 moie mila vpochladece
 namile° zdaie
 ie sie mila zalouati
 potichunku vborce
 achciersiekne moie mati
 iaznescastna roba
 uezdimi rsiekase mati
 chouaisie iunosi

J A H O D Y.

Jde má milá na jahody,
na zelená borka,
zadréše si ostré trnie
v béltkú nozicu.

Nemože moje zmilitka
na nozicu vstúpiti.

Añ ty trnie, ostré trnie,
zemu si bol zdélo?

Za to budeš ostré trnie
z borek vymýténo.

Pozdi milá v poľládežce,
v zelené borežce;
jáz dobiehu na palúzek
po koniežek biely.

Koniežek sè na palúce
v hustéj trávè pase;
moje milá v poľládece,
na milého zdaje.

Je sè milá zalovati
po tihúnku v borce;
»Añ, ze rékne moje máti?
jáz nestastná roba!«

»Vezdy mi riekáse máti:
»»hovaj sè junosi!««

oemusie iunosi chouati
 kdazsu dobrsi ludie
 ipiedech na konice
 iako sniezekbielê
 skocichskonie viezechnasuk
 zastrsiebrnu uzdu
 icbiech diewcie pzech ksrdeu
 icelouach usta
 izabude k[∞]snadieua
 wnozici bolnitru
 laskachomsie milouachô
 slunce nazachodie
 poied mili rucie domow
 sluneczko nam zaide
 wzkocichrucie nakonieczek
 iako sniezek bieli
 iwzech zmilitku wnarucie
 otiedech sniu domow.

Žemu sê junosí hovati,
kdaž sú dobrí ľudie?«

I prijedefi na konízce,
jako snézek bielém;
skoziŕi s koné, vézeŕi na suk
za striebornú uzdu.

Objefi děvze, prizefi k srdcu,
i celovaŕi usta;
i zabude krásná děva
v nozici bolný trn.

Laskaŕiom sê, milovaŕiom,
slunce na záŕhodé.

»Pojeď, milý, ruze domóv,
slunézko nám zajde!«

Vskoziŕi ruze na konieztek,
jako snézek biely,
i vzeŕi zmilitku v náruzie,
otjedefi s niú domóv.

J E L E N.

Biehase ielen pohorach
 powlasti poskakoua
 pohorach podolinach
 krasna parohi nosi
 krasnima parohama
 husti les praze
 polese skakase
 hbitimi nohami
 aita iunose pohorach chodiua
 dolinami chodiua wlute boie
 hrdubran nasobie nosiua
 braniu mocnu rozraze[∞] w hom shluki
 nenie iuz iunose whorach
 podskoci nã zdie lstiwo luti w[∞]
 zamiesi zraki zlobu zapolena
 uderi tieznim mlatê uprsi
 zewzniechu mutno zalostni lesi
 wirazi ziunose dusu dusicu
 sie uiletie pieknim tahlim hrdlê
 zhrrdla krasnima rtoma
 aitu leze tepla krew
 zadusicutecie zaotletlu
 sira zemie wrsielu krew piie
 ibi wkazdei dieuie pozalnim srdece

J E L E N.

Běháse jelen po horách,
 po vlasti poskakova,
 po horách, po dolinách,
 krásná parohy nosí.
 Krásnýma parohoma
 hustý les proráže,
 po lese skákáse
 hbitými nohami.

Ajta junose po horách hodiava,
 dolinami hodiava v luté boje,
 hrdú braň na sobě nosíava,
 braniú mocnú rozráze vrahóm šluky.
 Nenie juž junose v horách!
 Podskozi naň zdě lstivo lutý vrah;
 zaměsi zraky zlobú zapolena,
 uderi tézným mlatem v prsi, —
 zevzněhu mutno žalostní le-i; —
 vyrazi z junose dusu, dusicu!

Sě vyletě pěkným táhlým hrdlem,
 z hrdla krásnýma rtoma.

Aj tu leze, teplá krev
 za dusicú teze za otletlú;
 syrá země vrélú krev pije.
 I by v každěj děvě po žalním sřdezece.

leze iunose wchladnei zemi
 naiunosi roste dubec dub
 rozkladacie wsuki sirs isirs
 chazieua ielen skrasnima rohoma
 skacie nanoziciech ruciech wzhoru
 wlistie piana tahle hrrdlo
 sletaiusie tlupi bistrich krahuicew
 zeusia lesa siemo nasien dub
 pokrakuiu nadubie wsici
 pade iunose zlobu wraha
 iunose plakachu wsie dieui.

 R O Z E.

Ahti roze krasnaroze
 cie' siranie rozkwetla
 rozkuetausi pomrzla
 pomrzawsi usuiedla
 usuiedewsi opadla
 wecier siediech dluhosiediech
 dokuropieniesediech
 nicdozdati nemozech
 wsie drsiezhi luczki sezech
 usnuch sniesemise uesnie

Leze junose v hladnej zemi,
na junosi roste dubec, dub,
rozkladá se v suky sír i sír.

Ľazievá jelen s krásnyma rohoma,
skáže na pozicieŕi ružieŕi,
vzhóru v listie piená táhlé hrdlo.

Sletujú se tlupi bystrýŕi krahujcev,
ze vsa lesa semo na sen dub;
pokrakujú na dubé vsici:
»pade junose zlobú vraha!«
Junose plakajú vse dévy.

R Ó 2 E.

Aŕi ty róze, krásná róze!
zemus rané rozkvetla?
rozkvetavsi pomrzla?
pomrzavsi usvédla?
usvédevsi opadla?

Vezer sedéŕi, dlúho sedéŕi,
do kuropenie sedéŕi;
nic dozdati nemožeŕi,
vse dréžhy, lúžky sezeŕi.

Usnuŕi, sniese mi se ve sné,

iakobi mnie nebosce
 napuei ruce sprsta
 swleklšie zlati prstenek
 smeklsie drahi kamenek
 kamenek nenadiidech
 zmilitkasie nedozdech.

ZEZHULICE.

W sirê poli dubecstoi
 nadubcizezhulice
 zakukase zaplakase
 zenenie wezdi iaro
 kakbi zlo^o zitko v poli
 biuezdi iaro bilo
 kakbi zralo iablko wsadie
 biwezdi leto bilo
 kakbi mrzli klasi wstoze
 bi wezdi iesenbila
 kakbidieue tiesko bilo
 biwesdi sama bila.

jako by mné nebosce
na pravěj ruce s prsta
svlekl sé zlatý prstének,
smekl sé drahý kamének.
Kamének nenadjideš,
zmilitka sé nedozdeš.

Z E Z H U L I C E.

V sírém poli dubec stojí,
na dubci zezhulice.

Zakukáše, zaplakáše,
že není veždy jaro.

Kakby zráló zítko v poli,
by veždy jaro bylo?

kakby zráló jablko v sadě,
by veždy léto bylo?

Kakby mrzli klasi v stoze,
by veždy jeseň byla?

Kakby děvě těžko bylo,
by veždy sama byla?

OPUSCIENA.

Ach wilesi tmaui lesi
lesi miletinsti
ciemu uisie zelenate
wzimie letie rowno
radabich iazneplakala
nemutila srdce
arsiekniete dobrsi ludie
ktobi neplakal zdie
kdie moi otcik otcik mili
zahrsieben wrouece
kdie moie mati dobra mati
trawka nanei roste
nimi btra nimi sestri
iunosu miwzechu.

O P U S Ź E N Á.

Añ vy lesi, tmaví lesi,
 lesi miletinstí!
 Žemu vy se zelenáte
 v zimé, leté rovno?
 Ráda-byñ jáz neplakala,
 nemútila srdce:
 a réknéte dobří ludie,
 ktoby neplakal zdé?
 Kdè mój otčík, otčík milý? —
 Zahrében v rovezce.
 Kdè moje máti, dobrá máti?
 Trávka na niéj roste.
 Ni mi bratra, ni mi sestry, —
 junosu mi vzeñu.

SKRSIVANEK.

Pleie dieua konopie
 upanske° sada
 pitasie iei skrsiuanek
 ꝑcie zalostiua
 kabbich mohla radabiti
 malitki skrsiuancie
 otvedechuzmilitka
 ukameni h̄dek
 kdibich perceimiela
 pisalabich listek
 timalitkiskrsiuance
 tibi sniētâ letial
 — nenie perce nenie blanki
 bichpisala listek
 pozduuidrahe° pieniē
 ze zdie horsiē niu.

Zakrakocie w̄h̄die wr

S K R I V Á N E K.

Pleje dĕva konopĕ
 u panskĕho sada,
 pytá sĕ jĕj skrivánek,
 proz je zalostiva.
 Kakbyŝ mohla ráda býti?
 malitký skrivánze!
 otvedĕŝu zmilitka
 u kamenný hrádek.
 Kdybyŝ perce imĕla,
 písala-byŝ lístek;
 ty, malitký skrivánze,
 tyby s niĕm tam letial.
 Nenie perce, nenie blánky,
 byŝ písala lístek;
 pozdravuj drahĕho pĕniem,
 ze zdĕ horĕm nyju!

Zakrakoce v hradĕ vr(an) . .

S N I E M.

.....
 usacotsueicielediuoieuodi
 musepasusenirubistroia
 iumreliglauaceledina
 detiusetusbosiemuiednouladu
 uladicusizrodauiiberuce
 kipleznedleusnemizlaunihodi
 hodismetmislehiuladicami
 ustahucmetelesiuladiki
 pohualihup^oudupozaconu.

L U B U S I N S U D.

Aiuletauocemutisiuodu
 cemutisiuodustrebpenu
 zatelutarozulaiasebura
 sesipausitucusiraneba
 oplacausiglauigorzelenih
 uiplacausizlatopescuglinu
 cacobihiazuodinemutila
 kegdiseuaditarodnabratri

S N Ě M.

.....
 vsak ot svéj zeledi vojevodi,
 muzie pasú, zeny ruby strojá,
 i umreli glava zeledina,
 děti vse tu zboziem vjedno vladú,
 vládyku si z roda vyberúce,
 ký plezně-dle v sněmy slavny hodi,
 hodi s kmetmi, s lesy, vládykami.

Vstafu kmeté, lesi i vládyky,
 pohválihu pravdu po zákonu.

L U B U S I N S Ů D.

Aj Vletavo, ze mütisi vodu,
 ze mütisi vodu strebropěnu?
 za té lutá rozvlajase búra
 sesypavsi tuzu síra neba,
 oplakavsi glavy gor zelenýfi,
 vyplakavsi zlatopieskú glinu?

Kakobyfi jáz vody nemütila,
 kegdy se vadita rodná bratry,

rodnabratrionediniotne
 uaditasecrutomezusobu
 Lutihrudosnaotauecriue
 naot^vaeCriuzlatonesne
 staglauhrabernaradbuzehladne
 obabratrionbaclenouica
 rodastaratetui popeloua
 iensepdesplekiscehouimi
 usesesirneulastipstireki
 pletessedrusnaulastouica
 plet^{se}ototauicriui
 sedenaokencerozlosito
 ulubusineotnezlatesedle
 Sedleotnesueteuisegrade
 beduieinaricaiemutno
 cdisezliseieiurodnasestra
 rodnasestrauLubusineduore
 spsiczneznuutrVisegrade
 napo^{oo}puuustaitipudu
 ipognatibratriieiaoba
 isuditiimapozaconu
 casecnes^avipuitiposli
 pozutoslauotlubicebele
 idesesudubrauiniune
 polutoborsdobrozlauscahlemca
 ideseorliculabepie

rodná bratry o dĕdiny otnie.
 Vadita sĕ kruto mezu sobú,
 lutý Ĥrudos na Otavĕ krivĕ,
 na Otavĕ krivĕ zlatonosnĕ,
 Staglav Ĥraber na Radbuze Ĥladnĕ,
 oba bratry, oba Klenovica,
 roda stara Tetvy Popelova,
 jenze pride s pleky s ĤeĤovými
 v sĕze zirnĕ vlasti prĕs tri rĕky.

Priletĕse družná vlastovica,
 priletĕse ot Otavy krivy:
 sĕde na okence rozlozito
 v Lubusinĕ otnĕ zlatĕ siedle,
 siedle otnĕ, svĕtĕ Vysegradĕ;
 bĕduje i narícaje mutno.

Kdyz sĕ slyse jejú rodná sestra,
 rodná sestra v Lubusinĕ dvorĕ,
 sprosi knĕznu utr Vysegradĕ,
 na popravu ustaviti pravdu,
 i pognati bratry jeja oba,
 i súditi ima po zákonu.

Káze knĕzna vypraviti posly:
 po Svatoslav ot Lubice bielé,
 idĕze sú dúbřaviny unie,
 po Lutobor s Dobroslavska Ĥlemca,
 idĕze Orlicu Labe piĕje,

poratibor otgorcreconosi
 idesetrutpogubisaulutu
 poradouanotcamenamosta
 poJarosirotbreduletoecnih
 postreziborotsazauiladni
 posamorodsemsestrebronosne
 pousecmetilehiiuladiki
 ipohrudosipoStaglau bratri
 rozuademaodediniotne. . .

Cdasesnehulesiuladiki
 uuisegrade . . .
 ꝑcnistupirozeniadlesuego
 stupicnesnaubelestuucirize
 stupinastolotenuzlaunesneme
 Dueueglasnedeue . . .
 uiuceneuescbamuitzouim
 uiedneisudeskipudodatne
 uutereiMeccriudicaraiuci,
 ꝑtiuimaplamenpudozuesten
 ipodnimazuatocudnauoda

poecnesnasotnazlatastol^a
 Moicmetelesiuladiki
 se bratromarozresitepudu
 iaseuaditaseodedini
 odediniotnemezusob
 pozaconuuecosiznihbgou

po Ratibor ot gor Krekonosí,
 iděze Trut pogubi saň lutu,
 po Radovan ot Kamena mosta,
 po Jarozir ot bred vletorěžnýř,
 po Strězibor ot Sázavy ladny,
 po Samorod se Mze strěbronosné,
 po vse kmety, leřy i vládyky,
 i po Krudos i po Staglav bratry
 rozvaděma o dědiny otnie.

Kda se sněřu lesi i vládyky
 v Vysegradě (v Lubusině siedle);
 prokní stúpi rozenia-dle svégo,
 stúpi knězna v bélestvúci rize,
 stúpi na stól oteň v slavně snémě.

Dvě věglasně děvě (vystupisté)
 vyuzeně věszbám Vítězovým.
 U jednéj sú desky pravdodatné,
 u vterěj mez krivdy kárajúci.
 Protiv ima plamen pravdozvěsten,
 i pod nima svatocudná voda.

Poze knězna s otnia zlata stola:
 »Moji kmeté, lesi i vládyky!
 se bratroma rozrěsite pravdu,
 jaze vadita se o dědiny,
 o dědiny otnie mezu sobú.
 Po zákonu věkoziznýř bogóv

budetaimobauiednoulasti
 ciserozdelitarounumeru
 moicmetelesiuladiki
 rozresitemoieui pouedi
 budeteliu^asporozumu
 nebudeteluuasporozumu
 ustauiteimanouinalez
Kibismerilrozuadenabratri.·.

clanhuselesiuladik(i
 i)pocehutihogouoriti
 gouorititihomezobu
 ihualitiuipouediieie.·.

ustaLutoborsdobrozlauscablemca
 iesetacozlouogouoriti
 zlaunacnesnosotnazlatastola
 uipouedituoierozmislehom
 seberglasiponarodusuemu

isebrasteglasideuesudne
 sberasteieuosudiezuate
 idasteielehompuolati

ustaradouanotcamenamosta
 ieseglasicislempgledati
 iuecinupuolatiunarod
 unarodcrozuzenunasnemsboren
 obarodnabratriclenouica
 rodastaratetuipopeloua

budeta im oba vjedno vlásti,
 či se rozdělita rovnú měrú.
 Moji kmeté, lesi i vládyky,
 rozrěsíte moje výpovědi,
 budetěli u vás po rozumu.
 Nebudetěl u vás po rozumu,
 ustavite ima nový nález,
 kýby smieril rozvaděná bratry.«

Klaněhu se lesi i vládyky,
 i pozěhu tiho govoriti,
 govoriti tiho mezu sobú,
 i fiváliti výpovědi jejé.

Vsta Lutobor s Dobroslavska fílemca,
 je se tako slovo govoriti :

»Slavná kněžno s otnia zlata stola!
 výpovědi tvoje rozmyslehom,
 seber glasy po národu svému.«

I sebrastě glasy děvě súdně,
 zbierastě je u osudie svaté,
 i dastě je lehóm provolati.

Vsta Radovan ot Kamena mosta,
 je se glasy zíslem přegledati,
 i věžinu provolati v národ,
 v národ k rozsúzeniu na sněm zboren.

»Oba rodná bratry Klenovica,
 roda stara Tetvy Popelova,

iensepridezplekiscehouimi
 usesesirneulastipstireki
 smeritasetacoodedini
 budetaimobauiednoulasti
 ustanuhrudosototauciu
 zlecseiemurozlipoutrobe
 trasehuselutostuusiudi
 mahnurucuZarueciarimturem
 goreptencemcnimsezmiaunori
 goremusemimesenaulade
 musuulastimusemzapodobno
 preuencudedinudatipu.^{es}

 ustalubusasotnazlatastola
 vececmetelesiuladiki
 zlisestezdepoganeniemoie
 sudtesamipozaconupudu
 unebuduuamsuditisuadi.
 uoltemusamezusoburouna
 Kibiuladluamposelezu . . .
 deucerucanauiculadezlab
 ustaratiborotgorcreconosi
 iesetacozlouogouoriti
 nehualnonamunemcehiscatipudu^{es}
 unaspudapozaconusuatu^{es}

jenže pride s pleky s Žefiovými
v sěze zirné vlasti přes tři řeky,
smierita sě tako o dědiny:

Budeta im oba vjedno vlásti.«

Vstanu Ĥrudos ot Otavy krivy,
zlez sě jemu rozli po utrobě,
traseřu sě lutostiú vsi údi;
mářnu rukú, zarve jarým turem:

»Goré ptencem, k nim-že zmija vnori,
goré muzem, im-že žena vlade!
Mužu vlásti muzem zapodobno,
prevencu dědinu dáti pravda.«

Vsta Lubusa s otnia zlata stola,
vece: »Kmeté, lesi i vládyky!
slyseste zdě poganěnie moje;
sudte sami po zákonu pravdu.
U nebudu vám sùditi svády.
Volte muža mezu sobú rovna,
kýby vládl vám po zelezu (krutu).
Děvzie ruka na vy k vládě slaba.«

Vsta Ratibor ot gor Krekonosí
je sě tako slovo govoriti:

»Něřivalno nám v Němcieř iskati pravdu;
u nás pravda po zákonu svatu,

iuseprinesehuotcinasi

usese . . .

 PIESEN POD VYSEGRADEM.

HatynaaszyeslunczeVysegradetwrđ
 Tysmyelyeihrdyenaprzykrzyestoiyesy
 naskalyestogesyvsyêczyuzijêpostrah
 podtoburziekabystravalyesye
 valyesyerzekavhltauayara
 pokraiyurzyekyvhltauczysty
 stoiyesyelahurastyapohladecekmil
 tuslauyeczekmalyiveselopyeye
 pyeyeymutnoiakosrdeczko
 radostzzyalyehoczyuye
 kezzyazysmslauyeczekvzelenêluzye
 ruczyebyhtamoleczyalkdyedrahahodye
 veczerêpozdnoy
 kdyzzvsyemilostbudyevsyelikyziuok
 velimsnabzenstuyêyeiezyelye
 iazneboszczyektuzyupotobyeliapa
 pomiluijhu . . .

juze prinesefu otci nasi
v sêze (zirnê vlasti prês tri rêky.)» . . .

PIESEŇ POD VYSEGRADEM.

Ha ty náse slunce, Vysegrade tvrd!
Ty smêle i hrdê na priekrê stojíš,
na skále stojiesi vsem cuzím postraš.
Pod tobú rêka bystrá valié sê,
valié sê rêka Vhltava jara.

Po kraju rêky Vhltavy zisty,
stojé síla fivrastia pofiládezek mil.

Tu slaviezek malý veselo pèje,
pèje i mutno, jako srdézko
radost, za! jeho tuje.

Kéz jáz ism slaviezek v zeleném luzê ;
ruzebyš tamo lecial, kdê drabá fodié
vezerem pozdno, vezerem pozdno.

I když vse milost budié, vseliký zivok
velím znabzênstviem jejé zelié :

Jáz nebosziek túziu po tobê lèpá,
pomiluj fu(da! pomiluj fuda)!

PIESEN KRALE VACLAVA I.

Zuelikichdobrodruzstui

Milost miuiyeui

sladinku dostoinost

iazsteniu sirdecenstuyem

kehdi pomnyunato

okakelaskauosti

zeleyemysl moie

yeztakolepu dieuu

chlubitisiemohu.

obako bezuhoni

sue lasky dazel krut

yeizuezdie nositi dirbiu

nepse koho rue.

pudimyemisllubiti

o blazyeblaziemy

naiuisie zadost moie

spasenieocima

wsiezieblazienstuye moye

prsiydeocima

wlaskauesirdce moie

rostiesie mylost uyece

uiasnieysiem uciastenstuy

sirdce misl zie iei otdach

onatieprud wsiech slasti

PIESEŇ KRÁLE VÁCLAVA I.

Z velikýŝ dobrodruzství
 milost mi vyjeví
 sladinkú dôstojnost.
 Jáz steniu syrdezenstviem,
 kehdy pomniu na to,
 o kaké laskavosti
 zeleje mysl moje!
 jez tako lepú děvú
 flubiti sê mohu.

Obako bez úhony
 své lásky, da zel krut,
 jez vezdê nositi dyrbiu,
 neprose, koho rve.

Pudí mê mysl lubiti, —
 o blaze, blaze mi! —
 najvyssie žádost moje
 spasenie ozima,
 vse-ze blaženstvie moje
 priide ozima
 v laskavé syrdce moje.

Rostiese milost vicee,
 v jasnějším úzastenství,
 syrdce, mysl-ze jěj otdaŝ.
 Onatê prúd vseŝ slasti,

pocietiezie uesele	pozetie-ze veselé,
moie radost moyziel	moje radost, mój zel!
iakrozie zpupi iducie	Jak róze z pupy idúcie
porose sladcezzie	po rose sladce zze;
cielouach miednausta	celovaň medná usta,
oblazie blaziemi	o blaze. blaze mi!
to mislu neuimisli	to myslü nevymysli!
spasen prsieznyu tuu	spasen priezniu tvü.
zellasku zapudi	Zel lásku zapudi,
zieltiesi laska tuzi	zel těsi, láska túzi.
milost mie bude uiniti	Milost mé bude viniti;
uiniti mie nemozie	viniti mé nemóze,
zobieň ieie stuucie	ze objeň jeje stvúcie,
ladne sladkeluzne	ladné, sladké, luzné,
roztomile cieliczko	roztomilé celičko,
awsie uolu cudnu	a vse voliü cudnú.
nebo gdiz sirdce moye	Nebo gdyz syrdce moje
zaielatadiu —	zajela ta děva.

КРАЛЕДВОРСКАЯ
РУКОПИСЬ.
СОБРАНИЕ
ДРЕВНИХЪ ЧЕШСКИХЪ ЭПИЧЕСКИХЪ И
ЛИРИЧЕСКИХЪ ПЪСЕНЬ.

ПЕРЕВОДЪ
Н. БЕРГА.

ПОСВЯЩАЕТСЯ
СТЕПАНУ ПЕТРОВИЧУ
ШЕВЫРЕВУ.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Краледворская рукопись есть одинъ изъ самыхъ замѣчательныхъ памятниковъ Чешской старины. Ни одно открытіе въ этомъ родѣ не произвело такого восторга между нашими собратіями, не породило такихъ надеждъ, не имѣло такихъ важныхъ слѣдствій, и не стало такъ скоро извѣстно всей Европѣ. — Не съ большимъ въ 20 лѣтъ Германія, Англія и Франція узнали о Краледворской рукописи. Я уже не говорю, что вѣсть о ней прежде всего

пронеслась по всеѣмъ землямъ Славянскимъ. Слѣдствія сего знаменитаго открытія важны и достойны примѣчанія. Во первыхъ, Краледворская рукопись показала намъ, на какой степени образованности стояли предки нынѣшнихъ Чеховъ; она сохранила намъ живыя, правдивыя сказанія прошлыхъ дней въ полномъ чувства и величественной красоты описаніи; сохранила такъ, что сама исторія передъ ней часто умолкаетъ. Весь Чешскій народъ скоро узналъ объ этихъ пѣсняхъ, столько близкихъ его сердцу, и началъ повторять наизусть сладкіе и чудно-высокіе стихи; многія выраженія рукописи сдѣлались тамъ какъ-бы затверженными пословицами. Поэты всей Чехіи, дотолъ едва-едва слышныя, заговорили вѣщимъ языкомъ; артисты музыки положили пѣсни тѣ на ноты; — и до сихъ поръ не умолкъ еще шумный голосъ міра Славянскаго объ этомъ сокровищѣ незапамятной старины — о Краледворской рукописи, и до сихъ поръ она живетъ на языкѣ и въ сердцѣ какъ самихъ Чеховъ, такъ и всеѣхъ ихъ многочисленныхъ собратій.

Слава открытія Краледворской рукописи принадлежит В. В. Ганкѣ, теперешнему бібліотекарю Чешскаго Музея въ Прагѣ. Въ осень 1817 года, онъ, для изслѣдованій древнихъ памятниковъ Чешскаго языка, отправился въ городъ Кралеве-Дворъ. Здѣсь онъ познакомился, чрезъ одного изъ своихъ друзей, Г. Скленичку, съ капланомъ Борчемъ. Послѣдній разсказалъ ему однажды, именно 16 Сентября, за обѣдомъ, что въ склепѣ тамошней городской церкви находится много разныхъ древнихъ рукописей и оружій. Ганка немедленно отправился туда, и среди всякаго хлама и бумагъ время Жижки, открылъ тамъ рукопись, которая въ послѣдствіи сдѣлалась извѣстною подъ именемъ Краледворской. Это былъ только небольшой отрывокъ отъ цѣлаго, огромнаго кодекса. Когда и какъ погибло остальное, и былъ-ли это единственный списокъ пѣсень минувшаго времени — мы рѣшить не въ состояніи.

Думаютъ, что рукопись сгорѣла во время пожара, бывшаго тамъ въ 1750 г., или истреблена церковнослужителемъ. Что же касается до того, былъ ли это единствен-

ный списокъ, или есть еще и другіе — то, основываясь на нѣкоторыхъ предположеніяхъ и открытіяхъ послѣдняго времени, надѣются, что будетъ найдено и остальное.

Скажемъ теперь, какія были изданія рукописи послѣ ея открытія. Въ первый разъ она явилась въ Прагѣ, въ 1819 году. Издатель Ганка присоединилъ тогда къ древнему тексту родъ переложенія на новочешскій языкъ и стихотворный Нѣмецкій переводъ Г. Свободы. Во второй разъ въ 1823 г., въ Прагѣ-же, былъ напечатанъ отдѣльно одинъ эпическій разсказъ рукописи „Ярославъ.“ Потомъ, въ 1829 году, вышло тамъ-же новое изданіе текста рукописи съ присовокупленіемъ къ нему перевода Г. Свободы и нѣкоторыхъ древнечешскихъ стихотвореній, а также историческо-критическихъ изслѣдованій и объяснительныхъ примѣчаній. Переложеніе же на новочешскій языкъ сюда не вошло. За сѣмъ слѣдовало ручное изданіе 1836 года. Здѣсь, при подлинномъ текстѣ, были напечатаны опыты Польскаго и Краинскаго переводовъ рукописи. Послѣ этого было совершено Ганкою новое, болѣе полное

изданіе, въ 1843 г. въ Прагѣ. Въ этомъ изданіи находится древній текстъ, напечатанный съ необыкновенною точностію и потому онъ же самый, только съ правильнымъ чтеніемъ, раздѣленіемъ словъ, со знаками препинанія и знаками надстрочными. Сверхъ того приложенъ переводъ: Польскій Семинскаго, Нѣмецкій Свободы, Англійскій Боуринга (Bowring) и опыты переводовъ на Малороссійскій, Иллирскій и Верхнелужицкій языки. Въ 1845 году, въ Прагѣ-же, рукопись была напечатана съ небольшими объясненіями въ книгѣ, вышедшей подъ названіемъ: »Wýbor z literatury české.« Наконецъ, въ этомъ же году, въ Прагѣ, явилось новое изданіе рукописи съ переводомъ графа Туна, предисловіемъ Шафарика и историческими замѣчаніями Палацкаго.*)

Кромѣ всего этого, много работали надъ Краледворскою рукописью Гг. Добровскій, Мейнертъ, Дамбекъ, Палацкій, Шафарикъ, Свобода и другіе.

Но не только въ Чехіи занимались

*) Тоже въ Прагѣ 1847, гдѣ и 1836 г. вмѣстѣ съ пѣсней о полку Игоревѣ вышла кирнатовскими буквами.

рукописью: почти въ то же самое время ученые остальной Европы также заговорили о ней. — Въ 1820 году нашъ Министръ народнаго Просвѣщенія А. С. Шишковъ напечаталъ въ „Извѣстіяхъ Императорской Россійской Академіи“ текстъ Краледворской рукописи, съ приложеніемъ перевода на Русскій языкъ. Вскорѣ потомъ Бродзинскій и Кухарскій сдѣлали довольно успѣшные переводы нѣкоторыхъ стихотвореній рукописи на Польскій языкъ. Но полный и болѣе удачный Польскій переводъ былъ совершенъ Г. Семинскимъ и напечатанъ имъ въ первый разъ въ Краковѣ, въ 1836. Тутъ же появилось переложеніе Краледворской рукописи на языки: Краинскій, Иллирскій, Сербскій, Верхнелужицкій и Малороссійскій. Въ 1832 г. Боурингъ (Bowring) напечаталъ въ Лондонѣ Англійскій переводъ рукописи. Францію отчасти познакомили съ ней Гг. Кине и Эйхофъ.

Обратимся теперь къ самой рукописи и разсмотримъ ее какъ по внѣшней формѣ, такъ и по внутреннему содержанію. Въ первомъ отношеніи она представляетъ часть цѣлаго кодекса, который, какъ думаютъ,

существовалъ еще во второй половинѣ прошедшаго столѣтія. Сохранившійся отрывокъ состоитъ изъ 2-хъ узкихъ полосокъ и потомъ изъ 12 полныхъ листочковъ пергамена. По формату рукопись относится къ такъ называемымъ малоосмущенымъ. Она сохранилась весьма хорошо и читается безъ особеннаго труда, потому что письмо ея красиво и правильно, хотя очень мѣлко и часто. Раздѣленія стиховъ нѣтъ; даже и слова многія написаны слитно съ другими; знаковъ препинанія нѣтъ; сокращеній весьма мало и этимъ также облегчается чтеніе. Судя по характеру буквъ, Добровскій полагаетъ время явленія рукописи между 1290 и 1310 годами; Палацкій же говоритъ, что она была написана между 1280 и 1290 г.

Теперь о ея содержаніи.

Стихотворенія, составляющія рукопись, могутъ быть подраздѣлены на эпическія, лирико-эпическія и чисто лирическія. Первыхъ считается 6, вторыхъ 2 и послѣднихъ 6. Въ эпическихъ стихотвореніяхъ, рассказываются историческія, народныя событія, или, событія основанныя на древ-

нихъ преданіяхъ. Въ лирико-эпическихъ приводятся событія частныя, хотя также, вѣроятно, историческія. Лирическія стихотворенія, или пѣсни, суть произведенія незапамятныхъ временъ, стихотворенія народа-младенца, написанныя въ послѣдствіи, вѣроятно, со словъ какого-нибудь пѣвца. Нельзя утверждать, чтобы онѣ, съ тѣхъ поръ, какъ сложены, несколько не измѣнились. Когда именно появились этѣ пѣсни — опредѣлить невозможно. Вѣрно только то, что онѣ произошли не позже тѣхъ событій, которыя въ нихъ описываются. Размѣры всѣхъ стихотвореній Краледворской рукописи весьма разнообразны. Замѣтно преимуществуетъ извѣстный десятисложный размѣръ Славянскихъ пѣсень. Имъ написаны: „Ярославъ“, „Ольдрихъ и Болеславъ“, и кромѣ того, этотъ же размѣръ часто встрѣчается въ „Забоѣ и Славоѣ“ и „Честмиръ и Влаславъ“. Но господствующій въ сихъ послѣднихъ размѣръ названъ Шафарикомъ Симитическимъ, по сходству его съ размѣромъ Еврейскихъ псалмовъ. Можно думать, что эти два и подобныя имъ стихотворенія

слагались безъ всякаго приготовленія. — Пѣвецъ прямо разсказываль, или пѣль про извѣстное ему событіе передъ народомъ. Смысль и подробности пѣсни опредѣляли размѣръ. Особенно это замѣтно въ „Забой и Славой.“ О размѣрахъ остальныхъ пѣсень Краледворской рукописи Шафарикъ толкуеть такъ. „Бенешъ Германычъ“, по его мнѣнію, написанъ неровными стихами трохео-дактилическаго размѣра. „Людиша и Люборъ“ — восьмисложнымъ стихомъ тогоже размѣра. „Збигонъ“ шестисложнымъ трохеемъ. „Вѣнокъ“ пятисложнымъ дактило-трохеемъ. „Ягоды“ и „Сирота“ неровными стихами трохеическаго размѣра. „Кукушка“ четырехстрочною строфою трохео-ямбическаго размѣра. „Жаворонокъ“ четырехстрочною же строфою трохео-дактилическаго размѣра.

Разсмотримъ теперь каждую пѣсню отдѣльно.

1. **Забой и Славой.** По рукописи это стихотвореніе принадлежитъ къ III книгѣ, 27 главѣ. Здѣсь говорится о пораженіи Чехами какого-то чужеземнаго короля, котораго имя неизвѣстно. Когда

явилась эта пѣсня — точно опредѣлить нельзя. Мейнертъ, основываясь на имени упомянутаго здѣсь Людека, полагаетъ, что разбитый Чехами король есть не иной кто, какъ Людвигъ Нѣмецкій, предпринимавшій въ 849 году походъ въ Регенсбургъ. Свобода-же разумѣть здѣсь битву Сама съ Франками, пришедшими подъ предводительствомъ короля Дагоберта Великаго (628—638). А Палацкій говоритъ, что содержаніе сей пѣсни есть чистый вымыселъ, имѣющій зародышъ въ преданіяхъ о борьбѣ христіанства съ язычествомъ. Составленіе пѣсни Палацкій относитъ къ XII или XIII столѣтію. Но утверждать рѣшительно здѣсь можно только то, что описываемое событіе принадлежитъ эпохѣ до-христіанской. Замѣчательно въ этомъ разсказѣ упоминаніе древняго пѣвца Люмира, »kú slovy i pĕniem běše pohybal Vyšehrad i vše vlasti.« Изъ этихъ словъ, мы видимъ, какое важное мѣсто занимали въ народѣ пѣвцы того времени.

2. Честміръ и Влаславъ. По рукописи принадлежитъ къ III книгѣ, 27 главѣ. Это историческій разсказъ о раз-

битіи Честміромъ, или Чтиміромъ измѣнника Крувоя и надменнаго Луцкаго, или Жатецкаго князя Власлава. Объ этомъ князѣ читаемъ нѣкоторыя подробности у Козьмы, Далимила и Гайка. Слѣдуя симъ историкамъ, должно заключить, что событіе представленное здѣсь, относится къ первой половинѣ IX столѣтія.

3. Людиша и Люборъ. По рукописи принадлежитъ къ III книгѣ, 27 главъ. Въ этомъ стихотвореніи описывается съездъ бояръ къ одному залабскому князю и потомъ бой между ними, или турниръ того времени. Такіе поединки, или турниры, были заведены въ Чехіи королемъ Вячеславомъ I (1230—1253). Особенно же утвердились они при Дворѣ его преемника, любившаго пышность и гостепріимство, короля Премысла Отакара II (1253—1278). Слѣдовательно, основываясь на этихъ показаніяхъ исторіи, можно хоть сколько нибудь опредѣлить время появленія этой пѣсни. Самая мѣра стиховъ показываетъ что упоминаемый рассказъ не могъ быть написанъ пѣвцомъ глубокой древности. Однакоже, не смотря на все это, Свобода

полагаетъ, что пѣсня „Людиша и Люборъ“ явилась прежде XIII столѣтія. Онъ основывается на томъ, что въ этомъ разсказѣ турниръ происходитъ при дворѣ залабскаго князя; что побѣдителю служить наградою рука красавицы княжны. При Премыслѣ Отакарѣ II все уже было иначе. Но, принявши мнѣніе Свободы, надо, разумѣется, вопреки лѣтописямъ, основаніе турнировъ отнести ко временамъ до Вячеслава I.

4. Я р о с л а в ъ. По рукописи относится къ III книгѣ, 26 главѣ. Историческій разсказъ о пораженіи Татаръ Чехами и Моравцами при Оломуцѣ, въ 1241 г. 24 Іюня. Упомянутый здѣсь Ярославъ есть предокъ извѣстной въ Чехіи фамиліи графовъ Штериберговъ. Изъ размѣра стихотворенія и художественной его отдѣлки видно, что сочинитель былъ знакомъ съ правилами поэзіи и читалъ классиковъ.

5. Б е н е ш ъ Германычъ. По рукописи принадлежитъ къ III кн. 26 гл. Эта пѣсня разсказываетъ о разбитіи Саксоновъ Бенешемъ, сыномъ Германа. Событіе сіе относится къ первымъ годамъ XIII столѣтія. Соединенныя войска императора Фи-

липпа и маркграфа Мишенскаго пришли въ Чехію въ 1203 г., дабы отметить королю Премыслу Отакару I за то, что онъ прогналъ свою супругу Адельгейду, сестру упомянутаго маркграфа. За отбытіемъ короля къ императору Оттону IV (k Otě daleko zajel), Бенешъ подъ Великою Скалою (Hrubá Skála), гдѣ вѣроятно онъ имѣлъ владѣніе, собираетъ народъ, вооружаетъ его на пришельцевъ и освобождаетъ отъ нихъ отчизну. Геройъ этого разсказа упоминается еще въ древнихъ Чешскихъ лѣтописяхъ между 1197 и 1220 годами. Въ послѣдствіи онъ былъ намѣстникомъ Будшинскимъ.

6. Ольдрихъ и Болеславъ. Отрывокъ. Здѣсь говорится объ освобожденіи Чеховъ отъ власти Полянъ (Поляковъ), въ началѣ Сентября 1004 года. Изъ двухъ листочковъ, дошедшихъ до насъ, явствуетъ, что это сказаніе называлось »O robitie Polanow i wuhnanie z Prahy« (такъ предполагаетъ Шафарикъ—въ рукописи находятся только слова:... lanow i wil...), а начиналась такъ: Zwola B(oleslaw).

7. Збигонъ. Это первое лирико-

эпическое стихотвореніе Краледворской рукописи. По ней принадлежит къ III книгѣ, 28 главѣ. Простой и чувствительный разсказъ объ освобожденіи однимъ молодымъ героемъ своей любезной, которую похитилъ Збигонь. Свобода происхожденіе сей пѣсни относить къ самой глубокой древности, основываясь на частыхъ обращеніяхъ пѣвца къ природѣ и на сравненіи Збигоня съ крагумъ, птицею, которая была уважаема Чехами-язычниками.

8. Олень. Второе лирико-эпическое стихотвореніе. Принадлежитъ по рукописи къ III книгѣ, 28 главѣ. Здѣсь описывается въ краткихъ, но сильныхъ словахъ убіеніе коварнымъ врагомъ одного доблестнаго юноши, который былъ силенъ и красивъ, какъ молодой олень. Пѣвецъ мастерски рисуетъ передъ вами печальную картину, какъ лежитъ юный красавецъ, теплая кровь струится и душа выходитъ изъ алыхъ устъ; дубрава стонетъ; хищныя птицы чуютъ мертваго и летятъ; всѣ дѣвы плачутъ. Но тутъ же художникъ поставилъ и оленя, молодого, съ рогами краси-

выми и приткими ногами; того самого оленя, который скакалъ по цѣлому краю, былъ также статень и смѣль, какъ и юноша, убитый теперь. Олень остался — юноши нѣтъ! Молодая и крѣпкая жизнь подлѣ смерти — это поражаетъ читателя, и онъ крѣпче вѣруеть послѣднему стиху, что »junose plakachu vse devyu!« Происхожденіе сей пѣсни Добровскій относить ко времени передъ 1250 г. Палацкій же говоритъ, что она явилась между 1230—1250 годами. Свобода напротивъ считаетъ пѣсню сію произведеніемъ самой глубокой древности. Замѣчу, что „Олень“ дошелъ до насъ въ двухъ спискахъ, которые совершенно сходны между собою. Первый принадлежитъ Краледворской рукописи, а другой найденъ былъ Циммерманомъ въ 1823 г.

Теперь остались чисто-лирическія стихотворенія Краледворской рукописи, или 6 пѣсень: Вѣнокъ, Ягоды, Роза, Кукушка, Сирота и Жаворонокъ. Всѣ онѣ принадлежать по рукописи къ III книгѣ, 28 главѣ. Я не стану говорить о каждой отдѣльно. Скажу только, что всѣ сіи пѣсни, по видимому, составлены женщи-

ною, исключая одной „Ягоды,“ которая сложена мужчиною. Кроме сего замѣчу еще странное сходство нѣкоторыхъ изъ пѣсенъ съ нашими Русскими. Удивительно то, что изъ всехъ Славянскихъ народовъ лишь у насъ отыскались пѣсни, подобныя этимъ древнимъ стихотвореніямъ Чеховъ. Сходство сіе замѣчено въ первый разъ Г. Челаковскимъ, въ книгѣ его »Slowanské národní zpěvy.« На примѣръ пѣсня »Růže« имѣетъ сходство съ нашею слѣдующею (въ „сказаніяхъ Русскаго народа“ Сахарова, въ статьѣ: „Семейныя пѣсни“ — пѣсня 42).

Ахъ, ты садъ-ли мой, садочикъ,
 Садъ, да зеленое винограде!
 Ты къ чему, садъ, рано разцвѣтаешь,
 Разцвѣвши, садъ засыхаешь,
 Землю листьемъ садъ устилаешь?

Далѣе пѣсня наша непохожа на Чешскую, но въ концѣ ея видимъ опять поразительное сходство:

Я вечеръ, вечеръ молоденька,
 Долго вечеръ просидѣла,
 Я до самага до разсвѣта,
 Всю лучинушку припалила,

Всѣхъ подруженекъ утомила,
 Все тебя, мой другъ, дожидалась.

Въ „Семейныхъ пѣсняхъ“ у Сахарова
 подъ No. 12 находимъ еще одну, сходную
 въ среднѣ, съ окончаніемъ Чешской „Розы“.
Вотъ вся пѣсня:

Ахъ, вы вѣтры, вѣтры буйные,
 Вы буйные вѣтры, осенніе!
 Потяните вы во ту сторону,
 Во ту сторону, во восточную,
 Отнесите вы къ другу вѣсточку,
 Что не радостную вѣсть, печальную:
 Какъ вечеръ-то молодешенькѣ
 Мнѣ мало спалось, много видѣлось,
 Не хорошъ-то мнѣ сонъ привидѣлся:
 Ужъ кабы у меня, у младешеньки,
 На правой рукѣ, на мизинчикѣ,
 Распаялся мой золотъ перстень,
 Выкатился дорогой камень,
 Расплеталася моя руса коса,
 Выплеталася лента алая,
 Лента алая, Ярославская,
 Подареньице друга милова,
 Свѣтъ дородна добра мѡлодца.

»Kytice« имѣеть сходство съ этою Ма-
 лороссійскою пѣсней:

Ой у садоньку
Павонькы ходять,
Павонькы ходять,
Пиренько ронять:
Ходыть за нмы
Красна дивонька,
Пиренько збирае,
Въ рукавецъ кладе,
Зъ рукавця бере,
На столыкъ кладе,
Зъ столыка бере,
Виночокъ плете,
Павляный винокъ,
Чыстый барвинокъ,
Все примиряе
На головоньку:
Дывыся, ненько,
Чы оздыбненько?
 Пишла дивчына
Рано по воду,
Та зирвалися
Буйны витрове,
Буйны витрове,
Сильны дождове,
Рванули винкомъ
Пидъ крутый берегъ,

Пидъ крутый берегъ,
Въ глубокий Дунай.
Плыне виночокъ
Краемъ, Дунаемъ,
А вона за нимъ
Все бережкомъ;
Тай надыбала
Тры рыболонькы,
Тры рыболонькы
Паньскыи слугы:
„Помогай Бигъ вамъ,
Тры рыбонькы,
Тры рыбонькы,
Паньскыи слугы!
Чы не стричалы
Чы не піймалы
Павляный винокъ,
Чыстый барвинокъ?“
— Ой мы стричалы,
Ой мы піймалы,
Павляный винокъ,
Чыстый барвинокъ;
Та щожъ намъ буде
За переемець? —
„Одному буде
Золотый перстень,

Золотый перстень,

Зъ билаго пальца.

Другому буде

Хустка шовкова,

Хустка шовкова,

Зъ билон шыи.

Третёму буде

Сама молода,

Сама молода,

Та якъ ягода.“

»Ориштѣна« весьма схожа съ нашею пѣснею, которая у Сахарова стоитъ въ „Семейныхъ пѣсняхъ“ подь No. 10.

Какъ у ключика у гремучева,

У колодезя у студенова,

Добрый мѡлодецъ самъ коня поилъ,

Красна дѣвица воду черпала,

Почерпнувъ воды, поставила;

Какъ поставивши, призадумалась,

А задумавшись, заплакала,

А заплакавши, слово молвила:

Хорошо тому жить на семь свѣтѣ,

У кого есть отецъ и мать,

Отецъ и мать и братъ-сестра,

Ахъ и братъ - сестра, что и родъ - племя.

У меня ль, у красной дѣвицы,

Ни отца нѣту, ни матери,
Какъ ни брата, ни родной сестры,
Ни сестры, ни роду - племени ;
Ни того ли мила друга,
Мила друга, полюбовника....

Разсмотрѣвъ пѣсни Краледворской рукописи, я намѣренъ теперь говорить о 3-хъ стихотвореніяхъ, присоединенныхъ къ ней, но открытыхъ немного послѣ. Все они суть только отрывки. Пропуская „Сеймъ“, который многіе почитаютъ продолженіемъ „Любушина Суда“, я перехожу прямо къ сему послѣднему стихотворенію. „Любушинъ Судъ“ есть самое древнее сказаніе народа Чешскаго. Это стихотвореніе найдено въ 1818 году и подарено тогда-же Чешскому Музею неизвѣстнымъ лицомъ. Шафарикъ и нѣкоторые другіе относятъ время происхожденія сей пѣсни къ концу IX столѣтія. Свобода-же полагаетъ, что она явилась въ XI. вѣкѣ. Основанія сего изслѣдователя довольно замѣчательны (см. изданіе Крал. рукописи 1829 года). Размѣръ „Любушина Суда“ обыкновенный Славянскій десятисложный. Сила и простота стиховъ изумительны. Содержаніе

состоить въ томъ, что два леха, Хрудошъ и Стяглавъ, поссорились при дѣлежѣ отчины и были вызваны Княжною Любушею на судъ, гдѣ, послѣ народнаго приговора, недовольный Хрудошъ возстаетъ противъ Княжны и оскорбленная Любуша отказывается отъ права обладать наследственными землями и просить собравшихся къ ней кметовъ, леховъ и владыкъ выбрать изъ среды своей правителя. Завязывается драматическій интересъ! Выходитъ защитникъ въ лицѣ Ратибора, указываетъ на святой законъ предковъ, но рѣчь его не кончена..... Шафарикъ съ Палацкимъ издали въ Прагѣ, въ 1840 году, критическій и филологическій разборъ этого стихотворенія, (*die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache*) съ приложеніемъ факсимилей, надстрочнаго Латинскаго перевода и стихотворнаго перевода Свободы. Въ этомъ сочиненіи говорится весьма подробно о „Любушиномъ Судѣ“, его историческомъ и эстетическомъ достоинствѣ.

„Пѣсня подъ Вышеградомъ“. Стихотвореніе сіе открыто въ 1817 г. Линдою. Нынѣ принадлежитъ Чешскому Му-

зею. Пѣсня глубокой древности; списокъ принадлежитъ первой половинѣ XIII. столѣтія. Содержаніе ея не такъ примѣчательно, какъ у другихъ пѣсень. Притомъ „Пѣсня подѣ Вышеградомъ“ представляетъ небольшой отрывокъ. Объ ней писали Ганка въ 1817 году и Добровскій въ 1818 (*Geschichte der älteren böhmischen Literatur*).

Вотъ все, что я почелъ необходимымъ сказать о Краледворской рукописи. Писавши предисловіе, пользовался я слѣдующими книгами: во-первыхъ изданіемъ Краледворской рукописи 1845 г. съ переводомъ графа Туна; потомъ, избранными произведеніями древне-чешской литературы (*Wybor z literatury České*); и наконецъ изданіемъ Краледворской рукописи 1829 года. Въ заключеніе скажу нѣсколько словъ о своемъ переводѣ.

Когда я передавалъ Краледворскую рукопись Русскими стихами, то первою моею заботою было сохраненіе вездѣ самаго чистаго Русскаго языка. Вторымъ дѣломъ я считалъ соблюденіе въ переводѣ относительно подлинника возможной вѣрности. Присемъ особенно старался не

ставить безъ крайней нужды лишнѣхъ стиховъ. Полнота звуковъ Русскаго языка и его всегда длинныя слова представляли мнѣ въ этомъ случаѣ не малую преграду. Поэтому я заботился о жизни, поэзіи, силѣ и гладкости самыхъ стиховъ. Таковы были мои правила при переводѣ сей рукописи.

Съ чувствомъ живѣйшаго и сладостнаго восторга приношу теперь мою сердечную благодарность тому языку, на которомъ судилъ мнѣ Творецъ говорить и писать — несравненному языку Русскому, могучему языку могучаго народа; языку, который служилъ мнѣ въ трудѣ моемъ вѣрно и славно; питалъ меня и одушевлялъ; поднималъ меня, когда я падалъ и непрерывно порождалъ во мнѣ новыя силы. Ему приношу благодарность и остаюсь увѣреннымъ, что, владѣй я другимъ языкомъ: я не сдѣлалъ бы и половины того, что теперь отдаю на судъ образованныхъ читателей.

Москва, 1846.

НИКОЛАЙ БЕРГЪ.

ОЛЬДРИХЪ и БОЛЕСЛАВЪ.

. въ лѣсъ дремучій,
 Гдѣ владыки собирались вмѣстѣ,
 Семь владыкъ съ дружинами своими.
 Выгонь-Дубъ въ ночную темнеть прибыль,
 Со своими прибыль молодцами:
 Было съ нимъ сто воиновъ отважныхъ
 И у всѣхъ въ ножнахъ мечи гремѣли;
 Сто мечей наточено булатныхъ,
 Сто десницъ могучихъ на-готовѣ;
 Удальцы владыкъ вѣрно служатъ.
 Вотъ пришли они въ средину лѣса,
 Стали въ кругъ; другъ-дружкѣ руки дали
 Разговоры тихіе заводять.

Было время за-полночь гораздо,
 Утро сѣрое ужъ было близко.
 Выгонь молвилъ тихо Князю Ольдрѣ:
 „Гой еси ты Князь и воинъ славный!
 Богъ вложилъ въ тебя и мочь и крѣпость,
 Въ буйну голову даль разумъ свѣтлый:
 Такъ веди-жь насъ на Полянъ свирѣпыхъ!

За тобой послѣдуемъ мы всюду:
Взадъ, впередъ, на-право и на-лѣво,
Гдѣ ты будешь въ ярой битвѣ биться!
Ну зажги-жъ ты въ сердцѣ нашемъ храбрость!“

Князь беретъ могучею рукою
Длинный прапоръ: „Такъ за мною, братья,
На Полянѣ, враговъ роднаго краю?“
Вслѣдъ за Княземъ двинулись владыки,
Восемь всѣхъ, и было съ ними войска
Триста парней добрыхъ до полсотни.
Всѣ они собрались, гдѣ Поляне
Сонные, раскинувшись, лежали.
Становились у опушки лѣса.
Прага все еще во снѣ молчала;
Паръ клубился надъ рѣкой Влетавой;
А за Прагой ужъ синѣли горы,
И востокъ за ними загорался.

„Въ долъ за мною, только тихо, тихо!“
Вся дружина скрылась въ Прагѣ сонной,
Спрятавши оружье подъ одежду.

На зарѣ пастухъ подходитъ къ замку
И кричить, чтобъ отперли ворота.
Услыхалъ его изъ замка сторожъ,
Отворилъ ворота чрезъ Влетаву.
Пастырь всходитъ на мостъ, громко трубить.
Ольдрихъ выскочилъ и съ нимъ владыки,

Семь владыкъ и всякъ съ народомъ ратнымъ.

Бубны-трубы загремѣли разомъ ;

На мосту завѣяли хоругви !

Мость затресея, какъ пошла дружина.

Обуялъ Полянъ внезапный ужась.

Вотъ они оружіе схватили !

Вотъ владыки стали съ ними биться !

Но Поляне скоро заметались

И толпами бросились къ воротамъ,

Убѣгая отъ рѣзни жестокой.

Самъ Господь намъ даровалъ побѣду !

И одно встаетъ на небѣ солнце —

Яроміръ опять встаетъ надъ нами !

Разнеслась по цѣлой Прагѣ радость,

И кругомъ-то Праги разнеслася ;

По всему-то полетѣла краю,

По всему-ли краю отъ той Праги.

БЕНЕШЪ ГЕРМАНЫЧЪ.

Гой ты солнце наше красно !

Чтò съ лазоревыхъ высотъ

Нынче такъ печально свѣтишь

Ты на бѣдный нашъ народъ ?

Гдѣ нашъ Князь ? гдѣ людъ военный ?
 Къ Отту, къ Отту всѣ ушли. . . .
 Кто-жъ прогонитъ вражью силу
 Изъ отеческой земли ?

Идутъ Нѣмцы длиннымъ строемъ —
 То Саксоновъ злая рать ;
 Отъ вершинъ Згорѣльскихъ древнихъ
 Идутъ край нашъ воевать.

Злато—сѣребро собирайте,
 Будьте щедры и добры :
 Скоро жечь придутъ злодѣи
 Наши хаты и дворы.

Все пожгли враги, побрали
 Злато-сѣребро изъ хатъ
 И стада угнали наши ;
 Къ Троскамъ далѣ спѣшать.

Не тужите, добры люди :
 Встанетъ травушка въ поляхъ,
 Чтò Саксоны притоптали,
 Проскакавши на коняхъ.

Убирайте-же вѣнками
 Избавителю чело !
 Зеленъ выросла на нивахъ,
 Все по-старому пошло.

Скоро минетъ наше горе :
 Бенешъ Германьчъ идетъ,

Биться на смерть съ сопостатомъ

Призываетъ свой народъ.

Вотъ собрались наши люди

Подъ Скалой въ лѣсу густомъ,

И пошли на бой кровавый

Кто съ булатомъ, кто съ цѣпомъ.

Бенешъ, Бенешъ передъ нами!

Всѣ бѣгутъ во слѣдъ ему.

„Горе Нѣмцамъ! — Бенешъ крикнулъ —

Нѣтъ пощады никому!“

Закипѣли гнѣвомъ лютымъ

Въ битвѣ обѣ стороны;

Взволновались утробы;

Очи злобой зажжены.

Набѣжали другъ на друга

И давай колоть и сѣчь:

Коломъ колъ тяжелый встрѣченъ,

Зацѣпился мечъ за мечъ!

Страшно рать на рать вадила,

Словно лѣсъ пошелъ на лѣсъ;

Отъ мечей летѣли искры,

Будто молнія съ небесъ.

Нивы стономъ застонали;

Всполошило всѣхъ звѣрей;

Всполошило вольныхъ пташекъ

Средь лѣсовъ и средь полей.

До вершины ажно третъей
Слышно было жаркій споръ;
Копья съ саблями трещали,
Словно падалъ ветхій боръ.

Такъ стояли оба войска,
Сѣвши крѣпко на пяту —
И пришло отъ лютой битвы
Тѣмъ и тѣмъ не-въ-могуту.

Въ гору Германьчъ удариль;
Чтò махнетъ мечомъ своимъ —
Цѣлой улицей ложится
Вражья сила передъ нимъ;

И на-право, и на-лѣво
Такъ и стелеть онъ народъ;
Поднялся — и сопостата
Сверху камнями онъ бьетъ.

На широкій долъ сбѣжали
Мы опять съ холмовъ крутыхъ;
Завопили Нѣмцы, дрогнувъ;
Мы пошли — и смяли ихъ!

Я Р О С Л А В Ъ.

Разскажу я славную вамъ повѣсть
 О бояхъ великихъ, лютыхъ браняхъ;
 Собирайте вы свой умъ и разумъ:
 Нынче будетъ вамъ чего послушать!

Тамъ, гдѣ править Оломуць, землями,
 Невысокая гора поднялась;
 Называютъ гору ту Гостайновъ;
 На ея вершинѣ Христіянамъ
 Чудеса творила Божья Матерь.

Долго, долго жили мы въ покоѣ;
 Было все кругомъ благополучно;
 Да поднялась отъ Востока буря,
 А поднялась ради дщери Ханской,
 Чтò за злато Нѣмцы погубили,
 За жемчугъ, за дòроги камня.

Дочь Кублая, красотой чтò мѣсяць,
 О земляхъ на Западѣ узнала,
 И узнала, что въ нихъ много люду:
 Собиралась въ дальнюю дорогу
 Поглядѣть житье-бытье чужое.
 Съ нею десять юношей срядилось
 Да еще двѣ дѣвы молодья.
 Было все потребное готово.
 Тутъ они на быстрыхъ сѣли кòней

И свой путь по солнышку держали.

Какъ заря передъ восходомъ блещеть
Надъ густыми темными лѣсами:
Такъ блестяла дочь Кублая Хана;
Красотою красна и нарядомъ,
Золотой она парчей покрылась,
Лебедину шею обнажила,
Дорогимъ увѣшалась каменьемъ.

Ханской дочери дивились Нѣмцы,
На ея сокровища польстились;
Выждать засѣли на дорогѣ,
И въ лѣсу Кублаевну убили,
Все богатство Ханское подрали.

Какъ прѣ то услышалъ Ханъ Татарскій,
Что съ его Кублаевой случилось:
Собиралъ несмѣтныя онъ рати,
И пошелъ, куда уходитъ солнце.

Короли на Западѣ узнали,
Что Кублай готовится ударить:
Перемолвились, набрали войско
И поѣхали на встрѣчу къ Хану;
Становили станъ среди равнины,
Становили, поджидали Хана.

Вотъ Кублай собираетъ чародѣевъ,
Звѣздочетовъ, знахарей, шамановъ,
Чтобъ они рѣшили ворожбою,

Будеть-ли, не будеть-ли побѣда.
Притекли толпами чародѣи.
Звѣздочеты, знахари, шаманы;
Разступившись, кругомъ становились;
Положили черный шестъ на землю,
Разломали на-двое, назвали
Половину именемъ Кублая,
А другую назвали врагами;
Стародавнія запѣли пѣсни; —
Тутъ шесты затѣяли сраженье:
Шестъ Кублая вышелъ цѣль изъ бою.
Зашумѣли въ радости Татары,
На коней сажались ретивыхъ —
И рядами становилось войско.

Христіане ворожбы не знали,
А пошли на басурмановъ просто:
Сколько силы, столько и отваги!
Загремѣла первая тутъ битва.
Задождали стрѣлы, будто ливень,
Трескъ отъ копій, словно рокоть грома,
Блескъ мечей, что молнія изъ тучи.
Обѣ стороны рубились крѣпко
И одна другой не уступала.

Вдругъ шатнули Христіане погань
И совсѣмъ-бы смяли сопостатовъ:
Да пришли къ нимъ чародѣи снова

И шести народу показали. —
 Тутъ опять Татары разъярились,
 Въ Христiянъ ударили свирѣпо
 И погнали ихъ передъ собою,
 Словно псы испуганнаго звѣря.
 Здѣсь шеломятъ, тамъ щитъ желѣзный брошень;
 Тамъ несется конь съ вождемъ убитымъ,
 Чтò ногою въ стремени повиснулъ.
 Здѣсь одинъ вотще съ врагами бьется,
 Тамъ другой помилованья просить.

Такъ Татары были, крѣпки въ битвѣ,
 Что налоги съ Христiянъ собрали
 И два царства отняли большiя:
 Старый Кiевъ да Новгородъ людной.
 Выросло горе на долинахъ;
 Весь народъ сходился Христiянскiй,
 Собиралось ихъ четыре войска;
 Звали снова басурмановъ къ бою.

Въ этотъ разъ Татары взяли вправо,
 Словно туча съ градомъ надъ полями,
 Чтò грозитъ богатымъ урожаемъ:
 Издалеча рати такъ шумѣли.

Вотъ и Угры сдвинули дружины,
 Въ сопостата ударили крѣпко,
 Да напрасны мужество и храбрость,
 Молодецкая напрасна доблесть:

Одолѣли дикіе Татары,
Разметали Угорское войско,
Цѣлый край мечемъ опустошили. —

Христіянъ покинула надежда!

Было горе, всѣхъ горчѣе горе.
Милосердому взмолились Богу,
Чтобы спасъ ихъ отъ Татаръ свирѣпыхъ:
„Господи! возстань въ своемъ Ты гнѣвѣ,
Отъ враговъ Ты намъ защитой буди,
Что совсѣмъ сгубили наши души:
Рѣжутъ насъ, какъ ярый волкъ овечекъ!“

Бой потерянь и другой потерянь.
Въ землю Польскую пришли Татары,
Полонили все, что было близко,
Додрались до града Оломуца.
Тяжкая бѣда кругомъ вставала:
Брали верхъ поганые Татары.

Бьются день, другой дерутся крѣпко;
Никуда не клонится побѣда.
Вотъ невѣрныхъ рати разрослися,
Будто тьма вечерняя подъ осень.
Посрединѣ ихъ рядовъ нечистыхъ
Колебались Христіянъ дружины,
Продираясь ко святой часовнѣ,
Гдѣ свѣтился чудотворный образъ.

„Ну, за мною, братья!“ — Такъ воскликнулъ,

Въ щитъ мечомъ гремя, Внеславъ могучій,
И хоругвь надъ головами поднялъ. —
Всѣ метнулись, какъ едино тѣло,
На Татаръ ударили жестоко,
И, какъ пламень изъ земли, пробились
Вонъ изъ полчищъ нехристей поганыхъ.
На пятахъ они поднялись въ гору,
У подошвы раздвинули рати,
А въ долину стали вострымъ клиномъ.
Туть покрылись тяжкими щитами,
Справа, слѣва, и большія пики
Взбросили на могутныя плечи
Другъ-ко-другу: задніе переднимъ.
Тучи стрѣлъ летѣли въ басурманство.
Только ночь остановила битву,
Разостлавшись по землѣ и небу;
Тѣмъ и тѣмъ она закрыла очи,
Что, враждой раскалены, горѣли.
Той порой, во мракъ, Христіяне
Навалили подъ горою насыпь.

Какъ заря блеснула на востокъ:
Зашумѣли орды сопостатовъ
И кругомъ ту гору обступили;
Не видать конца полкамъ несмѣтнымъ!

На коняхъ иные тамъ кружили
И на длинныя втыкали пики

Головы отъ труповъ Христiянскихъ —
И носили предъ наметомъ Ханскимъ.

Собралися въ кучу всѣ ихъ силы,
Къ одному они шатнулись боку,
И полѣзли по горѣ на нашихъ,
Оглашая крикомъ всю окрестность,
Ажво долъ и горы загудѣли.

Христiяне поднялись на насыпь.
Божья Матерь силу въ нихъ вложила:
Натянулись ихъ тугіе луки,
Ихъ мечи булатные сверкнули —
Отступили отъ холма Татары.

Разъярился народъ некрещенный;
Закипѣло сердце Хана гнѣвомъ;
На три полчища разбился таборъ,
Съ трехъ сторонъ облавили ту гору;
Тутъ скатили Христiяне бревна,
Двадцать бревенъ, сколько тамъ ихъ было.
И за валомъ ихъ сложили въ кучу.

Подбѣжали къ насыпи Татары,
Въ облака ударились ихъ вопли
И хотѣли вражьи дѣти насыпь
Раскидать, но бревна покатались —
Какъ червей приплюснуло тутъ пѣгань,
И еще давило ихъ въ долину.
Тѣ и тѣ потѣмъ рубились долго,

Только ночь остановила битву.

Господи! Внеславъ сраженъ могучій

И на землю съ насыпи свалился.

Одолѣло горе наши души,

Изсушила жажда всѣ утробы;

Языки съ травы лизали рѣсу

Вечерь тихъ былъ передъ ночью хладной,

Послѣ ночь смѣнилась утромъ сѣрымъ.

Смирно было въ станѣ сопостата.

Разгорѣлся день передъ полуднемъ.

Христіане падали отъ жажды,

Рты свои сухіе отворяли,

Хриплымъ голосомъ молились Дѣвѣ,

Истомленные поднявши очи,

Заломивши руки въ лютой скорби;

Жалостно съ земли смотрѣли въ небо.

„Намъ не-въ-мочь терпѣть такую жажду,

Отъ нея не-въ-силахъ мы рубиться!

Кто не смерти, живота желаетъ:

Дождись милости Татарской!“

Такъ одни сказали, а другіе:

„Лучше сгинуть отъ меча намъ, братья,

Чѣмъ отъ жажды на холмѣ издохнуть.

Хоть въ плѣну-бы намъ воды напиться!“

— Такъ за мною-жъ! — къ нимъ Вестонъ

воскликнулъ,

Коли такъ вы, братья, говорите,
Коль измучились отъ жажды лютой! —
Тутъ свирѣпымъ туромъ на Вестона
Вратиславъ ударилъ и за плечи
Онъ потрясъ его рукою мочной:
„Ахъ Ты змѣй, предатель окаянный!
Погубить людей ты хочешь добрыхъ!
Чѣмъ бы милости просить у Бога,
Ты зовешь ихъ въ мерскую неволю.
Не ходите, братья, на погибель!
Вѣдь ужъ зной мы тяжкій пережили:
Въ ярый полдень Богъ намъ силы подалъ;
Онъ еще подастъ, коль, вѣрить будемъ.
А такія рѣчи непотребны
Тѣмъ, кого зовутъ богатырями!
Пусть мы сгинемъ здѣсь отъ жажды лютой:
Эта смерть отъ Бога будетъ, братья!
А мечамъ невѣрнымъ отдадимся:
Руки сами на себя наложимъ!
Неугодна Господу неволя:
Смертный грѣхъ въ яремъ итти охотой.
Кто такъ мыслить — онъ за мною, мужи,
Тотъ за мною ко святой иконѣ!“
Двинулись къ часовнѣ Христiяне:
„Господи! возстань въ Своемъ Ты гнѣвѣ!
Дай смирить намъ силы сопостата,

Выслушай моленіе Ты наше!
 Мы отвсюду стиснуты врагами:
 Изъ оковъ нечистыхъ насъ Ты вырви
 И увлажъ росою намъ гортани!
 Славословить Тебе, Бога, станемъ!
 Сокруши Ты нашихъ сопостатовъ,
 Да не придуть нехристи во вѣки!⁴
 Глядь — ужъ тучка въ раскаленномъ небѣ!
 Дуютъ вѣтры, слышенъ рокоть грома;
 Разостлались облака по небу,
 Мечуть молніи на станъ Татарскій,
 Страшный ливень рвы холма наполнилъ.

Миновала буря. Идутъ рати
 Изъ всѣхъ земель и странъ далекихъ,
 Къ Оломуцу вѣютъ ихъ хоругви;
 Тяжкіе мечи гремятъ у бедеръ;
 На плечахъ колчаны со стрѣлами,
 А на буйныхъ головахъ шеломы.
 Скачутъ-пляшутъ ретивые кони.

Зазвенѣли вдругъ рогà лѣсные,
 Бубны-трубы раздалися въ полѣ;
 Закипѣла яростная битва.
 Стало темно мѣжъ землей и небожь —
 И была послѣдняя то схватка!
 Звонъ и стукъ пошелъ отъ сабель вострыхъ,
 Засвистѣли стрѣлы каленія;

Ломъ отъ копій, трескъ отъ никъ тяжелыхъ,
И молитвы посредиѣ битвы,
Плачь, тревога — и веселья много!
Кровь лилась ручьями дождевыми;
Что въ лѣсу деревьевъ, было труповъ.
У того мечомъ разрубленъ черепъ,
У того не стало рукъ по плечи,
Тотъ съ коня валится черезъ брата,
Тотъ врага, остервенясь, ломаетъ,
Словно буря на скалахъ деревья;
У инаго мечъ торчитъ изъ реберъ,
А тому отнесъ Татаринъ ухо.

Ухъ! кругомъ слышались вопли:
Христіане сбиты, побѣжали; —
Гонять ихъ поганые Татары!

Но смотрите: Ярославъ несется,
Что орелъ летитъ, могучій витязь!
На груди его желѣзный панцырь,
А подъ нимъ отвага и удача;
Подъ шоломомъ крѣпкимъ разумъ быстрый,
А въ очахъ играетъ гнѣвъ и ярость;
Расходился, будто левъ косматый,
Что, почуявъ запахъ теплой крови,
Раненый, бѣжитъ за человѣкомъ; —
Такъ онъ мчался, лютый, на поганство.

Чехи съ нимъ, что градъ изъ темной тучи.

Онъ на сына Ханскаго нагрянулъ —
 И борьба межъ ними закипѣла!
 Пиками тяжелыми сразились —
 Да сломились пики у обоихъ.
 Ярославъ съ конемъ окровавленнымъ
 Ринулся, махнулъ, мечомъ широкимъ
 И разнесъ Кублаича до брѹха.
 Паль Кублаичъ бездыханнымъ трупомъ,
 Глухо звякнувъ на плечахъ колчаномъ.
 Басурманы всѣ оторопѣли,
 Пометали саженныя кѡпья,
 И кто могъ пустился по долини
 Въ тѣ края, отколь приходитъ солнце.
 И враговъ Татаръ не стало въ Ганѣ.

ЧЕСТМИРЪ И ВЛАСЛАВЪ.

Князь Некланъ велить къ войнѣ сряжаться,
 Княжескимъ велить онъ словомъ,
 Противъ Власлава.
 Собралися, встали рати,
 Собралися по слову Князя,
 Противъ Власлава.
 Чванился Влаславъ побѣдой

Надъ Некланомъ, славнымъ Княземъ,
И вносилъ огонь и мечъ
Онъ въ Неклановы предѣлы;
И своимъ удалымъ людямъ
Онъ приказывалъ надъ Княземъ
Непотребно издѣваться.

„Чміръ, веди мои дружины!

Все ругается надъ нами
Князь Влаславъ надменный!“

Чміръ встаетъ, веселый духомъ,
И снимаетъ щитъ свой черный,
Что съ двумя зубами сдѣланъ,
Да беретъ тяжелый молотъ,
И шелоуъ несокрушимый;
А потомъ богамъ приносить
Подо всѣ деревья жертвы.

Громкимъ голосомъ онъ крикнулъ;

Рати строятся рядами.

Вотъ пошли передъ зарею;

Цѣлый день въ походѣ были;

Шли, когда и солнце сѣло,

Шли на холмъ высокой.

Дымъ отъ селъ валить клубами;

Въ селахъ жалобные вопли.

„Кто спалилъ тѣ сѣла?

Кто принесъ вамъ слезы?

Не Влаславъ-ли гордый? —
 Больше онъ не будетъ
 Храбровать надъ вами:
 Я иду злодѣю
 Отомстить за братьевъ!“
 Тутъ сказали Чміру:
 „Окаянный Крувой
 Завладѣлъ въ долинахъ
 Нашими стадами;
 Въ сѣла внесъ онъ горе
 Мечѣмъ и пожаромъ;
 Все сгубилъ, что было
 Въ жизни намъ потребой;
 Взялъ и Воеводу!“ —
 На Крувой Чміръ озлился,
 И въ груди его широкой
 Злоба закипѣла,
 Потрясла всѣ члены.
 „Братья!“ — крикнулъ — „нынче утромъ
 Будетъ крѣпкая работа;
 А теперь даю вамъ отдыхъ!“
 Горы влѣво, горы вправо;
 На хребтѣ у нихъ высокомъ
 Красно солнышко играетъ.
 И отсюда черезъ горы,
 И оттуда черезъ горы

Идутъ Чміровы дружины
И несутъ съ собою битву.
Прямо, прямо къ городу,
На скаль что выросъ!

Крувой заперъ тамъ Войміра,
Съ нимъ и дочь его младую,
Что въ лѣсу густомъ похитилъ,
Тамъ, подъ сѣрою скалою,
Гдѣ ругался надъ Некланомъ.
Крувой клятву далъ Неклану
Быть ему слугою вѣрнымъ,
И десницу Князю подалъ;
Только тѣмъ же голосомъ,
Той-же самою рукою
Онъ бѣду принесъ народу. —
Ну, за мною, молодцы,
Къ городу высокому!“
И отважная дружина
Быстро къ замку двинулась,
Слова Чмірова послушавъ;
Двинулась, какъ туча съ градомъ.

Тяжкіе щиты сомкнувши плотно,
Рядъ передній весь покрылся ими;
Тѣ, что сзади, оперлись на копья
И, всадивъ ихъ поперегъ въ деревья,
Всею тяжестью на нихъ повисли.

Ихъ мечи тутъ загремѣли
Надъ вершинами лѣсными,
На мечи кидаясь вражьи,
Что изъ замка поднимались.

На стѣнѣ, какъ быкъ, метался Крувой,
Въ осажденныхъ разжигая храбрость.

Мечь его на Пражанъ падалъ,
Словно дубъ съ горы высокой,
Что, валясь, деревья ломить; —
Столько было подъ стѣнами
Воиновъ Неклана — Князя.

Чмиръ велѣлъ итти на городъ сзади;

Спереди-жъ, черезъ ограду,
Онъ скакать велѣлъ дружинѣ.

Тамъ два дерева стояло:

Прислонилися деревья

Подъ скалой къ оградѣ самой —

Пусть на нихъ летятъ колоды,

А головъ не тронуть буйныхъ!

Тутъ-то, спереди, поставилъ кучу

Молодцовъ онъ дюжихъ и широкихъ,

Такъ-что всѣ они срослися

Богатырскими плечами.

Поперегъ они на плечи

Жерди длинныя взмахнули,

Ихъ веревкой вдоль связали

И на древки оперлися.

Туть на жерди къ нимъ другіе

Мужи крѣпкіе вскочили;

Копья вскинули на плечи

И веревкою связали.

Третій рядъ вскочилъ на этихъ,

Тамъ четвертый рядъ на третій;

А ужъ пятые достали

До вершины самой зѣмка.

Туть мечи блеснули сверху,

Сверху стрѣлы засвистѣли,

Сверху бревна покатались.

Черезъ стѣны Пражане, какъ волны,

Хлынули и замкомъ завладѣли.

„Выйди, выйди, Войміръ, ты на волю,

Выйди съ дочерью милой своею!

Утро ясное въ небѣ играетъ!

Посмотри, какъ злодѣю Крувою

Буйну голову нынче отрубятъ!“

На зарѣ вышелъ витязь могучій,

Дочь-красавицу вывелъ съ собою,

И увидѣлъ, какъ злаго Крувоя

Казнью безчестною казнили.

Отослалъ Чміръ добычу къ народу,

А съ добычей вернулась и дѣва.

Туть Войміръ хотѣлъ готовить жертву

Въ томъ же мѣстѣ, въ ту же солища пору.

„Нѣтъ, въ походъ!“ — къ нему Честміръ
воскликнулъ ;

„Чѣмъ скорѣе, тѣмъ къ побѣдѣ ближе!

Погодимъ богамъ сжигать мы жертву ;

Намъ карать велятъ Власлава боги.

А какъ станеть солнышко на полдень —

Соберемся мы, гдѣ надо будетъ,

И войска намъ прокричатъ побѣду.

Вотъ тебѣ оружіе Крувоя,

Нѣдруга лихаго — и поѣдемъ!“

Закипѣлъ Войміръ весельемъ буйнымъ ;

Громкимъ голосомъ съ горы онъ крикнулъ

Изъ гортани сильной, ажно дрогнулъ

Темный лѣсъ : „Не гнѣвайтесь вы, боги,

За мое предъ вами прегрѣшенъе,

Что сегодня я не жгу вамъ жертвы!“

А Честміръ : „За нами эта жертва, —

Но пора и въ битву съ сопостатомъ!

На коня садись-ка ты лихаго,

Да лети ты черезъ боръ оленемъ!

На дорогѣ, близъ дубравы темной,

Повстрѣчаешь небольшую гору ;

Эту гору полюбили боги, —

Тамъ сожги ты имъ святую жертву

За свое чудесное спасенъе,

За побѣду, что была за нами,
За побѣду, что еще предъ нами?
Ты придешь на это мѣсто прежде,
Чѣмъ подвинется на тверди солнце,
А когда ужъ двѣ и три ступени
Пробѣжить оно и надъ лѣсами
Станетъ тамъ — придутъ и рати наши
Въ тѣ мѣста, гдѣ дымъ столбомъ взовьется
Къ небесамъ отъ жертвы приносимой;
Тамъ дружины голову преклонятъ.“

На коня тогда Воймиръ садился,
Полетѣлъ онъ чрезъ боръ оленемъ
Къ той горѣ, что близъ дубравы темной;
Тамъ сжигалъ богамъ святую жертву
За свое чудесное спасенье,
За побѣду, что была за ними,
За побѣду, что еще предъ ними,
Сожигалъ онъ добрую телицу;
Шерсть на ней червонная блестяла.
Ту телицу онъ купилъ въ долиниѣ,
Что густою поросла травой;
За телицу пастухамъ оставилъ
Онъ коня и съ нимъ его уздечку.

Какъ святая запылала жертва —
Подходили воины къ долиниѣ
И въ дубраву другъ за другомъ шумно

Поднимались, брякая мечами.
 Каждый воинъ обходилъ вершину
 И богамъ провозглашалъ онъ славу;
 Проходя, мечемъ не медлилъ брякнуть.
 А когда осталось ихъ немного,
 На коня Воймиръ лихаго прыгнулъ
 И велѣлъ поднять остатки жертвы
 Шестерымъ онъ всадникамъ послѣднимъ:
 Два плеча и жирныя лопатки.
 Вотъ пошли дружины вмѣстѣ съ солнцемъ.
 На полуднѣ солнышко стояло.
 А въ долинѣ Князь Влаславъ надменный
 Поджидалъ ихъ съ силами своими,
 Что отъ лѣса протянулись къ лѣсу.
 Внятеро ихъ было больше Пражанъ.
 Словно въ тучѣ тамъ гремѣли громы
 И собакъ тамъ заливались стаи.
 „Трудно будетъ биться намъ съ врагами:
 Палицы не переломпшь коломъ!“
 Такъ Воймиръ, а Чмиръ ему на это:
 — Хорошо лишь про-себя то вѣдать!
 Лучше быть всегда на все готову!
 Развѣ лбомъ ты гору поворачишь?
 А лиса проводитъ вѣдь и тура.
 Съ высоты Влаславу нашихъ видно:
 Такъ придется обойти намъ гору,

Чтобы тѣ, что впереди-то идутъ,
Позади за ними очутились;
Тамъ и ну ходить вокругъ вершины! —

И Войміръ устроилъ дѣло съ Чміромъ:
Девять разъ по ихъ наказу войско,
Девять разъ ту гору обходило. —
Такъ ихъ силы выростали съ виду,
Такъ враги все болѣе пугались.

Вдругъ вся рать въ кустахъ остановилась
И мечи врагу блеснули въ очи;

Вся вершина будто жаръ горѣла!

Тутъ выходитъ смѣлый Чміръ съ отрядомъ,
А въ отрядѣ томъ четыре части;

Въ ту же пору Трясъ на сопостата

Налетѣлъ изъ-за деревьевъ частыхъ

И враговъ перепугалъ онъ сзади:

Ихъ ряды, смѣшавшись, побѣжали;

Но Войміръ своей рукою храброй

Заградилъ имъ ночью выходъ въ поле,

И ударилъ съ боку на Власлава.

Ухъ! какъ лѣсъ-то затрещалъ широкой:

Словно горы тамъ съ горами бились

И деревья на себѣ ломали!

Тутъ Влаславъ понесся противъ Чміра,
Встрѣтилъ Чміръ его ударомъ тяжкимъ;
Закипѣла битва между ними —

И Влаславъ на землю повалился.

По землѣ катается онъ страшно,
Вбокъ и взадъ, а справиться не можетъ:
На покой зоветъ его Морена.

Кровь изъ тѣла крѣпкаго струится,
По травѣ бѣжитъ въ сырую землю
И душа изъ теплыхъ устъ порхнула;
Тамъ и сямъ она летала долго,
Съ дерева на дерево, покуда
Не сожженъ былъ на кострѣ убитый.

Побѣжали воины Власлава
И ударились въ испугъ въ гору
Трепеща передъ очами Чмира,
Что въ бою сразилъ Власлава — Князя.

Загремѣли вѣсти о побѣдѣ.
Ихъ Некланъ веселымъ ухомъ слышитъ,
И свою военную добычу
Радостнымъ оглядываетъ окомъ.

ЛЮДИША и ЛЮБОРЪ.

Старъ и младъ, внимай разсказу
О бояхъ и ратоборствахъ !

Жилъ когда-то Князь за Лабой,
Князь богатый, славный, добрый.
Дочь-краса была у Князя,
И еху и всѣмъ по сердцу;
Красотою свѣтъ дивила:
У нея былъ станъ высокой,
Бѣлый ликъ, а на ланитахъ
Разцвѣталъ живой румянецъ;
Очи были, словно небо;
По плечамъ-же бѣлоснѣжнымъ
Разсыпались золотыя
Кудри, въ кольца завиваясь.

Князь посламъ велить сряжаться —
Звать къ нему бояръ окольных
На великій праздникъ въ городъ.
День уставленный приходитъ:
Все боярство собралось
Изъ земель и странъ далекихъ
На великій пиръ, на праздникъ.

Бубны-трубы загремѣли.
Подошли бояре къ Князю,

Подошли и поклонились
 Низко Князю и Княгинѣ,
 И Княжнѣ, дѣвицѣ красной;
 За столы потомъ усѣлись
 Всѣ по сану и по роду.
 Тутъ прислуга подносила
 Яства дивныя боярамъ,
 Подносила медъ шипучій.
 То-то былъ веселый праздникъ!
 То-то было пированье!
 Въ члены сила набиралась,
 Душу бодрость напояла!

Князь сказалъ тогда боярамъ:
 „Мужи! тайну я открою,
 Для чего собралъ васъ нынѣ:
 Мужи славные! хочу я
 Испытать теперь, извѣдать,
 Кто изъ васъ мнѣ всѣхъ нужнѣе.
 Благо ждать войны и въ мирѣ:
 Насъ вѣдь Нѣмцы окружаютъ!“

Князь сказалъ и всѣ бояре
 Изъ-за трапезы поднялись
 И, поднявшись, поклонились
 Низко Князю и Княгинѣ
 И Княжнѣ, дѣвицѣ красной.
 Бубны-трубы загремѣли.

Изготовились бояре.
Посреди равнины свѣтлой,
На разубранномъ балконѣ
Князь сидѣлъ передъ народомъ
Со своими старшинами;
Близъ него была Княгиня,
Съ именитыми женами,
И съ подругами Людиша.

И воскликнулъ Князь къ боярамъ:
„Кто пойдетъ на битву первый,
Самъ я, Князь, того назначу!“
Указалъ онъ на Стребора.
Вызвалъ Стреборъ Людислава.
На коней садятся оба;
Всякъ беретъ по вострой пикѣ;
Другъ на друга поскакали,
Долго бились и боролись,
Оба древка изломали
И, отъ боя истомяся,
Вышли вонъ изъ-за огады.

Бубны-трубы загремѣли.
И воскликнулъ Князь къ боярамъ;
„Кто пойдетъ вторымъ на битву,
Пусть Княгиня намъ укажетъ!“
И Княгиня указала
На Серпоша. Онъ выходитъ,

Вызываетъ Спитибора.
 На коней садятся оба;
 Всякъ беретъ по вострой пикѣ
 И помчались другъ на друга.
 Выбилъ Серпошъ Спитибора,
 Самъ съ коня спрыгнулъ онъ на землю,
 За мечи схватились оба —
 И запрыгали удары
 По щитамъ ихъ по тяжелымъ
 И посыпалися искры.
 Спитиборъ Серпоша ранилъ,
 Тотъ на землю палъ сырую.
 Истомясь отъ боя, оба
 Вышли воиъ изъ-за ограды.
 Бубны-трубы загремѣли.
 И воскликнулъ Князь къ боярамъ:
 „Кто пойдетъ на битву третьимъ,
 Пусть Людиша намъ укажетъ!“
 И Людиша указала
 На Любора. Онъ выходитъ,
 Вызываетъ Болемира.
 На коней садятся оба,
 Всякій взялъ по вострой пикѣ,
 И вскакали внутрь ограды.
 Другъ на друга понеслись,
 Пики вострыя скрестились —

Люборъ выбилъ Болемира;
Щить его далеко прянулъ;
Самого-жъ его прислуга
Понесла изъ-за ограды.

Бубны-Трубы загремѣли.

Люборъ въ бой идетъ съ Рубошемъ.
На коня садится Рубошъ,
Быстро скачетъ на Любора;
Люборъ вмигъ копье Рубоша
Пересѣкъ мечемъ тяжелымъ
И врага въ шеломъ ударилъ.
Рубошъ палъ съ коня на землю
И взяла его прислуга.

Бубны-трубы загремѣли.

Люборъ кликнулъ за оградой:
„Кто теперь со мною хочетъ,
Выходи плечо помѣрить!“
И пошелъ въ народъ говоръ
Люборъ ждетъ-стоитъ въ оградѣ.
Вотъ Здеславъ качаетъ пикой,
А на пикѣ турій черепъ:
На коня Здеславъ садится,
Горделиво похваляясь:
„Прадѣдъ мой осилилъ Тура,
Разогналъ отецъ мой Нѣмцевъ; —
А меня спознаетъ Люборъ!“

Другъ на друга поскакали,
Лбами крѣпкими сразились —
И слетѣли оба съ сѣдель.
За мечи схватились быстро
И рубиться ими стали;
Гуль стоялъ отъ ихъ ударовъ;
Люборъ съ боку вдругъ нагрянулъ
И въ шеломъ врага ударилъ
И разбилъ шеломъ на части
Ихъ мечи потѣмъ скрестились;
Выбить мечъ изъ рукъ Здеслава,
Полетѣлъ онъ за ограду,
А Здеславъ на землю рухнулъ.

Бубны-трубы загремѣли.

Обступили всѣ Любора,
Повели предъ очи Князя,
И Княгини, и Людиши; —
И Княжна вѣнокъ дубовый
Возложила на Любора.
Бубны-трубы загремѣли.

З А Б О Й и С Л А В О Й.

Поднимается скала надъ лѣсомъ;
 На скалѣ стоитъ Забой могучій
 И во всѣ концы кидаетъ взгляды.
 Возмутился духъ его печалью
 И Забой заплакалъ, что твой голубь.
 Тамъ сидѣлъ онъ долго, смутенъ сердцемъ;
 Вдругъ скочилъ и побѣжалъ оленемъ
 Черезъ боръ широкой и пустынный;
 Побывалъ у каждаго онъ мужа,
 Къ сильному отъ сильнаго онъ мчался;
 Рѣчь держалъ короткую со всякимъ;
 Преклонялъ чело передъ богами,
 И къ другимъ оттуда онъ пускался.

Минулъ день; за нимъ другой проходить:
 Въ третій день блеснулъ на небѣ мѣсяць.
 Собралися мужи въ лѣсъ дремучій;
 Тѣхъ мужей-ведетъ Забой въ долину,
 Что лежала межъ лѣсовъ глубоко.
 Самъ онъ сталъ среди ложбины низкой;
 Въ варито рукою ударяетъ.

„Мужи, съ вѣрнымъ братскимъ сердцемъ,
 Мужички искренніе взоромъ!

Вамъ пою въ глубокой я долинь,

Отъ глубокаго пою вамъ сердца,

Чтò печалью возмутилось!

Нашъ отецъ ушелъ къ отцамъ

И дѣтей покинулъ малыхъ.

И подругъ своихъ покинулъ,

Не сказавши никому:

Братъ! поди, поговори ты съ ними,

Какъ отецъ съ родимою семьею!

И пришелъ чужой въ предѣлы наши;

Зашумѣлъ на насъ чужою рѣчью;

И, какъ тамъ живутъ съ утра до ночи,

Такъ и нашимъ женамъ и ребятамъ

Жить велѣлъ, и каждому онъ мужу

По одной велѣлъ держать подругѣ

На пути съ Весны и до Мораны.

Ясныхъ кречетовъ изъ бору выгналъ

И боговъ, что боги на чужбинѣ,

Приказалъ любить онъ нашимъ людямъ.

И святыхъ сожигать имъ жертвы;

А своимъ никто не смѣй молиться,

И въ потемкахъ приносить имъ пищу.

Гдѣ отецъ кормилъ боговъ родимыхъ,

Гдѣ молился, гдѣ пѣвалъ имъ славу, —

Онъ посѣкъ священныя деревья,

И боговъ кумиры ниспровергнулъ.“

— Ты, Забой, поешь отъ сердца сердцу

Пѣсню горя, какъ Люміръ, что двигалъ
Вышеградъ и всѣ его предѣлы
Пѣснями да крѣпкими словами:
Такъ и ты меня и братьевъ тронулъ;
Добраго пѣвца и боги любятъ!

Пой! отъ нихъ поешь ты пѣсни,

Что мутятъ все наше сердце

Противъ недруга лихаго! —

Посмотрѣлъ Забой, какъ у Славоя
Разгорѣлись, раскалились очи —

И запѣлъ онъ пѣсню снова,

Чтобъ сердца расшевелились:

„Жило-было двое братьевъ.

Какъ ужъ стали голосами

На мужей они похожи,

Всякій день ходили въ рошу

И къ мечу, копыю и млату

Приучали тамъ десницу.

Прятали въ густомъ лѣсу оружье

И съ веселымъ сердцемъ возвращались.

А какъ стали руки братьевъ крѣпки,

Выходили братья въ бой кровавый.

Втапоры, братишки ихъ другіе

Подростали, и во слѣдъ за тѣми

На враговъ летѣли, словно буря: —

И отчизна ихъ цвѣла въ покоѣ!

Всѣ къ Забою, къ молодцу прыгнули
И пѣвца въ объятыхъ сжали крѣпкихъ,
Клади руки сильныя на перся,
И умно-разумно говорили.
До разсвѣту было ужъ не долго.
Выходили изъ долины мужи,
Выходили розно, темнымъ лѣсомъ,
И по всѣмъ дорогамъ разбрелися.
День проходить, и другой проходить;
А на третій день, какъ ночь настала,
Въ темный лѣсъ пошелъ Забой
И за нимъ пошли дружины;
Еъ темный лѣсъ пошелъ Славой
И за нимъ пошли дружины.
Всякъ покорень Воеводѣ;
Королю-же всякъ тамъ нѣдругъ,
Всякъ его сгубить замыслилъ.
„Гой еси ты, братъ Славой!
Къ голубой ступай вершинѣ,
Что надъ всѣмъ поднялась краемъ!
Тамъ собираться надо будетъ.
На востокъ отъ той вершины,
Видишь, лѣсъ идетъ дремучій; --
Тамъ рукой ударимъ въ руку!
Пробирайся-жь ты лисицей;
Я туда-жь приду съ полками.“

— Гой еси ты, братъ, Забой!

Для чего оружье наше

Оставлятъ въ покоѣ долго?

Что бы грянуть намъ отсюда! —

„Ты послушай, братъ Славой,

Коль известъ ты хочешь змѣя,

Наступи ему на горло —

Горло вражье на вершинѣ!“

По лѣсу разбились мужи,

И на-право и на-лѣво.

Эти идутъ, слушая Забоя,

Тѣ по слову храбраго Славоя.

Темнымъ лѣсомъ, къ синей той вершинѣ.

Въ пятый разъ восходитъ солнце красно.

Тутъ вожди другъ-другу руку

Подаютъ и лисьимъ окомъ

Съ той вершины озираютъ

Королевскія дружны.

„Насъ однимъ разбить ударомъ

Хочетъ Людекъ: вишь, полки собираетъ!

Эй ты Людекъ! ты теперь холопомъ

Надъ холопами у нихъ поставленъ!

Палачу ты своему скажи-ка,

“Что его приказы-дымъ для нашихъ!“

Разъярился Людекъ;

Войско быстро онъ сзываетъ.

Много свѣту было въ небѣ:
 Красно солнце тамъ играло,
 И играло красно солнце
 На дружинахъ Королевскихъ.
 Всѣ они въ походъ готовы
 И поднять готовы руку,
 Коли вождь прикажетъ Людекъ.

„Гой ты братъ Славой!

Ты зайди лисицей сзади,
 Яжъ ударю имъ навстрѣчу!“

И пошелъ Забой, какъ туча съ градомъ,
 И Славой пошелъ, какъ туча съ градомъ:
 Этотъ съ боку, тотъ ударилъ прямо.

Братъ! вонъ эти лиходѣи,
 Чтò боговъ и насъ низвергли,
 Порубили роци наши,
 Ясныхъ кречетовъ прогнали.
 Намъ пошлютъ побѣду боги!“

Разозлился Людекъ, заметался;
 Онъ изъ полчищъ на Забоя вышелъ;
 И Забой, сверкая взоромъ, встрѣтилъ
 Людека. Чтò дубъ схватился съ дубомъ
 Средь лѣсовъ; такъ Людекъ на Забоя
 Налетѣлъ среди обѣихъ ратей.

Людекъ поднялъ тяжкій мечъ
 И пробилъ въ щитъ три кожи;

Тутъ Забой пускаетъ молотъ —
Людекъ въ сторону отпрянулъ;
Угодилъ тяжелый молотъ,
Угодилъ онъ въ дубъ высокой —
Дубъ на воиновъ свалился,
И къ отцамъ пошло ихъ тридцать.
Разъярился Людекъ: „Звѣрь ты дикій,
Злющая ты гадина, ехидна!
Ну-ка выйди на мечахъ со мною!“
И махнулъ Забой мечемъ:
Отлетѣлъ у сопостата
Отъ щита большой осколокъ.
Людекъ самъ ударъ заноситъ —
Да скользнулъ булатъ по кожѣ,
Что была по сверхъ щита Забоя.
Распалились оба воеводы,
Сыпали тяжелые удары,
И забрызгали другъ-друга кровью;
Всѣ въ крови и воины ихъ были,
Что вокругъ вождей рубились крѣпко.
На полуднѣ стало солнце
И пошло ужъ къ вечеру съ полудня;
Но вожди безъ-умолку все бились.
Здѣсь кипѣла яростная сѣча,
Да и тамъ Славой сражался ладно.
„Ахъ ты врагъ безъ угомону!

Чтобъ взялъ тебя нечистый!
 Что ты кровь-то нашу точишь!“
 И Забой свой молотъ поднялъ:
 Да отпрыгнуль Людекъ!
 Поднялъ тотъ свой молотъ снова
 И пустиль имъ въ сопостата;
 Молотъ свиснулъ-вражій щитъ разбился,
 И разбились Людековы перси;
 А душа изъ тѣла полетѣла;
 Молотъ выпугнулъ оттуда душу
 И пронесся въ войско на пять сажень.
 Страхъ напалъ на вражи рати,
 Вырывая вопль изъ ихъ гортани.
 У Забоя-жъ люди веселились
 И въ очахъ у нихъ играла радость.
 „Братья! боги дали намъ побѣду!
 Раздѣлитесь, братья, на двѣ части —
 И въ походъ на-право и на-лѣво!
 Изъ всѣхъ долинъ коней сгоняйте:
 Пусть заржутъ они въ дубравахъ этихъ!“
 — Братъ Забой! удалый левъ!
 Бей враговъ ты безъ пощады! —
 Щитъ Забой на землю бросилъ,
 Въ руку взялъ тяжелый молотъ,
 А въ другую мечъ булатный —
 И дорогу межъ врагами

Проложилъ себѣ онъ разомъ. —
Зашумѣли, дрогнули дружины!
Туть погналъ ихъ съ тылу Трясъ могучій
И они со страху завопили.

Кони ржутъ въ густомъ лѣсу.
На коней и за врагами!
Черезъ весь ихъ край гоните!
Быстры кони, мчитесь, мчитесь
По пятамъ злодѣевъ нашихъ!“

И отряды на коней вскочили;
Скокъ-по-скокъ погнали за врагами,
Сыпя за ударами удары.
Проскакали горы, лѣсъ, равнины —
Справа, слѣва все назадъ бѣжало.

Вдругъ рѣка шумить предъ ними.
За волнами волны катить.

Воины спрыгнули въ рѣку
И враговъ передъ собой погнали.
Туть чужихъ топили наши волны,
А своихъ на берегъ выносили,
Все летать надъ тѣми надъ полями
На широкихъ крыльяхъ лютый коршунъ,
И гонялъ онъ малыхъ пташекъ.

А дружины смѣлая Забоя
По полямъ, разсыпавшись, бѣжали
За врагами, ихъ разили всюду

И топтали ярыми конями.
 Ночью гнали, какъ свѣтилъ имъ мѣсяцъ;
 Гнали днемъ, когда свѣтило солнце.
 Тамъ опять скакали ночью,
 Тамъ зарей на утрѣ сѣромъ.
 Вдругъ рѣка шумитъ предъ ними.
 За волнами волны катитъ.
 Воины спрыгнули въ рѣку
 И враговъ передъ собой погнали.
 Тутъ чужихъ топили наши волны,
 А своихъ на берегъ выносили.
 „Ну, къ сѣдымъ туда вершинамъ,
 Тамъ конецъ кровавой мести.“
 — Ты послушай, братъ Забой:
 До горы ужъ недалеко,
 И враговъ немного стало:
 Да и тѣ о жизни молятъ! —
 „Такъ назадъ веди дружины!
 Я-жъ пойду и доконаю
 Всѣхъ послѣднихъ Королевцевъ!“
 Въ томъ краю прошли метели;
 Въ томъ краю прошли дружины,
 Въ томъ краю, на-право и на-лѣво;
 Тамъ и сямъ дружины видны,
 Крики радостные слышны.
 „Братъ, ужъ вотъ она вершина,

Гдѣ намъ боги шлютъ побѣду!
Тамъ изъ тѣлъ выходятъ души
И порхаютъ по деревьямъ.
Звѣрь и птицы ихъ боятся,
Не боятся только совы.
Погребать пойдемъ убитыхъ,
Да боговъ своихъ покормимъ,
Принесемъ большія жертвы
Имъ, спасителямъ народа;
Возгласимъ и честь и славу,
И положимъ все предъ ними,
Что у недруговъ отбили!“

З Б И Г О Н Ъ .

Сизъ леталъ голубчикъ
По кустамъ зеленымъ;
Высказывалъ горе
Онъ темному лѣсу:
„Ахъ, ты лѣсъ широкой!
Здѣсь леталъ я прежде
Съ дорогой подружкой,
Съ голубицей милой;
Да подружку-душку

Збигонь-недругъ отнялъ
И въ каменный городъ
Онъ бѣдняжку заперъ!“

Подъ стѣнами зѣмка
Молодецъ гуляетъ;
О красѣ-дѣвицѣ
Воздыхаетъ, плачетъ.
Отъ того-ли зѣмка
Уходилъ онъ въ горы;
На горѣ сѣдился,
И молчалъ онъ долго
Вмѣстѣ съ лѣсомъ темнымъ.

Вотъ летитъ голубчикъ,
Жалобно воркуетъ.
Молодецъ удамый
Голубчику молвилъ:
„Что ты, сизъ-голубчикъ,
Стонешь такъ и плачешь?
Али одинокимъ
Ты живешь на свѣтѣ?
Али соколъ быстрый
Заклевалъ подружку?
У меня вотъ Збигонь
Милую похитилъ
И въ каменномъ зѣмкѣ
Дорогую заперъ,

Ты-бы, сизъ-голубчикъ,
Съ соколомъ подрался,
Ка-бы сердце было
У голубя храбро.
Ты-бы вѣдь подружку
У злодѣя отнялъ,
Кабы остры когти
У тебя случились.
Ты задраль-бы, сизый,
Вора-лиходѣя,
Лишь родись ты съ клевомъ,
Съ крѣпкимъ, плотояднымъ.“

„Молодецъ удамый!

Ну-ка поднимайся
И ударь ты смѣло
Въ Збигоня-злодѣя!
У тебя вѣдь сердце
Нетрусливо, храбро!
У тебя вѣдь латы,
Ратные доспѣхи;
У тебя вѣдь молотъ,
Молотокъ желѣзный!“

И пошелъ онъ доломъ,
И дремучимъ лѣсомъ;
Взялъ броню съ собою
И желѣзный молотъ.

Вотъ подь стѣны замка
Молодецъ приходитъ.
Былъ онъ подь стѣнами —
Ночь, ни зги не видно! —
Онъ рукою сильной
Постучалъ въ ворота.
„Кто за воротами?“
Изъ замка спросили.
— Молодой охотникъ
Ночью заблудился! —
Отперли ворота.
Онъ еще ударилъ:
Отперли другія.
„Гдѣ владыка Збигонь?“
— Въ терему высокомъ! —
Тамъ онъ затворился;
Тамъ краса-дѣвица
Молодая плачетъ.
„Отворяй-ка двери!“
Збигонь не послушалъ.
Молодецъ ударилъ
Молотомъ жедѣзнымъ:
Распахнулись дрери!
Въ голову онъ послѣ
Збигоня ударилъ —
Збигонь повалился.

Юноша по замку
Побѣжалъ и въ замкъ
Все побилъ живое;
А потомъ съ подружкой,
Съ дорогою, съ милой,
Спалъ онъ до разсвѣту.

Разыгралось солнце,
Сквозь деревья свѣтитъ
На каменный городъ.
Разыгралась радость
У мѣлнца въ сердцѣ,
Что красу-дѣвицу
Обнималъ онъ снова
Сильною рукою.

„Это чья-жъ голубка?“
— Збигонь ту голубку
Изловилъ въ дубравѣ
Да и заперъ пташку,
Какъ меня бѣдняжку! —
„Такъ лети-жъ, голубка,
Ты теперь изъ замка!“
Вотъ и полетѣла
Въ лѣсъ она широкой;
Тамъ и сямъ порхала
Съ кустика на кустикъ;
Со своимъ-ли другомъ,

Съ голубочкомъ сизымъ,
 На одной на вѣткѣ
 Ночку почевала.

Веселилась дѣва
 Съ молодымъ удалымъ;
 Тамъ и сямъ гуляла,
 Гдѣ млада хотѣла,
 И спала съ любезнымъ
 На одной кровати.

 В Ѣ Н О К Ъ .

Вѣть вѣтеръ изъ дубравы,
 Изъ дубравы Княженецкой;
 Молода краса-дѣвица
 За водой бѣжитъ на рѣчку.
 Только стала черпать воду,
 Черпать кованымъ ведеркомъ,
 Глядь-поглядь: вѣнокъ зеленый
 Къ ней по рѣчкѣ подплывастъ.
 Черевить вѣнокъ цвѣтами
 Онъ фялками да розой.
 Вотъ вѣнокъ дѣвица ловить;
 Да упала, ахъ, упала

Въ воду съ берега крутаго !

„Кабы вѣдала я, знала,
Кто тебя, вѣнокъ прекрасный,
Посадилъ въ сырую землю :
Я дала-бъ тому колечко,
Дорогое, золотое!“

„Кабы вѣдала я, знала,
Чья рука вѣнокъ прекрасный
Увивала тонкимъ лыкомъ :
Я дала-бъ тому иголку,
Изъ косы моей изъ черной!“

„Кабы вѣдала я, знала,
Кто тебя, вѣнокъ прекрасный,
По волнамъ пускалъ студенымъ :
Съ головы тому дала-бы
Я вѣночикъ свой завѣтный!“

Я Г О Д Ы.

Разъ моя краса-подруга
 Въ лѣсъ по ягоду пошла;
 Уколола бѣлу ножку
 Ей терновая игла,
 И ступить отъ боли дѣва
 На дорожку не могла.

„Ахъ ты тернъ, ты тернъ колючій,
 Чтò со мною сдѣлалъ ты?
 Изведу тебя за это,
 Вражьи вымету кусты!“

— Подожди въ дубравѣ темной
 Ты, красавица, меня:
 Дай пригнать мнѣ изъ долины
 Бѣлогриваго коня! —

Борзый конь въ долину ходитъ,
 Травку — травушку жуетъ;
 А въ дубравѣ-то въ зеленой
 Молодца подруга ждетъ;

Про себя все тужить, тужить,
 Тихо молвить иногда:

„Что-то скажетъ мнѣ родная?
 Знать пришла моя бѣда!“

„Мать говаривала: сердце

Ты отъ молодцевъ храни! . . .
Да чего-жъ мнѣ ихъ бояться,
Коль со мной добры они?“

На конѣ на бѣлогривомъ
Прискакалъ къ подругѣ я
И серебряной уздечкой
Привязалъ въ лѣсу коня.

Обнялъ крѣпко дорогую,
Цѣловалъ ее въ уста —
И про тернъ, про тернъ колючій
Позабыла красота!

Мы ласкались, миловались;
Солнце къ вечеру пошло.
„Ахъ пора, пора, мой милый,
Намъ домой пора въ село!“

На коня вскочилъ я быстро
И проворною рукой
Обхватилъ красу-дѣвицу
И поѣхалъ съ ней домой.

О Л Е Н Ъ.

Скачетъ олень по долинамъ,
 Прыгаетъ онъ по горамъ,
 Носить по цѣлому краю,
 Носить крутые рога.
 Рѣжетъ крутыми рогами
 Сучья въ дремучемъ лѣсу;
 По лѣсу летмя летаетъ,
 Скачетъ на быстрыхъ ногахъ.

Хаживаль мѣлодецъ въ горы,
 Доломъ широкимъ на брань;
 Тяжкія нашиваль стрѣлы,
 Вражію мочь поражалъ.
 Добраго мѣлодца нѣту! —
 Лютый нагрянулъ злодѣй,
 Злобой глаза распалились,
 Молотъ желѣзный сверкнулъ
 Юношу въ перси ударилъ —
 Всплакались темны лѣса —.
 Вышла изъ мѣлодца, вышла,
 Душенька вышла душа!
 Горломъ пошла лебединымъ,
 Въ алы порхнула уста.

Вотъ онъ лежитъ; за душею
 Точится теплая кровь;

Кровь молодецкую тихо
Пьетъ мать сырая земля.
Сердце у дѣвицы каждой
Стонетъ и больно болитъ.

Юноша въ хладную землю,
Въ хладную землю зарыть;
Дубъ на немъ выросъ, дубочикъ,
Вѣтви пустиль широко.

Ходитъ олень круторогой,
Скачетъ на прыткихъ ногахъ,
Щиплетъ зеленые листья
Онъ на дубу молодомъ.

Быстрые кречеты вьются,
Изъ-лѣсу къ дубу летять,
Голосомъ жалкимъ выводятъ:
„Молодца врагъ погубилъ!“
Горькими плачутъ слезами
Красныя дѣвы по немъ.

Р О З А.

Ахъ зачѣмъ, зачѣмъ ты, роза,
Распустилася такъ рано?
Распустившись, ты замерзла,

Ты замерзла и увяла

И, увянувши, упала!

Долго я вечеръ сидѣла,

Пѣтухи ужъ прокричали:

Я млада еще сидѣла;

Ничего я не дождалась,

Вся лучина догорѣла.

Я заснула — мнѣ приснилось,

Что съ руки-то у бѣдняжки

Перстенечикъ спалъ завѣтный,

Выпалъ камень самоцвѣтный.

Не нашла я камня снова,

Не дождалась я милѡва!

КУКУШКА.

Въ чистомъ полѣ росъ дубочикъ,

Тамъ кукушка куковала,

Куковала, тосковала,

Что весна не вѣчно въ полѣ.

Кабы все весна-то въ полѣ:

Какъ-бы жито вызрѣвало?

Кабы лѣто вѣчно было:

Какъ-бы яблоко dospѣло?

Какъ-бы могъ прозябнуть колось,
Кабы осень все стояла?
Было-бъ горько, было-бъ тяжко
Красной дѣвицѣ безъ друга!

СИРОТА.

Ахъ лѣса, лѣса вы темные,
Вы лѣса-ли Милетинскіе!
Что, лѣса, вы зеленѣете
Въ лѣто, въ зиму одинаково?
Рада, рада-бъ я не плакала,
Не нутила-бы сердечушка:
Да скажите, люди добрые,
Кто, скажите, не заплачетъ здѣсь?
Гдѣ мой батюшка, родимый мой?
Въ мать-землѣ сырой зарытъ лежитъ!
Гдѣ моя родная матушка?
И надъ нею травка выросла!
Нѣтъ ни брата, ни сестрицы нѣтъ!
Мила-друга люди отняли!

ЖАВОРОНОКЪ.

Каноплю красна дѣвица
 Въ огородѣ барскомъ полеть.
 „Что смутна ты, что печальна?“
 Дѣвѣ жаворонокъ молвилъ.

— Какъ могу я жить весельемъ,
 Птица-жаворонокъ малый?
 Моего милѣва друга
 Посадили въ крѣпкій замокъ!

Кабы мнѣ перо, бумаги:
 Написала-бы я къ другу
 И съ тобой-бы въ ту сторонку
 Я письмо свое послала.

Нѣтъ пера и нѣтъ бумаги!
 Такъ лети-жъ одинъ отсюда:
 Спой ты пѣсню дорогому
 Про мою тоску-кручину! —

С Е Й М Ъ.

.

Всякъ отецъ надъ челядью Владыка :
 Мужи пашуть, жены шьютъ одежду ;
 А умереть глава, начальникъ дома —
 Дѣти вмѣстѣ начинаютъ править
 И становятъ надъ собой владыку,
 Чтò за нихъ всегда на сеймы ходитъ ;
 Вмѣстѣ съ нимъ для пользы братій ходятъ,
 Ходятъ Кметы, Лехи и Владыки.

Встали Кметы, Лехи и Владыки,
 Похвалили правду по закону.

ЛЮБУШИНЪ СУДЪ.

Гой, Влетава, чтò ты волны мутишь,
 Сребропѣнныя чтò мутишь волны?
 Подняла-ль тебя Влетава, буря,
 Разогнавъ съ небесъ широкихъ тучу,
 Оросивши главы горъ зеленыхъ,
 Разметавши глину золотую?

Какъ Влетавѣ не мутиться нынѣ:

Разлучились два родные брата,
 Разлучились и враждуютъ крѣпко
 Межь собой за отчее наслѣдье.
 Лютый Хрудошъ отъ кривой Отавы.
 Отъ кривой Отавы златоносной,
 И Стяглавъ съ рѣки Радбузы хладной;
 Оба братья, Кленовичи оба,
 Оба родомъ отъ стараго Тетвы,
 Попелова сына, иже прибылъ
 Въ этотъ край бѣгатый и обильный
 Черезъ три рѣки съ полками Чеха.

Прилетѣла сизая касатка,
 Отъ кривой Отавы прилетѣла,
 На окошкѣ сѣла на широкомъ,
 Въ золотомъ Любуши стольномъ градѣ,
 Стольномъ градѣ, святомъ Вышеградѣ;
 Зароптала, заплакала горько.

Какъ сестра касатки той родная
 Этѣ рѣчи въ домѣ услыхала —
 Позвала Княжну Любушу въ городъ
 Учинить великую расправу,
 Звать на судъ ея обоихъ братьевъ
 И рѣшить ихъ дѣло по закону.

Шлетъ пословъ Княжна изъ Вышеграда
 Святослава кликать отъ Любицы,
 Отъ Любицы бѣлой и дубравной;

Лютобора витязя, что правил
На холмъ широкомъ Доброславскомъ,
Гдѣ Орлицу пьетъ синяя Лаба;
Ратибора съ Керконошъ высокихъ,
Гдѣ дракона ярый Трутъ осилилъ;
Радована съ Каменнаго моста,
Ярожира отъ вершинъ ручьистыхъ,
Стрезибора отъ Сазавы злачной,
Саморода со Мжи среброносной,
Кметовъ, Леховъ и Владыкъ великихъ,
И Стяглава и Хрудоша братьевъ,
Что за отчину враждуютъ крѣпко.

Какъ собрались Лехи и Владыки
Въ Вышеградѣ у Княжны Любуши,
Всякой сталъ по сану и по роду; —
Къ нимъ тогда Княжна въ одеждѣ бѣлой
Вышла, сѣла на престолѣ отчемъ,
На престолѣ отчемъ, въ славномъ сеймѣ.

Вышли двѣ разумныя дѣвицы,
Съ мудрыми судейскими рѣчами;
У одной въ рукахъ скрижали правды,
У другой—же мечъ, каратель кривды;
Передъ ними пламень правдовѣстникъ,
А за ними воды очищенья.

Начала Княжна такое слово
Съ золотого отчаго престола:

„Гой вы, Кметы, Лехи и Владыки!
Разрѣшите братьевъ по закону,
Разрѣшите братьевъ, что враждуютъ
Межъ собой во отчее наслѣдье.
Вы скажите намъ святую правду
Отъ боговъ всевѣдцевъ присносущихъ:
Вмѣстѣ-ль стануть безъ раздѣла править,
Иль на части ровныя раскинуть.
Гой вы Кметы, Лехи и Владыки!
Приговоръ мой разрѣшите нынѣ,
Коли вамъ по разуму придется;
А не то законъ поставьте новый,
Да разсудить разлученныхъ братьевъ.“

Поклонились Лехи и Владыки,
И пошли про это разговоры,
Разговоры тихіе межъ ними,
Въ похвалу рѣчей Княжны Любуши.

Лютоборъ, что проживаль далече
На холмѣ широкомъ Доброславскомъ,
Всталъ и началъ къ ней такое слово:
„О Княжна ты наша въ Вышеградѣ,
На златомъ отеческомъ престолѣ!
Мы твое рѣшенье разсудили;
Прикажи узнать народный голосъ.“

И тогда собрали по наказу
Дѣвы-судьи голоса народа,

И въ сосудъ священный положивши,
Лехамъ дали прокричать на вѣчѣ.

Радованъ отъ Каменнаго моста
Голоса народа перечислилъ
И ко всѣмъ сказалъ рѣшенъе сейма:

„Сыновья враждующіе Клена,
Братья родомъ отъ стараго Тетвы,
Попелова сына, иже прибылъ
Въ этотъ край богатый и обильный
Черезъ три рѣки съ полками Чеха!
Ваше дѣло такъ рѣшилось нынѣ:
Управляйте вмѣстѣ безъ раздѣла!“

Всталъ тутъ Хрудошъ отъ кривой Отавы,
Закипѣла желчь въ его утробѣ,
Весъ во гнѣвѣ лютомъ онъ затресся
И, махнувъ могучею рукою,
Заревѣлъ къ народу яримъ туромъ:

„Горе, горе молодымъ птенятамъ,
Коль ехидна въ ихъ гнѣздо вотрется;
Горе мужу, если онъ попуститъ
Управлять собой женѣ строптивой!
Мужу должно обладать мужами,
Первородному идетъ наслѣдье!“

Поднялась Любуша на престолѣ,
Молвя: „Кметы, Лехи и Владыки!
Мой позоръ свершился передъ вами —

Такъ творите-жь нынѣ судъ и правду
 Межъ собою сами по закону:
 Править вами не хочу я болѣ!
 Изберите мужа, да пріиметь
 Власть надъ вами онъ рукой желѣзной,
 А рукѣ моей, рукѣ дѣвичьей,
 Управлять мужами не-подъ-силу!“

Ратиборъ, что съ Керконошъ высокихъ,
 Всталъ и началъ къ вѣчу: „непохвально
 Судъ и правду намъ искать у Нѣмцевъ.
 По святымъ у насъ законамъ правда:
 Принесли ту правду наши предки
 Черезъ три рѣки на эту землю.“

ПѢСНЯ ПОДЪ ВЫШЕГРАДОМЪ.

Гой ты солнце ясно,
 Вышеградъ нашъ крѣпкій,
 Что стоишь высоко
 Твердою твердыней,
 Твердою твердыней,
 Страхомъ сопостату!
 Подъ тобою рѣчка,
 Быстры волны катить,
 Подъ тобою рѣчка,
 Ярая Влетава.

Близко той Влетавы,
Той Влетавы чистой,
Выросла дубрава;
Лѣтняя прохлада.

Весело тамъ пѣсни
Соловей заводитъ,
Весело и смутно:
Какъ его сердечко
Скажетъ и прикажетъ.

Ахъ, зачѣмъ не пташка
Я, не соловейка:
Полетѣль-бы въ поле —
Тамъ, въ широкомъ полѣ,
Вечерами позно
Милая гуляетъ.

Всѣхъ объ эту пору,
Всѣхъ любовь тревожитъ;
Всякое созданье
Въ часъ вечерній просить
У любви отрады. —

Такъ и я, бѣдняга,
Все тужу по милой.
Сжался, дорогая,
Ты надъ горемыкой!

П Р И М Ъ Ч А Н І Я.

ОЛЬДРИХЪ и БОЛЕСЛАВЪ.

С. 33. У опушки лѣса. Тамъ, гдѣ нынче стоитъ Страговъ, былъ пѣкогда весьма густой лѣсъ.

БЕНЕШЪ ГЕРМАНЫЧЪ.

Строфа 9. С. 2. Въ подлинникѣ :

V lese pod Hrubú Skalú. Это, вѣроятно, было мѣсто владѣнія Бенеша. Донынѣ въ Младоболеславскомъ округѣ существуетъ весьма старый, недавно возобновленный замкъ Hrubá Skála (Gross-Skal). Онъ построенъ на высокой горѣ. Неподалеку отъ него Троски — двѣ огромныя скалы съ развалинами замка. Тутъ же, въ лѣсу, остатки замка Валдштейна, откуда имя извѣстнаго Валленштейна.

Я Р О С Л А В Ъ.

С. 7. Гостайновъ. Нынѣ Гостейнъ, гора пониже городка Быстрицы: отъ Оломуца на

Востокъ въ двухъ часахъ ѣзды. Еще недавно были на ней видны слѣды насыпи, что свидѣтельствуеть о подлинности происшествія, описаннаго въ этомъ стихотвореніи.

С. 49. Въ подлинникѣ:

Kublaj káze vsem svým zarodějem,
Nadažem, hvězdárem, kúzelníkóm.

С. 205. Востокъ. Имя показываетъ, что это былъ иноземецъ и всего скорѣе Англичанинъ. Свой братъ Славянинъ вѣроятно не сталъ-бы звать народъ на такое постыдное дѣло.

С. 273. Творецъ пѣсни выводитъ своего героя подъ конецъ, когда Христіане гибнутъ и кажется, что все ужè потеряно. Какже умѣнье располагать подробностями разсказа!

С. 291. Большое сходство съ Гомеромъ (Ilias V, 42. 540 и другіе)

δοῦλησεν δὲ πρῶτον, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
На землю онъ рухнулъ и громко dospѣхи на немъ застучали.

С. 296. Нельзя не замѣтить здѣсь соотвѣтствія этого стиха 44-му: И пошелъ (Кублай съ Татарами), куда уходитъ солнце. Тутъ занавѣсъ поднимается и начинается дѣйствіе на поляхъ Ганы; а послѣ стиха вышеприведен-

наго занавѣсъ опускается. -- Татаръ не стало въ Ганѣ по-прежнему все тихо и спокойно.

ЧЕСТМІРЪ и ВЛАСЛАВЪ.

С. 19. Съ двумя зубами. Думаютъ, что это былъ щитъ на двухъ ножкахъ съ желѣзными остріями, которыя втыкались въ землю, когда воинъ готовился отразить врага.

С. 23. Таковъ былъ обрядъ жертвоприношенія у древнихъ Чеховъ.

С. 160. Вѣроятно, это была гора Громоланъ.

С. 250. Чехи-язычники полагали, что душа мертваго не успокоится до тѣхъ поръ, пока не сожгутъ тѣла.

ЛЮДИША и ЛЮБОРЪ.

С. 29. У Кирши Данилова:

Втапоры повары были догадливы,

Носили яства сахарныя, питья медвяныя.

(Дюкъ Степановичъ.)

С. 32. Опять напоминаетъ Киршу:

Было пированье, почетной пиръ,

Было столованье, почетной столъ.

(Иванъ Гостиной сынъ.)

С. 122. Турій черепъ. Первое употребленіе наслѣдственныхъ знаковъ или гербовъ.

ЗАБОЙ и СЛОВОЙ.

С. 20. Варито (варыто). Музыкальный инструментъ со струнами, въ родѣ кобзы. Это слово напоминаетъ Греческое *βάρβιτον*.

С. 23. Пѣвцы того времени становились, или садились во время пѣнія обыкновенно ниже тѣхъ, кому пѣли. Въ подлинникѣ: *vám rěju pajnizi zdola piesň*. Я сдѣлалъ небольшое отступленіе, дабы сохранить параллель этого стиха съ слѣдующимъ.

С. 28. Изъ этого стиха видно, что въ Чехіи нѣкогда было многоженство.

С. 38. Весною называлась у нихъ богиня весны (јага) и молодости, а потѣмъ и самая весна и молодость. Морана (Mogana, иначе Magana, Mogena, Mogená, Mогina) была напротивъ богиня зимы, смерти, а также и самая зима и смерть. Морана встрѣчается еще въ пѣснѣ „Честмиръ и Влаславъ“: *Mogéna jej surase v nos zgni* — Морена препроводила его въ царство черной ночи. *Mogéna* и до сихъ поръ самое обыкновенное слово у Чеховъ; на прим. они говорятъ: *Mogéna na něj sáhla* — Смерть ему приключилась. Также существуетъ у нихъ пословица: *proti Mогéné není kогéne* —

отъ смерти пѣтъ лѣкарства; по нашему: отъ смерти не уйдешь!

С. 50. Люмиръ. Древній пророкъ-пѣвецъ.

С. 51. Вышеградъ. Построеніе сего города приписывается нѣкоторыми Любушѣ, но скорѣе можно думать, что онъ былъ при ней возобновленъ. Это замѣчаніе Г. Свободы. Оно подтверждается и стихами изъ Любушина Суда

V Lubusiné otné zlaté siedle,
Siedle otné, svété Vysegradé.

Значитъ, Вышеградъ былъ ея наслѣдственною столицею.

С. 62. Кажется, здѣсь онъ говоритъ про себя и про Славоя. Вниманіе, съ какимъ слушаетъ пѣсню сей послѣдній и пылающій взоръ его, показываютъ, что пѣсня производитъ на него особенное впечатлѣніе. Въ послѣдствіи Забой нѣсколько разъ называетъ Славоя братомъ.

С. 94. Нельзя точно опредѣлить, какая была это гора. На правомъ берегу Лабы могъ быть Бездѣзь (Pösigg), а на лѣвомъ Громоланъ (Donnersberg) близъ Милешова.

С. 108. Въ подлинникѣ: na hlavu mu najjistéje.

В Ъ Н О К Ъ.

С. 22. Иголку. Это было украшеніе головы у Славянскихъ дѣвушекъ. Онѣ носили также и вѣнокъ, который снимался послѣ сватьбы. Украшеніе въ родѣ чепча надѣвали замужнія женщины по рожденіи перваго ребенка.

Не лишнимъ считаю напечатать здѣсь три моихъ подражанія Краледворской рукописи (I. II. III.). Онѣ были написаны еще до того, какъ я задумалъ перевести рукопись вполнѣ. Въ этѣхъ подражаніяхъ есть нѣкоторыя отступленія отъ подлинника и слышенъ болѣе складъ Русскихъ пѣсень.

I. Какъ подулъ, повѣялъ вѣтеръ
Изъ дубравы Квяженецкой.
Прибѣжала красна дѣвка
Зачерпнуть воды на рѣчку.
Глядь: а къ ней вѣнокъ зеленой
По волнѣ плыветь студеной,
Перевить вѣнокъ цвѣтами,
Алой розой, васильками.
Вотъ оиа ведро становить.
И вѣнокъ зеленый ловить,
Да; ловивши, оступилась,
Въ воду съ берега скатилась
„Кабы вѣдала я, знала,

Чья рука тебя сажала,
 Мой вѣнокъ, вѣнокъ зеленый:
 Я тому позолоченый
 Подарила-бы въ гостинецъ
 Дорогъ-перстень на мизинецъ.“

„Кабы вѣдала я, знала,
 Чья рука тебя срывала.
 Чья рука тебя срывала,
 Тонкимъ шелкомъ увивала:
 Ахъ! тому-бъ дала иглу я,
 Чтò въ косѣ моей ношу я!“

„Кабы вѣдала я, знала,
 Чья рука тебя кидала,
 Мой вѣнокъ, вѣнокъ зеленый,
 На просторъ волны студеной:
 Я дала-бъ тому вѣночикъ,
 Пусть надѣнетъ миль-дружочикъ,

О Л Е Н Ъ.

С. 20. Укажемъ на подобное мѣсто въ „Словѣ о полку Игоревѣ:“ единъ-же изрони жемчужну душу изъ храбра тѣла, чрезъ злато ожереліе.

СИРОТА.

С. 2. Милетинскіе. Милетинъ, замокъ въ Быдзовскомъ округѣ; принадлежалъ нѣкогда владѣтельнымъ князьямъ.

II. Ахъ ты темный лѣсъ,

Милетинскій лѣсъ,

Что зимою такъ

Зеленѣешь ты?

Рада, рада-бъ я

Не кручинилась,

Да не держать слезъ

Сердце бѣдное!

Нѣту батюшки:

Спитъ въ землѣ сырой!

И надъ матушкой

Травка выросла!

Другъ въ чужой землѣ,

Не воротится —

Такъ никто душѣ

Не откликнется!

III. ЖАВОРОНОКЪ.

Подъ тѣнью вѣтвистой березы

Красавица-дѣва сидѣла;

Рукой утираючи слезы,

Печальную пѣсенку пѣла.

И вотъ жавороночекъ-птица
 По травкѣ, по цвѣтикамъ скачетъ.
 „О чемъ это, молвилъ, дѣвица,
 О чемъ это красная плачетъ?“
 — Ахъ, птичка; я плачу невольно,
 Проплакала цѣлое лѣто;
 А сердцу все больно да больно:
 Нѣтъ друга, нѣтъ солнца, нѣтъ свѣта.

Не скоро, не скоро мнѣ снова
 Онъ ясныя очи покажетъ;
 Не скоро мнѣ сладкое слово
 Устами медовыми скажетъ!

Ахъ, если бы листикъ мнѣ дали
 И перышко дали-бы въ руки:
 Сказала-бъ я другу печали,
 Сказала-бы горькія муки!

Листочка и перышка нѣту! . . .
 Лети же, пѣвецъ легкокрылой,
 Ты къ милому, къ солнышку, къ свѣту —
 И спой ему пѣсню о милой! —

С Е Й М Ъ.

С. С. Кметъ. Это слово употреблялось
 различнымъ образомъ. Иногда означало оно
 обыкновеннаго селянина, какъ теперь у Поля-
 ковъ kшіес; въ другой разъ Кметомъ назывался

близкій человекъ къ Князю, его совѣтникъ. И преимущественно оно имѣло это значеніе. Иногда-же подь словомъ Кметъ разумѣлся начальникъ извѣстнаго округа, подобный Польскому старостѣ. А въ пѣснѣ „Людиша и Люборъ“ означаетъ важнаго сановника.

Лехъ. Богатый владѣтель, правитель. Отъ нихъ впоследствии произошли Магнаты. Самое слово Лехъ нынѣ исчезло и только слышится въ произшедшемъ отъ него *Szlechtic* или *Szlachcic*.

Владыка. Владѣтель небольшого участка, мелкій дворянинъ. Изъ нихъ образовалось рыцарство и среднее дворянство.

Зам. Лехи и Владыки могли быть Кметами, не переставая носить прежнее названіе.

ЛЮБУШИНЪ СУДЪ.

С. 11. Отгла. Чаще Вотава; рѣка въ южной Чехіи. Въ этой рѣкѣ находили золотой песокъ, почему и городъ, неподалеку оттуда лежащій, называется *Pisek*. При городѣ Звѣковѣ (*Klingenberg*) впадаетъ въ Влетаву.

С. 13. Радбузла. Рѣка; впадаетъ при Пильзенѣ во Мжу (*Mies*), которая, называясь далѣ Берункою (*Begaun*), впадаетъ близъ Праги

въ Влтаву. Свобода говоритъ, что въ этихъ мѣстахъ еще доселѣ сохранилось преданіе о враждованіи двухъ братьевъ.

С. 18. Три рѣки. Нѣкоторые, выводя Чеховъ изъ Славоніи, полагаютъ, что это были Драва, Рабъ и Дунай; другіе-же, которые считаютъ Чеховъ пришельцами изъ Бѣлой Хорватіи, отъ Карпатскихъ горъ, видятъ въ этихъ трехъ рѣкахъ Вислу, Одру и Лабу, а также и Гронъ, Вагъ и Мораву.

С. 32. Лювица — близъ Подѣбрадъ. Довроslавскій холмъ. Можно думать, что на этомъ мѣстѣ находится теперь Králové Hradec (Königgrätz). Керконоши — Riesengebirge. Сказаніе о Трутѣ, побѣдившемъ Дракона, и до сихъ поръ живетъ въ народѣ. Въ гербѣ города Трутнова сохраняется изображеніе Дракона. О Каменномъ мостѣ упоминается въ грамотѣ Князя Спитигнѣви, данной Лютомѣрицкому Собору въ 1057 г. Гдѣ былъ этотъ мостъ, опредѣлить точно невозможно. Сазава — рѣка, вытекающая изъ южной Чехіи; близъ Праги впадаетъ въ Влтаву.

ЛЮБОВНАЯ ПѢСНЬ КОРОЛЯ ВЯЧЕСЛАВА I.

(Doplňek k přeložení velkoruskému po str. 209.)

Милые мнѣ пріязни
Любовь моя отрада,
Блаженство и веселье!
Ахъ, что со мной творится,
Когда только вспомню,
Какія наслажденья
И ласки и привѣты
Подруга мнѣ готовить . . .
Какой прекрасной дѣвой
Могу я похваляться!
Но, не въ утрату ласки,
Печаль она наслала; —
Брожу я съ той печалью,
Брожу и непытаю,
Кого она печалить . . .
Ахъ, только что издумалъ,
Все думалъ бы о милой!
О радость! о блаженство!
Одно теперь желанье,
Чтобъ очи были здравы:
Очами я люблюсь
На прелести подруги;
Очами входитъ въ сердце
Отрада и веселье . . .

ЛЮБОВ. ПѢСНЬ КОР. ВЯЧЕСЛАВА I.

Взаимаетъ, умнажаетъ
Любовь мою; я отдалъ
И сердце ей, и мысли . .
Она источникъ счастья,
Начало удовольствій,
И радость мнѣ, и горе! . . .
Какъ роза распускаяся
Росы медовой жаждетъ
Въ распукалки и листья:
Такъ я устами жажду
Медовыхъ поцѣлуевъ!
О счастье, о блаженство!
Какого непридумать!
Любовь — мое спасенье . .
Кипящее желанье
Изъ сердца исторгаетъ
Любви невинной сладость:
Натѣшится желанье,
Любовь скорбитъ и плачетъ . .
Меня винить ты будешь —
Винить меня не можешь,
Что обнялъ станъ прекрасный.
Роскошный, нѣжный, гибкій, —
А все по волѣ чудной . .
Когда бы неплѣнила
Меня . . .

КРАЉОДВОРСКИ
РУКОПИС.

ПРЕВОД
СЛАВКА ЗЛАТОЈЕВИЋА.

ПОСВЕЋЕН
ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНОМЕ ГОСПОДИНУ
И
СВЕТЛОМ ГОСПОДАРУ
ПЕТРУ ПЕТРОВИЋУ ЊЕГОШУ И.
ВЛАДИЦИ
ЦРНОГОРСКОМЕ И БРДСКОМ.

ПРЕДГОВОР.

Народ који живи на овому свет, мора имати и својих народних дела. Сваки народ за својега живота учини дела и остави неке знаке својих дела. По оваким знацима види

се шта је чинио народ, и из тога суди се какав бија тај народ.

Овакових народних успомена на свету има сувише. Од неког народа налази се више од неког мање. Овој различној множини није свагдар народ крив. По овој множини не може се свагдар пресуђивати дух народни! Неки народи имадоше душмане са свију страна, и дела таковог народа понајвише пропадоше. — За свет у свету јесте велика штета кад пропадну успомене народне. Са успоменама могао би се свет обучити добру. За пресуђивање народа доста је кад се нађу и неке успомене народног делања.

Народ чешки, нама братимски, живи и дан данас. Из његовог садашњег делања пресуђиваће се његов живот у овом времену. Овај живот јесте знатан у нечем. Овде није прилике да говорим о садашњем чешком животу!

Народ чешки имаде и својег сјајнијег и знатнијег народног живота. Његов знатнији а народни живот спада у оно доба, кад Чеси имадоше у својој земљи своје рођене господаре. Из тог доба остаде на свету од народа чешког свакојаких успомена.

Књижевне-душевне успомене, јесу најзна-

тније. У оваковим успоменама јесу сиромашни и Чеси, и јесте сиромах и сав славенски народ. Тому није узрок славенски народ, — јер на пример у Чеха колико књига и рукописа не спалише језуите — народни злотвори, по боју на белој гори? А у нас Срба ко ће нам рећи какво благо и колико душевног блага не спалише нам Турци после боја на косовом пољу? Пак зар ради пакости душманске да трпи наша слава и наше племенито име?

Ради пакости туђинске не стадоше многе и многе славенске књижевне старине. Бог и срећа нешто је прикрила од туђинске пакости те му не може главе доћи. Мало имамо успомена књижевних, али оно мало јесте племенитије од многих туђинских успомена. Из ових мало види се узвишеност духа славенског, — и то је слава наша! — Различни славенски народи имамо различних успомена. Међу душевним благом чешког живота јесте велико благо „Краљодворски рукопис.“ Овај малени рукопис јесте они драги камен који је у свету осветлао славу чешку. Овај малени рукопис осветлао је многу зловну душманску душу, и он донесе видело да се виде славна народна дела.

Овде није толико места да говорим о унутрашњој вредности краљодворског рукописа. О тој ствари писане су и могу се писати читаве књиге! Који Србин прочита ови рукопис, и који има свести и памети, тај ће сам собом најбољма познати врлину овог рукописа. У њему се види да наши Чеси за времена својега краљевања и царевања имадоше својих славних јунака, баш као што их ми Срби имамо и дан данас. У овом рукопису види се да народ чешки у својем животу бија свестан, бија праведан и бија племенит! По овом краљодворском рукопису види се да су Чеси — као Славени били бољи нег што су њихови душмани! Ово је главно обиљежје краљодворског рукописа!!

У овом првом српском преводу морам навести кад је, и како је, где је, и од кога је пронађен краљодворски рукопис. Морам рећи и о старини овог рукописа. Морам рећи и о хисторичкој вредности песама у овом рукопису. Морам рећи од какве цене бија ови рукопис за сав учени свет. Све ово навешћу Србима онако, као што је Славенима и свему свету навео знаменити Шафарик у предговору њемачког краљодворског рукописа од графа Матије Туна. Ја ћу нешто рећи и о својем српском

преводу. — Све ово кад рекнем нашем свету, онда ћемо ми Срби, својом памети, још бољма пресудити вредност овог маленог рукописа.

Сада названи „Краљодворски рукопис“ пронашао је знаменити Г. Ханка. Срећа хтеде те исти господин године 1817 оде у место Краљодвор на походе ка својему познанику. При обеду поведе се говор о народним старинама. Ондашњи свештеник рече, да у црквеном подруму има свакојаких рукописа и стрела. Г. Ханка одмах оде, и ту у оном тавном подруму, међу стрелама и папирима пронашао је Г. Ханка оно сјајно видело — садањи краљодворски рукопис. Рукопис од својега места, добио је после и своје садање име.

Овим рукописом славни Ханка још је већма ославио своје име. — Г. Ханка пронађени рукопис први пут издао је у Златном Прагу године 1819 — са њемачким преводом од Г. Свободе. Свет чешки примио је ово своје књижевно благо — дела својих јуначких праотаца — са највећом љубави. То се види из тога, јер је од Г. Ханке и других ови рукопис до сада девет пута издаван. Сада по десети пут издаје Г. Ханка овај рукопис у једној књизи са преводом: пољским, руским, српским и хрвац-

ким, словинским и лужичко српским и бугарским, — францеским, англиским и њемачким!!

Овим честим издавањем осведочише Чеси да у њима и под пређашњим туђинством још живи они народни дух — који највећма љуби иштује своја народна дела. — Не само Чеси, већ и други Славени примише Краљодворски рукопис као свој рођени рукопис. Русима превео је још године 1820 сам министар Г. Шишков. — Рукопис бија преведен и пољски и нешто крајински, хрвацки, и нешто српски од Г. Светића.

И страни свет превео је ови рукопис и дивио се њему. Нешто преведоше Францеи, Англеи, и после још једном њемачки превео је Матија граф Тун.

Из пронађеног рукописа види се да је ова књига била много већа, и да је у њојзи било много више песама. Што није остала цела књига то је несрећа и по Чехе, и по све Славене, — изгубисмо многа дела која би нам још већма величала нашу славу! — Овај рукопис има дванаест малих пергаменских листова. У њему лепо је писано. Прва слова јесу ил црвена, плава, ил зелена и позлаћена. Из тога Г. Ханка и Палацки мисле да је она књига била

писана за краљицу Кунигунду. — удову краља Премисла Отокара II. Добровски је мислио да је рукопис од године 1290—1310. Палацки мисли да је од године 1180—1290. Узели ил овако ил онако, види се да је рукопис стар преко пет стотина година!

У рукопису нашле су се ове песме:

1. Олдерик и Болеслав или беглук Пољака из Златног Прага. — Почетак фали.

2. Бенеш Херманов или победа над Саксонцима.

3. Јарослав или победа над Татарима при Холомуцу.

4. Честмир и Власлав или песма о победи над кнезом Влаславом.

5. Људиша и Љубор или песма о мејдану јуначком.

6. Забој или победа над Људјеком.

После иду 8 малих песама:

7. Збигоњ, 8. Кита цвећа, 9. Јагоде, 10. Јелењ, 11. Ружа, 12. Кукавица, 13. Сирота, 14. Шева.

Песме: Љубушин суд, — Скупштина, — Песма под Вишеградом, — Песма краља Вацлава I, — јесу старе песме, али несу биле у овом краљодворском рукопису.

Осим свега овога за нас Србе знатан је у краљодворском рукопису — начин певања и језик у песмама. Певање краљодворско сведочи да и у Чеха бија народних певаца, као што их има у нас Срба и дан данас. Песме краљодворске по Шафарику — јесу народне песме. У њима народни певац онако је опевао јуначка дела — као што наши певци чине и дан данас. — Дух певања краљодворског јесте исти који је и у нашим и данашњим песмама. Језик по речма и граматичким правилама у Краљодворском рукопису јесте старији него данашњи чешки језик. Краљодворски рукопис сведочи да смо сви Славени по језику сроднији били. Краљодворски рукопис по језику сведочи да смо ми Срби у граматичким формама најближи старој славенској форми! Дух певања и језик најбољма сведоче да су ове краљодворске песме за сада најстарије народне чешке песме.

Нама Србима треба знати и хисторичку истину у овим песмама. У њима — по Шафарику и Палацком — спевано је оно, што се збило у народном животу. — Од којег су времена, и шта значе поједине песме то ћу рећи на задњим листовима ове књиге!

И онде ћу укратко навести вредност ових

песама за народну старину и чешку и сву славенску.

Најпосле морам рећи и о самом својем српском преводу. — У преводу пазио сам и на чешки рукопис и на наш језик. По рукопису пазио сам на речи и на ствари, и на начин певања. У речма и стварима остао сам при рукопису колико сам могао. У рукопису има нешто што сам ја за нас Србе морао друкчије рећи, али сам задржао смисао. Н. п. у песни Забој Славој има у рукопису

„i zastena pláčem holubiným!“

— српски од речи до речи: „и застења голу-бијим плачем.“ Овако ми — ваљда — не можемо рећи, и за то сам у преводу рекао „Рони сузе низ бијело лице.“ — Овако, овом подобних примера имам у преводу више! У оваковим примерима за Србе превео сам српски, и метнуо што је за нас приличније. Ово сам тим пређе могао учинити јер сам преводио књигу народну за народ а не — као што веле — свето писмо!

По начину певања не остадох при рукопису, ту сам се држао нашег најобичнијег начина — од осам и десет слогова. — За јуначке песме — назване епичке — по уговору наших књижевника узео сам наш јужни

говор. Тако су певане и наше јуначке песме! У песмама од милости и свести — назване лиричке — узео сам наш источни говор којим сам писао и Златијнство. — Колико сам у преводу учинио по својој жељи, о тому нека суде наши — у народној књижевности вешти људи.

Са овим преводом хтедох да једном и ми Срби у целости познамо Краљодворски рукопис. То ми је једна и сада и вазда највећа жеља. За овом жељом учиних шта могах, а други нека учине ако треба још више учинити. У српском језику може се краљодворски рукопис најбољма превести. Наш језик и дан данас има оне граматичке форме које су у краљодворском рукопису. На нашем језику и дан данас певају се оваке песме какве су спеване у краљодворском рукопису. И за то вечита пошта према нашем народном језику који све може учинити што не могу многи други. Ову истину признаће сваки који имаде посла са књижевности. Ако нешто не можемо учинити, тому је узрок наше незнанство, а никад ни до века наш красни народни језик. И за то и погрешке у овом преводу, нек се припишу мени, а нипошто и никад нашем народном језику!

Ми Срби са овим преводом познаћемо још бољма и наше Чехе и нас саме. Кад видимо да Чеси имају својих врлина, ми ћемо знати да и они јесу врсни славенски народ! Кад видимо да се чешке народне песме — по броју малене — овако славе по свету, онда знајмо да се свет и нашим од врлине не може доста надивити! Кад видимо да се славе славна дела, знајмо да ће се славити и наша дела! Кад видимо да се ова чешка старина овако знаменито слави, онда знајмо да ће се и наше славити. И ми имадосмо својих славних дела, — збирајмо старине да не труну по манастирима, — онда ћемо још бољма дознати нашу народну славу! Збирајмо своје народне старине, не бил и ми у црној тмини пронашли светло благо. Збирајмо наше народне старине, ради своје среће и славе, и ради напретка свецког!!

Што до сада рекох, то ми је све, нешто за сада, а нешто за вазда!

У Златном Прагу на ново љето 1851.

СЛАВКО ЗЛАТОЈЕВИЋ.

ОЛДЕРИК и БОЛЕСЛАВ.

Он отиде у ту гору чарну
 Гдје збор зборе до седам владика
 У свакога дружина избрана
 Вихон Дуб је тамо похитао
 Баш по ноћи а са четом малом,
 У чети је до стотину друга
 Сваки паше мача огњенога
 У свакога поуздана рука
 Све Вихони вјерне узданице!
 Кад дођоше усред горе чарне
 Јунаци се редом руковаше
 И стадоше тихо говорити. —
 Кад поноћи бјеше превалило
 И бијела с' прикучила зора
 Вихон збори кнезу Олдерику :
 „Чујеш ли ме кнеже Олдериче!
 Бог је теби дао мудру главу
 Бог ти дао и веља јунаштва,
 Ти нас води на љуте Пољаке!
 Куд год речеш сви ћемо за тобом,
 Ја на десно јали на лијево

Ја напријед јали у натраге,
Хајде браћо! хајдете јунаци!“ —
Кад је кнеже разабрао рјечи
Узе барјак у десницу руку
Пак је кнеже повикао гласом:
„За мном, за мном, храбро на Пољаке
На Пољаке на наше крвнике!“
За њим скочи до осам владика
За владикам' три стотин' јунака —
Три стотине и педесет друга,
Отидоше гдје бјеху Пољаци
Гдјено бјеху и спаваху тврдо. —
На крај горе ондје на брдашцу
Кад с' јунаци уставили били
Златни Праг је боравио санак
Сва Влтава бјеше с' запушила,
За Прагом се плавила плавина
За планином бијелила зора! —
„Хајде дође, дође све полако!“
У Прагу се хитро сви сакрише
А оружје заклонише гуњем! —
Иде пастир данку на уранку
Пак он виче да отворе врата.
Када стража зачула пастира
Отвори му врата ка Влтави.
На мост дође пастир и затруби,

Скочи кнеже и владике с њиме,
 И са њима сваколика дружба.
 Ударише бубњи громовити
 Затрубише трубе гласовите,
 Сва је чета на мост ударила
 Вас се мосте под њоме зањиха
 Страх удари у све у Пољаке;
 Потегоше свијетло оружје, —
 Љуто бије до седам владика,
 Те Пољаци бјеже на све стране
 Руљом трче граду на капије
 Све од страшна од крвава боја!

Бог учини и тад навладасмо
 Једно сунце на свем' небу сину
 Сину Јармир над свом земљом опет!
 По свем' Прагу разнесе се радост,
 Око Прага разнесе се радост
 Оде радост по свој земљи нашој
 По свој земљи од радосног Прага!

БЕНЕШ ХЕРМАНОВ.

Ој ти сунце, ој сунашце!
 Јесил' сунце жалостиво?
 За што сунце на нас сијаш

На нас људе јаднике?

Гдје је кнеже, гдје јунаци?

Ошлиц к Оту на далеко!

Ко ће тебе избавити

Сиротицо домовино?

Ево Н'јемци навалише,

Јесу Н'јемци ти Саксонци

Од горличких старих гора

У крајину иду нашу.

Дајте јадни, свега дајте

Сребро, злато, и све благо,

И све ће вам попалити

Ваше дворе и колибе!

Све нам Н'јемци попалише

Сребро, злато пограбише,

Сву нам стоку одагнаше

Пак на Троске ударише.

Нете, браћо, не тужите!

Устаје вам већ травица

Тако дуго изгажена

Туђинскијем копитама!

Вијте вјенце пољска цвјећа

Својем правом спаситељу!

Усјеви се сви зелене

Све се хоће промијенит'!

Брзо све се промијени
Јера Бенеш Херманови
Тамо народ у скуп зове
У скуп зове на Саксонце.

Слегоше се там тежаци
А под ону „Грубу Скалу“
Цјепови су њим' оружје
С њим одоше на душмане.

Бенеш, Бенеш напрјед иде
За њим народ сав распаљен,
Народ виче „на освету“
„На Саксонце на крвнике!“

Обје стране спопанула
Спопанула љута мука,
И у њима узаврела
Узаврела врела крвца.

Распаљене обје стране,
Једни друге страшно гледе,
На колац се колац диже
А на копље бојно копље.

Побише се обје стране
Ка двје горе да с' удрише
Засјеваше бритке сабље
Као муња преко неба.

Од страшне се тада вике
Све поплаши горско зверје,

И све тице полетјеше
За три брда одлетјеше.

С кршовите чарне горе
Разл'јеже се по увалам
Јека коња и мачева
Ка да старо дрвље пада.

Дуго врјеме постајало
Обје стране мејдан држе,
Нит ко миче своју пету
Нит помиче своју ногу!

Једном срећа обрну се
Оде Бенеш уз ту гору
Десно махну бритком сабљом
Оде сила десној страни.

Махну л'јево бритком сабљом
Оде сила л'јевој страни
Са тог крша сво камење
На Нијемце сташе бацат'!

Сиђе војска с брда доље
И Нијемци тад вапише,
И Нијемци сташе бјежат',
И ту бише побијени!!

Ј А Р О С Л А В.

Чудну причу сад ћу да вам причам
 О крвавом о страшноме боју,
 Приберите ума и памети
 Хоћете се задивити чуду!
 Гдје је бјели Оломуче граду,
 Има ондје повисоко брдо
 И то брдо Хостајнов се зове
 Мати божја ту чудеса твори. —
 Наша земља у жиру је била
 У народа силу блага бјеше
 Ал се диже од истока бура
 Зарад ћери татарскога хама
 Што ј' Хришћани убише за злато,
 Злато, бисер, и камење драго.
 Јесте чула Кублајевна шлада —
 Што је л'јена као мјесец сјајни —
 Да је доста на западу земље
 И у земљи да је доста свјета.
 Подиже се видјет' туђе људе,
 Туђе људе, завичаје туђе!
 С њоме пође до десет јунака
 И пођоше до двије дјевојке,
 Што им треба узимају доста,
 Сви сједоше на коње витезе

И пођоше камо иде сунце!
Да је коме погледати моме,
Кано зора што се јутром сија
Кад изиђе иза тамне горе —
Тако сија Кублајева ћерка —
Од љепота и накита тешка!
Сва у сухо обукла се злато
Врат и њедра оставила гола,
На глави јој вјенац од бисера
Од бисера и камена драга.
Тој љепоти дивише се Нјемци
Богатству јој завидјеше Нјемци,
Украј пута у засједу сјели,
Иза дрва напанули на њу,
Убише је пограбише благо! —
Кад то зачу Кублај хам татарски,
Да му мила убијена ћерка,
Са свих страна сакупио војску,
Пође с' војском камо иде сунце.
То зачуше на западу краљи
Гдје се диже хаме на краљеве,
Они иду један ка другоме,
Сакупише превелику војску,
Ижъегоше на то поље бојно.
По свој равни намјестише војску,
Намјестише те чекају хама!

Кублај зове све своје гатаре,
Све гатаре, враче и звјездаре
Да му кажу завршетак боја!
Скупише се сви на мах гатари,
Сви гатари, врач и звјездари.
На двје стране начинише коло,
Црну трску уздуж положише
На двје поле разцјепише трске,
Свакој поли своје име дали:
Једно Кублај а друго су краљи,
Над њима су зацјевали пјесме
Како веле стародавне књиге.
Тад стадоше војевати трске,
Кублајева надјачала трска,
Разигра се сваколика војска
Од весеља и од веље среће,
Сваки коњик коња узјахао
И сва војска пође на алаје. —

Но Хришћани не имали сјета,
Ударише лудо на душмане.
Ту се први отворио бојак:
Стрјеле шуште као облак црни
Копље с' ламље канда громи грме,
Као муње мачи сијевају.
На силу се сила намјерила.
Једна другој неда у напријед!

Већ Хришћани погнаше поганце
И њима би били одољели,
Ал дођоше на ново врачари,
Донесоше трске расц'јепљене.
То угледа сваколика војска,
Сви Татари распалише с' љуто,
Сва се сила нагна на Хришћане.
Те Хришћане пред собом потјера,
Потјера их као дивљу дивљач!
Ту је силни остануо калпак,
Многи штите све по земљи лежи,
Ондје коњиц војеводу вуче,
Ондје један још се залуд бије,
Други амо „аман!“ јадан виче!
Тако се је раширио Татар,
На Хришћане наметнуо намет:
Два краљевства себи присвојио
Стари Кијев и Новиград већи!
Ти се јади на далеко чуше,
Стаде народ одсвуд прикупљат' се;
Четир силне саставише војске,
С Татарима поновише кавгу.
Сав се Татар налегнуо десно
А од силне а од страшне силе
Страшни се је подигао тутањ
К'о кад црни навуче се мрачак

Хоће ледом да потуче поља!
 Умах се је прикупио Угрин,
 Све у чете растурио војску,
 Но му залуд све јунаштво било:
 Јер Татари ударише средом,
 Сву им силну растурише војску,
 Сву им земљу похараше љуто! —

Хришћанима све уфање оде,
 Све је горе и све горе било,
 Тад Хришћани процвиљеше љуто,
 Пак се по том помолише богу,
 Да их боже од Татара спасе:
 „Устај боже! у својему гњеву,
 Опрости нас од душмана љутих,
 Хоће нама потлачити душе,
 Напали нас као вуци овце! —“
 Први бојак јесмо изгубили
 И други смо бојак изгубили:
 По Пољској се раширио Татар,
 Већ допрѐо Холомуцу граду.
 Ту невоља настанула веља,
 Ништа живо не бјеше на миру
 Од душмана од тих поганика.
 Два је дана војевала војска
 Без да једна поб'једила страна.
 Татарска се умножила војска

Као што с' ноћца у јесени множи,
 Кроз ту силу удрише Хришћани,
 На Татаре јуриш учинили,
 Јуришали брду чудновату
 Божја мајка гдје чудеса твори.

„Јуриш браћо!“ повикао Внеслав,
 Сребрни штит је ударио мачем
 И барјак је развио над главом!
 Све се диже, сви у напр'јед пођу,
 У једну се сакупили чету,
 Из татарске из душманске силе
 Испадоше као огањ живи.

Сва је војска све натрашке ишла,
 На брежуљку рашири се војска
 А са преда сужила се војска;
 Десно л'јево прикрила се штитом,
 Сви јунаци помећали копља
 Један другом на јуначко раме! —

Кад се тако намјестила војска,
 У том тамна настанула ноћца,
 Сву је земљу обузела ноћца,
 Обузела распањене очи
 И Хришћана и Татара љутих.
 У том мраку у тој ноћци црној
 Сви Хришћани бедеме подигли,
 Дижу бедем око свега брда.

Кад бијели заб'јелио данак
 Сва крвничка подигла се војска,
 Сва се војска по бр'јегу расула,
 Тешко војску прегледати оком.
 Ту се силни подигао коњик,
 Сваки јаше коња помамнога,
 Сваки носи убојито копље,
 На копље је натакнуо главу,
 Те је носи хаму под чадоре!
 Ту је силна салегла се сила,
 Сва се сила уједно сабила,
 Навалила све на једну страну;
 Успужа се горе уз брдашце,
 Стоји клика убојите војске —
 Да с' разл'јеже по свој гори чарној!

Сви Хришћани на бедему били,
 Мајка божја осили им душе,
 Сви запеше стрјеле за тетиве,
 Потегеше маче огњевите —
 Љути Татар узмакнути мора.
 Љути Татар вас се помамио,
 Од љутине распали се хаме,
 На три чете раздјели се војска,
 У три чете јуришала брду.
 Тад Хришћани оборише дрвље,
 Десет грма јесу оборили,

Све те кладе крај бедема дали.
 Већ се Татар уз бедеме успео,
 Закликтао те се облак тресе,
 И већ хтједе заронити бедем,
 Ал Хришћани оборише кладе
 На Татаре, на своје крвнике.
 Те их дрвље притиснуло љуто,
 Као прве многе је потрло
 Још је многе по пољу разн'јело.
 Дуги бојак ту се војевао,
 Па тек ноћца бојак прекинула!
 У том боју погинуо јунак,
 Паде јунак, паде Внеслав славни!
 Јадно срце обузела жалост, —
 И војсци је још невоље љуће,
 Силна жеђи изгори им грло,
 Ради жеђи лизали су росу.
 Дође вече, дође хладна ноћца,
 Иза ноћи забјелила зора.
 У Татара све је почивало.
 И већ подне бјеше превалило,
 Многи Хришћан премину од жеђи,
 Силни јунак помоли се богу,
 Мајци божјој молио се л'јепо,
 Сви жалосно пригибали руке,
 Сви са земље на небеса гледе,

Сви јунаци гласно повикали!
 „Више жеђцу трпит' не можемо,
 Немож' јунак војевати бојак, —
 Кома здравље, коме жиће мило,
 У Татара нека милост тражи!“
 Тако једни, тако веле други:
 „Од мача је погинути боље
 Нег ол жеђи изгубити главе;
 Као робље имаћемо воде.“
 Вестоњ онда повикао гласно:
 „За мнома браћо који тако мисли,
 За мнома браћо кога жеђца мучи.“
 На то скочи јунак Вратиславе,
 Вестоња је притиснуо љуто
 И овако њему говорио:
 „„Кукавицо, срамото хришћанска!
 Зар ти хоћеш да погубиш људе?
 Милост ваља од бога чекати,
 Не у ропству од Татара љутих.
 Моја браћо не губите душе,
 Веће зло смо претурили сретно,
 У по подне на препеци љутој,
 Бог је наше сачувао душе,
 Бог ће нама у помоћи бити!
 Ако јесте јуначкога рода,
 Срамите се пријашњег збора.

Ако овдје помр'јемо од жеђи,
 Биће нама од Бога суђено,
 Ако себе душману предамо,
 Сами своју погубисмо душу.
 Бог на ропство мрзи да не види,
 А гријех је сам се заробити. —
 За мног браћо! који тако мисли.
 Хајде браћо! баш божијој мајци!““
 За њим оде сваколика војска,
 Иде чета у црквицу малу,
 Ту се чета помолила богу:
 „Устај боже! у својему гњеву!
 Дај нам силу на душмане наше,
 Услиши нам боже тије гласе!
 Нас је љути опколио Татар,
 Избави нас од Татара страшних,
 Овлажи нам и утробу нашу,
 Ми ћемо ти захвалити л'јено!
 Све душмане сатри нам по земљи
 Нек им нигда ни спомена није!“
 Бог је њима услишио р'јечи.
 И гле! облак на плавоме небу,
 Душе вјетар а громови бију,
 Сво је плаво помрчало небо,
 Муња сјева по татарском стану
 Бујица је испунила врела.

Неста буре. Скочише јунаци,
 Са свих страна прибира се војска,
 К Оломуцу барјаци се вију,
 Сви јунаци спремили се боју,
 О бедру им бритка сабља виси,
 У тулу им јесте тушта стр'јела,
 Калпаци им на јуначкој глави,
 Под њима су журовити коњи!
 Стоји јака шумскијех рогова,
 Заорише с' трубе и бубњевци,
 Побоше се обје силне војске:
 А од праха од коњика многа
 Подиже се већи облак црни.
 Страшни бојак ту се заметнуо,
 А то бјеше баш пошљедни бојак.
 У том боју сијевнуше мачи,
 Стоји звука оштријех мачева,
 Засикташе убојите стр'јеле,
 Зазвиждаше убојита копља.
 Бија клање, бија бојак страшни,
 И жалости и радости бија.
 Ту је крвце до кољена било
 А лешине леже као дрвље,
 Многи јунак ту је погинуо:
 Једном глава расц'јепљена стоји,
 Другом б'јеле сарубљене руке,

- Мртав с коња пада на мртвога,
 Неки мачем још душмане млати
 Као што бура обаљује дрвље, —
 Татар љути или срце пара,
 Или мачем одрезује уво. —
 И би јаук и би лелек страшни,
 Већ Хришћани узмицати сташе
 А Татарин за њима се нагна,
 Ал ето ти Јарослава храброг,
 Лети јунак као соко сиви:
 На прсих му стоји челик тврди,
 Челик тврди крије срце тврдо,
 Самур калпак крије мудру главу,
 Из очију јунаштво му вири,
 Њему врела узаврела крвца,
 Полетио на Татаре крвне
 Као лаве кад сагледа крвцу,
 Кад прострјелен потрчи ка ловцу,
 Он полети Кублајевић хаму,
 За њим Чеси као туча бујна! —
 Страшни бојак ту се започео.
 На копља се оба сударише,
 Оба су се саломила копља, —
 Ал ето ти Јарослав јунака,
 Вас је јунак у крв огрезнуо,
 Вас му коњиц у крви бијаше.

Својим мачем ударио хама,
 Како га је лако ударио,
 На двје поле њега пресјекао.
 Паде мртав међ лешине друге,
 Зазвекета му са луком туле!
 Паде хаме устрои се Татар,
 Побацао убојита копља,
 Баца копља све од хвага дуга,
 Бјежи јадан ко бјегати мог'о,
 Бјежи тамо гдје се сунце рађа.
 И Хана се опрости душмана!!

ЧЕСТМИР и ВЛАСЛАВ.

Неклан рече да се дигне војска,
 Заповједи силовити кнеже,
 Да се иде на Власлава храброг.
 Сва се војска махом подигнула,
 Сва се диже на кнежеве р'јечи,
 Оде војска на Власлава храброг! —
 Хвалио се Власлав силни кнеже,
 Хвалио се да побио војску,
 Силну војску од Неклана кнеза.
 Сву Неклана попалио земљу,
 Попалио, мачем исјекао

А и својом пуштаинском четом
Неклана је свуда погрдио. —
Кад то зачу Неклан силни кнеже,
Честмиру је кнеже говорио:
„Сву ми војску подигни Честмире!
Води војску на Власлава б'јесног,
Срамно наске на мејдан позивље.“
Скочи Честмир заигра му крвца,
Он се маша својег штита црног,
Узе штита а од двоја крака,
На главу је натурао калпак,
Под сво дрвље богу жртве чини.
На војнике повикао Честмир,
Сви војници спремили се брзо!
Прије сунца војска поранила,
Иде војска дању, и по сунцу
Иде војска тамо ка бријегу. —
Сва се села редом задимила,
По селима плач и лелекање,
„Ко је ваша села упалио?
Ко је ваше расплакао очи?
Нијел' вама досадио Власлав?
То је њему то потоње дјело,
Моја војска сатрче му силу!“
Војеводи вако одговоре:
„Крувој нама починио јаде

Нашу стоку преотео је Крувој,
 Наша села попалио Крувој,
 Нас је мачем погубио Крувој,
 Крувој б'јесни све нам благо от'о,
 И војводу нашег заробио!“
 На Крувоја ражљути се Честмир,
 Распали се повикао Честмир:
 Чујте мене моја браћо драга,
 Сјутра зором хоћемо се дићи,
 Сада браћо одморите тјело!

Лјево, десно свуда црне горе,
 Успеле се под облаке ошле,
 На врх гора засијало сунце.
 Са свих страна јунаци се купе,
 Иде војска да бојује бојак!
 „Хајдмо граду, б'јелом граду хајдмо,
 Хајдмо тамо гдје је Војмир сужањ,
 Гдје робује Војмирова шћерца,
 Коју младу заробио Крувој
 У горици на леденом кршу,
 Који јесте осрамио кнеза:
 Крувој кнезу задавао вјеру,
 Тврду вјеру потврдио руком,
 Ал уз вјеру и уз дану руку
 Веље зло је навио свијету. —
 Горе! горе сви јунаци хајте!

Јуриш браћо! хајте на град б'јели!“
Кад јунаци саслушали рјечи,
Сви јунаци јуриш учинише,
Сви јунаци на град ударише,
Учинише као што рече Честмир!
Потегоше као облаци с тучом!
Сви се предњи оградили штитем,
А задњи се опиру о копча —
Што на дрва преко пометали.
Над врх брда, над врх горе прче,
Својим мачем ударају града,
Одбијаху мачеве са града!
Крувој рече као неко биче,
Своју војску храбрио је Крувој,
Крувој мачем немилице с'јече,
Пражане је оборио многе! —
Као што дрво са високе стјене
У ваљану обаљује дрвље,
Тако пада Некланова војска,
Пада јадна уз бедеме грацке.
Честмир својој заповједи војсци,
С леђа рече да нападне града,
А са пр'једа да прејури кланце. —
Силно дрвље привукоше граду
Да се тако претурају кладе,
Туре кладе над војничке главе.

Под то дрвље стадоше јунаци,
Силни јувак до јунака стао, —
На рамена пометали дрвље,
Све су дрвље ужетом притегли,
Око себе пометали копље.
На то дрвље прискочили други,
На рамена пометали копље,
Све ужетом привезали тврдо.
На ове су прискочили трећи,
А на треће скочили четврти,
А и пети, све до б'јела града,
Откуд бију огњевитим мачем,
Откуд сикћу убојите стр'јеле,
Откуд иду страховите кладе.
Ал Пражани одољели сили,
Прескочили зидиве на граду,
Грацку силу напанули љуто!
У граду је повикала војска:
„Чуј Војмире изведидер ћерку,
Хој изиђи из тамнице љуте,
Ево дана! иди тамо ст'јени,
Ту ћеш видјет' како Крувој паде,
Од сјекире, од јуначке руке!
Иде Војмир, у зору изиђе,
Изишао са л'јепотом ћерком,
И у крви опази душмана,

Опазио Крувоја бијесног.
Свјету Честмир повратио пљачку,
С пљачком оде и лијепа мома!
На том мјесту уз то јарко сунце,
Војмир хтједе запалити жртве,
Ал му вели војевода Честмир:
„Војмире! подижи се брате,
Нама ваља још душмане бити,
Пошље ћемо запалити жртве.
Хајде! хајдмо! на Власлава б'јесна,
То је воља живијех богова!
Докле сунце удари на подне,
Ваља нама оном мјесту доћи,
Гдје побједу кликнуће јунаци.
Хајде! узми душманско оружје!“
То Војмиру веље мило било,
Закликтао да с' разлеже гора,
Од тог гласа све се дрвље тресе,
Виче Војмир боговима виче:
„„Немојте се ражљутит' богови,
Што вам слуга не сажеже жртве,
На данашњем на лијепом сунцу!““
На то њему бесједио Честмир:
„Боговима остадосмо дужни,
Сад нам ваља на душмане поћи.
Сад узјаши ждраловита коња.

Пређи горе као муња сјајна,
 Пређи горе, иди у дубраву,
 Тамо с' пута има једно кршје,
 Боговима омиљело јако,
 За побједу што си придобио,
 Придобио — сада и одсада,
 Ту ти спади боговима жртве!
 Пре нег сунце на небу огране,
 Бићеш јунак на овому мјесту.
 Пре нег сунце за корак корачи,
 Један крочи и крочи за други,
 Трећим кроком обасјаје шуме,
 Ту на бр'јегу сустигнуће војска,
 Гдје ти палиш боговима жртве,
 И ту ће се поклонити сваки,
 Сва се војска хоће поклонити!“
 Војмир својег узјахао коња,
 Прође горе као муња сјајња,
 А на кршју у дубрави с' пута,
 Ту он пали боговима жртве
 Пали жртве за велике боје,
 За пређашње за идуће боје.
 Боговима жртвов'о јуницу
 Црљен длака на кожи јој сјала!
 На ливади једноме пастиру,
 За њу даде својег врана коња,

Даде коња и са коњем узду!
Пламти жртва, иде војска силна,
Из долине иде у дубраву,
Сваки за се, и оружје носи, —
Иде војска, гласно попијева,
Сваки јунак уз жртву се клања,
Сваки здравља боговима славу!
Кад пошљедњи огњу се упути,
Војмир јунак узјахао коња,
Пошљеднима натовари плећа —
Натовари што оста од жртве!
Оде војска како сунце иде,
Док не дође препека на подне,
Ту их чека Влаславова војска,
На равнини Власлава је сила,
Сила стоји од горе до горе,
Пет је пута од Пражана већа,
Стоји клика од силна војника
Грђи лавеж од грднијех псица!
Од те силе препану се Војмир
Војмире бесједио тихо:
„С таком војском војевати мучно
Зар палица да одбије коца.“ —
На то њему одговара Честмир:
„То је лјепо у потаји зборит'
Ал и лјепо спремити се свему!

Како глава да провали ст'јене?
И лисица залудиће бика!
Овдје нас ће прегледати Власлав,
Хоће нашу пребројати војску, —
Брзо доље око овог брда,
Око њега обр'ћимо војску
Стражње напр'јед, пр'једне на зад дајмо!⁴
То учине обје војеведе,
Сва се војска око брда вије,
Девет пута обрну се војска!
То душману вељу страву даде,
Учини му да је тушта војске.
По шипрагу растури се војска —
Да душману засв'јетли оружје
Од оружја да засв'јетли гора. —
У тај мах се подигао Честмир,
Диже бутуњ — диже четир чете.
Али у мах искочио Трасе,
Трасе скочи иза крша ледна,
Са леђа је удрио душману,
Уђе страва, распршти се војска.
За њом Војмир подигао војску,
Ка излазу препречио пута,
На Власлава удари са стране. —
Стоји цика по гори зеленој:
Канда гора на гору се дигла,

Канда своје поламљали дрвље.
У том Власлав скочи на Честмира,
Но је њему прискочио Честмир,
Удари га, удари га опет,
Паде Власлав на земљицу прну!
На земљици превија се страшно,
Лјево десно превија се Власлав,
Ал не може подигнути главе:
Јер Морена посула га ноћом!
Од Власлава силна крвца шикће
Шикће крвца по зеленој трави
А са траве по земљици сувој, —
И из уста ижљећела душа,
Оде у вис, лети тамо амо,
Оде душа по зеленом дрвљу,
Лјећела је док не згори тјело!
Власлава се препанула војска,
Бјежи горе, доље бјежи војска,
Све се крије да ј'не види Честмир —
Што Власлава јесте надјачао!
Посл'је боја разлеже се радост,
Неклан кнеже разабрао радост
Весело је сагледао пљачку!!

ЉУДИША и ЉУБОР.

Запамтите стари млади,
 Запамтите страшни мејдан!
 Једном бјеше кнез полапски,
 Бјеше кнеже веће богат,
 Бјеше славан, бјеше добар.
 Славни кнеже им'о шћерцу,
 Јединица лјепа шћерца
 Свима мома омиљела.
 Бија мома веће дивна:
 Јесте мома танка струка,
 У моме је бјело лице,
 На лицу јој румен цвати,
 Очи су јој сјајно пебо,
 На рамену русе власи,
 У моме је бјело грло,
 По врату се власи вију —
 Вију с' власи на увојке! —
 Једном кнеже прати слугу,
 Све властеље зове кнеже,
 У двореве на гозбину.
 Када дође бијел данак,
 Сва господа скупила се,
 Из далека долазила,
 Све на славу на весеље.
 Засвирале лјепе сврке.

Сва господа иду кнезу,
Сви се кнезу поклонише,
Сви кнегињи поклон чине,
Клањају се дјепој шћерци.
За столове посједаше
Све по реду старјешине.
За једење носе дивљач,
Носе пиће замедљано,
Господа се веселише,
Бјеше слава превелика!
По свом тјелу оде сила
Осили се свако срце!
Онда кнеже бесједио:
„Знајте браћо с чега збора,
С чега сте се сакупили!
Хочу браћо да ја знадем
Које моја узданица!
И у миру јесте мудро
И на бојак помислити,
Јер сусједи јесу Нјемци!“
Рече кнеже, преста тихо,
Сва господа поскочише,
Од столова устануше.
Сви се кнезу поклонише,
Чине поклон свјетлој госпи,
Клањају се дивној ћерци.

Опет трубе затрубише!
 Спремише се сви мејдану
 Баш пред двором и на луци.
 А на двору, на чардаку,
 Сједи кнеже, старарјешине,
 Сједи госпа, са госпама,
 Уз Људишу стоје моме.
 Рече кнеже племићима:
 „Ко ће први мејдан бити
 Ја ћу кнеже наредити!“
 Стребора је кнеже избр'о.
 Стребор зове Људислава.
 Узјахаше своје коње,
 Узедоше буздоване,
 На мејдану побише се,
 Дуго су се превијали,
 Буздоване поломише,
 Обојица сустадоше,
 Са мејдана отидоше.
 Ударише таламбаси
 Засвираше л'јепе сврке! --
 Славни кнеже бесједио:
 „Ко ће други на мејдана
 Нека рече св'јетла госпа!“
 На Српоша каза госпа.
 Српош зове Спитибора,

Обојица коње јашу,
Буздоване собом носе.
Српош тјера Спитибора,
Из седла га истиснуо;
Ал он коња одјахао,
Потегеше бритке сабље,
Ударају црне штите
Од штитова искра сјева;
Спитибору срећа дође,
Српоша је ударио,
Паде Српош на земљицу.
Сад обоје уморени
Са мејдана отидоше! —
Забубњаше силни бубњи,
Пак је кнеже бесједио:
„Ко ће трећи на мејдана
Нека рече сад Људиша!“
Љубора је мома звала,
Љубор зове Болемира.
Обојица коње јашу,
Уз се носе буздоване;
Обојица јуриш чине,
На копља су јуришали;
Болемире с' коња паде —
Далеко му паде штите,
Уклоне га са мејдана.

Засвираше сваке сврке!
 Са мејдана Љубор виче,
 Љубор зове баш Рубоша.
 Рубош брзо узјахао,
 На Љубора насрнуо,
 Но је Љубор хитра скока,
 Мачем копље дочекао,
 Мачем копље пресјекао,
 Удари га посред главе;
 Рубош паде са коњица, —
 Са мејдана однеше га. —
 Тада бубњи забубњаше!
 Љубор виче властелине:
 „Ко ће са мном мејдан дјелит’
 Нека амо јунак дође!“ —
 Сва господа ником гледе,
 Међу собом зборе чине;
 На мејдану Љубор чека! —
 У том Здеслав копље диже,
 Натакнуо бич’ју главу,
 Парипа је поскочио
 Љубору је бесједио:
 „Мој ми прадјед бика свали,
 Отац Н’јемце растерао;
 Дед’ окуси моју силу!“
 Јунаци се ударили

Главама се ударили,
Обојица с коња пали,
Дочепали оштре маче,
Стојечки су војевали,
Обојица мачем машу,
Од мачева стоји звука;
У том Љубор искочио,
Удари га по калпаку,
Раздвоји му калпак с'главе,
На ћорду му ћорда паде,
Избио му на далеко, —
Здеслав паде на земљицу!
Ударише таламбаси,
Затрубише силне трубе.
Са мејдана Љубор иде,
Господа га опколише,
Одвели га славном кнезу,
Одвели га св'јетлој госни,
Људиши га одведоше.
Људиша му в'јенце вије,
Од растова л'јена лишћа,
На главу му в'јенац меће! —
Ударише таламбаси
Зајекташе л'јене сврке!!

ЗАБОЈ, СЛAVOЈ и ЉУДЈЕК.

У гори је каменито кршје,
 На крш дође силовити Забој,
 Он погледа на сву земљу равну —
 У гледању ражали се љуто.
 Рони сузе низ бијело лице.
 Сједи дуго и премишља јаде,
 Скочи јунак на ноге лагане.
 Оде гором, оде шумом пустом,
 Оде брзо да потражи друга,
 Од јунака оде ка јунаку,
 Боговима посвуда се клања,
 Сваком збори њеколико р'јечи —
 Поклони се, пак отиде другом!
 Од тог доба проујали дани,
 Прође први, прође други данак,
 А кад бјеше трећи у поноћи,
 Ту долази неколика друга,
 К њима дође Забој јунак славни,
 Одведе их у долину равну,
 У долину а у густу шуму,
 Забој оде у најнижу дољу,
 У долини у гусле запјевао:
 „Чујте мене чујте ме јунаци!
 Чујте браћо свијетлога лица!

У дољи ћу запјевати пјесму,
Моја пјесма из дубљине иде,
Баш од срца веље засмућена! —
„Умро бабо, и на вјечност оде;
Он остави своју дјецу луду,
Оставио своје вјерне љубе,
Њима даде дједовину своју, —
Умро бабо не рече ни рјечи:
„„Ти ћеш брале замијенит' баба!““
У очинство најурио туђин,
Тај туђинац заповједа бјесно; —
Како живе у страному свјету
Од зорице до мркога мрака,
Тако овдје сад живљети ваља;
Душман даде јединицу другу
Једну жену вјереницу љубу —
А од Весне пак све до Моране.
Растераше нама копце тице,
Туђе свеце у земљу нам шаље,
Њима ваља приносити жртве,
Њима ваља приклонити главе,
На наше нам помислити није,
Нит можемо донијети јела.
Гдје је бабо боговима пјев'о,
Гдје је ноћу донашао жртве,
То је дрвље посјекао душман,

Богове нам разгрувао душман!“ —
 „„Ој Забоју, ој јуначки брате!
 Твоја пјесма јесте пуна јада;
 Пјеваш брате како Љумир пјева,
 Који диже Вишеград бијели,
 Који диже и сву земљу равну:
 И ти с' мене и сву нашу браћу!
 Добра пјевца милују богови!
 Пјевај брате! богови ти дали,
 Дадосе ти јуначко срдашце!
 Забој глену Славојево око
 Све му око од љутине гори,
 Пак је Забој наставио пјесму:
 „До два сина, до два млада момка,
 Излазише у горицу црну,
 Ту су своје избацали стр'јеле,
 Бацали се буздована перна,
 Један другом одбијао мача,
 Опружили своје б'јеле руке,
 Оставише оружје свијетло,
 Весели се повратили дому!
 Кад им млада ојачала рука,
 Кад њихова омудрала глава,
 Кад им друга дорастила браћа,
 На душмане ударише љуто; —
 Зацламтише као огањ живи,

Сви се врате домовини својој, —
Вратила се сва пређашња радост!“ —
Сва је чета саслушала пјесму,
Сви скочише и Забоју оду,
Сви га грле, у образе љубе,
Сви су мудре разметали зборе. —
У то доба превалио данак,
Изиђоше из те горе чарне,
По свој шуми расула се чета. —
Прође један, прође други данак,
Кад је трећи притиснула ноћца,
Оде Забој у зелену шуму,
За Забојем оде чета мала;
Оде Славој у зелену шуму,
За Славојем отишла је чета;
Сва се чета на војводе згледа,
У њих чета има вјеру тврду;
Сви на краља подигли оружје,
Сваки носи убојито срце.
Виче Забој и Славоју збори:
„Хајд’ Славоју! хајде оном брду!
То се брдо по свој земљи види,
Од тог брда, — гдје се сунце рађа,
Тамо јесте хладовита шума,
Тамо ћемо с’ руковати брате;
Сада иди лисичијим ходом,

И ја ћу се упутити тако!“

На то њему одговара Славој :

„Нашто брате да се брду иде,
 Нашто с' брда да душмане бијем?
 Од овуда удримо на краља.““

Ал је Забој прихватио рјечи :

„Ако хоћеш да сатареш гују,
 Ваља њојзи размрскати главу,
 А тамо је та њезина глава!

По свој шуми раздвоји се војска,
 Једни десно, једни оду лјево,
 Једни пазе Забојеве р'јечи,
 Други иду за Славојем храбрим,
 Сви одоше ка плавоме брду!

Кад је пети освануо данак,
 Дају руке дају вјеру тврду ;
 Прегледаше сву краљеву војску,
 „Сву Људека сву душманску војску,
 Једним махом сатрти нам ваља.

Ој Људече ти краљево робље,
 Јеси робље над краљевским робљем,
 Реци својем господару крвном
 Госпоштина нестаће му брзо!“

Сад се Људек ражљутио љуто,
 И он зивље све редом војнике ;
 Од сунашца засјајелонебо,

У тој сјаји свијетлила војска,
 Сва се војска к боју припремила,
 Сва изгледа на Људјека р'јечи! —
 Славој брата иди лисјим ходом,
 Ја ћу њима на сусрет изићи!
 Њих је Забој с пр'једа сусретнуо,
 Сусрете их као силна туча;
 С леђа их је појурио Славој,
 Појури их као грдна туча,
 Вели Забој војевода славни:

„Глени брата! ти смлатише свеце,
 Ти нам наше растј'ерали тице,
 Ти нам наше посјекоше дрвље, —
 Сад богови помоћиће нама!“
 У тај мах је искочио Људјек,
 Искочио оде на Забоја,
 И Забој је на мејдан изишо,
 На Људјека мрко погледује;
 Из све шуме сам се грмаљ види.
 Пред војском је изишао Забој,
 Људјек диже огњенога мача;
 Три је коже пресјекао штиту.
 Забој баца буздована перна,
 Људјек јунак са мејдана скочи,
 Буздован му одскочи на дрво,
 Паде клада на Људјека војску,

А у војсци до тридесет друга.

Виде Људјек ражљути се љуто :

„Ој крвниче убојицо љута,
Ходи мачем да дјелимо мејдан!“

Забој маше огњевитим мачем,
Душману је окрњио штита, —
И Људјек је потегао мача,
Мач му спаде са кожена штита.
Ту се оба распале јунака,
Обојица, немилице сјеку,
Све на себи јесу исјецали,
Све около попрскаше крвцом —
Својом крви попрскаше војску
Којано се међу собом бије.

Већ је сунце превалило подне,
Потље подне око ноћце тавне :
Још се војске на мејдану биле,
Нит је једна надвладала другу,
И ондје се под Славојем било :

„Ој крвниче, у теби је бјесе!
Зашто нашу испијаш нам крвцу?“
То изрече Забој јунак храбри,

Па дохвати буздована перна,
Но је Људјек хитро отскочио ;
Забој већма буздована баца,
За душманом љети буздоване,

Раздвојио Људјекова штита,
 Пак му онда раздробно груди,
 Од те силе устрои се душа,
 Буздоване истури и душу,
 Пет је хвата однесе међ војску.

Уђе страва, стаде јаук војске, —
 Ал попјева Забојева војска,
 Од радости заискрале очи.
 Виче Забој како грло може:

„Глен’те браћо! богови помогли,
 С боговима побисмо душмане.

Једни десно други хајте л’ево,
 Амо своје дојашите коње.

Нек се ори по свој гори чарној.“

„Ој Забоје наш јуначки брате!
 Не престани гонити душмане!“

Скочи Забој и отвори штита,
 Узе мача, узе буздована,
 Узе мача за душманом оде:
 Бија лелек, и бија бјегања,
 У сву чету уђе страшна страва,
 Зарад страве оде са мејдана,
 И од страве повикује тужна;

Сва је црна заорила гора!
 „Сложно браћо појахајте коње!
 По свој земљи тјерајте душмане,

Врани коњи светите се њима!“

Јесте чета узјахала коње,
Појурили на душмане крвне,
Прејездише свуголику равну,
Лјево десно остадоше горе,
Све се њима измиче за леђа,

Док зашушта валовита рјека:

Ту достиже Забојева војска,
Сва по реду прегазила воду
Познанике пребродила рјека,
А душмане многе потопила!
Као што јастрјеб своја шири крила
Пак полјеће за малим тицама,
Тако с' шири Забојева војска,
Свуда јури, свуд бије душмане,
Гдје сустигне копитама гази,
Дању ноћу једнако их тјера,
Гонила их и по ноћи тавној,
А по ноћи данку на уранку!
Опет шушти валовита рјека:
Ту достиже Забојева војска,
Сва по реду прегазила воду,
Познанике пребродила рјека,
А душмане многе потопила!
„У планини у горици чарној,
Ондје нек се наврши освета!“

„Ој Забоје ој јуначки брате!
Наше горе далеко нијесу,
Од душмана оста нешто мало,
И то мало нашу милост моли,
Вратимо се постојбини нашој;
Дед Забоје ти са оне стране,
Ја ћу овуд краљево пљачкати!“ —
По свој земљи душе силни вјетар,
По свој земљи јури силна војска,
Десно л’јево свуда силу војске,
Свуда војска гласно попијева.

„Гледај брате! гледај горе чарне!
Тамо бози побједу нам дали!
Тамо многе полијећу душе —
Са дрвета на дрво зелено.
Њих се тице и звериње боји,
Само соје за то и не маре!
Хајде брате хајде гори црној!
Све лешине укопати ваља,
Боговима ваља дати хране,
Боговима ваља чинит’ жртве,
Запјевајмо њима миле пјесме,
Принесимо душманско оружје!“

З Б И Х О Њ.

Са дрвета пољетио голуб
 Са дрвета на дрво пол'јеће,
 Голуб љети по шуми зеленој,
 Гуче јадан, гуче своје јаде:
 „Ој шумице! шумице зелена,
 По теби сам весео летао,
 Летао сам с голубицом драгом.
 Ој ухвати, однесе је Збихоњ,
 Ој однесе својем б'јелом граду!“ —
 Око града обилази момче,
 Младо момче уздише за момом,
 Сједе момче а на кршу града,
 Сједе јадан он'јемљео млађан. —
 Лети голуб, голуб јаде гуче,
 Младо момче подигнуло главе,
 Диже главу и голубу рече:
 „Ој голубе да тешко је теби!
 Зар ти кобац ухватио другу?“
 Ти Збихоње на бијелом граду!““
 Вјереницу одведе ми љубу,
 Ој одведе ка бијелу граду!““
 „Да си тицо јуначкога рода,
 Са копцем би дијелила мејдан;
 Ти би своју уграбио драгу,

Да су теби твоји нокти оштри;
 Ти би тица умрвила копча
 Да си тицо од тврдога кљуна!“
 „Скочи момче, иди на Збихоња!
 Јеси млађан јуначкога срца,
 Имаш млађан свијетло оружје,
 И ти имаш тешка буздована.““
 Скочи јунак, и долину прође,
 Кроз долину и ту густу шуму;
 Паше јунак свијетло оружје,
 Латио се буздована тешка,
 Похитао ка бијелу граду,
 Када дође, бија црна ноћца,
 Он удара буздованом тешким,
 С б'јела града повикала стража,
 Какав јунак бије б'јела града?
 „Један ловац“ — одговори јунак!
 Отворе се на капији врата.
 Оде даље, бије друга врата,
 Отворе се и та друга врата!
 Пита јунак, гдје владика Збихоњ?
 „Збихоњ шједи на горњем чардаку!
 Ондје шједи Збихоњ крвник љути,
 Ондје шједи а дјевојче плаче!“
 „Чујли ловца, отвори му врата!““
 Збихоњ не хтје отворити врата.

Баци момче буздована перна,
 Буздованом отворио врата,
 Би Збихоњу размрскао главу. —
 Млађан јунак заиђе по граду,
 Све је редом побио по граду, —
 Отишао вјереници љуби,
 У ње лежи, до свитања лежи! —
 Кад бијели освануо данак,
 Кроз гранчице провирило сунце:
 Нова момку осванула радост,
 Што он грли своју дивну мому!
 У љубавце опазио тице, —
 Пита моме чија ли је тица?
 „Ту је тицу ухватио Збихоњ!
 Ухвати је као што ме ухвати,
 И тако је у сужањство дао.“ —
 „„Иди с града по шуми зеленој!““
 Оде тица у ту шуму густу,
 Љетела је и тамо и амо,
 Са дрвета на дрво прелеће,
 Голубица пађе својег друга,
 С њим лијеже на гранчици једној!
 Млада мома радова се момку:
 Мома ходи и тамо и амо,
 С њиме ходи куд јој срце рече,
 С њиме л’јеже на душеку једном!

К И Т А Ц В И Ј Е Ћ А.

Душе ветар
 Са кнежевских гора;
 Лепа мома
 Ка потоку пође.
 У ведрице
 Набирала воду!

Кита цвећа
 По водици плови,
 Румен ружа
 Љубичица плава!

Хоће дева
 Да улови цвећа,
 Спаде јадна
 У водицу хладну! —

Да ја знадем
 Кितिце красна,
 Ко је тебе
 У земљу сиј'о,
 Ја бих њему
 Златан прстен дала! —

Да ја знадем
 Кितिце красна,
 Ко је тебе

Савез'о ликом,
 Ја бих њему
 Трепетељку дала!
 Да ја знадем
 Китице красна,
 Ко те пусти
 На водицу хладну,
 Бих му дева
 С главе венац дала!

 Ј А Г О Д Е .

Оде драга у шумицу
 Да јагоде бере,
 Забоде се оштро трње
 У бијеле ноне!
 Сада моја љубазница
 Не мож' ногом маћи!
 Ој ти трње, оштро трње
 Што си је уболо?
 За то ћу те оштро трње
 По шуми сатрти! —
 Чекај драга у том хладу
 Чекај у шумици,

Ја ћу сада са ливаде
Довести бијелца!

Б'јели коњиц на ливади
Густу траву пасе,
А у хладу моја љуба
Љубазника чека!

У том хладу у шумици
Закукала мома:
Шта ће рећи моја мајка:
Кукавице дево! —

Свагдар мени рече мајка
Чувај се од момка!
Зашто да се момка чувам,
Кад су добри људи?

На то млађан ја дојездих
На коњицу б'јелом,
Скочих с коња, привезах га
За сребрну узду!

Деву грлим к срцу вијем,
Пољубих јој уста,
Заборавај красна мома,
У ножици трње!

Ту се млади миловасмо
Докле сунце с'јало, —
Хајде драга хајде дома
Смириће се сунце!

Брзо скочих на коњица,
 На мојега бјелца,
 Узох злато у наручје,
 С њоме одох дома!

Ј Е Л Е Н.

По горици јелен бежи,
 Кроз горицу поскакује.
 На јелену лепи рози,
 С роговима гором скаче,
 Скаче јелен хитрим скоком!

По горици момак хода
 Јунак иде на бојиште,
 Собом носи он оружје
 Да душманску тера чету!

Нестануло младог момка,
 Препану га љути душман,
 Појури га удари га,
 Удари га посред срца,
 Од жалости шума јечи,
 Истури му млађан душу,
 Кроз грло му душа прође,
 Кроз уста му душа прође!

Гле! ту лежи млађан јунак,
 По земљици тече крвца,
 Земља крвцу попила је, —
 Он остаде у свих дева,
 У смућеном оста срцу!

Јунак леже у земљицу,
 На гробу му раст порасте,
 Раширио своје грање.

Ту долази млад' јеленче,
 Поскакује хитрим скоком,
 Зелену се успе лишћу.

Долећују копци тице
 Ка зеленом оном расту,
 И на грму покракују:
 „Са душмана паде јунак,
 Њега моме оплакују!“

Р У Ж А.

Авај ружо румена
 Што си рано процвала?
 Процвативши премрзла?
 Смрзнувши се увела?
 Увенувши опала?

Синоћ дуго седијох
 Док певци запеваше,
 Не могах дочекати,
 Сав сам луч испалила.

Дође санак, снѣ ми се
 У сну јадној снѣ ми се :
 Са деснице са руке,
 Злашан прстен спаде ми,
 Драги камен спаде ми :
 Драги камен не нађох
 Не дочеках мог војна!

КУКАВИЦА.

Насред поља раст порасте,
 На расту је кукавица,
 Закукала заплакала,
 Што јој није премалећа.

Како би нам жито зрело,
 Да је вазда премалећа?
 Кад би воће сазревало,
 Да је вазда лепо лето?
 Како би нам класје мрзло,
 Кад би вазда јесен била?
 А како би деви било,
 Да повазда сама буде?

СИРОТА.

Ој ви шуме, густе шуме,
Милетињске шуме!
Зашто с' шуме зелените,
Зими и по лету?
Радо бих ја не плакала,
Срце не смутила,
Ал реците добри људи,
Ко не би заплако:
Де мој бабо, бабо мили?
. У гробу ми лежи!
Де ми мајка, добра мајка?
Трава на њој расте!
Немам брата, ни сестрице,
Војна ми узели!

ШЕВА и ДЕВА.

Плеви мома конопље,
У госпоцком двору!
Шева деву питала,
Зашто је жалосна?
Ој ти шево малена,
Зар да се веселим?

Одвели ми драгога,
 Одвели га у град!
 Да ја имам перенце,
 Књигу бих писала,
 А ти шево малена,
 С њоме би летила!
 Немам пера, ни листа
 Да ја књиге пишем,
 Драгог песмом поздрави,
 Да ја овде венем!

У двору му кукурече

С К У П Ш Т И Н А .

.
 Сваки бабо влада своју чељад:
 Људи ору, жене рубље рубе:
 Премине ли од чељади глава,
 Сва ту ђеца управљају благом;
 У племену изберу владикау,
 Који за њих у скупштине ходи
 Са лесима, кметма, владикама.
 Кмети, леси и владике суде,
 Утврђују по закону правду.

ЉУБУШИН СУД.

Ој Влтаво зашто мутиш воду ?
 Зашто мутиш сребровиту воду ?
 Зар те љута узмутила бура :
 Нанијевши тучу са небеса,
 Исплакавши зелене горице,
 Исплакавши злаћену смоницу ?

Како с' не бих узмутила вода,
 Кад се сродна завадише браћа,
 За очинство и за дједовину ?
 Два се брата завадила љуто :
 Завади се Хрудош са Отаве
 Са Отаве криве златоносне,
 Завади се Стаглав са Радбузе,
 Оба брата, оба Кленовића,
 Рода стара Попеловог Тетве :
 Који дође са Чеховом војском,
 Дође амо преко три ријеке.

Тад долеће тица ластавица,
 Долетјела са Отаве криве,
 Летјела је, на прозор се спусти,
 На Љубуше злаћеноме двору,
 На очинство на Вишеград б'јели.
 Сједи тица закукала јаде. —

Кад је чула посестрима сеја

Посестрима у Љубуше двору:
 Кнегињу је замолила сеја,
 Зарад кавге да учини правду,
 Нек сазове своја оба брата,
 Нек им суди по закону правду.

Књигоноше пратила је госпа:
 Сватославу од Љубице б'јеле,
 Гдје је младо поносито грмље,
 Љутобору с доброславска брда,
 Гдје Орлицу усукује Лаба,
 Ратибору с крконошких гора,
 Гдје је Труте погубио змаја,
 Радовану са Камена моста,
 Јарожиру с ријечна бријега,
 Стрзибору са Сазаве хладне,
 Самороду са Мже сребровласе, —
 Шаље књигу, старјешине зове,
 Зове кмете, лехе и владике,
 И Стаглава и Хрудоша зове,
 Зове браћу што се завадише! —

Скупише се леси и владике
 Вишеграду
 Иду редом старјешинством иду:
 Сједе госпа у бијелом руху,
 У скупштини на очино мјесто.
 У скупштини изиђоше моме,

Које моме оглашују правду:
Једна носи од закона књиге
Друга мача што покара кривду.
Пред момама гори огањ живи,
Гори огањ штоно гласа правду,
Доље стоји посвећена вода.
Са столова подигла се госпа,
Уста горе, и Љубуша рече:
„Моји кмети, леси и владике!
Мојој браћи пресудите правду,
Што међ собом учинише кавгу.
Обојица за очинством јагме,
По закону вјечитих богова:
Ил да оба уживају благо,
Ил да благо напола раздјеле.
Моји кмети, леси и владике!
Пресудите ове моје рјечи,
Ако тако ваша памет каже, —
Ако кмети ви мислите боље,
Учините друкчију пресуду
Да се оба измире ми брата!“ —
Клањаху се лехи и владике,
Међу собом тихо збор зборили,
И хвалили пресуду њезину! —
Кад владике савршили зборе,
Љутоборе с Доброславска брда

Вако слово бјеседио кмете:

„Чуј кнегињо на злаћеном стоцу!

Ми смо твоје премислили р'јечи,

Збирај гласе по народу својем!“ —

Гласе купе моме судијнице,

Скупише их у судове свете,

Дадоше их да огласе леси.

Радоване са Каменог Моста

Хоће гласе да избраја редом,

И већину да народу јави —

Који народ на судишту бјеше,

На судишту да пресуди правду. —

Радоване изговори р'јечи:

„„Оба брата Кленовића рода,

Рода стара Попеловог Тетве:

Који Чеха предводио војску,

Дође амо преко три ријеке,

Овако се измирила браћа,

Обојица да владају добром!““

Уста Хрудош са Отаве криве,

По утроби разли му се жучи,

Од љутине задрхта му т'јело,

Махну руком продера се страшно:

„Тешко гњезду ком се змија ближи

Горе људма којим жена влада;

Мушки мушком нек у земљи влада,

Све очинство припада првенцу!“ —

Тад Љубуша проговори р'јечи :

„„Моји кмети, леси и владике!

Ви сте чули ту погрду моју :

Изреците по закону правду,

Ја вам не ћу пресуђиват' кавге ;

Равна себи изберите мужа,

Да вам влада као љуто гвожђе,

Женска рука јесте за вас слаба!““

Ратиборе с крконошких гора,

Устануо вако бесједио :

„Срам би био да тражимо правду

У Н'јемаца у душмана наших :

У нас правда по закону светом,

Које право доијеше оци,

Кад нам оци

ПЈЕСМА под ВИШЕГРАДОМ.

Хој ти наше сунце

— Вишеграде тврди!

Ти поносно стојиш

— На стрмену стојиш,

Ти јеси на стјени

Туђинцу на страву!

Под тобом ријека
бистра протиче:
Протиче ријека
Влтава брза.
По крају ријеке
Влтаве чисте,
Има силу шибља
залађа мила.
Ту славујак мали
весело пева,
и жалосно пева:
Као што срце радост
ил осећа жалост.
Да сам ја славујак
у зеленом лугу!
Брзо бих летио
куд мома ходи
Вечером доцне,
Кад све милост буди
Све што је живо
са великом тугом
њу изгледа.
И ја јадник тужим
за тобом лепа!
Милујдер! — —

П Р И М Е Д Б Е.

У предговору напоменуо сам да ћу нешто рећи и о хисторичкој вриједности рукописа краљодворског. Нама ваља знати од којег су времена поједине краљодворске пјесме. Онда ћемо тим бољма пресудити њихову знатност: јер што је давнашње а ваљано, то је тим вриједније и тим знатније! — Нама ваља знати и истинитост онијех дјела која се спјевају у краљодворскијем пјесмама. Кад дознамо да се збило као што се пјева у овијем пјесмама, — онда ће нам још важније бити краљодворске пјесме. Онда Срби који не вјерују народнијем пјесмама као народнијем дјелима, увјериће се да и наше старије пјесме могу нам нешто рећи о негдашњем српском животу. Ова истина тим више вриједи, чим бољма знамо да наше старе пјесме по народу иду од уста до уста.

Учени чешки књижевници прије неколико лета — у краљодворском рукопису нађоше многе знатности за свој давнашњи народни

живот. Од како је слободног учења, од како се науке уче и на славенскијем језицима, од како на прашке високе школе дође Челаковски и Воцел и. д. од тог доба и за краљодворски рукопис рађа се ново доба. — Прије њеколико љета Шафарик и Палацки потање разабраше филологички и хисторички — „Љубушин суд.“ — Лани г. Воцел, у својем учењу „Чешке старине“ неко вријеме претресао је и краљодворски рукопис. Љетос преко све зиме претреса г. Челаковски у својем учењу краљодворски рукопис.

Све ово разбирање овог рукописа од толикијех ученијех људи свједочи о знатности овог рукописа. — Из овог можемо помислити ми Срби од какве веље вриједности јесу и наше народне пјесме. Само глупи, могу презирати наше пјесме, — само глупи могу их називати „свињарске пјесме.“ — И о овој жалосној истини морадох рећи, да се застиде они, који грде оно, што им ваља штовати као народну светињу!!

Сада ћу к самој ствари. — У овом својем пријеводу поређао сам пјесме у оном реду у којем су биле у правом рукопису. Неки преводитељи уређују пјесме по хисторичкој старини: „Љубушин суд, — Забој,

Славој и Људјек, — Честмир и Власлав, — Јелен, — Олдерик и Болеслав, — Пјесма под Вишеградом, — Збихоњ, — Бенеш Херманов, — Људиша и Љубор, — Јарослав, — за овима међу оне ситне пјесмице. — Ја сам их задржао у реду у којем су нађене. У том реду и сада ћу о њима говорити.

ОЛДЕРИК и БОЛЕСЛАВ.

У овој пјесми пјева се о чешкој побједи над Болеславом пољским краљем — о ослобођењу Чешке од Пољака. То се збило с почетком септембра, године 1004. Од ове пјесме нашао се од прилике трећи дио. Из листића од другијех листова види се да се пјесма почињала: Ј(аромир). — Ова пјесма мисли се да је спјевана одмах при оном догађају, јер се слаже са истином хисторичком.

Из ове пјесме видимо каква онда бија околиња прашка: Видимо да су се старјешине сјетовале по горама баш као и српски Црни Ђорђе и друге старјешине.

„Он отиде у ту гору чарну,“

„Гдје збор зборе до седам владика:“

Владика. Ова ријеч нама Србима и дан данас врло је позната. Што се ова ријеч у нас задржала, ко зна дал и код нас у старијем народном животу није оно значила што је значила код Чеха и другијех Славена? У Чеха најпређе „владика“ бија старјешина од племена. Доцније веле да је био старјешина племичке породице. „Владике“ бијаху и главне судије при јавнијем судовима. „Владике“ бијаху господари од неке крајине. Доцније бијаху као неки витези. Најпосље и савјетници од мјеста звали се владике. — Да је код нас Срба у Црној Гори и данас господар „владика“ — не знам дал у тому није старије и знатније сапоштво нег што обичним очима видимо и обичним устима зовемо? Ову ствар требаће да прогледа хисторик који нам се роди! Што је у Црној гори и господар земље и цркве „владика“, и то би за старину било знатно — баш као што је ријеч kňez — kňaz = кнез, kníže!! О овој ствари ваља нам више премишљати нег што до сада учинисмо!!

Влтава јесте ријека која и дан данас протиче — али — сриједом Златног Прага. На Влтави сада има каменити и гвоздени мост. Влтава дијели малу страну од старог и новог

мјеста. На Влтави јесте оно „острво мудрости“ на којем у великој дворани 1848 године бија велика славенска скупштина!

„Скочи кнеже и владике с њиме.“

Од овуд се види, да „кнез“ бија већа старјешина, а „владика“ мања.

БЕНЕШ ХЕРМАНОВ.

Из ове пјесме види се побједа чешка над Саксонцима. Војску чешку предводио је Бенеш син Хермана. То се збило 1203 године, кад је краљ чешки Премисао Отакар I отишао к цару Оту IV. Онда је у Чешку ударила војска Маркграфа од Мејзна да освети одбачену краљицу Аделу.

О Бенешу, Хермановом сину, говор је у хрисовуљама од 1197 до 1220, — бија каштелан у Будишину (1217 до 1220).

Од овог, или од његовог брата Маркварта јесу садашњи грофови чешки Валдштејн — из којег племена јесте и они у хисторији знаменити Валенштејн.

Горличке горе. На саксонској граници горе под именом: Görlitzer Berge.

Троске. Двије покрај себе горе. На свакој виде се старе градине. Један се зове „Папна“ (дјева) а други „Баба.“

Груба скала. Ваљда је било мјесто у

којем је сједио Бенеш. И сада у окружју Младоболеславском има врло стари замак, скоро обновљен на високом брду, који се зове „Груба Скала.“

Цјепови. Ово је слово једно са нашим Цјепати, цјепак, цјепало, цјепаница, ама ја га бар не нађох у рјечнику Вуковом. Цјеп у Чеха јесте нека справа — као дужи и мањи штап притегнут карикама или кожом — с којом се жито млати. — С оваким оружјем као наши с коцевима ратовали су стари Чеси. И Хусите под Жишком овако су војевали, — баш као што Пољаци војују са косама!

Из ове пјесме види се како су Нијемце грабили све што су дочепали!

Ј А Р О С Л А В.

Ова пјесма у краљодворском рукопису стоји под именом „О великим бојевима Хришћана са Татарима.“ У овој пјесми спјеван је рат који је ратовао Јарослав од Штернберга године 1241 код Олмуца. Онда бијаху Татари побијени а Морава се тако ослободи. Названи хан Кублај владао је године 1259 до 1294. С тога се чини да је ова пјесма спјевана на крају XIII вијека. И по самом пјевању види се да је она најновија у рукопису.

Сви Славени имамо по некоје овако дјело којим смо ослободили Еуропу од Монгола. Овдје у овом добу Чеси су је спасли.

Оломуц јесте главно мјесто Моравске.

Хостајнов. Гора ниже градића Бистрица. Недавно ту се још видели опколи који су били још од онијех бојева.

„И пођоше камо иде сунце:“

То је другим ријечма: пођоше к западу.

Вестоњ. О овому мисли се да је био неки Англес. Он је овдје као нека издајица.

„Бјежи тамо гдје се сунце рађа:“

Одоше Татари к истоку.

Хана. Јест неки дио земље Моравске. Становници њезини зову се и дан данас Ханаци. Ови исти имају још и данас чист славенски живот. Год. 1849 у Напретку бија описано како су Ханаци цара дочекивали и запиткивали за дану слободу. Ханаци 1849 сабору државном у својем Кромјерижу учинише походе и дадоше му писмено повјерења.

ЧЕСТМИР и ВЛАСЛАВ.

Ова пјесма по рукопису припадала је књизи III. глави 27. Овдје се спјева бој Честмира или Чтмира против Власлава кнеза Лучког или

Жатечког, а то, по заповјести Неклана кнеза. Ово се збило у првој половини IX вијека, — и о том више говоре Козма, Далимил и Хајек! — најстарији чешки хисторици!

Из ове пјесме за старину чешку може се доста дознати:

„Узе штита а од двоја крака“

Из тога и из горњег реда види се да им штитови бијаху црни, доље да имадоше као два зупца. Ове зупце ваљда су у земљу убадали те тако иза штита као иза грма бранили се од душмана!

И овде нешто је налик са војевањем српским под Црним Ђорђем. Он је заповједио да се од прућа сплету неке справе. Како су се звале не знам. Али знам да су ту справу држали пред собом те тако се бранили од душмана. Ово су чинили кад их је мало било а душмана силу!

„Под сво дрвље богу жртве чини:“

И ако онда Чеси не бијаху Хришћани, опет се из овог реда у њиховом духу види она славенска пошта према вишем животу! Онда су под дрвљем палили жртве; налик на палење тајјана и свећица!

„На том мјесту уз то јарко сунце
Војмир хтједе запалити жртве.“

И овдје види се дух славенски који ни у добру не заборавља својег добротвора! С мјеста хоће да се одужи злу, а с мјеста и добру.

„Тамо с пута има једно кршје
Боговима омиљело јако“

Из овијех редова дознајемо мјеста на којима палише боговима жртве стари Славени. Види се да то бија на стијени на кршу. Стари Славени мишљаху да нека мјеста јесу боговима милија за жртве, и то мјесто ево видимо да бија крш.

По овој науци у овим редовима садашњи старинства испитатељи траже старине на оваковим мјестима. Много су већ нашли. — О оваковим мјестима обично народ нешто прича о чуду. — Овако ваљда и ми Срби могли би много наћи ондје гдје се н. п. говори да виле, вешци, и вампири имају зборе!

„Боговима жртвово јуницу“ и. т. д.

Из овијех редова видимо које жртве палише стари Славени. — Доље видимо како је уз жртву ишао све један по један војник: клањао се жртви, и нешто повикао боговима у славу! Не треба се чудити што народ чешки с овако тијим обичајевима дуго није се хтјео приви-

кнути вјери хришћанској коју му доносиш
Нијемци с мачем у руци!

„Сва се војска око брда вије“

Овдје ми Срби сећамо се како је војевао наш Црни Ђорђе. Чешке старе војеведе обр-
таше војску око брда да тако уплаше душмане.
Можда је и ово чинио Црни Ђорђе. Али је
чинио ово: у својим кланцима натурао је коље
као људе, на то коље натурао је нешто руха
и фесове — те Турци мишљаху да је то еве
сами Србин! Овако сам чуо да смо Срби чинили
и на Томашевцу са Маџарима. Наша војска
оде, али да душмани не примете, наши натураше
коље и кољу фесове. Маџари заиста мишљаху
из даљине да су људи, те два сахата груваше
бомбама у празне кланце!

Моренл. У Славена богиња смрти.

„Оде душа по зеленом дрвљу
Лјећела је док не згори тјело“

И овдје видимо вјеру старијех Славена.

Они мишљаху да се душа човечија не
може смирити док не згори тјело.

Одовуд видимо да су стари Славени спаљивали своје лешине — па тек пепео са суђем другим давали у гробове. — У овом истом крај. рукопису, видићемо да су Славени стари

и у гроб сахрањивали лешине. — Ово двоје јесте знатно за истраживање славенске старине. Лакоми Нијемци, у истраживању старина, кад су наишли — у земљи славенској н. п. садашњој сјеверној Њемачкој — на лијепе старине у пепеоницама, — онда рекоше: те старине нијесу славенске, јер Славени не спаљиваху лешине! Кад наиђоше на лијепе старине у костурницама, онда опет по вољи рекоше: те старине нијесу славенске јер Славени не укопаваху мртваце! — Ево види се својевољство њемачко и овако и онако је говорило, само да напуни своју славу? — Овом својевољству многе ствари веле да није тако. Али ево краљ. рукопис сведочи нам да су неки Славени сахрањивали а неки спаљивали мртваце.

ЉУДИША и ЉУБОР.

По рукопису ова пјесма бија у књизи III глави 27. У овој пјесми спјева се неки мејдан који бија у неког полапског кнеза. Ове мејдане — турнире, завео је у Чешкој краљ Вацлав I. 1230—1235. Неки веле да је овај обичај увео краљ Премисао Отакар II 1253—1278. По овом суде да је ова пјесма од друге

половине XIII вијека. Могла би она и старија бити, јер мислим: да ти мејдани бијаху сами по себи уведени као н. п. у нашијех јунака, без да их уводи неки краљ!!

„Натаквуо бичју главу“

Ово ваљда значи грб овога јунака.

ЗАБОЈ, СЛОВОЈ и ЉУДЈЕК.

Ова пјесма по рукопису припада књизи III, глави 27. По ствари и по штилу пресудише чешки књижевници да ова пјесма спада у доба пре Хришћанства. У пјесми спјева се ослобођење Чешке од неког страног краља. Ослободитељи бијаху Забој и Славој. Туђем краљу не зна се име. По имену Људјек суде да је то њемачки Лудвик — који је 849 године пошао на Регенсбург. Неки мисле да ова пјесма прича о боју који имаде Само са Франкама под краљем Дагобертем Великим (628—638). Палацки мисли да ова пјесма није хисторичка, него само говори о боју Хришћанства са Нехришћанством. Ова пјесма знаменита је већ с тога, што из ње можемо дознати многе обичаје славенске.

„У долини у гусле запјев о“

у оригиналу стоји: »wze wargyto zvuèno« — Ријеч wargyto превео сам са ријечи: гусле.

Varyto бија у старијех Чеха неко свирало са многим струнама. Попис овог свирала нијесам читао. — По свему обичном описивању бија varyto наше гусле. — Недавно у Зл. Прагу знаменити чешки каменорезац Леви — Ђак Шванталеров — у својој радници, изрезао је на кипу Љумира ово свирало. У главном наличи на наше гусле, — тим већма, јер ко зна, нијесул се нешто и наше садашње гусле дотерале?

Што Забој пјевањем храбри чешке јунаке, у тому видимо како се стари чешки живот, слаже са нашим данашњим славенским животом. Од нас Срба ко не зна како и дан данас ми Срби поред пјесама нашијех пјеваца ил плаћемо ил се веселимо, ил се за Србијство к боју спремамо као што се спремаше наши и стари и нови јунаци!!

У пјесми Забојевој спјева Забој разлику међ рођенијем народнијем животом и међ животом под туђином. — У тој пјесми дознајемо обичаје чешке, које душманин хоће да уништи.

„Душман даде јединицу другу,

Једну жену вјереницу љубу,

А од Весне пак све до Моране.“

Ови редови јесу за старињски славенски

живот врло знаменити. Ми видимо да њеци Чеси — а ваљда и сви Славени? пре Хришћанства сваки-за се, имаде више жена, љуба! Сад пјева Забој да тај туђинац Чесима заповједа да имају једну другу „од Весне пак све до Моране“ т. ј. једну другу за сав живот.

Весна. У Славена бија богиња премалећа, и живота, младости. — Весна значи и премалеће — јаро, и живот — младост!

Морана, Морена, Марана, Морина — бија богиња зиме и смрти. И значи: зима, — смрт. Морена као ријеч и данас говоре Чеси у својим пословицама: *Morena na něj sáhla*, — *Proti Morěne není kogěne!*

Љумир. Мораде у Чеха бити неки знаменити народни пјевац. — Као што рекох сади има у радници Левога кип Љумиров. Леви врло лијепо реже, да се његовој резби дивио и сам покојни велики Шванталер. Љумиров кип врло је лијеп, — и не бих ништа желио, до да видиџ да овако налик и ми Срби дамо себи изрезати својег неког народног пјевца да се одужимо пјевцима наше славе!

„Добра пјевца милују богови.“

Од овуд видимо од које вриједности бијаху

пјевци у старијех Чеха. Шта и у нас вриједи, то знамо?

„Све лешине укопати ваља.“

Овдје се види да су Чеси и укопавали мртваца. Доље даље се види да су боговима жртвовали и душманско оружје!

З Б И Х О Њ.

По рукопису ова пјесма бија у књизи III, глави 28. Пре XIII вијека мора да је спјевана ова пјесма јер по оружју »mlat« суде да је старија. Ова пјесма у краљодворском рукопису започиње оне пјесме милости: епичко лиричке. Овако су спјеване и пјесме: Кита цвијећа, Јагоде, Јелен, Ружа, Кукавица, Сирота, Шева и Дева. — Из самијех пјесама види се да су их спјевале женскиње. Јагоде — чини да је спјевао неки мушки. Све ове пјесме јесу народне.

Г. Берг који је издао руски пријевод краљодворског рукописа има неку примедбу на ове ситне пјесме. Он спомиње како „Кита цвијећа, Ружа, Сирота, много наличе са неким руским народним пјесмама. Овај случај за дух народног славенског пјесништва јесте знатан.

И у нас Срба требало би мотрити имали овака сроцтва у нашијем народнијем пјесмама. У брзој радњи нијесам могао наићи на такови случај. Али мислим да би се овако сроцтво међу нашијем пјесмама могло најлагље наћи. — Што се тиче нашијех јуначкијех народнијех пјесама, о тому сваки види да се по духу пјевања све од реда слажу са пјевањем краљодворским. На ово сроцтво ја сам упутио у предговору.

С К У П Ш Т И Н А.

Ова пјесмица јесте само свршетак неке — ваљда — велике пјесме. Из ње дознајемо неке обичаје живота народног. Што је у нас Срба свију свуда и дан данас, о том сведоче ови редови да је тако било и у Чеха. Народ бија раздељен на племена: као што је данас у јуначкој српској Црној Гори. Над племенима мора да је управљао кнез, владика, кметови и леси. Свака кућа — с почетка ваљда свако племе — имаде својег старјешину: као што и данас у нас свуда имамо својег — домаћина, газду, старјешину — домаћицу и газдарицу!

У пјесми овој вели: „Премине ли од чељади глава“ — „Сва ту ђеца управљају благом“: да је овако у нашег племенитог народа и дан

данас, то сваки знамо. Овако је уређена и граница. Ово стање за напредак народне радности бија здраво добро. Од скоро уредба у граници оставила је на вољу нашем народу да се дијели или да остане ускупа. Од тог доба виде наши што је боље. Који се раздијелише, виде да је зло по њих: те се опет понајвише скупљају под један кров.

Лех. Бија у старијех Чеха фела владара. Сада је то име нестало, али се је по корену задржало у данашњем „шлехта, шлехтиц (гроф!)“

Кмет. Ова ријеч као код нас Срба данас, тако се и код старијех Чеха свакојако узимала. Значила је сваког сељака као и данас код Пољака „кмјећ.“ Звали се овако кнежсвки савјетници. У Љубушином Суду видићемо да се тако звале судије при јавнијем судовима!

Вук С. Караџић, у 9 броју Напретка 1849, написао је нешто о овој ријечи шта значи у нашем народу. — 1. „У Србији се овако зову знатнији сељаци или сеоске старјешине. Овакога кмета нити је ко могао закметити нити разкметити него које био поштенији и паметнији а особито рјечитији од осталијех сељака, бијо је кмет.“ — — „Кашто су сељацима и судили, кад би их парци позвали“ —

„оваки су кметови били у Србији до године 1815, а одонда до данас претворили су се готово у праве чиновнике.“ Сада — — „У свакој општини има судница, у којој се главни кмет са својијем помотњицима састаје те суде сељацима за којекаке мање разпре (и то се зове примирителни суд).“ — 2. „У Црној Гори кметови се зову судије, које парци изберу да им што пресуде. Овакијех кметова бива обично са сваке стране по дванаест, и скака страна своје избира.“ — 3. „У Босни зове се кмет (мн. бр. кмети а у Боци кметић) сељак који сједи на туђој земљи и у туђој кући.“ — — „Овакијех кмета има у Босни и браће наше закона турскога.“ — Ово сам нешто извадио, да се тим бољма разумије ствар у пјесми.

Владика. О тому што бија већ сам пређе рекао.

ЉУБУШИН СУД.

Ова пјесма јесте најстарија од чешкијех пјесама. Пјесма ова по себи јесте и најзнатнија: из ње дознају се многи обичаји при судовима старијех Чеха. У пјесми овој спјева се она по хисторији позната кавга двојице леха:

Хрудоша и Стаглава. Обојица бијаху синови Клена — од племена Тетве-Попеловог. Они се међу собом завадише ради очинства. Њих на суд позвала је кнегиња Љубуша.

Из пјесме видимо како је Љубуша на суд сазивала своје лехе, кмете и владике. Ови пресудише да обојица по обичају славенском управљају са имаовином. Хрудош не бија задовољан са пресудом, и у говору увриједио је кнегињу. Ова увреда принудила је Љубушу да се оправда пред лесима, кметима и влади-кама — те за то им вели да ће она одустати од владе, нек себи избирају мужа за владоца. Ови догађај бија повод што је Љубуша после тога себи за мужа изабрала Премисла: који за Чехе бија што за нас бија Немања!!

Ова пјесма пронашла се 1818 године, и чешком музеуму поклонио је неки непознати. Шафарик вели да је ова пјесма од свршетка IX вијека. Свобода мисли да је од XI. — Шафарик и Палацки у Зл. Прагу 1840 године издадоше критички и филологички преглед ове пјесме у књизи: *Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache.*«

Отава, често Вотава, јесте ријека на југу Чешке. У тој ријечи испирали су злато

и за то недалеко отуд зове се неко мјесто Pisek (Пијесак).

Радбуза. Ријека која код Плзна пада у Мжу а ова даље зове се Берунка и улива се близу Зл. Прага у Влтаву.

„Дође амо преко три ријеке:“

Из овијех редова види се да војевода који доведе Чехе у садашњу земљу звао се Чех.

Неки мисли да Чеси дођоше из Славонске, и ти ове три ријеке веле да јесу: Драва, Дунав, Раб. Који држе да Чеси дођоше из „бијеле Хрвацке“ од карпацкијех гора, ти веле: Вислу, Одру и Лабу, — неки Грон, Ваг, Мораву. Недавно о овај ствари читао сам у некијем новинама. Ондје неко мисли да ово: „три ријеке“ није ствар хисторичка, него само да је то обичај славенског пјевања, у којем се умеће три, седам, девет и једенајест!

ПЈЕСМА под ВИШЕГРАДОМ.

Ову пјесму пронашао је 1817 г. Линда. Рукопис мисли се да је од XIII. вијека, — сада је имаовина чешког музеума. О овој пјесми писао је Ханка 1817, Добровски 1818 у (*Geschichte der älteren böhmischen Literatur*).

Вишеград. Ово је град који и данас

лежи на Влтави ријечи код Златног Прага. У пјесми Љубушин суд види се да Вишеград бија стојни град Љубуше и њезини преткова. Близ Вишеграду садашњем има једна црквица у којој се види слика старог Вишеграда. Из тога види се, а из књига зна се да је Вишеград био лијепи и велики град.

Неки књижевници мисле да је Вишеград градила кнегиња Љубуша. Али из „Љубушиног суда“ види се да је Вишеград био и прије ње — дакле можда га је Љубуша само оправљала! О Вишеграду, и пријeko Влтаве Смихову народ много прича.

Љубица близу Пођебрад. Доброславско брдо. Мисли се да на том мјесту стоји Králové Hradec (Königgrätz). Крконоши Riesengebirge. И данас прича народ како је Трут убио змаја. У грбу мјеста Трутнова има змај. Камени мост спомиње се у христовуљи кнеза Спитигњева, коју даде сабору Лјутомјеричком године 1057. Гдје бија тај мост, не зна се. Сазавa ријека на југу Чешке. На тој ријечи бија намастир славенског вјерозакона. Ту је написано оно знаменито Еванђелије за славенску књижевност „Сазаво - Емаускоје Еванђелије.“ То Еванђелије издаде г. Ханка

године 1846 у Зл. Прагу. На то еванђелије као на свету књигу присегаху францески краљеви.

„Који народ на судишту бија.“

Из овог реда види се да славенски најстарији судови бијаху јавни.

Из пошљеднијех редова ове пјесме види се како стари Чеси за живу главу не хтједоше туђинске њемачке законе!

Све ово што сам до сада побљежио, учиних да се тим бољма разумије краљодворски рукопис. Из овакијех биљежака можемо видјети како би се дале тумачити и наше народне пјесме. Као што рекох: о краљодворском рукопису могле би се писати читаве књиге — особито кад би се поред историје претресао и језик у пјесмама. Таковом претресању овдје у краткости није мјеста! Гдје могах, ондје сам најстарије обичаје чешке сравнао с нашим данашњијем обичајима! Што учиних зло нек се припише мени: али ће и ово мање бити кад се сјетимо да је овај пријевод први српски пријевод!!

KRALJODVORSKI
R U K O P I S.

PREVOD
IGNATIA BÉRLIČA.

PREDGOVOR.

Ovaj je rukopis po mnenju staroznanačkom bio godinah 1290 do 1310 na upladjenoj kožici pergamentu napisan. — Našò ga je pako Večeslav Hanka, knjigovnik kr. narodnoga Muzeuma češkog iz zlatnoga Praga. A to je bilo 16 Rujna 1817, kad, bivši u pohodama kod svoga znanca u Kraljevih dvorih, jednoj češkoj varošiči, ode na cerkveni zvonik, u kog srednjem svodu, nahadjahu se njeke stréle još od žižkinoga dòba, tud verndajuč po

strélama, pade mu u šake rečeni rukopis, ili uprav rekavši dvanaest listovah, i dvě uzke pružice od rukopisa. — Na tomu ulomku našlo se je osam epičkih spèvah i šest pèsamah. Buduéc da su ove pèsme našim pèsnama vele spodobne, kakono su sve slavske — kano od jedne majke proizìšav — jedna na drugu nalik, — za to sam odluèio mojima štíocem je sobèiti.

OLDERIK I BOLESLAV.

— — — ode u cerni gáj
 Gdèno su se vladike sabrale,
 Sedam vladik« sa serdžanih zborih.
 S njime taino Vihonj Dub prispiva
 Merklom noćju, ša svom svojom četom.
 Četa mu je bila stò junákah
 Prepesanih sve stò s' britkih mačih,
 U sve stò je k' maćim' jaka rùka;
 A u srcih k' vodji stalna vèrnost.

Pak dospivši: k' skupu u pòl lùga
 Dodaju si na okolo ruke,
 Ter mèdju se tiho zborialú. —

Preváli se veé noé po polnoći,
 I rujna se zora pribjižaše,
 Al govori Vihonj Olderiku:
 Oj slušaj me veleslavni kneže!
 Bog ti daje hrábrost u sva udá.
 Još i mudrost u junačku glavu,
 Ti nas vodi proti zlim Poljakom;
 Kako rekneš desno ili lévo

Ići ćemo, buđ na prěd il' na trag,
 Ići ćemo u sve ljutě bitke! — —
 Ded' razjari hrabrost bojnih serdcah.

Knez razvija barjak snažnom rukom,
 Za mnom! viče: harbri na Poljake! —
 Na Poljake naše nepritelje
 Koji nama našu zemlju štete! — —

Posunuše za njim osam vladik«
 S vladikama trista i petdeset
 Sve na izbor hrabrenih junakah.
 I odoše tam', gđe Poljske čete
 Pováljane u snu još ležaše. — —

Gor stadoše na kraj cernog luga
 Od kud motre Prag u zornom spanku,
 I Vltavu s koje s magla diže,
 Za Pragom se modraskaju gôre,
 Za gorama rujna zora puca. — —

Sišav s brěga, sve muče i tiho,
 U tihom se Pragu hitro skriju
 S haljinama pokrivši oružie.

Al ti ide pastir ranim jutrom,
 Viče gôri, da mu se otvori,
 Zarad čorde, zaperta kapia.
 Čuvša straža pastirovo zvanje
 Otvori mu vrata na Vltavi.

Došav pastir na móst, glásno trubi;

Na mòst skoči knéz, a za njim takì
Sedam vladik sa svim' svojim' ljudma. —
Gromovito udariše bubnji,
Glasne trúbe na bòj zatrúbiše,
Na mostu se barjaci razviše,
Od tišme se mòst sviája pod' četam.

Strah udari u sve u Poljáke;
Ej Poljáci oružje latjaju.
Ej vladike sêčne rane sêku. —
Tud Poljaci skaću tamo ámo,
Na vrat na nos terče na Kapiu,
I preskaću duboke prokope.
Sve u tišmi bêže pred junácih
Izbéguju pretežke udarce.

Ej Bòg nam je ovu sreću dao
Da pobismo našeg nepritelja; —
Jedno sunce sjà po svemu nebu,
Jarmir opet bit će nad svom zemljom.

Tà s' raznosi radost po svem Pragu,
Raznosi se radost okol' Praga
Razlétje se radost po svoj zemlji,
Po svoj zemlji od radostnog Praga.

BENES HERMANOV.

Oj ti sunce, oj sunašce!

Za što si žalostno? —

Zar što sjájiš na nas doli

Na nas bédne ljude? —

Gdè je knez naš, gdè junaci

Za našu obranu?

Otišli su tja k Otonu: —

Tko će nas sad bránit,

Tko l' izbavit od vragovah? —

Siromaška zemljo!! —

Velebrojni Némci idu,

Tò Némci Sasonci,

Od Zgorelskih stárih gôrah

U naše krajine.

Ubožnici! dajte, dajte!

Sebro, zlato, imanje,

Jerbo će vam popaliti

Dvore i kućištá.

Aj sve su nam popalili;

Srebro, zlato pòbrali,

Otèrali stoke, stadá

Pak k Troškama otišli.

Netužite se više kmeti!

Već se trava podiže,

Tako dugo utapana
Tugjím kopitom.
Vijte vènce poljskog cvèta
Svom spasitelju,
Zelené se već plodovi
Sve ée s' proménut.
Sve se j' berzo proménulo. —
Beneš Hermanov
Evo na skûp ljude zove
Proti Sasoncem.
Sabiru se kmetski ljudi
U cernom gáju
Pod veliku skalú, uskup
Ter se oružaju
Koji s čim, a i s mlatilom
Prot' nepritelju.
Beneš pako pred njím jèzdi
Za njím razdraženci,
Za osvetom svaki více,
Plènujivim Sasoncim.
Sve jih osveta obuzima,
Gnèv, sa sve dvě strane;
Razljutjenih u utrobah
Svak' je muž uzbunjen.
Iz očiu vatru sipa
Jedan drugom strašno:

Buzdovan se nad buzdovan,
 Kopje diže na kopje.
 Udriše se obě strane
 Kao da se gaj na gáj sváli —
 Kao gromovski blésk po nebu
 Tak bliskaju mačevi.
 Grozovita vika zvuči,
 Šumsku zvérad poplaši,
 I razagna sve letuće
 Tja do treće gore.
 Razliže se po úvalah
 Od skalnatih gorah; —
 Zvek od máčah
 Prasak buzdovanah
 Kao kad s' lome trula derva.
 Tako stahu obě strane
 Proti seb' neganive
 Zasadjenom v zemlju petom
 Pod upertom nogom.
 Skoči Beneš gor uz goru,
 Mahnu mačem na desno,
 Tamo mu se sile sgernu. —
 Mahnu na lévo,
 I na lévo ode sila. —
 Od zád na kamenski rov,
 Iz rova kamenje ruju

Na Němce jih razbacuju.
 Vojska ide s briga doli
 I bi Němcem jao i vaj!
 I bi Němcem běžati
 Il' poginuti.

J A R O S L A V.

Navěstjujem věst vam vele slavnu,
 O velikih bitkih, ljutih bojih;
 Pazite, i sav svoj um zberite,
 Pazite i čujte divna čudà!

U zemlji gdě Olomuc graduje,
 Tamo imà gora nevisoka,
 Nevisoka, Hostajnov joj ime,
 Mati Božja tamo čudà tvorí.

Dugo naša zemlja mírna biše,
 Dugo cvaše u púku obilnost.
 Al na jednoč od sunca izhoda
 Podiže se bura ovd' u zemlji,
 Zarad kéeri Tatarskoga Kama,
 Kú kerstjani, zbog dragog kaménja,
 Zbog bisera, i zlàta, — ubiše.

Kublajevna lépa kano mèseć
 »Čuv' da imà zemálj na zapádu,

Gdè velika mnoz od ljudih živi,
 Odpravi se tugjine poznávat.

Tu na noge skoči des't junakah
 I dvě dève, da ju po svud prate,
 Spraviše si što potreba biše
 Ter zaskočiv na bérze konjice,
 Odjezdiše kam' sunce zahodi.
 Kako zora iz jutra se sjáji,
 Kad verh tamnih šumah se uzdigne,
 Tako i kèi Kublajeva Kama
 Prosèvaše s' prirodnom lèpotom
 I opravnom svojom sa krasotom.
 Obučena u zlátne haljine,
 Razgaljenog vràta i nèdarah,
 Ovènčana s dragima kemenjih
 I s biserom bèlim nakitjena.

Diviše se Nèmci toj krasoti
 Zavidjajué vele nje bogatstvu;
 Uvidivši njen tràg i putove,
 Napadnu ju u šumi medj' dervjem,
 Ubiju ju, i porobe blágo.

Čuvši ovo Kublaj Kam tatarski,
 Što s' učini od dráge mu kèeri,
 Sabra vojsku sa svih svojih vlastih
 I vodi ju k sunčanom zapádu,
 To začuše králji na zapadu,

Da Kám ide na njihove vlásti,
 Srotiše se jedan ka drugomu
 I sabraše preveliku vojsku,
 I težahu poljem proti njemu.
 Na velikoj ravnici legoše,
 Polegoše Káma čekajući.

Kublaj zove svoje čaratáre,
 Zvezdoznance, gatače, i věstce,
 Da izvěste, i da mu dokážu,
 Kako će se ovaj boj sveršiti.
 Sabravši se berzo čaratari,
 Zvezdoznanci, gatači i věstci,
 Razkoliše kolo na dvě stráne,
 I cerni terst na tla položiše,
 I na dvě ga pole razcépiše;
 Pervoj poli Kublaj ime daše,
 Drugoj poli Kralj ime nadiše.
 Starim rěčma nad ovim pėvajuć,
 Započeše tersti boj vojevat
 I Kublajev terst je nadvládao.
 Uzradova s' množstvo svega ljudstva,
 Hitro teče svaki k svomu konju,
 I u rėd se bojni postaviše.

Od tog ništa kerstjani neznaše,
 Već bez úma ludo posernuše,
 Na pogansku vojsku navališe,

S oholustju tako-kako silom,
 I tudé se prvi boj zametnu;
 Stréle lete kao prováljen oblak,
 Kopja s' lomé, kao kada grom puca,
 Maçi s' blište, kao s nebesah munje.
 Obé strane kripke i silovne,
 Jedna drugoj postúpati bráni.

Množ kerstjanah poganine gnaše,
 I veće jim bili odoléli;
 Da nebihu došli čaratári
 Noseć one razcépljene těrsti. —
 Tatari se vele razpališe,
 Na kerstjane ljuto udariše,
 Tak' serdito pred sobom jih goneć,
 Da su jih kao uplašenu zvérad
 Na sve strane plaho razperšili. —
 Tud štit leži, ond skupi naglavci,
 Tud konj vuče stremenom vojvodu,
 Jedan tud na tatre hrabro teče,
 Drugi ond za Boga milost prosi.

Tak' Tatari ovd moćni postaše,
 Na kerstjane dávu nametnuše,
 Dva kraljestva sebi podložiše:
 Stári Kiev, i prostrani Novgrád.

Zao glas berzo s' po zemlji raznosi,
 Po svih vlástih ljudi se sabiru,

Staviše se četir' jáke vojske
 Da ponove bitku sa Tatarim.
 Sad s' Tatari desno okrenuše,
 Kao crn oblak kad se ledom grozi,
 Da potuče plodonosna polja;
 Tak' s' tatarski roj čuše zdaleka.

Naglo s' Ugri u čete zbijaju,
 Oružani s njima se sretaju,
 Al jim zalud bi hrabrost i jakost,
 U zalud sve njihovo branjenje,
 Derzovito k tom i protivljenje.
 Jer jatmice Tatri navališe,
 Redove jim bojne nadskočiše —
 Sve jim vojne čete razagnaše;
 Sve što bi u zemlji zaplěniše.

Sad ôstavi náda sve kerstjane,
 I bi zlo još veće od gorjega.
 Žalostni se Bogu utekoše,
 Da jih spási oda zlih Tatarah.

Gospodine ustaj u tvom gnjěvu!
 »Oprosti nas vragov, nás gnjetućih,
 Koj' nam hoće dušu da potlače
 Obključujuć nás kano vuk ovce.

Pervi nam je boj evo izgubljen,
 A ni drugi nij' od nás dobiven.
 Tatari se već po Poljskoj šire,

I sve plèneć, sve bližje dohodé ;
 Ljuto s' grozeć idu k Olomucu.
 Sve otvećja bèda zemlju kìnì,
 Ništ nij' prosto pređa poganikom.

Boj se bije jedan dan i drugi,
 Vitežstvo se nikamo nesklanja,
 A množstvo se Tatar uzmožaje,
 Kao što s' množi večernji mrak v-jesen.
 U poplavi ovih ljutih tatàr
 Kolebà se srèdom voj kerstjanski
 Moćno téži k onomu brèžuljku,
 Gdè mat' Božja mnoga čudà tvori.

Ustant' bratjo na brèg! veli Vneslav
 Udarajuć mačem o štit srebern,
 I nad glávom deržeći zastavu. —
 Svi se ná to ohrabriše, tere
 Tatarom se možno oprèčiše,
 Sabivši se svi u silnu silu,
 Izviraju kao oganj iz zemlje
 Iz tatarskog premnožstva k brèžuljku ;
 Sve natražke idu gor na brèžak,
 Na brèžuljku s' u šir oni šire,
 A u dólku úzè kao klin oštar.
 Zdesna slèva sa štitih se kriju,
 Na ramenih deržeć oštra kopja
 Drugi pervnim, tako drugim treći,

Mrak od strélah s goré na Tataré.
 U tom pôsu tamna noć svu zemlju,
 Privali se k zemlji oblačna,
 I zaprèci razgnjèveni pogled
 Protisebno Tatrom i kerstjanom.
 U toj tmìni okol' sveg bréžuljka
 Pravè naši náspe i prokope,
 Na iztoku kad s' jutro zabéli,
 Podiže se sav dušmanski tabor,
 Ter se zbija strašno okol bréžka
 Nevidnoga tia do daleka.

Na beržećih konjih množ jaháčah
 S nabodenim na verhu od kopja
 Kerstjanskima glavama — tud jézdì,
 Hitro jašué ka Kamovu stánu.

Sve se množstvo zbì u jednu silu,
 Naumivši svi na jednu stranu,
 Navališe narupce k bréžuljku,
 Zavapiše strahovitom s vikom,
 Da s' doline i gore razlížu.

Svud na náspih kerstjani stajáhu,
 Mati Božja davaše jim hrabrost.
 Tud lukove hitro napinjahu
 I mahahu silno s oštrim' maćih, —
 Da Tatarom uzmicat valjáde.

Tad' s' razpáli ljúti rod tatarski,

Razjědi se Kám jim krutim gnjěvom.

U tri reda razstúpa se tabor,

U tri reda udriše na brěžak. —

A kerstjani podsěkoše dvaest,

Dvaest stabal, kako tamo staše,

Dovaljujú klade do kraj náspa.

Već Tatari k náspu navaljuju

Krikom revuč strašno do oblaka,

Već začese násap razkápati. —

Moćne klade s naspa jih svaljuju,

Sve Tatare smičuć kano cerve

I gnjetuć jih još i na ravnici.

Vojevano bi dugo i krúto

Dok noć tamna konac boju dāde.

Al za Boga! — Jao slavni Vneslav

Slavni Vneslav srušen strělom s naspa.

Krúta žalost uze tužna serdca,

Ljuta žedja utrobu jim žeže;

Suhim gerlom ližu rosnu trávu,

Večer prójde, a hladna noć náspi,

Noć se mjenja sa zorom jutarnjom,

A Tatarskom u taboru jošter

Sve mučaše i mírno biaše.

Razgoruje dan se na poldanje,

Od zlé žedje padaju kerstjani,

Izgorělà ústa otvaraju

Pěvajući muklo majki Božjoj,
 Mertve oči k njoje obratjaju,
 Žalostivo rukam' persa biju.
 Tužni od zdol do oblaka zriju.

Nemožemo žedje već podnosit,
 Nemožemo žedni vojevati;
 Kom' je zdravje, i kom je drag život,
 Kod Tatarah nek traži milosti!
 Tak rekoše jedni, tako drugi:
 Težje s' gine od žedje, neg mačem;
 U Robstvu će bit nam vode dosti
 »Za mnom, tko tak' misli« viče Vestonj:
 Za mnom, za mnom koga žedja trapi.«

Tud Vratislav skoči kao bik jáki,
 Vestonja za silna persa hvata,
 Veleći mu: **Jadna izdajico!**
 Věčnja sperdnjo od sviu Kerstjanah!
 U pogubu veré ćeš dobre ljude? —
 Samo od Boga milost tražit valja,
 Ne u robju od divjih Tatarah. —
 Nemojt' bratjo sérunt u pogibel!
 Preterpismo već najvećju járu,
 Krupio je Bog nás na vrućini,
 Bog će nam dat ufajućim pomoć.
 Srám vas bilo, ljudi! takvih rečih,
 Pak s' želíte još hrábrim' nazívat?

Poginemo l' na bréžku od žedje,
 Bit će nam smert Bogom odredjena;
 Predamo l' se nepríteljskim mačim,
 Sami svoji bit ćemo ubojice. —
 Robia je merzka Gospodinu,
 Gréh je sama sebe dat u robstvo.
 Za mnom hod'te, koji tak' mislite,
 Za mnom ljudi pred kíp majke Božje!

Ide za njim množstvo k svetoj cerkvi:
 Gospodine ustan' u tvòm gnjévu,
 I na zemlji uzvisi nas nad njih —
 Koji nama svako zlo prinose!
 Usliš' glàse k tebi vapijuće!
 Obkoljeni s ljutima smo vrázih,
 Izbavi nas oda krutih zamkih,
 Krutih zamkih, još krutjih Tatarah;
 Daj svlaženje utrobama našim,
 Glasoviti zavét ćemo t' uzdat!
 Potri v-zemlji naše nepritelje,
 Na véke jih satri i pogubi! —

Aj gle oblák, na znojnomu nebu!
 Větri púšu, germljavina hući,
 Razširí se oblák pø svem nebu.
 Munja munju goni na sve strane,
 Bliski biju u Tatarske stáne,

Plaha kiša vrila oživljuje
Na brižuljku. i potoke pravi.

Minu bura. — Vojska s' u red gerne,
Iz svih vlastih, iz sve krajne zemlje
K Olomucu zastave jim s' viju,
Teški mači po bocih jim vise,
Puni tuljci na plećih jim zveče,
Kacige jim jasne na glavama,
A pod njima hitri konji skáču.

Uzdigoše s' glási od rogovah,
Zaori se lupanje bubnjévak,
Obé strane zaudariše se;
Uzdiže se magla oda praha,
I bi bitka krutja od poslédnje.
Stáde búka brétkoga oružja
Stáde vriska otrovniu strélah.
Džide s' lomé, jasna kopia zveče,
Tud se klaše, tudé se bodoše,
Jaukaše tud s' i radovaše.
Kerv se válja kao kišni potoci,
Mertvi ležé kao u šumi panje.
Ovom glava na dvoj' razcépljena,
Onom obé rúke odséčene,
Ovaj padà s konja na drugoga;
Drugi žestok nepritelje mláti
Kao po sténam ljuta bura derva.

Jednom serdce maè skroze probada,
A Tatarin drugom uho striže.

Jao ùsta vika na okolo,
Jao jeèanje teško i žalostno,
Već kerstjani staše uzmicati,
Tatari jih ljuto progoneći.

Eto letí Jaroslav kao orao!

Tverdo océl na hrabrima persih,
Pod océlom hrabrost i junaèstvo,
Pod kacigom vele bistar pogled,
Žestina mu iz očiu siva.

Razjaren kao razljutjeni lave
Kad mu s' topla kerv na pogled stavi,
Kad nastréljen za lovcem se sùni:
Tak razljutjen on na Tatre terçi.

Za njim Česi kano kad gràd bije.
Ljuto udri na Kablajevića
I bi bitka svima vele ljuta.
Udriše se obà za džidama,
Slomiše se džide velim práskom.
Jaroslav u kervi sav i s konjem
Kublajev'ća on s mačem zahvati,
Preséce ga prèko od ramena
Tja do kuka, s junačkom desnicóm.
Da medj' mertve, taki mestav pade,
A za njime i túlaè i lúk mu.

Uplaši se sve Tatarsko ljudstvo,
 Ter odbaciv predugačke džide,
 Sve tud běži, štogod běžat može,
 Běži tamo, odkud sunce dohodi,
 A Hana se ôprosti Tatarah.

ČESTIMIR I VLASLAV.

Neklan zove : dižite se na vojsku!
 Pozivajuć sa kneževskom rěcju
 Proti Vlaslavu.
 Dižu s' čete, ustaju na vojsku
 Dižući se na kneževe rěči
 Proti Vlaslavu.
 Hvaljaše se taj kneže Vlaslave,
 Da je kneza Neklana nadvládó,
 Nadvladao ovog slavnog kneza.
 Mač i oganj on napustiá
 U kraine Neklanove.
 Glaseć izza razbojničkih
 Mačah svojé vojské
 Sperdnju Neklanu.
 U boj Čmire vodi moje čete!
 Kad gadljivo nas pozíva
 Naduti Vlaslav.

A Čmir ũsta, i uzradova se
 I radostno uze svoj štit cerni
 I dvozubí, i s njíme mlát bojni,
 I kacigu koja s' neprobíja.
 I pod svakim dervom
 Žertvu Bogu daje.

Čmir hrabreno pozivaše
 Na vojsku vojníke.

Berzo čete u réd idu,
 Potežajuć s' prie sunca,
 Potežajuć s' vas celi dan
 Potežajuć s' poslé sunca
 Tam ka glavici.

Nuto! tam s' díim válja,
 Válja pò selima,
 Po selih stenjanje
 Žalostnih glasovah.

Tko sažiže selà?
 Tko vas je razplakó?
 Tko to čini? — Vlaslav? —
 To mu bud posléduje
 Vraštvo! — Moja vojska
 Nosi mu osvetu
 I na njega pogub.

Odkazaše vojevodi Čmiru:
 Kruvoj je tó, goropadni Kruvoj,

Koji nam je stadá odtêrao,
 Koji nam je sela popálio,
 Koji nas je teŝko ucvelio,
 S ognjem, s mačem sve nam uništio,
 Sve što dobro biše
 Poterh njegová zloba,
 Njegová zloba krúta
 I vodju nam uze.

Razazli se Čmire na Kruvoja,
 Iz širokih persah
 Zloba se razavri
 Po svima mu udih.
 Oj vojnici! viče:
 Sutra još za rana
 Nek s' razpáli gnjev u svima. ---
 Sad nek vam počinu
 Zatrudjena udá.

Stoje gore zdesna,
 Stoje gore sléva.
 A na njih verhove,
 Visoke verhove
 Zori jasno sunce.
 A uz gore od 'tud
 A už gore od 'nud.
 Gernu strašne vojske
 Bitvu u seb' noseć.

Ai tamo k grádu
 K gradu na pećinah,
 Tam gdě Kruvoj veže
 I derži Vojmira
 S njegvom lépom kécerju,
 Kojuno ulovi
 On u gustoj šumì,
 Tam pod merkom skálom;
 Gdè kneza Neklana
 On ružno opsova.

Kruvoj véru zadade Ne克蘭u
 I dade mu na povéru ruku;
 Al taj isti glas, i istá rúka
 Navedošè na ljude mu bèdu.

Aj ustajte k visokomu grádu,
 Aj ter na grad juriš udarite!

I vojska se sva razjári
 I sgeru se gor ka gradu.
 Po naredbi hrabrog Čmira
 Ledoviti kó obláci:
 I prednji se sa štitim pokriše
 A stražnji s' na kopja nasloniše,
 I na derva s dervjem poprèčena.
 Pak visoko nad verhom od šume
 Bliskahu jim s' mači proti gradu,

I básniše protiva mačevim,
Prot mačima s grada tesajućim.

A na gradu gor ručiše Kruvoj,
Ruči Kruvoj bikovskim ručenjem,
Da uruči hrabrost svojoj vojski
Mač mu njegov pada na Pražane
Kano dervo, kad se s goré sváli
Valjajuć se više silnih dervah
Sváli, pak jih za sobom potegne,
Tako isto k gradu se skučiše
Neklanovih čete od Vojnikah.

Čmir narédi od zád na grád udrít,
Spréda rédí preskočiti gradbu;
A i darva visoko uzrastla
Pod pećinom na gusto stojeća
Naslanjaju na tvrde bedeme,
Da po njima mogu váljat klade,
Nad glavama hrabriu vojníkah. —
A pod njima spréd se postavíše,
Postavíše s'sileni junaci,
Momak k momku jedan uz drugoga
Prislanja se sa širokim plećih.
Derva u prék stavljaju s' na rame
Od ozdol jih s užetima vežu.
Podstavljajné sebe pod dervetje
Uzskakuju momci na dervetje,

Polagaju kopja po ramenu,
 Po ramenu vežu jih s užetih. —
 Sad uzskoči treći red na drugi
 A četvrti red skoči na treći.
 Za tim pėti do verha gradskoga ;
 Ond s' bliskaju mači,
 Ondě zuče strělje,
 Od 'nud buče valjajuć se klade.

Tad Pražani juriš udariše
 I na silu tverd građ osvojiše.

»Izigi Vojmire s milom tvojom kćerju
 Iz uzah na polje blágím ráním jutrom,
 I vidět ćeš tamo na pečini,
 Gdě Kruvoj kerv lije
 Pod sěkirom osvetiteljovom.«

I izigje Vojmir bělim jutrom.
 S lěpotvornom sa svojome kćerju,
 I poglědá gdě mu s' vrág Kruvoja
 Već u svojoj cernoj kervi váljá.

A Čmir posla robje na trag púku.
 S robjem lěpa i děva se vratja.

I htě Vojmir aldov uzdat' bogom,
 Na tom městu, i u istom času,
 Prie nego sunce još koráči.

Vstaj Vojmiré, viče mu Čestimir,
 Potežajmo korak na pobědu,

Uništiti nam još valja Vlaslava.
 Posle možeš službu činiti bogóm,
 Bozi hoće da Vlaslav zlo projde.
 Doka sunce dokući do poldne.
 Nama valja dojći na ono mesto,
 Gde s' vitežki glas jasno uzdiže,
 Glas vitežkih našiu vojníkah.
 Uzm' oružje tvojiá vragovah,
 Uzm' oružje pak pospěšno hodi.

Uzradova s' Vojmir vele vele,
 Viće glasno s pećine pram lugu,
 Z moćna gerla viće k bogom tako,
 Da prědaju i derva u lugu:

»Neljutite s' bozi vašem slúgi!
 Što vam jošor današnjime suncem
 Od zavita aldov uevpaljuje.«

»Mi smo dužni bogom aldovati!
 — Viće Čestmir — Al sad nam se valja
 Protiv našim vrazim potežati.

Ded' uzsědni na berze na konje,
 Ter jelenskim skokom lóg proleti,
 U dubravi tam' uz pút pećina
 Ima bogom mila, na nje verhu
 Alduj bozim svojim spasiteljim,
 Za vitežstva za prošasta,
 Za vitežstva za došasta.

Prě neg se zaznade
 Sunce da postópa
 Nebeskoj na tverdji,
 Tam ćeš stić na město.
 A prě ne postúpi
 Sunce u čas drugi,
 Prě neg u čas treći,
 Na poveršje lúga
 Doj će vojska tamo,
 Gdè s tvoj aldov vije
 U stupim od dima --
 Tud prohodeć vojska
 Nek se klanja bogom.

I uszède Vojmir na berze konjice,
 I proleti kroz lúg jelenskime skokom,
 Tamo u dubravu gdè j' už pút pećina,
 Na verh koje on Aldov zapáli
 Bozim svojim spasiteljim.
 Za vitežstva za prošasta,
 Za vitežstva za buduća,
 Alduje jim junicu kravicu,
 Cervena se dlaka po njoj sjaše;
 Og pastira on ju je kupio
 Tam u dolu u visokoj paši,
 Za nju dade konja zauzdana.
 I zažga se aldov,

Vojska s približaše
 K dolu izza dola
 Uz goru k dubravi.
 Zvući vojska —
 Sve po jedan vojak ide
 Oružje noseći.
 Svak prohodeć kraj aldova
 Slavu bogom pèva,
 Svak odhodeć nepopuštja
 Glasno uzklikivat.

I kada posléda
 Vojske prihadjaše;
 Skoči Vojmir na svog berza konja,
 Natovariv šestmi konjanikom
 Batakovah tustih i plećetah
 Sve za svoje hrabrene vojnike.

Ide vojska sve rastućim suncem,
 Kad biaše na poldnevu sunce,
 Tamo smotri gdè ju u ravnici
 Bojnoželjni očekuje Vlaslav !
 Od luga do luga
 Razširena staše
 Njegva bojna sila,
 Petkrat veća nego Pražska:
 Iz nje jeket kano iz oblaka

Iznicaše, i lajanje pásah,
Kojih množstvo uza se vodjaše.

»Trudno će bit s takvim s vrazim borit,
Palica bo budžu neoderža.«

Veli Vojmir; — Na to mu Čmír reče!

Mudro j' tako u potaji zborit,
Mudro j' na sve prepravnomu biti;

Čemub' čelem u stěno upiro?

Lija jakog bika zná prepravit! —

Ovd' nas Vlaslav može s' gore vidět;

Berzo dol, pak dolom da idemo

I lagano sav brěg obigjemo;

Koj' su stražnji sad nek budu prednji,

Pak tak' dolom goru obajdimo.

Tak' učini Vojmir, tako i Čmír.

gern se vojska okol goré,

I gerni se tako devet pútah —

Na taj način uzmnožna s' ukáza,

Ukáza se svojim nepriteljom

I u njima velik strah uzmnoža,

Razstupiše s' za tim po germovih,

Iz kojih se tad nepriateljim

Ukaziva blizkavo oružje,

I bi gora tim bliskanjem puna.

Na jedan se puta Čmír uzdiže

Ter udari na svoje dušmane

S vojskom svojom od četiri čete,
S njim se diže Tras iz šumskih šénah,
Tras naváli na dušmanske čete,
Od zád strah jim iz šume zadajué.
I tako se čete razperhnuše
Nepriteljske bēžeé tam' i amo.

Vojmir udri na njih hrabrom rukom,
I zastupi na pol izhod z dola,
Pak se u bok stavi prot' Vlaslavu.
Joj kak ruçi šuma i dolina
Od hervanja i bojnog vikanja,
Kan' da s' biju gore sa gorama
Razlamljajué sva derva na sebi.

I naskoçi Vlaslav proti Čmiru,
I udari Čestmir na Vlaslava,
Ljuto sēkué i rane zadajué
Sruši doli Čestimir Vlaslava.

Vlaslav strašno po zemlji se valja,
I pobočće, na préd, i na tražce,
Al nemoćan dići se nemože;
Morena ga báci u noé cernu.
Kerv izcuri iz silnog Vlaslava
Po zelenoj trávi
U šir zemljom tekué.
Joj duša mu iz revučih ústah
Izigje, i na dervo uzleti,

Sve tam' amo liúća po derv'u
Dok se mertvo tělo nesážeže.

Uplaši se Vlaslavova vojska,
I razběže s' uz gory svestrano:
Krijući se pred Čmirovog vída,
Od Čestmira Vlaslavobojice.

LUDIŠA I LUBOR.

Poslušajte stari s mladim'

Od borbih i od hervanja:

 Biše nekoč knez Zalabski,

Knez preslavan, bogat, dobar,

On imaše kćer jedinu

Njem i svima vele milu.

Ta kći čudo lépa biše:

Těla krasno uzrastloga,

Lice joj bi sasma bělo

A na licu ružin tumen;

Oči jasne kano nebo,

A po njenoj běloj šiji,

Zlatojasni s' vlasi viju

U perstenke naredani.

 Jednoč reče knez telálu,

Da pokupi svu gospodu

U grad k njem na čast veliku:

Kad osvanu dan odredjen

Gospoda se tud sva sabra

Iz zemáljah daljnih, i vlástih,

Na čast k knezu u grád njegov.

 Trúbe trubje, tutnje bubnji.

Gospoda pred kneza gérní,

Tud se knezu poklanjaju,
 Knjegini, i lépoj kćeri.
 Za dugi stol posédaju
 Svak pó svomu dostojanstvu.
 Jedni nose divjadinu,
 I prinose medno pítje;
 I čast biše preobilna,
 I čast biše vele slavna. —
 Snaga s' razsu po svim udim,
 Hrabrost stúpi u sve misli.

Tad knez reče vitezovim:

Oj junaci nij' vam tajno
 Za što ste se ovd sabrali!
 Kušat ću vas — snažni ljudi!
 Koj' mi j' od vas najglavniji?
 Kad je mir, za boj se spravlja,
 A Němci su nam susědi.

To knez rekao, nesta múka,
 Sa stolicah skaču, hrabri,
 Ter se knezu poklanjaju,
 Knjegini, i lépoj kćeri.

Opet s' trublje s bubnjim čuju;
 Sve se spravlja na borenje;
 Tud pred gradom u livadi,
 Uzvišenoj na pavlači
 Knez sidjaše sa starostim,

A knjegina s vlastelinkam,
A Ludiša s děvicama.

I knez reče vlastelinim:

»Tko će prvi na borenje
To ću ja knez vám narédit,«

I pokaza na Strebora;
Strebora zove Ludislava.

Uzsědoše sve dva konje,

Popadoše oštra kopje,

Žestoko se sudariše

I ljuto se tud boriše,

Dok kopja ne polomiše. —

I tak oba umorena

S hervališta odstupiše.

Trublje trube, tutnje bubnji.

A knez reče vlastelinim:

»Tko će drugi na borenje.

To knjegina nek naredi:«

Knjegina Serpoša zovnu,

Serpoš zove Spitibora.

Oba konje uzjašiše,

Oštre kopje popadoše.

Udri Serpoš na Spitibora,

I zbábi ga s tverda sedla,

A sám skoči sa svog konja.

Popadoše tad mačeve,

Tukoše s' po cernom štitu,
 Iskre sivén z cernih štitah.
 Spitbor poséče Serpoša,
 Srpoš pade k hladnoj zemlji;
 A obadva umorena
 S hervališta odstupiše.

Trublje trúbe, bubnji tutnje.
 A knez velí vlastelinim:
 »Tko će treći megdan deržat,
 To Ludiša nek narédi;«
 Kneževička zvé Lubora,
 Lubor zove Bolemira,
 Oba konje uzsédoše,
 Oštro kopja poprimiše,
 U ogradu pojezdiše
 Ter se ljuto naskočiše
 I s kopjem se udariše,
 Tud Bolemir s konja spade,
 Odleti mu štit daleko;
 A sluge ga odnesoše
 S hervališta.

Trúbe trublje, tutnje bubnji.
 Lubor sad Ruboša zove.
 Ruboš berz na konja skočiv
 Zaleti se na Lubora.
 Lubor s mačem kopje slomi,

Kroz šišak mu ranu zada, —
 Ruboš natrag s konja spade.
 A sluge ga odnesoš
 S borišta.

Trublje trube, bubnji tutnje.
 Lubor zove vlasteline:
 »Koji s' hoće sa mnom borit,
 Na megdan mi nek izigje!«
 Vlastela s' razgovaraju,
 Lubor čeka na borištu.
 Zdeslav dugo kopje prima,
 Na kopju mu turja glava.
 Izaskočio bojnog haza,
 Uvrédljivi govor vodi:
 »Moj je pradéd ture bio,
 Otac Némce razgonio,
 Moju hrabrost sad ćeš poznat
 Lubore! —

Sudriše se medjusebno
 Sa glavama svedva s konja.
 Berzo mače potegnuše
 I pėške se poboriše.
 Krėpko s maćim razmahuju,
 Da udvarci odjekuju.
 Priboći se k njemu Lubor,
 S maćem šišak zasėca mu,

U dvě pole šišak koli:
S mačem u mač udara mu
I odtepe mač daleko,
A Zdeslav se na tla verže
A sluge ga odnesoše,
S bojnog města.

Trublje trube, bubnji tutnje.
Obkoliše svi Lubora —
Ter ga vode preda kneza,
Pred knjeginu i Ludišu.
Ludiša mu vénac stavi,
Vénac od hrastovag listja.
Trube trublje, tutnje bubnji.

ZABOJ, SLAVOJ I LUDJEK.

Iz černog se luga diže stěna,
 Silni ZaboJ na stěnu uzlazi,
 Ter razglěda krajnu na sve strane,
 Smuti mu se gledećem krajine,
 I zastenja golubinjim gúkom,
 Dugo sědi, dugo se smutjuje,
 Onda skoči kano hitri jelen,
 Pak prolazi uzduž pústim lúgom,
 Hitro žureć od momka do monka,
 Od junaka k junaku svóm zemljom,
 Skrovno svakom i kratko govoreć;
 Pak s' pokloniv bozim,
 K drugomu se žúri.

I minu dan prvi,
 I minu dan drugi,
 Kad za trećim, noćju mēsec sinu,
 U lúg černi momci se sabiru.
 K njim dohodi ZaboJ,
 Vodi jih u dólac,
 U najnižji dólac
 Širokega lúga.
 Pak zastupiv ZaboJ

U najnižji prodol,

Uze glasne gusle:

Ljudi bratskih serdcah!

Vatrenog pogléda,

Vam ću iz najnižjeg

Dolka, pèsmu pévat.

Ide mi od serdca,

Iz dubljine serdca

Tugom porušena.

»Otac ode k otcim,

Ostaviv baštinu

U njoj svoju dètcu,

I svoju ljubovcu.

Néreče nikomu:

»Brate ti jih téši

Otčinskima rěčma.«

»A prigje tudjina

Silom u baštinu,

Pak tudjim govorom

Tudjim zapověda.

I kakvi j' običaj

Tam u tudjoj zemlji

Od jutra do noći

Tak s' vladat imaju

I dètca i žene. —

Pak jedinu ženu,

Da sámó deržimo
Kroz naš cěli život
Ti od Vesne tia do Marane.
Izgnaše nam iz gájah kragulje,
I kakvi su tudjoj zemlji bozi,
Takvim s' ovdy klanjati moramo,
I oběte njima obětavat.
Nesmiemo s' biti
Po čelu pred bozím,
Nit jim u sumračje
Davati jěstbinah,
Kak' nam otcí hránu
Davaše bozima;
I kamo igjoše
K njima popěvati,
Tud hrastove tudj podsěče
I razruši sve Bogove,
Aj Zaboje! pěvaš
Ti od serdca k serdca,
Pěsmu iz srěd tuge,
Pěsmu kao Lumir,
Koj' s rěčma i s pěsmam
Pobuni Višegrad i svu cělu zemlju,
Tako si ti mene, i svu óvdě bratju,
Dobra pěvca jer miluju bozi,

Pěvaj, to bo od njih ti je dano

Uspěvati serca proti vrazim.«

Gleda Zaboja slavojeve

Zapaljene oči,

I dalje pěvajuć, u serdce jim dira.

»Dva junaka, kojih glas

Mužki dobivahu

Izhadjaše u lúg,

Tam s mačem i mlátom,

Tamo i osčepom

Věštbaše s pazube

Tamo se kriaahu,

Pak veselo vratjahu.

Dok jim pazuh doraste

I um proti vrazim;

Dorástoše i druga jim bratja;

Tad jedino udriše na vrage,

Udariše kao iz neba munje,

I doma se povratiše,

S njima s' vráti i pře bivša blagost.

Al skočiše svi u dol k Zaboju

Gerleći ga s presilnim rukama,

I s persah na persa

Metahu svi ruke,

Věšto s' dogovarujuć.

Prohadjaše noć před jutro,

A oni se razigjoše
Na sve strane šumom,
Sve uz kraj dervétah.
I minu dan prvi,
I minu dan drugi,
A po trećem danu
Kad se noć zámétnu,
Ide Zaboju u gáj,
Za njim vojne čete;
Ide Slavoj u gáj,
Za njim vojne čete:
Sve deržeći vèru u vojvodi,
Svi oporni serdcem prama kralju,
Sve oružje oštro proti kralju.

»Aj Slavoj brate!
Tam k modroj planini,
Kojoj se verh vidi
Po svoj cèloj zemlji,
Tam' hod upravimo!
Od planine pram sunca izhodu,
G'le tamo je tavní gáj:
Tam ćemo si dodat rúke.
Sad se beri tam lisičjim hodom,
A i ja ću tako — tuda pojći.«

»Aj Zaboju brate
Čem oružje naše ima toperv.

S planine si ljutost pribavljati?
 Udarimo od ovud jurišem
 Na vragove i tudjinskog kralja.«

»Aj Slavoje brate!

Kada hoćeš da sablas potareš,
 Na glavu joj stani.

A eno joj gláva.«

Razstupi se vojska gajem,
 Razstupi se na desno i lèvo,
 Ovam ide pod vlastju Zaboja,
 A onamo pod hrabrim Slavojem
 Kroz dubljine šumske k modroj gori.

I kad péto izhadjaše sunce,
 Dodaše si tud junačke ruke,
 I pozriše lisičjim očima,
 Na kraljevu vojsku.

»Nek nam Ludjek sherpi svoju vojsku
 Svukolik pod jedan udarac.

Aj Ludječe, ti parobe!

Ti parobe nad kraljevim robjem!

Kaži svomu okrutniku,

Da nam je dim

Njegova zapovéd.«

Razljuti se Ludjek,
 Hitrim glasom sazva svoju vojsku.
 Podnebesie puno bi osvete,

A osvetom puno sunce bliska,
Iz Kraljeve vojske.

Koja spravna napred stúpa,
S oružjem u rúki
Na rěč Ludjekovu.

»Aj Slavoje brate!

Tud se žúri lisičjim korakom,
Ja ću ići uprav jim na čelo.«

J izigje Zaboju
Pred njih kao krupa,
I izigje Slavoj
Po boke jim, kano krúpa.

»Aj brate, glé! ovi
Srušiše nam bogé,
Posěkoše hráste,
Póplašiše iz gaja kragulje
Bozi će nam predobitje dati!«

Iz nebrojne vojske pod Ludiekom
Diže s' mločstvo protiva Zaboju.

A Zaboju izigje
Gorućim očima prot' Ludjeku.

Kano da se hrást na hrást

Izčupan u šumi ruši.

Zaboju goni prot' Ludjeku

Nad svu inú vojsku, —

Ludjek silnim aj udara mačem,
 I proséca tri kože na štítu
 Al udara Zaboj svojim mlátom!
 Ludjek mu se na stranu ukloni,
 Uz Ludjeka pade mlát na dervo,
 A dervo se sruši na vojake —
 I trideset tudé jih pomláti.

Razljuti se Ludjek:

»Aj ti divja zvérko,
 Aj velika utvaro paklena,
 Ogledaj se britkim mačem sa mnóm.

Mahnu Zaboj mačem,
 I odbi mu komad štita.
 Ludjek teše mačem,
 Mač se skliže po kožnom štítu.
 I obadva dopadoše ránah,
 Jer po sebi rane iztesaše,
 Sve uza se kervju poškropíše;
 I junaci poškropljeni kervju,
 Okol' njihú hervažé se
 Preljuto se sékuć.
 Sunce projde poludanje,
 Od pol dana već na pol k večeri;
 I još se tukoše
 Nikud neuzmićuć;

Od ovd' bije Zaboј,

Od ond' bije Slavoj.

»Aj ti vraže bés u tebe!

Čemu našu kervcu piješ?«

Zaboј se svog mláta sfati,

Ludjek mu odskoči.

Zaboј diže mlát u više više,

I baci gaza vragom:

Leti mlát na vrága

I štit se razleti,

Za štitom se razletiše

Ludjekova persá.

Uplaši se duša težka, mláta,

I mlát dušu iztiska,

Odnoseć ju pet sežanjah

Daleko medj vojsku.

Strah iztiska viku

Vragovom iz gerla;

A radost zazvoni

Iz ústah vojnikom,

Iz ústah vojnikom Zabojevima,

I s radostnim okom zaiskriše.

Aj brate, Bozi nas

Predobitjem dorovaše!

Nek vam se razstúpi

Jedna četa desno,

Nek vam se razstúpi
 Druga četa lévo.
 Iz svih dolov amo sved'te konje,
 Nek s' razliže šuma konjskim vriskom.

Aj Zaboje brate!

Aj ti hrabri lave!

N: popusti progoniti vrage!

Al odverže Zaboju štit,

Pak u ruki s mlátom

A u drugoj mačem,

Tak s' u prečac protuče

Kroza svoje vrage.

Vrazi zavapiše

Na bég se dadoše.

Tras jih goni s bojišta,

A strah jim iz gerlah

Jauk izganjaše.

Konji herže u sav lúg,

»Gori se na konje!

Na konjma za vrazim

Preko svih zemaljah.

Berzi konji nos'te

Upetće za njima

Nos'te našu ljútost.«

I sve čete zaskočiše konje,

Pak sve u skok nepritelje gone,

Ranu jim ranom zadajući
Sve u svomu razjarenom gnjèvu.
I projdoše ravnice,
I gore i gaje,
Desno a i lévo,
Sve odtrap ostaje.

Hući divja reka
Valov s' za valom válja;
Tud sva vojska na reku navali,
Sve se goneć kroz hućeću reku.
Množ tugjináh uhvatiše vode,
A domaće preko prenesoše,
Prenesoše tamo na brég drugi.

Po svimi Krajinama i u šir i u dalj
Ljuti jastreb razapinje
Svoja dugá krila
Hitro leteć za pticama. —
Zabojèva vojska
Razhadjá se u svu šir.
Svuda po svój zemlji,
Ljuto goneć vrage
Sve jih ubijané
I gazeći s konjma.
Gone noćju mesečinom,
Ljuto gone dnevnim suncem,

I opeta tavnom noćju,

I u zoru ránim jutrom.

Huči divja réka

Vál s valom s' váljá;

Tud sva vojska na réku navali

Sve se góneć kros hučeću réku

Množ tudjinah vode potopiše

A domaće préko prenesošé,

Prenesošé tamo na brég drugi.

Tam' kod merkih górah,

Tamo se osveta

Nek naša utáži.

»Aj Zaboje brate!

Već smo blizu górah,

A još šaka vragah,

Koja milost prosí.«

»Vratimo se u zemlju

Ti tud, ja ovuda —

Sve kraljevo smičuć!«

Vétar duše kros vlastí,

Vojska gérne kros vlasti,

Kroz vlasti na desno,

Kroz vlasti na lévo,

Po svud šireć silnu vojsku

Radostno cíčeću.

Aj brate! evo nam
Merke goré,
Gdè su nam bozi
Predobitje dâli!
Tam i mlogo dùšah teèc
Po hrastovim amo tamo.
Ptice jih se boje
A i plahe zvéri;
Samo sove neboje se.
Tamo k b:ègu potecimo,
Tamo mertve pokopajmo,
Tamo hranu bogovim,
Tam' bozim spasiteljim
Žertve prinesimo;
I pèvajmo mile pèsme
Oružje jim prikazimo
Pobitih vragovah.

Z B I H O N J.

Prolétaše golub
 S derveta na dervo,
 Žalostivo gučuč
 Svoju žalost šumi.

»Oh široká šumo!

Po tebi sam létao
 S dragom golubicom
 S milom ljubeznicom.
 Aj, al zlobni Zbihonj
 Zgrabi golúbicu
 I odnese u grad,
 Aj u grad u tvrđi!«

Tud obhádja junoš
 Okol tvrda grada,
 Žalostno uzdiše
 Za milom i drágom.
 Oda prada k stěni
 Pak na stěnu sědne,
 Ter žalostan sědec
 Muči s němom šumom.

A golub oblětje
 Žalostivo gučuč.

Junoš glavu dižě

Tere mu govori:

»Tužni moj golube,

Tužno ti je samu,

Možebit ti jastreb

Uhvati družicu?

Aj Zbihonje tamo,

U tom tverdom gradu,

Ti uhvati moju

Drágu predragučku

I odnese u grad

Aj u grad u tverdi!

Moj golube tí bi

Hervo se s jastrebom,

Kad b' u tebi bilo

Junačko serdašće;

Ti b' oteo svoju

Od jastreba dragu,

Kad b' u tebe bile

Jake oštre pancze;

Ti bi i ubio

Zlobnoga jastreba,

Kad b' u tebe bio

Tverd kljun mesožderiv.«

»Na noge se tužni

Junoše podiži!

Ustaj na Zbihonja!
 U teb' je junačko
 Serdce proti vragu,
 U leb' je prot' njemu
 Silno a i oštro
 Brijedko oružje.
 U teb' je mlat težki
 Od tverdogā gvozdja
 Na njegovu glavu.

Spěši junoš dolom
 Kroz dol gustom šumom,
 Uzam si oružje
 I svoj mlát na rame.
 Spěši tavnom šumom
 Ka gradu k tverdomu.

Dojde k tverdom gradu
 Noćju, biv sve tavno,
 Tuče silnom pěstju — —
 »Tko je?« s grada viču.
 »Ja sam bludcé lovac.«
 Otvore se vrata.
 Tuče silnom pěstju,
 Druga se otvore.

»Gdè je junak Zbihonj?«
 »»Za velikom sobom.««

Ond razbludni Zbihonj, —

Tam i dèva plače.

»Oj otvaraj lovcu!«

Zbihonj neotvara.

Tad razori mlátom

Dvèri, silni junoš.

I razori mlátom

Zbihonjovu glávu.

Po svud gradom hodi

Sve u grádu pobi.

A kod krásne dève

Tja do zore leži.

Pride ráno sunce

Verh rastja pa na grád;

Pride nova radost

Junošu u serdce,

Jere krásnu dèvu

U naruèju ljulja.

»Čija j' golubica?«

»»Zbihonj ju uhvati,

I svéza ju sa mnom

Ovd u tverdom gradu.««

»U šumu iz grada!«

Odleti u šumu

I lètaše tamo

I lètaše amo

S derveta na dervo
Sa svojim gólubom,
S golubom spavaše
Na jednoj grančici.

Raduje se déva
Sa svojim junošem,
Hodi amo tamo,
Svakud kudgod hoće;
Sa milim spavaše,
U jednoj ložnici.

K I T I C A.

Věje větríak
 Iz gospodskih šumah;
 Devojèe se žuri,
 Žuri k potoku.

Tud cërpi vodu
 S kovanom vedricom,
 Po vodi k dèvi
 Kitica p!iva.

Mirisna kita
 Viojle i ruže;
 Prigne se dèva
 Ulovit kiticu;
 Pak pade, aj pade
 U hladnu vodicu.

Kadabih ja znala
 O krásna kitice,
 Tko te je u mehku
 Sadio zemljicu,
 Tomu bih dala
 Zlatni perstenak.

Kadabih ja znala
 O krásna kitice;

Tko te je likom
 Tanahnim vezao;
 Tomu bih dála
 Iz vlásih iglicu.

Kadabih ja znala
 O krásna kitice,
 Tko te je po hladnoj
 Pustio vodici;
 Tomu bih dála
 Svoj vénčíc s gláve.

J A G O D E.

Ide mi mila u jagode
 U zelenu goru,
 I zaderh si oštar tern
 U bělu nožicu.
 Nemože mi dragana
 Na nožicu stúpit.
 Aj ti terne ostrí terne,
 Za što ju ubode?
 Za tó ćeš bit ostrí terne
 Iz germa izčupan.

Hodi mila bud u hládu
 Pod borom zelenim,

A ja idem u livadu
 Po mog bělog konja,
 Moj konjičak u livadi
 Gustu travu páse ;
 A mila mi nek u hládu
 Na miloga đeka.

Mile stade jadikovat
 Na tlehu, pod borom :
 »Ah šta će reć moja mati?
 Ja nesretna đeva!«

U vėk mi je rekla mati :
 »Čuvaj se junošah!«
 Za što bih se njih čuvala,
 Kad su dobri ljudi?! —

A ja pridoh na konjicu
 Bělom kao sněžak ;
 Skočih s konja, privezah ga
 Za srebernu uzdu.

A obujav đevu k serdcu
 Celovah joj usta ;
 Zaboravi krásna đeva
 Bolni tern u nogi.

Ljubismo s' i milovasmo,
 Suncu do zapada. —
 »Hajde mili berzo doma
 Sunce će nam zajći.«

Hitro konja mog zaskočih
 Bělog kano sněžák,
 Uzam mīlu u naručje
 Otidoħ s njom doma.

J E L E N.

'Tekošė jelen po goram'
 Skakaošė okol po poljim,
 Po goram i dolinam
 Noseć krásne pároge.
 S krasnima parozima
 Gusto germje prolámlje,
 Po šumi skakaošė
 S hitrima nogama.

Jedan mladić po gorama hodi
 I dolinam, u ljute bojeve,
 Na seb' noseć okolo oružje.
 S kojime razbija
 Moćne vražje čete.

U gorama nije već mladića! —
 Naskoči ga ovd lukavo,
 Ovd lukavo ljúti vrag!
 I zamutiv oči
 Zlobom zapaljene,
 Udari ga težkim mlátom u persi,

I tužno zašušti
 Žalostiva šuma; —
 Kad izbi dušicu
 Iz mláda junoša.

Ona mu izleti
 Kroz tahnano gerlce,
 Kroz gerlo i kroza krasne ustne.
 On tud leži. Topla kerv
 Za dušicom teče za izbégom,
 Suha zemlja vrélu mu kerv pije.
 A u svake dève
 Biše tužno serdce.

Leži mladić u hladnoj zemljici,
 Nad mladićem ráste rastov dúb
 Razkladajoć sve s' u večji šir,

A jelen planduje
 S krasnim parozima
 Na hitrima skačuč nožicama.
 Tanko gerlo penje medju listje.
 Slétaju se játa
 Proždertnih kraguljáh
 Iz sve šume amo na ov' rást,
 Tud na rastu svi skup pokrakćuju:
 Pade junoš zlobom vrága,
 Za junošem sve dève plakahu.

R U Ž I C A.

Oj ružice, krasna ružo!
 Za što s rano razcvala,
 Razcvavša se pomerzla,
 Pomerzav se uvédla,
 Uvenuvša opála?

Večer sédih, dugo sédih
 Dok pétao nezapéva;
 Ništ nemogoh dočekat,
 Luč mi veće dogori.

Zaspah, u snu al usnuh
 Kanda bi mi nebogoj
 Desne rúke sa persta
 Zlátni s' persten svukao,
 Smakao se drag kamen.
 Kamenčića nenajdoh
 A dragog nedočekah.

K U K A V I C A.

Na širokom stoji polju
 Rást, na rastu kukavica:
 Zakukuje, zaplakuje,
 Što nij' u vèk prolétje.

Kak b' u polju žito zrêlo
 Kad b' prolêtje vazda bilo?
 Kak b' u bašçi voće zrêlo
 Kad bi lèto vazda bilo? —
 U slogi bi klasi merzli
 Kad bi vazda jesen bila!
 Težko bi ti dêvi bilo
 Kad bi vazda sâma bila.

O S T A V L J E N À.

Oj vi šume, tmaste šume,
 Šume Miletinske!
 Čemu se vi zelenite
 Lètom, zimom ravno?
 Ja bih rada neplakala,
 Nemutila serdca;
 Kažite mi dobri ljudi
 Tko neb' plakao ovdè?
 Gdè j' moj otac, mili otac?
 Pogreben u grobu.
 Gdè j' má mati dobrá mati?
 Trava na njoj raste.
 Nejmam brata, nejmam sestre, —
 Dragog mi otimlju.

Š E V A.

Plie děva konoplju
 U spahinskoj bašči,
 Tud ju ševa upita:
 Za što je žalostna?

Kak' b' vesela mogla bit,
 Drága moja ševo!
 Kad su milog odveli
 Moga u grad tvrđi.

Kad bih pero imala
 Pisala bih listak,
 A malečka ti ševo
 S njim bi tam' letěla.

Nejmam perca, néjmam listka,
 Da knjigu napišem:
 Pozdravi mi dragog s pismom,
 Da ovd za njim tužim.

S A B O R.

Vojvoda je svaki otac,
 Svojoj čeljadi;
 Muži oru, žene rublje prave,
 I umre li čeljadima gláva,
 Onda dětca u baštinu stupe
 Izabrav si iz roda Vladiku,
 Koji ide kák treba u sábor —
 Ide s kmetih s lehih i s vladikom.
 Stanu kmeti, lehi i vladike
 Pohvaljujúe pravdu po zakonu.

L I B U Š I N S Ú D.

Oj Vltavo, za što mutiš vodu,
 Za što mutiš vodu srebropěnú?
 Zar te ljúta, zar talasí bura
 Sipajući tuču širom s neba,
 Mijuć glávu goram zelenima,
 Izpirajuć zlatonosni pěsak.
 Kako nebi ja vodu mutila,
 Kada su se dva rodjena brata

O baštinu otčinu svadila,
 Zavadila s' kruto medju sobom:
 Ljuti Krudoš na krivoj Otavi,
 Na Otavi krivoj zlatonosnoj;
 Hrabri Stjaglav na hladnoj Radbuzi:
 Obá brata, obá Klenovića
 Starog roda loze Popelove,
 Koji pridje s pukom Čehovime
 U 've plodne zemlje kroz tri réke.

Pokloniše s' lesi i vladike,
 I počеше tiho govoriti:
 Govoriti tiho medju sobom
 I hvaliti njeno izrečenje.

Podiže s' iz Dobroslavskog klanca
 Ljutobor, i stade govoriti;
 »Slavna naša knjeginjo s prestolja!
 Razmislismo tvoje izrečenje,
 Zbiraj glase po svemu narodu.«

I sabrašè glase súdne dève,
 Sabrašè jih u svèto posudje,
 I daše jih na razbroj lesima.

Uzdiže se od kamenog mosta
 Radovan stav glase razbrájati,
 I većinu narodu objavit,
 Svem narodu, koji je na Sboru.

Vyneháno na str. 380. po 9. řádku.

Priletěla družná lastavica
 Priletěla od krive Otave,
 I sila je na široki prozor
 U sidalu otca Ljubušinog
 Zlatnom silu, svetom Višegradu ;
 Narécajuc i tužec smutjeno.

Kad je čula rodjena jim sestra
 U dvorima bivša Ljubušinim,
 Prosila je Višegradsku kneginju,
 Da očiti sud derži u dvoru,
 I pozove njena oba brata,
 I sudi jim pravo po zakonu.

Zapovědi vyšegradska kneginja,
 Da s' odprave hitre glasonoš
 Po Ljutobora iz Dobroslavine,
 Gdê Orlicu réku Labe pije ;
 Po Ratibora od gorah krekonoših,
 Gdê pogubi Trut lutoga zmaja ;
 Po Radovana od kamenog mosta,
 Po Jarožira od vodenih bérдах,
 Po Strezibora od ladne Sazave,
 Po Samoroda iz Misa srebronosnog,
 Po sve kmete, lehe i vladike,
 I po bratju Hrudoš i Staglava,
 Zavadjenu o svoje otčinstvo.

Kad s' skupiše lesi i vladike
U Višegradu, Ljubušinom stolu,
Svaki stupi po svomu pèrvenstvu,
I kneginja u bèloj opravi
Stupi na stol otèin u slavnom saboru.

Nuz uju staše dvè mudre dèvice
Izučene vèštbam predvidivim,
U jedne su daske pravodatne,
A u druge mać krivdu karajući;
Prama ujima plamen pravdokušni,
A pod ujima mironosna voda.

Tada počè kneginja govorit
Sa zlatnoga otèinog prestola:
»Moji kmeti, lesi i vladike!
Ovdè bratji razrèšite pravdu
Zavaditoj radi otčevine,
Za koju se priju medju sobom
Po zakonu vèćitih bogevah:
Hoćeli da oba zajedno budu,
Ili da se dèle ravnomèrno.
Moji kmeti, lesi i vladike,
Razrèšite moje izrečenje,
Ako vam je to tako po voji.
Akoli vam to nije po volji,
Izrecite novu jim odsudu,
Da s' umire razvadjena bratja «

»Dva rodjena brata Klenovića
 Starog roda loze Popelove,
 Koji pridje s pukom Čehovime,
 U' ve plodne zemlje kroz tri řeke!
 Pomir'te se tako o oćinstvo,
 Da obadva zajedno živate.«

Usta Krudoš od krive Otave,
 Razli mu se žuč po svoj otrobi,
 Tresahu se ljutostju svi udi,
 Mahnu rukom pak kao zaruknu;
 »Zlo ptićima, gdě s' zmija ugnjězdi,
 Jao ljudma, kojim žena sudi!
 Neka čověk nad ljudma vlast derži,
 Pravo j' dati pěrvencu oćinstvo.«

Libuša se diže s zlatna stola,
 Veleć: »Kmeti, lesi i vladike!
 Čuste ovdě moje poruganje,
 Sud'te sami po zakonu pravdu.
 Ja vam više neću svadnjih sudit.
 Izaberte muža sebi ravna,
 Koji će vas s krutim gvozdjem vládat,
 Děvojačka ruka je preslaba,
 Da nad vama vladu vodit može.

Podiže se Krekonošo gorski
 Ratibor, ter stade govoriti;

Sramota je za nas tražit pravdu
U Němacah; u nás bo je pravda
Po svetomu našem zakonú,
Kuju s' otcí naši nam prinéli
U ove — — (blagoslovljene kraje.)

LJUBEZNA PESMA POD VIŠEGRADOM.

Oj ti naše sunce
 Višegrade tverdi!
 Ti smélo i ohlo
 Na pećini stojiš,
 Na pećini stojeć
 Sve tudjine plašiš.

Pod tobom réka
 Bistra se válja,
 Válja se réka
 Vltava snažna.

Po kraju réke
 Čiste Vltave,
 Stoje svud hrásti
 Dajuć mil hláček :

Tud slavulj máli
 Veselo péva,
 Péva i tužno
 Kako u serdašcu
 radostnu il tužnu
 Želju u seb' čuje.

Kad bi bio slavulj
 U zelenom lugu,

Hitro bi tam letio
Gdè mi draga hoda
Kasno večeri.

Gdè sve ljubav bùdi,
Sve što je živo
S velikom pohlepom
Za njom željuje, i želju čuje
I ja nebog tůžim
Za tobom ljubezna,
Pomiluj huda!

LJUBEZNA PESMA KRALJA VACLAVA I.

U velikih dobrih društvih
 Ljubuv mi objavi
 Sladěku dostojnost. —
 Ja sveserдно stenjem,
 Kad na tó pomislim,
 Kakve ljubeznivosti
 Źele moje misli,
 Kad bi lěpu děvu
 Ljubiti uzmogó.

Ipak mi je bez krivde —
 Vel'ku žalost zadala, —
 Ja ju u seb sad nosim
 Nepitajuć tkó je kriv?

Puna mi je ljubavi
 Moja misao, puna,
 O blago mi — blago mi!
 Jer u tom uživam!
 Što je rádot moja
 Raj moga pogleda
 I sve moje blaženstvo
 Kroz oči mi prišlo
 U moje toplo serdce.

Ljubav većma uzráste,
 Jer me i ona ljubi ;
 Serdce i misao dadoh joj
 Iz nje ho vriju sve slasti ;
 Ona mi je veselje :
 Moja radost i želja !
 Ja je želim, kao ruža
 Kad iz pupa izhodi.
 Žedna sladke rose ;
 Celovah joj medna usta,
 Blago mi, blago mi !
 Blago mi kroz tvoju ljubav
 S mislju neizmisljivu.
 Želja ljubav zatuši
 Želja tēši, ljubav tuži.
 Ljubav će me kríviti ;
 Krivit me nemože,
 Što obujah njezin strúk
 Mil, sladak i uzorit,
 Što ga ljubeć obujah
 Ali u poštenje.
 Gdē je serdce sad moje ?
 Uzela ga tá dēva — —

KRÓLÓDWORSKI

R Ę K O P I S.

ZBIÓR STAROCZESKICH BOHATYR-
SKICH I LIRYCZNYCH ŚPIEWÓW,

PRZEŁOŻONYCH

PRZEZ

LUCYANA SIEMIÉŃSKIEGO.

PRZEDSŁOWIE. *)

Wacław Hanka, bibliotekarz król.
narodowego czeskiego muze-
um, niespracowany w badaniu języka

*) Przedślowie i przypisy przekładałem po
większej części z przedwstępnych rozpraw A.
W. Swobody, z jego ostatniego wydania
Królodworskiego Rękopisu w Prace
1829. Szykowałem wiadomości, opuszczałem
niektóre mniej ważne, czyniłem dodatki własne,
podług tego, jak sądziłem najdogodniej czytel-
nikom polskim.

czeskiego, w odgrzebywaniu pamiątek i zabytków wielkich swoich naddziadów, szczęśliwym trafem, jakby od losu w nagrodę, odkrył najwyborniejsze przodków utwory, które cudem wśród niszczącej wieków powodzi, do naszych czasów przybyły.

W d. 16 września 1817 roku, nawiedzając przyjaciela w mieście Królowym Dworze — które niegdy mściwej ręki Żyszki doznało — zasłyszał, że w niskiem środkowem wieży kościelnej sklepieniu, pod chórem, znajduje się pęk strzał, jeszcze od nieszczęsnej epoki zniszczenia dochowany. Życzył on sobie ten dawny oglądać zabytek; a gdy w strzałach przewraca i przetrząsa, napada na kilka kart pergaminu. Z razu miał je za modlitwy łacińskim charakterem spisane; lecz wyszedłszy na widnię, jakąż go radość przejęła, gdyz ujrzął czeski

rękopis, a jak rosło uniesienie, gdy im go dalej wartował, tém skarb bogatszy się stawał. Władzom miejskim i światlejszym odczytał zaraz pierwszy ułamek; słuchacze dzielili jego zachwycenie, i jednogłośnie przyznano mu własność znalezione go rękopisu, który on złożył następnie w muzeum, przeznaczoném na skład pamiątek twórczej działalności czeskiej z ubiegłych i obecnych wieków.

Przeszłość w wielkie sprawy ochwita, niemogła unieść w raz z sobą tylu potężnych duchów, twórców swoich, niezrodziwszy natchnień w następcach do bohatyrycznych czynów lub do wzniosłych pochwał w pieśni i słowie. Lecz pieśń i słowa przebrzmiały — te wiejsze wyrocznie — jak u kumejskiej Sybilly; słuszną więc była obawa narodu, lękającego się przeszłość swoją utracić w gwałtownym czasów zamięcie.

Gdy w ostatnich leciech szlachetne ocknęły się usiłowania o pielęgnowanie pamiątek narodowych, gdy światłe głosy w ojczystym języku do narodu czeskiego przemawiać zaczęły, natenczas głośne dały się słyszeć utyskiwania nad niedostatkiem starych, gminnych poezyj.

Mdłe dźwięki z wieku otrętwienia, po którym letarg nastąpił, ślęcząca umiejętność choćby i uwieńczonych poetów, niemogły już obudzić owęj świeżej, żywiącej myśli, która niezbędnym jest warunkiem, aby się coś lepszego w duszewném życiu narodu wykłafało.

Szczaćki silnych dźwięków, dostrzeżane w s a g a c h najdawniejszego z kronikarzy czeskich katedralnego dziekana Kozmy, — »które z ust starych ludzi« przed rokiem 1125 zebrał, oraz i w innych dziełach, które o losach i sprawach ludu czeskiego podają; szczęś-

liwy znalazsek H a n k i zaspokoif tęsknotę, i w tém dowód, jak wiele mogła usilność czeska. Z tąd owo uniesienie, z jakim powitano to rzadkie zjawisko, tę świetną gwiazdę przeszłości, — uniesienie tém słuszniejsze, że bez względu na miejsce i czas, z którego te pieśni pochodzą, wartość poetycka silnie przemawia za niemi.

Kiedy Niemiec z uczuciem radości spogląda na H e l d e n b u c h, na N i b e l u n g e n l i e d, na swoje miłosne piosneczki (M i n n e e l i e d e r); kiedy E r s chęcił się z O s s y a n a, Hiszpan z starodawnych romansów o wielkim R u y z D i a z e t C i d C a m p e a d o r, Polak *) i Rusin

*) Sami Rosyianie przyznali że I g o r pisany narzeczem Kijowian, że mnóstwo w nim wyrazów polskich. I zapewne; Polacy nim w czeszczyznę wpadli, język ich piśmienny musiał być ruski, jako wspólny wielu plemieniom Słowian, — na poparcie czego, zajrzyjmy w zdanie

ze swego Igora, ostatni jeszcze ze starożytnych pień o Włodzimierz (Drewnyja Stichotworenija); kiedy Srb w dawniejszych i nowszych pieśniach wywodzi, że obok sprawców dzieł znamienitych i mężowie pieśni stoją; kiedy z tych i homerowskich wnosimy płodów, że wspaniały kwiat poezyi naj-
 snadniej na wolnej pielęgnuje się przestrzeni, a nie na szczupłej grzędzie ogrodniczej; kiedy te wszystkie ludy rokoszują w precudnych utworach z owych wieków, które widzimy głów niby oświeconych do wieków grubiaństwa i ciemnoty policzono: naten-
 czas Czech niechaj wstydlivych niespu-
 szcza oczu, bo może je z dumną pod-
 nieść radością; Królodworski Rę-

Frieze'go, Piaseckiego i innych, że przed wprowadzeniem liter łacińskich używano charakterów cyrylickich, że naprzód do kościoła wschodniego należeliśmy. —

kopis równa się z płodami najlepszych czasów. Ani Pizystrat ani Mackpherson nieskładał mu tych pojedynczych dźwięków w jedną kunsztowną całość, o której wielcy twórcowie może i nie myśleli, posiada on je tak, jak wybrzmiały z piersi — »co serce z sercem ześpiewuje.« —

Zaiste, mała to tylko cząstka skarbu w dziedzictwie od wielkich ojców przekazana; przecież, jeśli całej nieobjął puścizny, jeśli mu się wszystkiego ku pożytkowi obrócić niegodziło, niech mu zostanie bodaj chluba z bogactw, które kiedyś posiadał, chociaż je, już to z własnej winy a bardziej z nienawistnych okoliczności, stracił może na zawsze.

Rękopis sam, podług świadectwa biegłych w tej rzeczy znawców, należy do epoki między 1230 a 1310 rokiem, a nigdy do późniejszego czasu. Za-

pewne jaki czciciel czeskiej poezji, postrzegłszy pod groźnym zdobywcą Ottokarem II. a więcéj jeszcze po jego upadku, że cudzoziemczyzna górze bierze, zapobiegając, aby za przykładem możniejszych obojetność dla rzeczy ojczystych i do klasy ludu nieprzeszła, z podobnąż myślą, z jaką Rüdiger Manesse wiekiem późniéj miłosne pieśni Zurichanów, i on zbierać musiał rozmaite płody wieszczów swojego narodu.

Że utwory z tego co i rękopis nie pochodzą wieku, rzecz bardzo jasna. Nadto pan Zimmermann znalazł kartę, na której Jelen wypisany; wnosząc z charakterów, pismo to między lata 1230 a 1250 przypada, a tém samém dobrze dawniejsze niż zbiór królodworski.

Być może, że niektóre pieśni, jeśli nie do téj, to do najbliższéj należą

epoki, co niezaprzeczone rozbiory na inném miejscu wyświéciły. Najdawniejsze, pogańskich wieków sięgające pieśni, najwięcej zdają się być uszkodzone, jak to widać snadnie s niejednostainości miar wiérzowych, szczególniej w Zaboju, Czestmirze i Jeleniu; pózniejéze, sądząc po równości rytmu, nienaruszone zostały. — Czy to brak biegłości w wymierzaniu tonów u dawniejszych twórców, czyli téz psowanie się pierwotworu z biegiem czasu, zrządziły mnóstwo odmian w wierzowaniu, — któż to rozstrzygnie? — Lecz że w przechodzeniu z miary do miary, w prawdziwości uczuć swoich mieli dawni spiewacy prawidła, to rzecz niezawodna. Opowiadali zwykle pięciomiarowym trochejem, z żeńskim spadkiem; lecz gdzie rosło wzruszenie, wiérz brzmiał króciej, a spadek męski z ogniem bohatyrskiego zapału wytry-

skął, jak to szczególnież w Zaboju widać.

Pierwotwór rękopisu pisany jest niby prozą, rzadkie ma odstępy; w przekładzie trzymałem się mniej więcej miar ułożonych przez wydawców czeskich, lub przynajmniej chwytałem tok pieśni. Szczytna prostota starożytnych utworów zawsze niemałe stawia zawady; dzisiejszy nasz język — tak zwany uczo-ny i wykształcony, a w istocie niema-lujący, niezmysłowy, daleki od jędr-ności i mocy dźwięków dawnych Sła-wian, żyjących z przyrodą — nie mógł podołać ze swoim rymem. Dzisiejsi tłumacze stoją w tym samym przypad-ku, w jakimby znajdował się przed ty-siącem laty Lumir i Bojan, lub który-kolwiek ze starożytnych wieszczów, co-by się brał przekładać sonety Mićkie-wicza lub Beranżera piosneczki. — Wieki mają swoje prawa; nam tylko

wyobrażeniem wolno pojmować to, co przodkowie nasi czuli wszystkiemi duszy siłami; uległem téż nieraz w długich peryfrazach, odléwałem pomysły równie wielkie jak zwięzłe, dokładałem epitetami z hojnością tegoczesną, kłamałem niewiernością słow naszych. Lecz jak tu złemu zaradzić? — przekładać miarami oryginału i prozą, jest jedno co się wyrzéc i téj, tak szczupłej liczby czytelników, co krzywdę zrobić wiekowi. Nabelaka tłumaczenie w dwóch tomach Haliczanina wierne, bardzo wierne, ależ jak się trudno wziąć do niego! — Nic się u nas w ten sposób nieuda, potrzeba harmonii dla ucha, tą drogą i wyobrażenia snadniej wpadają du duszy; inaczej jestto dźwięk rozbitego dzwonu.

Co do następstwa i rozgatunkowania pieśni odstąpiłem nieco od porządku przyjętego przez prof. Swobodę;

podzieliłem wszystkie na dwa oddziały: *a)* *Spiewów* bohatyryjskich, na historycznej opartych treści, tonem zbliżonych do epopei, i *b)* *Pieśni*, już to miłosnych, już w kształcie ballad. *)

W pierwotnym rękopisie inaczej idzie; z początku stoi ułamek o wypędzeniu Polaków, u nas Oldrzych i Jar-mir. Następnie pod napisem: »zaczyna się 26 rozdział IIIciej księgi o porażce Sasów« — u nas Benesz. Dalej »zaczyna się o wielkich bitwach Chrześcian z Tatarami,« — u nas Jarosław. Potém zaczyna się 27 rozdz. IIIciej księgi »o zwycięztwie nad Własławem« — u nas pod nazwa: Czestmir i Własław. — Ludissa umieszczona pod na-

*) To było w wydaniu Krakowskiem, lecz w polyglocie, trzymamy się porządku jak w rękopisie.

pisem »zaczyna się o wspaniałym turnieju.« — Rozdział kończy się Zabojem, pod napisem: »zaczyna się o wielkiej klęsce.« — W dalszym ciągu tak idzie: »zaczyna się 28 rozdział IIIciej księgi z pieśniami« — ten zawiera Zbychonia, Wianek, Jagody, Jelenia, i cztery inne bez nadpisu, a z jakiejś pieśni dwa tylko zostały wyrazy.

— Oby się udało, w części daleko znaczniejszej odszukać te śpiewy ludu, te kwiaty prawdziwej poezji. Coby był za zysk nie tylko dla Czechów, ale i dla całej Sławiańszczyzny. Ileż skarbów zbutwiało w pyle, spłonęło w pożarach miast, zamków i klasztorów! Wieleż ich żelazny ząb fanatyzmu rostoczył, wiele żądza łupu cudzoziemskich żołdaków wywlekła! to co gdzieś gnije w obczyźnie, na własnej roli nieopłaconym jest pożytkiem! Wieleżto i u nas samych, obojętnością niedba-

łych potomków, przepadło! Na deskach ksiązek należy dziś szukać zabytków przeszłości, dowodów ogłady i oświaty przodków.

Jakkolwiek znalazek rękopisu królowodworskiego obudza uczucie sławiańskiej dumy, tém strata reszty dotkliwszą się wydaje. Gdyby rzeczywiście nie istniało więcej nad to, co ów zbiór zamykał — a czemu wierzyć trudno — jakie ogromne bogactwo przepadło! Jeśli całość z trzech ksiąg się składała, a każdy rozdział dwie większe poezye zawierał, to podług téj rachuby, przeszło 168 wybornych, w duchu ludu napisanych pieśni zginęło, może na zawsze. Posiadając je, jakie skazówki dla badacza dziejow, jakie zyski dla sztuk i umiejętności!

Wartość ocalonym saczatkom powszechnie z uniesieniem przyznana została. Göthe wspominał o nich z

zamiłowaniem. U nas różni przekładali częściami, jako to: Brodziński, Kucharski, Bogdan Zaleski, Witwicki, Rakowiecki (*w Prawdzie Ruskiej*), i inni w pismach czasowych. Nabelaka przekład w miarach oryginału, umieszczony był w I. i II. tomie Haliczanina. A. Bielowski przełożył wybornie Sąd Libuszy. Rosyjanom dał je poznać znany z prac swoich admirał Szyszków,*⁾ a w nierzeczy ruskiem przekłada Szaszkiewicz. — John Bowring wydawca antologii polskiej, rosyjskiej i. t. p.**⁾ zbiór królodworski i dla Anglików prze-

*⁾ Nowy prześliczny przekład rosyjski jest w naszej Polyglocie Mikołaja Berga.

**⁾ I kambridzki A. H. Wratisław przełożył bardzo wiernie i płynnie »Benesza«, »Jarosława« i »Zaboja«. Obacz »Lyra czechosłowanska. Bohemian Poems. London 1849. Patriotism.: un ancient lyrico-epic poem. London 1851.

łożył. Wyborny czeski Tomaszek, który pieśni Szyllera, Göthego i innych z taką wiernością i pięknnością pod muzykę podłożył, śpiewał także sześć ostatnich pieśni tego zbioru, w duchu ludu i dawnego czasu. Ta kompozycja należy do najwyborniejszych i najoryginalniejszych płodów tego mistrza. —

Wszystko to jest rękopisem wartości Rękopisu Królewskiego, którego ja przekład, w języku ojczystym, przyjacielom sławiańszczyzny i prawdziwej poezji poświęcam.

Pisałem w roku 1832.

TŁUMACZ.

OLDRZICH I BOLESŁAW.

— — — — szedł w czarny las
 kędy się wszyscy zebrali władcy
 siedmiu ich każdy szedł zbozem na czele.
 Z nim idzie Wyhoń Dąb w nocnej ciemnicy,
 gorliwy mężów prowadził coś wiele.
 Hufiec ten liczył sto chłopców dobranych,
 sto mieczów w pochwach chowali skórzanych,
 sto rąk do mieczów, a ręce ich silne,
 sto serc, a wszystkie ku wodzu przychylnie.
 Pośrodku lasu zebrały się zbory,
 podadzą ręce i splecą się wiankiem,
 i rozpoczęli ciche rozmowy.

Już noc z północnej chyliła się pory,
 rzedniały cienie nad szarawym rankiem;
 Cyt — mówił Wyhoń do księcia Oldrzyka:
 »O sławy książę, posłuchaj coé powiem!
 bóg cię obdarzył jarotą i zdrowiem,
 bóg ci mądrości skarbnicę odmyka;
 wiedz nas, wiedz książę na Polan niedobrych,
 słowem twym pójdziem i wlewo i wprawo,

bądź wprzód, bądź nazad, w bojkę choć jak
krwawą,
 nuże tchnij książę zapał w serca chrobrych.«
 I kniaź z praporcem prawicę wyteęza;
 »Za mną kto chrobry, za mną do oręża,
 na wragów Polan kraju najezdników!«

Wnet za nim osim wyskoczy władyków,
 poś sta i trzy sta za nimi wyskoczy
 zuchów, co lecą tam, kędy sen mróczy
 półki Polanów kosztujące w czasie.

Wyszli na górę — stanęli kraj lasu;
 tam — milczy Praga w zaranném marzeniu,
 Wełtawa mglistą kurzyła się parą;
 za Pragą góry w błękitnawém cieniu
 świt za górami wdziéwał barwą szarą.

Z góry wdól! cicho zbiegli — taką ciszę!
 skryją się w Pradze chytry towarzysze —
 i pod płaszczami broń śmierci pokryta.

Szedł pastuch — ranek na niebiosach świta,
 zawołał: bramę otworzcie u wieży;
 na głos pastucha pospieszyła warta,
 i przez Wełtawę brama już otwarta.
 Na most wyskoczył pastuch, w róg uderzy —
 na most kniaź skoczył i siedmiu władyków,
 za każdym skacze poczet wojowników.

Huknęli bębny pod grzmotnymi ciosy,

trąby zadzwonią wojenne odgłosy,
Wiater na moście powiewa sztandarem,
a most się trzęsie pod zbrojnych ciężarem.

Strach padł okropny na polską załogę,
wszystko orężę chwyciło na trwożę,
a władcywie siekli, strasznie siekli!
Polanie skaczą, pierzchają na strony,
tłumem się cisną przez okop do brony,
od rzezi głowę unoszą, — uciekli.

Zwycięstwo sprawił bóg wielki obrońca;
na całe niebo jedna gwiazda słońca,
i powstał Jarmir jeden pan na czele,
po całej Pradze zabrzmiało wesele,
weselem brzmiały Pragi okolice,
poszło wesele po świata granice,
po całej ziemi od Pragi wesele.

BENESZ HERMANÓW.

O słońko! czemu ty świecisz
żałośnie, słońko powszedne!
czemu ty czemu, tak świecisz
na ludzi biędne?

Gdzie książę? lud brońca kędy?
daleko zabrał go Oto!
któż wstrzyma wrogów zapędy,
kraju sieroto!

Już wojska niemieckich Sasów
ciągami ciągną długiemi,
z zgorzelskich górzystych lasów
ku naszej ziemi.

Dawaj, kładź ludu nieboże
twe złoto, twój sprzęt bogaty;
nim wróg wypali, rozorze,
dwory i chaty.

Złota i srebra nieszczędzą,
palą zagrody i wioski,
i trzody ze sobą pędzą,
ciągną na Troski.

Nieżal się, nieżal już kmieciu!
koniem najezdcy czas długi
deptana trawka, w przedleciu
zieleni smugi.

Wybawcy waszego kraju
wij wieniec z polnego kwiatu;
weselsze zasiewy w maju
weselój światu,

Weselsza nadeszła zmiana;
oto lud zbiera w gromady

dzielny Benesz syn Hermana,
na Sasy sąsiady.

Garną się wiesniacze męże
pod Grubą-Skałą, wśród lasów;
w cepy zbrojni jak w orężu,
na wrogów Sasów.

Benesz im, Benesz na przodzie,
za nim lud walił się cały;
»mścij się, mścij! woła narodie
oto Sas zuchwały!

Owóż szaf gniewu opęta
obie strony, rzuca na się;
ogniem pierś dyszała wzdęta
w wściekłym zapasie.

Iskry z ocz pryskają w oczy,
wspólna zajadłość ich droczy,
wstaje cep w górę nad cepem,
oszczep nad oszczepem.

Dwa wojska w krwawej potrzebie
jak lasy razem się zwałą,
jak blask piorunów po niebie,
miecze się palą.

Wrzask grozy zatrzęsł krainą,
zwierz leśny wyskoczy z nóry,
latawce swe skrzydła zwiną.
wrzask po trzy góry;

I długi łoskot wśród jarów,
tak miecze, tak włócznie grzmiały:
jak łom zbutwiałych konarów
z skały na skały.

W bój stanęli nieprzejęty,
ci tych, ci tych zmóc niemogą;
zasadzili się na pięty,
zaparli się nogą.

Benezs ku górze się puszcza,
i skinął mieczem naprawo;
tam zbrojna garnie się tłuszczą; —
skinął nalewo;

I wlewo uderzą siły
wystąpią na skał urwiska,
lud z łomu kamienne bryły
na Niemce ciska.

Z gór męże na pola zbiegli;
ach jak Niemcowie jęczeli,
ach jak Niemcowie piérzchnęli —
aż wszyscy legli!

J A R O S Ł A W.

Zwiastuję powieść z przesławnych czasow,
 pełną bitw wielkich, krwawych zapasów;
 zważcie i um wasz zestrzelcie cały,
 i słuchy skłóńcie na dziw niemały!

Gdzie Ołomuniec rej wodzi grodóm,
 jest mały wzgórek w owój ziemicy,
 Hostajnow zwany; szerako słynie
 cudotworami boga-rodzicy.

Długo mir gościł w naszej dziedzinie,
 długo dobytek kwitnął narodom;
 aż od ziem wschodnich wzbiły sie burze
 w zemście, za córę Tatarów chana,
 którą gdzieś zabił miecz chrześciana,
 za klejnot, złoto, za perły duże.

Córka Kublaja z lony urokiem,
 słyszy, że dziwne zachodnie kraje,
 i że w tych krajach luda natłokiem;
 ona chce poznać cudze zwyczaje.
 Dziesiątek juńców skoczy na nogi,
 i dwie dziewice orszak do drogi.
 Czego potrzeba siła nabiorą
 i wszysey na koń dosiędą skoro,
 i wszyscy lecą, gdzie słońce leci.

A jako zorza w pojutrze świeci,
gdy nad szum mrocznych wynidzie borów,
tak Kublajewna pełnią kolorów,
urodą świeci i wdziękiem stroju.

W złotogłów postać do stop obwija,
odkryte tylko piersi i szyja,
w klejnotów, pereł, drogiem zawoju.

Dziwią się Niemce jój licom cudnym,
zajrzą jój skarbu, a skarb bogaty;
obsiedą puty, obstawią czaty,
aż ją oskoczą w lesie bezludnym,
zabiją, złupią skarby i szaty,

Słyszy to Kublaj chan nad Tatary,
słyszy o córce i ledwo wierzy;
z państw swoich zbiera wojsko bez miary,
i z wojskiem biegnie, gdzie słońce bieży.

Słyszą to króle, pany zachodnie,
że chan ich ziemie najdzie dziedziczne;
wnet jeden z drugim łączy się zgodnie,
i zbiorą wojsko wielkie, przesłiczne;
w pole wywiodą, staną równiną,
czekają chana z jego drużyną.

Kublaj przywołał swoich guślarzy,
czarnoksiężników, wrózków, gwiazdarzy;
każe im wróżyć, niechaj odgadną,
jakie z téj wojny skutki wypadną.

Zewsząd się zbiegną owi guślarze,
czarnoksiężnicy, wróżki, gwiazdarze,
na dwie się stronie z koła rozgarną,
i podłuż laskę położą czarną,
i laskę kłują na dwie połowy;
jedna się poła Kublajem zowie,
druga połowa znaczy: królowie;
i zaśpiewali starémi słowy . . .

Wstaje do bójki każda połowa,
i zwyciężyła część Kublajowa.

Cieszy się naród w mnóstwie ochoczy,
ku swoim rączym koniom poskoczy,
i wojsko w długich szeregach stanie.

Nie poszli nawet w radę chrześcianie,
bez umu wpadli na pogan tłumy;
jak ufni w siłę, tak pełni dumy.

Stłoczą się piérwszym bojem gromady;
jak z chmur uléwa biją strzał grady,
jak gruchot gromu włócznie gruchocą,
jak ogień burzy szable migocą.

Z obu-stron jara i bujna siła,
i tym i tamtym przodku bronia.

Chrześcian przewagą Tatar ścigany;
już nad nim górę brały chrześciany; —
lecz przyszli znowu czarnoksiężniki,
przynieśli w rękach roskłute tyki.

Tatarzyn wielce ogniem rozpłonał,
i na chrześciany luto wyzionął:
pędzi przed sobą — gnębi, uderza,
aż się rospiérzchły jak dzikie zwierza.
Tutaj szczyt leży, hełm ugrzązł w ziemię,
koń wojewodę wlecze za strzemię,
tu ów samopas rwie się na wroga,
ów miłosierdzia woła przez boga.

Tak się w potęgę wzmogły Tatarzy,
na chrześcian ciężkie haracze kładną,
dwa wielkie chrześcian państwa owładną:
wielki Nowogród i Kijów stary.

Wnet się po ziemiach trwoga rozniosła,
w włościach się zbiera lud do wyprawy,
siła ich w cztery wojska urosła,
pójdą z Tatarzy na taniec krwawy.

Tatarzyn wprawo zwrócił zagony;
jak gradem grozi chmura śród tuczy,
sunąc na pola, na bujne plony,
tak rój Tatarów w oddali huczy.

W mgnieniu Węgrowie huczają się w sotnie,
w mgnieniu na miecze wre bój wzajemny.
Daremnie chobrzy idą ochotnie,
chobrość daremna, opór daremny,
Tatarzy w środek hufców uderzą,
i rozproszona Węgrów gromada: —

ziemię na okół zniszczą, złupieżą.

Chrześcianin nie ma nadziei cienia;

biadaż po kraju, najcięższa biada.

Modli się bogu, przed bogiem pada,

od rąk tatarskich żebrze zbawienia:

»Wstań gospodynie, wstań gniewem zbrojny,
zbaw nas od wrogów, zbaw nas od wojny,
oni nam duszę na zgubę wiodą,
gonią jak wilcy za owiec trzodą.«

Stracona jedna, i drugie bitwy;

Tatarzyn w Polsce pan, gospodarzy,

bliżej i bliżej puszcza gonitwy,

pod Ołomuńcem już są Tatarzy.

Nędzą porosła cała kraina.

Walczą dzień jeden i w drugiej dobie,

zwycięstwo w równi na strony obie,

patrz, rój hordynców rośnie w przestrzeni,

tak éma wieczorna rośnie w jesieni.

Tam, śród rozjadłej rzezią nawały,

hyba się na wskrós huf naszych mały;

czyż im ku chełmku przedrzeć się uda,

gdzie matka boża słyńnie przez cuda? —

Grzmi Wniesław: »w górę, nuż w górę,

wiara!«

o szczyt srebrzysty mieczem zaszczęka,

w górę z chorągwią wybiegła ręka.

Pałą się meże; gdzie wrogów chmara,
wpadą w szyk jeden gęsty ściśnieni,
buchną, jak z ziemi łuna płomieni,
ku chełmku, tną się wciąż od Tatara.
Na wierzch wstecznymi kroki podnidą,
szereg rozwiną w dół od wierzchołu,
w klin ostrogranny staną od dołu,
szczyt się ze szczytem jak murem sklęci,
przez ramie bystrą zastawiał dzidą
pierwszego drugi, drugiego trzeci. —
Z góry strzał mraka na pogan leci. —
W tém, dzień zagasnął, a potop mroku
poszedł po ziemi i po obłoku,
i żądzą mordu wzrok rozogniony
zgasił i dla téj i dla téj strony.
W gęstej ciemnicy kopią chrześciance,
aż wał i okop w krąg góry stanie.

Świta na wschodzie jutrzeńne zorze.
dźwigną się wrogi w całym taborze,
tabor był straszny, kołem zawinał,
i w niedojrzanéj przesztrzeni ginał. —

Na rącznych koniach jeźdce w okrzykach
głowy chrześcianskie wiozą na pikach,
wiozą wysoko, gdzie chan w namiocie.

Tam w jedną siłę zhufczą się krocie;
ku stronie jednéj zmierzyła tłuszcza,

aż pod sam chełmek napaści puszcza,
przestrasznie wyją, a rykiem grozy
rozlegały się góry, wąwozy.

Chrześcianie zewsząd naspy obsiedli,
chrobrzy pod matki bożej opieką.

Obłężne łuki rąco nawiedli,
gęsto mieczami raz po raz sieką;
i rój Tatarów został odparty.

W on-czas się hordy gniewem rozjuszą,
miota przeklony ich chan rozżarty.

Trzema prądami tabor się dzieli,
trzema prądami ku chełmu ruszą.

W tém, drzew dwadzieścia chrześcianie ścięli,
wszystkie dwadzieścia które tam stały,
i wielkie kłody wtoczą na wały.

Znowu na okop leciał poganiec,
wrzask bił w obłoki, leciał w zawody,
i już się imał rozrywać szaniec.

Z wałów ogromne zepchnięto kłody:
gniotą Tatarów, niby padalce,
jeszcze daleko na równi gniotą.

Długo się w krutój łamali walce,
pokąd nie zeszli z nocną ciemnotą.

Prze-bog! on Wniesław, sławny jak mało,
upał z okopu zabity strzałą.

Tęskna żałoba za serce chwyta,

skwierne pragnienie suszy jęłita,
i rosę z trawy pił język suchy.
Ciszę wieczoru wiatr nocny chłodzi,
po nocy szara jutrznia nadchodzi:
tatarski tabor spoczywał głuchy.

Dzień, w południowe rozplonął skwary,
nasi bez wody lecą na mary,
sprężone usta resztę tchu zieją;
ku matce bożej chrapliwie pieją,
k-niej podnosili omdlałe wzroki.
żałobne z jękiem łamali ręce,
od ziemi teskno patrząc w obłoki.

»Niemożem wytrwać w pragnienia męce,
niemożem walczyć, pragnienie pali;
kto chce żywota, kto zdrowie waży,
zdrowie mu, żywot wróćą Tatarzy.« —
I ci, i owi tak rosprawiali:

»Wolę śmierć z miecza niż śmierć nikczemną.«
Westoń zawołał: — »choć bez swobody
wodę mieć będziem, — kto myśli ze mną,
za-mną hej za-mną, kto pragnie wody!«

Wratysław skoczył jako tur jary,
Westonia chwycił w przesilne bary:
»Zdrajco! ty wieczna chrześcian ohydo,
zwiódłeś, a mężę na zgubę idą.

Od boga litość idzie w złej doli,
a nie w tatarskiej litość niewoli.
Stójcie! o bracia, do zguby skorzy;
przeszła najlutsza upalów chwila;
ogniem południa bóg nas posila,
bóg ufajacym pomoc otworzy.

Wstyd, męże, rzeczy bezczesne prawić,
zbohatyrami wamże się stawić?

Jeśli spragnieni zbędziem żywoty,
śmierć z woli boga będzie śmierć cnoty,
a jeśli wrogom poddamy szyje,
śmierć samobójcza wszystkich wybije.

Jarzmo niewoli bogu w ohydzie,
grzeszy, kto w jarzmo niewoli idzie.

Za-mną mężowie, kto ze-mną wierzy,
przed matką bożą czołem uderzy!« —

Lud mnóstwem idzie w kaplicy progi:

»Wstań w gniewie twojem, wstań mocny panie!
podwysz nas w kraju, podwysz nad wrogi,
i usłysz nasze ku tobie wołanie.

Kołem nas zamknął Tatarzyn dziki,
wyrwij nas z łańcuchów co wróg obstawił,
i odwilż uschłe nasze języki,
a lud głosami będzie cię sławił!

Z ziem naszych wypędź gdzieś w świat daleki,
zetrzyj go panie na wieków wieki!«

Spójrz! tam obłoczek płynie w lazurze!
zadęły wichry i ryczą grzmoty,
i całe niebo jak w jednej chmurze,
błyski raz po raz w pogan namioty,
i złów podsycił źródło studnicy.

Minęła burza. — Już wojownicy
z wszystkich ziem, włości, ciągną bez miary,
pod Ołomuńcem wieją sztandary.
Ciężkie im miecze u bioder wiszą,
chrzęszczą na grzbietach pełne sajdaki,
jasne się hełmy na łbach kołyszą,
pod nimi bystre toczą rumaki.

Do bitwy w leśne rogi zadzwonią,
zagrzmiały bębny w huczne odgłosy.
Dwa wojska straszną zetrą się bronią.
Tuman kurzawy idzie w niebiosy,
bójto ostatni, ale bój kruty.
Nuż, jak się łoskot od szabel pocznie,
jak gwizdną strzały w swój grot zatruty,
z łomem oszczepów, z gruchotem włócznie;
byłóż tam kłócia i rzezi było,
tutaj jęczało, tam się cieszyło.
Krew się waliła jak dęszczu strugi,
trupy drzewami leżą w most długi.
Tu rozplątane na dwoje głowy,
tu bez rąk obu samé tułowy,

ten spadł z rumaka sadząc przez trupy,
ten wściekły młóci we wrogów kupy;
tak drzewa, skrzydłem wymłaca burza,
temu po jelce miecz w pierś zanurza,
temu Tatarzyn ucho obrzyna.

Oh, biada, wielki ryk, któż obroni!
chrześcijaństwo z pola zbiegać zaczyna,
Tatarzyn z wrzaskiem goni a goni.

Ha! tam Jarosław spadł orła lotem,
stał piersi męża kryje przed grotem,
chrobrść, udałość bije pod stałą,
jarym się ogniem dwie oczy palą,
i bystrość wodza z pod hełma błyska.
Jak lew rozżarty leciał na mordy,
kiedy krew ciepłą poczuje z bliska,
gdy ściga strzelca co go postrzeli;
tak on bił wściekły w tatarskie hordy,

Czechowie za nim gradem zlecieli.

Patrz jak na syna Kublaja bije,
oba przelute zapasy zwodzą;
oba kopjami na siebie godzą,
i obie w trzaski poszły kopije.
Jarosław we krwi i rumak broczy,
mieczem on zaciął Kublaja syna,
od ramion skrós go do bioder ścina,

aż się on bezdych do trupów stoczy;
a nad nim tulec i łuk zabrzękły.

Lute Tatary strasznie się zlekły,
precz odmiotały sążniste piki,
zmyka kto może, zmyka tłum dziki,
tam, dokąd słońce powstaje z rana.
I od najeźdzców swobodna Hana.

CZESTMIR I WŁASŁAW.

Neklan dał do wojny rozkazy,
dał księżęcymi wyrazy
do wojny z Własławem.
Powstał do wojny huf gotowy,
powstał księżęciami słowy
do wojny z Własławem.
Chełpił się książę Własław bez wiary,
że wygrał bitwę z Neklanem
s przesławnym panem;
że puszczał miecz, pożary,
w kraj Neklanowi hołdowny.

Tak Własław prawił,
i tak Neklana niesławił,
mieczami mężów swoich warowny.

»Czestmirze, prowadź zbory do boju!
nadęty Własław nieda spokoju,
jak nam urąga i łaje.« —

Cieszy się Czestmir, cieszy się, wstaje
i bierze tarczę ogromną, czarną,
z dwoma zębami; młot wziął do tarczy
i hełm co wszystkim ciosom wystarczy;
i dań ofiarną
bogom pod drzewa podłoży.

Czestmir na mężow krzyknął hasło,
leca do szyku mężowie skorzy;
ciągną przed słońcem w poranném roku,
ciągną dzień cały, — choć słońce zgasło,
ciągną — gdzie garbek mieli na oku.

Jak walą dymy
kłębem od włości!
w włościach słyszemy
jeki żałości.

»Kto wasze spalił siedliska?
kto wam płacze wyciska?
kto? Własław? — ostatni to raz
napada i pali was.

Oto z zemstą i zagładą
wojownicy moi jadą.« —

I do Czestmira do wojewody
lud wołał: »Kruwoj' Kruwoj, szkarada

rozpędził nam stada,
 w dziedziny zaniósł pożar i szkody,
 wszystką, co życiu służy, chudobę
 potarł przez swoją krutość i złość,
 i wojewodę wziął nam w niewolę.« —

I na Kruwoja Czmir się zżyma,
 aż ogień złości pierś rozdyma,
 przez wszystkie członki złoba przekole.

»Woje« rzekł »jutro w porannej dobie
 wybuchniem grozą, nic nas niewstrzyma;
 teraz członki niech spoczną sobie.«

Stoją góry z prawicy,
 stoją góry z lewicy,
 na ich wierzchy kończate
 zsyła słońce oświatę.

Górami tamtędy,
 górami owędy,
 z zarzewiem wojny szli wojownicy. —

»Dalejże w przód, gdzie skalny gród,
 na grodzie Kruwoj w okowy
 zamknął Wojmira z córą ładą;
 w gęstym on lesie złowił ich zdradą,
 tam pod ową skałą śniadą,
 kędy Neklana bezcześcił słowy.
 Kruwoj przysięgę dał przeciw zdradzie,
 i Neklanowi dłoń wierną kładzie;

czemuż te usta, te same ręce
poniosły biędę w kraje książęce?
Dalej na górę w przód,
uderzcie wojnowie w gród.«

I wszystkich wojnow chrabrość pożera,
pod mury garną się grodu,
na jedno słowo Czestmira
jak mraki lodu.

Hufce szczyt na szczyt zbiją się z przodu,
wspną się na kopijach owi co w tyle,
i nawprzek z sobą składane dyle;
i wyżej jeszcze niżeli drzew końce,
wałą mieczami o pierś warowni;
bięsi się głownia przeciwko głowni,
bo równie sieką zamku obrońce.

Zagrzmiał na zamku Kruwoja ryk;
Kruwoj zaryczał jak byk;
rykiem dodawa swoim odwagi,
miecz jego pada na męże z Pragi.
Podobnie drzewo, gdy runie z góry,
mnóstwo ogromnych dębów położy.
Ależ się wojsko Neklana mnoży,
i tłumem biją o zamku mury.

Czmir każe z tyłu dobywać grodu,
Czmir każe wały przeskoczyć z przodu,
Owóż gdzie drzewa rosną pod skałą,

z tych drzew potężny grodziec ugrodzą;
teraz niech kłody wałą się śmiało,
gdy wojowników głowom nieszkodzą.
Tam przedni szereg krzepko się trzyma,
chłop z chłopem zrósł się, plecy z plecyma.
Na barki poprzek dyle pokładną,
podłuż silnymi stwierdzą węzłami,
podstawią włocznie, podeprą sami.
Mężę na drzewa wyskoczą snadno,
każdy na ramie brał oszczep długi,
a każdy oszczep węzłami zwarty,
i szereg trzeci wskoczy na drugi,
znowu na trzeci wyskoczył czwarty,
a piąty szczytów zamku dosięże;
z kąd miecz ognisty,
skąd strzał świsty,
z kąd kłody lecą na mężę.

Wpadli Prażanie potoku siłą,
schłonęli wszystko co w grodzie było.

Wyjdz, wydź Wojmirze z prześliczną córą,
rzuć w błogiem ranku wieżę ponurą,
na tamtej skale ujrzysz na oczy,
jak krwią Kruwoja topór się zboczy.

I wyszedł Wojmir w prześliczne rano,
z smukło-kibitną córą kochaną,
i krew Kruwoja widzi rozlaną.

Czestmir ludowi łupy odsyła,
z łupami wraca dziewica miła.

Wojmir chce bogóm nieść dań w pokorze
w tém samym miejscu, w téj słońca porze.

»W górę!« rzekł Czestmir — »w górę Woj-
mirze!

zwycięstwo kroki niech schwyca chyże;
nuż za Własławem! — Później dusz modły,
od bogów padnie ten Własław podły.
Bo kiedy słońce na półdzień wbiegnie,
na owém miejscu z wojskiem my staniem,
gdzie się zwycięski okrzyk rozlegnie.
Bierz miecz po wrogu i dalej za nim!

Cieszy się Wojmir duszą radośną,
huknął po lesie z wierzchołka skały,
ku bogóm huknął piersią donośną,
w szerokiem lesie drzewa zadrzały:
»Bogi! przebaczcie, że dziś niepalę
obietnej dani ku waszej chwale.« —

A Czestmir: »Bogom dań się należy,
nam do pogoni, nam śpisać na wrogi.«
Dosiądź rumaka, niech wiatronogi
skokiem jelenia knieje przebieży.
Jest tam w dąbrowie skała u drogi,
bogów siedziba; ty na jej szczycie
hojnym obietem uraczysz bogi.

za wybawienie, za życie,
za zwycięstwo co za nami,
za zwycięstwo co przed nami.

Niż kto postrzegniesz,
że słońce wbiegniesz
na gród niebieski wysoki,
staniesz w podróży kresie.

A nim dwa kroki
słońce podniesiesz,
a nim krok trzeci zrobi na bory, —
już tam doleci
mój hufiec skory,
kiedy w ofierze
rozniecisz do nieba dymy;
tam ciągnąc czoła schylęmy
i ja, i moi żołnierze. —

Wojmir na rączem siedzi rumaku,
po lasach sunie skokiem jelenia,
aż gdzie w dąbrowie skała przy szlaku;
na wszystkich skałach bogom zbawienia
za zwycięstwo co przed sobą,
za zwycięstwo co za sobą,
wzniesił obietu ogniska.

Hożą jałowkę palił w ofierze,
szerścią czerwoną cała połyska;
jałowkę kupnem dali pastérze

z doliny, bujnym gdzie pasą bioniem;
on dodał konia i uzdę s koniem.

Stósy się palą,
wojnowie walą,
wałą padołem i w górę potém
szli ku dąbrowie z brzękiem, łoskotem;
szli mąż za mężem
w ręku z orężem.

Mąż w męża, każdy, co tam przechodził,
bogom pochwały głośne rozwodził,
i chociaż mijał obietu stosy,
grzmiał w niebo głosy.

Kiedy już tulne nadbiegły straże,
Wojmir rączego konia dopada,
najłystsze udźce i połcie wkłada
na sześciu jeźdźców, i wieść im każe.

Ze słońca chodem idą Prażanie,
idą aż słońce pod półdzień stanie;
tam, gdzie równina leży daleka,
już na niej Własław z mężami czeka.

Od lasu po las
wojsko jego sięga;
większe pięćkroć raz
niż Prażan potęga.

Jak z chmury jęk z nich wypada,
i psów tam szczeka gromada,

»Trudno podołać wrogom w tój sprawie;
kij niepodoła ciężkiej buławie,«

Tak Wojmir mówił; a Czmir powiada:

»Mądrze tak mowę czynić w skrytości,
mądrzej na wszystko być w gotowości.

Czemuż na skale łbem nikt niewskóra?
a lis oszuka jarego tura.

Nas tu na górze wnet Własław zoczy,
rączo w dół, szereg górę obtoczy,
niech będzie z tyłu kto był na przodzie,
obłożym górę w steczném pochodzie.»

Tak zrobił Wojmir, tak się Czmir bierze,
Przeciąga wojsko u góry dołem,
dziewięćkroć razy obeszli kołem.

Tak się rozmnoża na oczy wroga,
tak się rozmnoży u wrogów trwoga;
i potem zaszli w krzaki i laski,
a wrogom lśniły ich broni blaski.

Już góra cała
w blasku powstała.

Nagle swój hufiec Czestmir wyruszy,
hufiec na cztery dzielił się rzędy;
z nimi Trzas leci z borowej głuszy,
i Trzas po wrogach rozszedł się wszędy,
w tył skrós od lasu strach bił do duszy,
i wrogi pierzchły tędy, owędy.

Wojmir ich chrobrą gromi prawicą,
wyjście z doliny zaskoczył w tyle,
i z boku stanął Własława sile.

Ryk poszedł lasem i okolicą,
jakby z górami starły się góry;
i wszystkie drzewa poszły na wióry.
Wyskoczył Własław przeciw Czestmira,
i na Własława Czestmir nacięra,
sieką a sieką, wre bójka krwawa, —
Czestmir na ziemię zwałił Własława.

Strasznie się Własław po ziemi tarza,
powstać nie może tyłem ni bokiem;
Morena w czarną noc go umarza,
i krew z Własława ciekła potokiem;
trawą zieloną do ziemi ciekła.

Dusza się z jękiem gęby wywlekła,
z drzewa na drzewo w lot się przemyka,
pokąd niespłonie trup nieboszczyka.

I strach Własława mężów ozionie,
uchodzą w górę ku wstecznej stronie,
przed wzrokiem Czestmira uchodzą skrycie;
on ich wodzowi odebrał życie.

Słyszą zwycięstwo głośnie
Nekłana uszy radośnie;
i stós bogatej zdobyczy
Nekłanowe oko liczy.

LUDIŠA I LUBOR.

Posłuchajcie młodź i starce!
turniejowe sławne harce.

Żył za Łabą kniaź przed laty,
dobry, sławny i bogaty,
jedną córkę doma chował,
świat ją wielbił, on miłował.
Dziw urody w ślicznój córce:
kibić gładka w niej zachwyca,
białe, przez-się białe lica,
a na licach kwitną róże;
oczy jasné, jak niebiosy;
na dziewicy śnieżną szyję
spływa kosa złoto-włosa,
w pierścienie się złote wije.

Kniaź rozesał posły wszędzie:
co pan tylko, niech przybędzie
na zamkowe wielkie gody!

Gdy godowy dzień zaświeci,
z stron dalekich, na-wyprzody,
z ziem dalekich wszystko leci,
na zamkowe wielkie gody!

Huczają kotły, trąby dzwonią,
idą pany ku książęciu,

księciu, księżnie się pokłonią,
i księżniczce ich dziecięciu.

Za przedługie stoły siedli,
każdy usiadł podług rodu,
tam zwierzynę dziką jedli,
zapijali napój z miodu.

Bo-to były gody huczne,
bo-to suté gody były;
członki nową siłą tuczne,
duchy męstwem się paliły.

W on czas rzekł do panow książę:
»Wnet zagadkę wam rozwiążę,
o przyczynie tej besiadu:
chcę doświadczyć, który z was
najdzielniejszym się pokaże;
jest w pokoju marzyć czas,
ja w pokoju wojnę marzę,
bo Niemcowie nam sąsiady!«

Skonczył książę, z poza-stoła,
pamy ruszą się do koła,
pokłonią się księżnie, księciu,
i księżniczce ich dziecięciu.

Zagrzmia kotły i puzany,
na turnieje ciągną pamy.
W obec zamku, kędy bfonie,
na wysokim tam balkonie

siedzi ksiązę z starostami,
siedzi księżna z ziemiankami,
i Ludysza w dziewic gronie.

Książę mówił: »teraz pora —
ten na ostre gonić pocznie,
kogo wskażę moim prawem.«
I kniaź wskazał na Strzebora,
Strzebor stanął z Ludysławem.
Skoczą na koń, biorą włocznie,
dwie ogromne z ostrym grotem,
i na ostrze razem godzą,
i w zapasy długo chodzą,
aż złamali broń z łoskotem,
i zjajani w krwawém znoju,
opuścili szranki boju.

Huczą kotły i puzany,
kniaź zawołał na ziemiany:
»Niech kto drugi w szrankach toczy,
księżna uczci go wyborem.«
Księżnie Serposz wpadł na oczy,
Serposz stanął z Spiciborem,
Skoczą oba na rumaki,
biorą drzewa z ostrym grotem.
Wyciął w niego Serposz lotem,
precz wysadził go z kulbaki,
i sam Serposz stanął pieszo.

I dobędą oba miecze
i ten siecze, i ten siecze,
z czarnej tarczy iskry krzeszą.
Ciął Spicibor; Serposz cięty,
padł na ziemię rozciągnięty.
I ziajani, pełni znoju
opuścili szranki boju.

Huczają kotły i puzany,
kniaź zawołał na ziemiany:
»Kto chce trzeci na popisy,
niech księżniczka go wybięra.«
Lubor w oczy wpadł Ludysy;
Lubor wyzwał Bolemira.
Na rumaki oba skoczą,
biorą ostre dwie kopije,
bystro oba w szrankach toczą
ten na, tego leci, bije,
ten oszczepem, ten uderzy,
i Bolemir z konia leży;
tarcz upadła mu daleko,
ciury z placu go odwleką.

Huczają kotły, trąba dzwoni,
na Rubosza Lubor skinał,
Rubosz na koń się wywinał,
na Lubora pędem goni.
Lubor mieczem kopię zmiata,

silnym ciosem hełm rozpląta,
Rubosz z konia padł na ziemię;
ciury z placu niosą brzemię.

Huczają kotły i puzany,
Lubor wołał na ziemiany :
»Nuże! kto się ze mną zmierzy?
na plac boju niech wybieży.«
Między sobą pany radzą,
Luborowi stać nie dadzą.
Zdzisław długą kopią wstrząsa,
a na kopji turza głowa;
pod nim jary rumak płąsa,
on zawołał w harde słowa:
»Dziad mój tura zgniótł pod nogi,
ojciec wygnał Niemce wrogi;
dzisiaj poznasz mnie Luborze!«
Wnet ku sobie wyskoczyli,
łbami w siebie uderzyli,
i ten, i ten ziemię orze.
Błysły miecze w ich prawicy,
rozpoczęli bój ten pieszo;
oba tego w miecze krzeszą,
szczęk się rozległ w okolicy.
Lubor przypadł mu w uboczy,
w szyszak mieczem ciał okrutnie,
w dwa się kęsy hełm rozskoczy.

Jeszcze mieczem o miecz utnie,
miecz za szranki padł w oddali.
Mężny Zdzisław z nóg się wali.

Huczą kotły i puzany,
do Lubora idą pany,
i przed księstwo go powiodą,
przed księżniczkę stawią młodą.
Z rąk Ludysy, wziął młodzieniec
z dębowego liścia wieniec.
Huczą kotły i puzany.

ZABÓJ, SŁAWÓJ, LUDIEK.

Z czarnego lasu wygląda skała;
Zabój na skały wystąpił czoło,
po wszech krainach pojrzał w około;
cała kraina smutkiem powiała,
i on gołębin zawodzi płaczem.
Siedzi tak długo, w długiej tęsknicy;
aż się jak jeleni chwyci na nogi,
na dół, przez bory, przez puste drogi,
pędzi po mężach; był u każdego,
z włości do włości w całej ziemicy;
każdemu w ucho rzekł coś skrytego,

bogom się skłonił,

dalej pogonił.

I minął dzień,

i minął wtóry dzień;

gdy w trzecim księżyc spędził nocny cień,

w las czarny wszyscy przyszli mężowie.

Z nimi Zabój współ;

poszli w dół

w najgłębszy parów,

śród leśnych czaborów;

i Zabój jeszcze

w głębszém stanie parowie,

i bierze w ręce waryto wieszczę.

»Mężę bratnich serc,

mężę ognistych wzroków!

wam pieję pieśń

z podółu najgłębszych mroków.

Od serca płynie pieśń,

od serca głębi ku wam;

a w sercu smutek sam.

»Poszedł ojciec za ojcami;

zostawił dziedzice:

małe dziatki siérotami,

i swoje lubice.

Niezostawił żadnej głowy,

nierzekł komu: »»bracie przemow

ojcowskiemi do nich słowy.«

»I cudzy do naszej ziemi
na siłę wdarł się,
i słowami obcemi
szeroko rosparł się.

Jaki zwyczaj w obcej stronie
od mroku do świtu,
taki zwyczaj dziecku, żonie
narzucił i tu;
kazał jedną towarzyszkę
mieć na całą ścieżkę,
od Wiosny do Morany.

»Krogulce wszystkie wypłoszył z gajów,
przyniósł nam bogi gdzieś z cudzych krajów,
przed tymi bogi czołem bić każe,
obiaty znosić na ich ołtarze.

Któż starym bogom wyrządzi cześć,
kto im w przymroku poniesie jeść!«

Kędy chadzali z karmią ojczyce,
Kędy na modłach spędzali dzień,
tam w prochu leżą nasze bożnice
i święte drzewa wycięte w pień.«

»Aj ty Zaboju!

Serce ku sercu ześpiewałeś pieniem
z środka goryczy — ty jak Lumir ów,
co potęgą pień i słów

wstrząsał Wyszegrad i włości wzruszeniem.
Ty wstrząsasz braćmi, wstrząsasz moją duszą.
Dobrego piewcę bogi kochać muszą.
Śpiewaj, ty śpiewaj, ty masz dar od bogów
pieśnią zagrzewać serca przeciw wrogów.

Oko Sławoja ogniem się pali;
widzi to Zabój i śpiewa dalej;

»Dwa syny, których pierś
już mężom brzmiała w tór,
skrycie wychodzili w bór;
tam do kopii, miecza, młota,
przyuczali ręce młode; —
w oczach grała im ochota
gdy wracali w swą zagrodę. —
Lecz gdy w siłę wzrosły barki,
gdy na wrogów wzrosły duchy,
z mniejszój braci staną zuchy;
nuż na wroga, nuż na karki
wpadną wściekli,
jako burza gromem siekli;
i wrócili w swe zagrody;
wrócił błogi czas swobody!
I do Zaboja skoczą ku dołu,
cisną go w silne swoje ramiona,
dłoń jego kładą z łona do łona,
z słowa do słowa radzą pospołu. —

Noc już przechodzi, już zorze bliskie
każdy poróżnie wybiegł z doliny,
pomiędzy drzewa, między chróściny,
chyłkiem, ukradkiem na strony wszystkie.

Minał dzień jeden,
minął dzień wtóry,
po trzeciém wieczór nastał ponury.

Szedł Zabój w las,
za Zabojem zbory;
szedł Sławój w las,
za Sławojem zbory.

Idą w cichém pochodzie,
wierni swemu wojewodzie;
wszyscy gniewem wrą na króla,
wszystkich miecze przeciw króla.
»Dalej Sławoju! gdzie ten szczyt siny
wyżej nad wszystkie patrzy krainy —
tam się udamy z drużyną naszą!
Od góry na wschod rannego słońca,
gdzie się bór czarny ciągnie bez końca,
wzajem się bratnie ręce opaszą.

Dalejże bierz się lisimi kroki,
i mnie tam zamiar czeka wysoki.

»»Zaboju bracie! na coż od wzgórza
uderzać na nich orężem grozy?
Z tąd lepiej prosto runiem jak burza,

na te królewskie obozy.««

»Bracie Sławoju! złe rady
jeżeli zetrzćć chcesz gady
na łeb im nastap, i złam;
A ich łeb—tam!«

W las się rozskoczą w lewo i w prawo,
tym dzielny Zaboj stanął na przedzie,
tamtych Sławoja skinienie wiedzie,
przez gęszcz ku wiérzchu darli się żwawo.
Kiedy na niebie już pięć słońce lśniło,
podali sobie przesilne ręce;
Oko ich lisa wzrokiem patrzyło
na wojownicy książęce.

»Ludieku, padnie wojsko niewiary,
Od jednéj rany zalegnie pola,
Ej ty Ludieku, parobio stary
nad parobkami twojego krola!
Powiedz twojemu panu w brew twarzy,
że wola jego z dymem nieważy.«
Rozjé się Ludiek; — głosem pioruna
zgromadza wojsko. — Na niebie łuna
i słońce w pełném blasku odstrzela
od żbroi nieprzyjaciela.

Wszyscy gotowi nogą do kroku,
za broń chwycili ręką u boku —

»Śpiesz lisim tropem, śpiesz tu Sławoju!

a ja im czoło nastawię w boju.

Zabój na czoło
chłósnał jak grad;
a Sławój z boku
jak gradem spadł.

»Patrz, patrz bracie, za ich sprawą
padły bogi, drzewa ścięte,
i krogulce rozpiérzchnięte;
Bogi dają zemstę krwawą!«

Owóz Ludieka porwał gniewu szał
z wrogów poczetu k' Zabajowi gnał.
I Zabój miótl się, z ócz iskry kłębem
ział na Ludieka. — Dąb mierzy z dębem
przez puszcę drze się; tak Zabój przodem,
wydarł się jeden nad swym narodem.

Ludiek uderzył ostrym żelazem
w tarcz, trzy skóry przeciął razem.
Zabój z toporem ramie wytęża,
puścił — Ludiek sie ciosu uchował.
Topór ciął w drzewo, padło napowal;
ku ojcom poszło trzydzieści męża.

Rozjé się Ludiek: »ty zwierze!
gadów potworo — ty!
stań, mieczem z tobą się zmiérzę.«

Zabój ciął mieczem,
i kęs z Ludieka tarczy odkroi.

Ludiek ciął mieczem,
 miecz po skórzanej zwinął się zbroi. —
 Pałą się oba, cios mnie cios tobie;
 od stóp do głowy sieką po sobie,
 krwią zostawują szerokie ślady,
 krwią opłynęły mężów gromady,
 bo rzezią wrzały już strony obie.

Słońce z południa nu dół się chyli,
 ku wieczornój krawędzi;
 i ztąd i z owąd jeszcze walili,
 nikt nieustąpił ziemi i piędzi;
 tu walono od Zaboja,
 tam walono od Sławoja!
 „Ej ty wrogu, giń do bięsa!
 Giń kto naszą krew wysysa!
 Zabój się znowu toporu ima,
 Ludiek w bok zmyka.
 Zabój wywinął i w górze trzyma,
 i puszcza na przeciwnika.
 Wyciął topór — na połowę
 szczyt pod ciosem się rozskoczy,
 a pod szczytem Ludiekowe
 łono we krwi broczy.
 Złękła się dusza ciosu obucha,
 obuch ze sobą porwał i ducha;
 i na pięć sążni wojska powalił

Przestrachem wrogów gardziele ryczą;
wojsko Zaboja szumi zdobyczą,
iskrą radości ich wzrok się palił.

»Bracie patrz, za sprawą bogów
zwyciężamy naszych wrogów! —
W prawo huf jeden niech się poniesie,
a jeden hufiec na lewo w szlaki;
ze wszystkich dolin spędzić rumaki,
niech rzą rumaki po całym lesie.

»»Ty Zaboju, wdały lwie,
niepożażuj wrażeń krwi!««
Zabój tarczę rzucił precz,
w ręku obuch, w drugim miecz,
poprzek drogę sobie ściele,
poprzek przez nieprzyjaciele.
Byłóż wycie najeźdźnikom,
i ucieczka najeźdźnikom.
Trzas ich goni z bojuwiska,
strach z gradzieli krzyk wyciska.

Rzą rumaki lasu brzegiem:
dalej na koń, pędem, cwałem,
za najeźdźcą — zbiegiem,
polecimy krajem całym.
Nieście konie w trop na pięty,
wróg poczuje guńców zawzięty! —
I skoczą hufce na rączę konie,

trop w trop za wrogiem puszcza pogonie,
 Cios w cios, już zemstę wywarli krwawą.
 Znikają im równiny,
 i lasy i wyżyny,
 wszystko precz znika w lewo i prawo.

Huczy strumień wezbrany,
 sadzą w górę bałwany,
 huczą wojacy, i skok za skokiem,
 wałą najeźdcy wzdętym potokiem.
 dużo ich woda topi w swém łonie,
 a ziomków niesie ku drugiej stronie.

Długo, szeroko, jak starczy pole,
 drapieżny jastrząb rozwija
 w gorze szerokie skrzydeł półkole,
 ptaków gromady rozbija.
 Wojsko Zaboja puszcza zagony,
 długo, szeroko, na wszystkie strony,
 kupa najeźdeów spędzona, zbita,
 resztę zdeptały kopyta.

W pogoni nocą pod luny okiem,
 w pogoni we dnie, gdy jasne słońce,
 i znowu noca ścigają gońce,
 i znowu rannym ścigają mrokiem.

Huczy strumień wezbrany,
 sadzą w górę bałwany,
 huczą wojacy, i skok za skokiem,

walą najezdcy wzdętym potokiem,
dużo ich woda topi w swém łonie,
a ziomków niesie ku drugiej stronie.

»Tam po te śniade wzgórza,
niech pomsta nasza doburza!«

»»Zaboju bracie! już niedaleka
droga — ot góra przed nami,
a gartska mała wrogów ucieka,
i ta się kaje ze łzami.««

»Wracać nazad — moja rada,
ty tam, a ja tędy,
co królewskie niech przepada.« —

Wichry po kraju szumią,
wojska po kraju szumią,
w długich szeregach w lewo i prawo,
ciągną się męże z radośną wrzawą.

»Bracie! czy widzisz ówdzie wierzch szary,
tam, z woli bogów my zwyciężyli!
tam dusz tysiące lata téj chwili,
z drzewa na drzewo między konary.
Zwiierz się ich boi, boi ród ptaszy,
jedna się sowa tylko niestraszy.
Teraz na górę pojdzien w mogiły
umarłych grzebać, i bogom miły
pokarm zaniesiem; bogom zbawienia
mnogie obiety i dziękczynienia,

dla nich w pochwalny zagrzmiemy głos,
dla nich orężów zdobytych stós!«

Z B I G O Ń.

Lata gołąb siwy i po drzewach siada,
los swój nieszczęśliwy lasom rozpowiada:
»Latał ja w te lasy w lepsze niéraz czasy,
z gołąbką jedyną, z kochaną ptaszyną.
Lecz Zbigoń zło-oki sam na mą czatował
na zamek wysoki pochwycił i schował.«

Jakiż młodzian chodzi pod zamkową ścianą,
żałośnie zawodzi za swoją kochaną;
I usiadł na skale, nieszczęście ma w duszy,
ciche jego żale, cicho w leśnej głuszy.

Gołąb przylatywa, grucha, uboléwa;
młodzian podniósł głowę z gołębiem w roz-
mowę:

»Gołąbku tyś smutny, masz ciężką tęsknicę,
porwał-li okrutny krogulec samicę?
Zbigoniu ty moją kochankę, skarb cały
porwałeś, jak swoją, na zamek, na skały:
porwana, zamknięta na zamku Zbigońia.
Zwalczył-byś mój ptaku! krogulca mordercę,

gdybyś biedny ptaku, miał odważne serce.
nie dałbyś twój żony pazurom jastrzębia,
gdyby u gołębia były ostre szpony.

Ty gołąbku wierny! zabiłbyś jastrzębia,
gdyby u gołębia był dziób mięso-żarny.«

Wstań młodzieńcze, dalej! uderz na mor-
dercę,
wszak męstwem się pali na wrogów twe serce,
wszak nosisz gotowe bronie z ostrym grotem,
na Zbigonia głowę rzuć żelaznym młotem.
Zbiegł młodzian w dolinę przez leśną gęst-
winę,

broń na się zawiesza, na plecy młot bierze,
przez lasy pospiesza, gdzie zamkowe wieże

Już pod zamkiem stoi, noc ciemno dokoła;
stuka do podwoi: »Kto tam?« straż zawoła.
»To ja, łowiec, błędzę.« Otwarto wrzeczadze.
Znów stukał w zapory, otwarto raz wtóry.
»Gdzie Zbigoń Władyka? « »Za wielką świe-
tlicą.

Tam on się zamyka z płaczącą dziewicą.«

»Otworz myśliwemu w drodze zbłąkanemu.«

Zbigoń nie odmyka; młodzian w drzwi ciał
młotem,

W łeb Zbigonia potém, i padł Władyka.

Na zamek wybieżał, zabijał co żyło,
i ze swoją miłą do świtu przelazał.

Wstało słońce z rana, nad lasy się wzniosło;
a w duszy młodziana wesele tak rosło,
że ona u łona w objęciu zamkniona.

»Gołąbkaś- to czyja?« »»Od zdrajcy Zbigonia

Więziona, jak i ja, na zamku więziona.«

»Puszczam ją na wolę, na lasy, na pole.«

I latała tędy, latała owędy,

po drzewach latała, przy swoim samczyku;

I z samczykiem spała na jedném pręciku.

Dziewczyna szczęśliwa z kochankiem przebywa
co chwila, co doba, gdzie jęj się podoba,
w pieszczotach, w kochaniu na jedném po-
słaniu.

W I A N E K.

Wieje wietrzyk wieje, od książęcęj knieje;
bieży dziewczę młode do źródłu po wodę.

Nabrała w głębinie w okute konewki,
a wianuszek płynie po wodzie do dziewczki.

Z fiolek i róży wiązanka uwita;
dziewczyna po wodzie za wianuszkiem chwyta,

zachwyci go w dłonie, i pluśnie na tonie.

»Gdybym ja wiedziała, kto ciebie mój kwiecie!
w ogródku zasadził, wypieszczył na świecie,
dałabym z ochotą tę obrączkę złotą.

Gdybym ja odgadła, czyja ręka, czyja,
do wianku cię kładła, łyczkiem obwija;
dałabym ochocza iglicę z warkocza:

Gdybym ja wiedziała, mój wianku różowy!
czyje ciebie dłonie puściły przez tonie;
dałabym mu dała mój wianuszek z głowy.

J A G O D Y.

Na jagody w las majowy
dziewczyna biegała;
ukłół w nóżkę krzak cierniowy,
we krwi nóżka biała.
Iść niemoże ukochana,
taka ciężka rana.

Ach ty cierniu, ostry cierniu
coś zrobił dziewczynie?
za to z boru ostry cierniu
cały ród twój zginie.

Czekaj luba w owój stronie
w cieniśtym gaiku,
a z łączki wnet ja przygonię
na białym koniku.

Konik pasie się na łące,
gęstą trawę ścina,
w gaju oczki ma tęskniące
za miłym dziewczyna.

I zawodzi i wyrzeka
po cichu w dąbrowie:
»ach od matki cóż mię czeka,
będzie mojej głowie!«

»Niewierz chłopcom i żadnemu.«
Słowa matki były —
chłopców chronić się — i czemu?
kiedy chłopiec miły.

Na koniku zbiegłem czwałem
na białym koniku,
za uzdeczkę uwiązałem
za srebrną w gaiku.

I przycisnę ją do łona,
i usta zcałuję,
i zapomni ulubiona,
że cierni nóżkę kłuje.

Już słońeczko na zachodzie,
a my się pieścili;

wracaj miły ku zagrodzie,
słoneczko się chyli.

Biały konik nóżką grzebie,
na konika skoczę;
w ręce biorę ją przed siebie,
ku domowi toczę. —

J E L E Ń.

Biegał jeleń przez krainy
po górach weseło,
nosił w góry i doliny
parozyste czoło;
przez las gęsty drze się
pięknymi rogami,
i skacze po lesie
rączemi nogami.

O to junosza na górach żyje
w doliny zbiega, w bitwach się bije,
hardy swój oręż nosi przez ramię,
orężem wrogów zastępy łamie.

Niema junoszy na górach, niema!
tu go zaskoczył
chytrze luty wróg,
chmurnými oczyma

gniew zemsty toczył,
i ciężkim młotem piersi mu stłukł.

Smutno się rozlega
lasowa głusza,
z młodzieńca wybiega
duszyčka — dusza!
wybiega szyją piękną, toczoną,
potém ją śliczne usta wyzioną.

Tam, on spoczywa; krew ciepła zdrojem
płynie za duszą, za życiem swoim,
ziemia krew ciepłą pije napojem.
Było żałośnie każdej dziewicy,
i były wszystkie serca wtęsknicy.

Poszedł młodzieniec do ziemi w głąb,
a nad młodzieńcem rósł z dąbka dąb;
co-raz szerszemi puszczał ramiony.

Chodził tam jelen, pyszne miał rogi,
skakał tamtędy rączemi nogi,
wyciągał szyję, rwał liść zielony.

Krogulce z grają
zlecą — siadają,
z całego lasu na dębowe szczyty, —
pomiędzy sobą tak mówią i kraczą:
upadł junosza od wroga zabity,
wszystkie dziewicy za junoszą płaczą.

R O Z A.

Ach! ty rózo! krasna rózo!
 czemu kwitniesz w czas?
 rozkwitnioną zmroził szron,
 a zmrożona zwiędła w raz —
 zwiędła — zmrożona —
 spadła korona.

Siedzę wieczór — siedzę cały —
 pokąd kury niezapiały; —
 próżno czekam — nieprzybywa,
 wypaliły się łuczywa.

Tak się śniło — tak marzyło,
 mnie biédnej dziewczynie:
 że mi z palca z prawej ręki
 pierścioneczek spadł maleńki,
 i kamyczek drogi ginie.

Nieznalazłam zguby,
 nieprzyszedł mój luby.

Z A Z U Ł K A.

Dąb w szerokiém stoi polu,
 kukułka żałośna
 zakukała, zapłakała,
 że nie zawsze wiosna.

Jakby żrało na zasiewach,
 gdyby wiosna zawsze?
 jakby owoc żrał na drzewach,
 gdyby lato zawsze?

Jakby marznął kłos w stodole,
 gdyby jesień była?
 jakbym ciężką miała dolę,
 gdybym samą była.

O P U S Z C Z O N A.

Ach wy lasy, ómawe lasy,
 Milecińskie lasy!
 czemuż się liściem śmiejecie
 w zimie i lecie?
 Chcę sercu wzdychać zabronić,
 oczom łez ronić;
 jak tu nie płakać sierocie
 w takiej tęsknocie?

Gdzieś ojczy, gdzieś ojczy miły?
w głębi mogiły.

Gdzieś matko! wołam z żalobą,
trawka nad tobą;
bracia i siostry wymarli,
Kochanka wydarli.

S K O W R O N E K.

W pańskim sadzie dziewa plewie,
w konopiane grządki skryta,
z kąd-że żalność w takiej dziewie?
skowroneczek jój się pyta.

Ach nie dla mnie śmiech, wesela!
mój skowronku, mój kochanku!
mnie wydarto przyjaciela,
i zamknięto go do zamku.

Piórka, piórka mi potrzeba,
a napiszę, mały listek;
ty polecisz z nim pod nieba,
gdzie kochanek, gdzie mój wszystek.

Ni mnie piórka, ni mnie błonki,
nie mam pisma na przesłanie,
ty go pozdrów, jak skowronki,
śpiewaj rozpacz i kochanie.

S A D L U B U S Z Y.

Ej Wletawo, czemu męcisz zdroje,
 śrébrne piany czemu mętem cieką?
 czy cię lute rozwełniły wichry,
 z szérokiego nieba sypiąc tucze,
 opłókując głowy gór zielonych,
 wypłókując glinę złoto-piaską?

Jakżeż męcić niemam moich brodów,
 kiedy rodni zwadzili się bracia,
 rodni bracia o miano ojczyste,
 kiedy kruto powadzili z sobą;
 luty Chrudosz z nad krzywój Otawy,
 z nad Otawy krzywój złoto-nośnej;
 chrobry Stagław z nad chłodnej Radbuzy,
 oba bracia, Klenowicze oba,
 rodem starzy z Tetwy Popielowój,
 jenże przyszedł z półki Czechowymi,
 przez trzy rzeki, w te żyzne ziemice.

Przyleciała łastówka družebna,
 od Otawy krzywój przyleciała,
 na okienku siadła rozłożystém,
 w Lubuszyném, złotém ojców gnieździe,
 w ojców gnieździe, świętém Wyszegradzie,
 i narzeka i żaleje smętnie

To gły rodna posłyszysz siostrzyca,
jej siostrzyca w Lubuszyném dworcu,
sprasza księżnę wnętrza Wyszegradu,
na przedprożu aby sąd zagaić,
i zapozwać przed sąd braci obu,
i wyroki wydać w moc zakonu.

Księżna każe zwoływać przez posły;
Świętosława na białej Lubicy
kędy june rastają dąbrowy;
Lutobora z chełmu Dobrosławska,
gdzie się Łaba Orlicą napawa,
Racibora od gór krekonoszy,
gdzie lutego sana Trut zatracił;
Radowana z mostu kamiennego,
Jarożyra od gór strumieniŝtych.
od Sazawy ładnej Strezybora,
Samoroda od Mży srebro-nośnej. —
wszystkich kmieciów, lechów i władyków;
więc Chrudosza i Stagława braci,
rozwadzonych o miano ojczwca.

Gdy się zniszli lesi, władykowie
w Wyszegradzie gnieździe lubuszyném,
wedle swego postawali rodu:
wystąpiła cała w bieli księżna
na ojczysty stolec, w sejmku koło. —

Dwie przeumne wystąpiły dziewy

wyuczone w wieszczbach witeziowych.
Jedna deski dzierży prawodatne,
a u drugiej miecz krzywdę karzący;
przed obiema promień zwiastun prawdy
pod obiema święto-cudna woda.

Pocznie księżna rzecz z złotego stolca:
moi kmiecie, lesi, władkowie,
owoż braci rozsądzajcie prawem,
powadzonych o ojców dziedzictwo,
o dziedzictwo ojców między sobą.

Po zakonie wiekuistych bogów,
mająż w kupie oba rządzić mianem,
czyli równą iść do działu miarą. —

Moi kmiecie, lesi, władkowie,
wam rostrzygnąć wypowiedź wyroku,
będzieli on po waszém rozumie.

Niebędzieli po rozumie waszém,
nową najdziecie dla nich ustanowę,
k uśmierzeniu rozwadzonych braci.

Pokłonią się lesi, władkowie,
w ciche słowa rozgwor rozpoczną,
rozwoworem cichym między sobą,
wychwalając swój księżny wyroki.

Wstał Lutobor z chełmu Dobrosławska,
takowemi słowy ima gwarzyć:
sławna księżno, z ojczystego stolca!

twe wyroki wzięliśmy rozmysłem,
zbierz więc głosy po swoim narodzie.

Więc zbierały dziewice sędziębne
głosowania do świętego sądu,
a zebrane le-si obwafują.

Wstał Radowan z kamiennego mostu,
jął rozliczać poczetem wsze głosy,
aby wiecę obwołać w narodzie,
w narodzie zabraném na sejm walny.

»Obaj rodni bracia Klenowicze,
z rodu Tetwy Popiela starego ;
jenże z półki przyszedł Czechowymi,
przez trzy rzeki w te żyzne ziemice!
tak o waszą zgóǳcie cię puściznę:
byście oba wkupie nią władali.«

Powstał Chrudosz od krzywój Otawy,
żółcią jemu zakipią wnętrznosci,
a lutością, wszystkie strząsłysz człony ;
machnął ręką, turem zawrzasł jarym :
»Gorze ptaszkom, gdy gad w gniazdo wśliźnie,
gorze mężom, gdy im żona władnie!
mężom władać nad mężmi podobna,
z praw dziedzictwo spada na pierwistka.«

Z ojców stolca powstanie Lubusza,
rzecze: »kmicie, lesi, władykowie,
wzdy mię ciężka spotkała przygana,

sądźcież sami prawem, po zakonie.
 Mnie niesądzić więcej waszych waśni,
 zwólcie męża, jenby wam był równy,
 jenby władał wam żelaznym berłem;
 ręka dziewczki władać wam niezduga.«

Wstał Racibor od gor Krekonoszy,
 i takiemi słowy się ozowie:
 »Niechwalno patrzeć w Teutonów prawa,
 u nas prawo w świętém jest zakonie,
 a ten zakon wnieśli nam ojczyce
 przez trzy rzeki, do tych ziemic żyznych.

.....
 wszelki ojciec czeladce rej wodzi.
 Męże orzą, żeny szaty szyją;
 lecz gdy głowa czeladce umiéra,
 dzieci zbożném mianem wszystkie władną,
 i władkę wybierają z rodu;
 ten w potrzebie na sejm za nich chadza,
 chadza z kmiećmi lechy władykami.«

Wstali kmiecie, lesi, władykowie,
 pochwalając prawo po zakonie.

PIEŚŃ MIŁOŚNA POD WYSZE-
GRADEM.

Hej, ty słońce nasze
wyszegracki zamku!
harde dźwigasz czoło
na skale stojący,
na urwistej skale
ku cudzych postrasze.
U stóp twoich rzeka
bystre wełny toczy,
to jara Wletawa
z swojemi wełnami.

Na brzegach — u wody,
u czystej Wletawy;
wciąż rosną chrósciny,
z nich chłodek miławy.

Tam mały słowiczek
śpiéwuje radośnie,
śpiéwuje żałośnie,
jak mu na serduszku
żał za czém urośnie.

Gdybym był słowikiem
na zielonej błoni,
poleciałbym chyżo

do kochanki, do niéj,
na schadzkę wieczorną.

Miłość wszystkich budzi —
i co tylko żywie
czuje jéj kłopoty,
jéj tęsknice czuje.

A ja nieboraczę
wciąż za tobą płaczę,
lituj się chudziny!

KRALO-DWÓRSKI
R U K O P I S.

ZEBRANE LYRICKO-EPICKÉ PĚSNJE A
 SPĚVY.

—
 Přeložene wot

J. E. SMOLERJA.

=====
NAZPÓMŇEČJE.

—
 Tahlej zběrka lyricko-epickich nĕ-
 rajmowanych narodnych pěšničkow je
 wele krasniša, hač wšitko, štož je so
 dotal ze starych (českich) basňow wu-
 namakašo; ale je so jich jenom 12 ma-
 lých pergamentowych listow (w 12.)
 a dvě wuzkej smužcy wuzkhowašo.
 Wudawačĕr bĕ sej khwalobnu mysl
 wotmysliš, naše (česke) stare basnje
 wudawači a tuhlej mysl, přĕni zwjazk
 wudawši, tež hižo wuwĕdš, když mu
 zbožje popša tehlej wulecy-wažne zbytki
 w jednej komórcy pola cyrkwje w měsĕe
 Kralowninym Dworje pod začĕskanymi
 papĕrami a starymi kłokami wunama-
 kač a bliskomu zahubĕnju wutorbnýč-
 Po pismje rozsudžo je tahlej zběrka
 sredz létow 1290 a 1310 napisana Nĕ.

kotre z tych basnjow jsu tež po jich najprěnsim textu snadź hišće starše. Čim bóle dyrbi nam žel być, zo je wele wjetši dźěl z nich na wěčno zhubény. Cyła zběrka měješe tsi knihi, kaž so to zawěšćeje myslić da z napisow nam zaxowanych kapitulow tsećeje knihy; dokelž so 26ta, 27ta a 28ta kapitola mjenuje. Kdybydžiše kóžda z tych 25 zhuběnych kapitulow jenož dvě basnje měła, tak je jenož z tsećeje knihy samoj za sebe 50 basnjow zhubéne.

Koho něměly tehlej maře pokazanička napelnić ze žadosću za wšěmi tymihle pěsnjami, kiž tak wysoko stoja ze swojej lohkosću powjedanja, čistotu a pšiměrenosću ryče, z mócnosću a luboznosću sřowa.

Geschichte der böhm. Sprache u. Lit. von Jos. Dobrowský S. 385.

Pospólne přełoženja tychhlej basnjow wudachu: polski w luboznych rajnach L. Siemiński, Krakow 1836 a Praha 1843; russynski m. c. u. narodnje M. Berg, Moskwa 1846; serbski Slavko Petrović-Zlatojević, Praha 1851; ilirski J. Berlić, Buda 1845—1850 a Praha 1851; lužisko-serbski J. E. Smoler, Praha 1851; bulharski Dmitrijew, Petersburg 1849; a włoski abo italianski F. Francesconi, Praha 1851. W druhich sřowianskich ryčach nějsu hišće wšě pěsnje přeložene; angliski zas a francozski nimale wšitke.

HOŁDRICH A BÓLESŁAW.

— — — — — so do čornoh' lësa,
 tam, helżeż władycy so skhadżowachu,
 sydom władykow a state črjódy.
 Wuhoń Dub tamhlej z nim spëšnje khwata
 ze wšej črjódu swojej w ćémnej nocy.
 Ta črjóda mu béše na sto mužow,
 wšë mějachu w nóžnach wótre mječje,
 k mječam wšë mějachu mócne pažje,
 k Wuhonju wutrobach stajnu wëru.
 Dostupichu wosyk wo srjedź lësa,
 podachu sej wokoł prawe ruki,
 a z ćichimi słowami ryčachu.

Nóc so pšewaleše žno pšez pólnoc,
 bližeše so k ranju šedźiwemu;
 aj da rjeknje Wuhoń knjezu Hołdrje:
 »Hoj, posłuchaj sławny ty mój knježe!
 Bóh ći wójniwosć da do wšëch stawow,
 bóh ći da do hłowy rozom wójnski;
 ty nas wjedź pšeciwo złym Polakam!

Po słowje pónđžemy k prawej, k lěwej,
 prjedy, zady do wšěch dźiwich bitwow.
 Zmužće khróbfosć wójniwych wutrow!
 «

Aj da knjez wza khoroj z mócnej ruku:

»Za mnu, za mnu khróblje na Polakow,
 na Polakow, kiž nam zemju hubja!
 «

Za nim wósom władykow so pušći,
 z władykami tsi sta póľ sta mužow,
 mužow jara statych, tam, hdžež běše
 mnohosć Polakow zlehnjena wo snje,
 Na wjerchu, hdžež zastachu pši lěsu;
 aj wša Praha mjelči w rańšim spanju,
 Wořtawa so kuri w rańšej parje,
 za Prahú so pšemódruja wjerchi,
 za nimi skhad šery pšejasnjuje.

»Z hory delje! Čicho, wšo čišinko!
 W čichjej Prazy khětsje skhowachu so,
 brónje wšě do plašćow zawalichu.

A dže pastyr tam po šerym ranju,
 Wořta horje, wrota wotewrići.
 Słyši strož wořanje pastyrjowe,
 wotewri mu wrota pšez Wořtawu.
 Stupi pastyr na móst, wótsje trubjo;
 skoći knjez na móst, sydom władykow;
 kóždy khjelpa ze wšěm swojim ludom.
 Tu bubony wudyrichu razy,

Wurazychu zynki truby zyněne.

Khorowje tu ěrjoda na móst tyknu,
wšón móst tšase so pod jich ěišěncu.

Strach wudyri na wšěch na Polakow;
aj, Polacy za brón popadaju,
aj władycy sylne rany syku!
Polacy tu skakaju sem a tam,
storkaju so k wrotam pšez pšěrowy,
dale dale pšed statym sykanjom.

Aj, dobyće je wot boha dane!
Stanje jene sřónco po wšěm njebjju,
stanje Jarmir zas' nade wšěj zemju.
Roznosy so radosć po wšěj Prazy,
roznosy so radosć wokoř' Prahi,
rozleća so radosć po wšěj zemi,
po wšěj zemi wot radostnej' Prahi.

BJEŇJŠ HJERMANOWY.

Aj ty słońco, aj słońčičko!
 sy-li ty załosciwo,
 čomu ty swěciš na nas
 na bédnych ludźi?

Hdže je knjez, hdže lud naš z brónju?
 k Oéje daloko zajěł;
 što nas cuzym wutorhnje,
 krajo syrotny?

Dołhim čahu Němcy čahnu
 a su Němcy Sasycy,
 wot zhorjelskich lésnych hór
 k našim krajinam.

Dajće, njebožatka, dajće
 slěbro, złoto, kubflo wšě,
 hjewak wam wužahaju
 dwory, khěžčički.

A wšitko nam wužabachu,
 slěbro, złoto pobrachu,
 howjada wotehnachu;
 dale k Tróskam du.

Nježałosćće wy ratarjo!
 juž wam stawa trawička,

ach tak doľho stupana
z cuzym kopytom.

Wijće wěncy z pólnych kwětkow
swojemu wumóžnikjej!
Wosywy so zelenja,
pšeměni so wšo.

Ručjo so wšo pšeměnješe.
Aj da Bjenjš Hjermanowy
zwoľa lud tam hromadu
pšeciwo Saskim.

Zendžechu so ratarojo
k lěsej pod Hrubu Skafu,
kózdy za brón cypy ma
na nješćelow.

Bjenjš naš, Bjenjš na přédku jědže,
za nim wšón lud hněwniwy;
»Wjeé, wjeé!« — woľa — »na wšitkje
Saskje narody!«

Aj da hněwy nadpadžechu
z krutosću wobje stronje,
znjemdrichu so wutrobach
rozzlobjenych wšěch;

Rozwóhnicu jeju woči
trašnje pšeciwo sebi;
'stanu kije na kije,
hlebje na hlebje.

Zrazyštej tu wobje stronje,
 kaž by lés na lés panyř;
 kajkiž błysk hrimanjowy,
 tajki błysk mječow.

Zazuča škrék hrozunošny,
 spłóši lésnu zwérinu,
 wšu njebjesku ptačinu
 hač po tseći wjerch.

Rozlêha so po hľubinach
 Wot skaľojtych hór
 tu raz kijow, tu mječow
 kaž pad próchnjawcow.

Tak steještej wobje stronje
 napšećiwu bjez hnuća
 na zasadźenej pjećeje,
 na sylnej nozy.

Wobroći so Bjenješ horje,
 kiwnu z mječom k prawicy,
 tamhlej so syła pušći;
 kiwnu k lěwicy,

a k lěwicy ćeri syła.
 Z wopjećicu do skały,
 ze skały wšě kamjenje
 na Němcow ćiska.

Z kholmá k runinje dže bitwa;
 a bu Němcam skiwlenje,

a bu Němcam éćkanje —
a pobiće jim!

J A R O S Ł A W.

Powjedam wam powjesé wjeljesławnu
wo surowych bitwach, krutych wójnach;
rozstejće, wšón rozom swój zebjerće,
rozstejće, a dziwno wam k słyšenju.

We kraju hdžež Wołomuc wojwodzi,
tam je hora, hora njewysoka,
njewysoka, Hostajnow jej mjeno;
maćeř boža dziwy na njej čini.

Dołho kraje naše w měrje béchu,
dołho bohatstwo bjez ludom kćěše,
duž wot ranja w zemjach wichor 'staže,
'staže džówki dla tatarskoh' chama;
ju kšescánscy ludźjo wo kamjenje,
wo parlje a wo złoto zabichu.

Lepa Kublajewna jako męsačk
wusłyša, zo kraje na zakhodźje,
we kotrychž je luda mnoho žiwo.
Pšiprawi so, póznać wašnjow cuzych.
Na nohi tu skoči hólcow džesać
a dwé holcy, k pšewodženju jeje.

Nabrachu sej, čehož trjeba bėše,
zesydachu so na spėšne konje,
a čehnjechu, hdžež spėchuje słońco.

Jako zerja po ranju so swėća,
hdyž na mrokowite lėsy wuńdu;
tak so swėćeše Kublaja džówka
z rodženej a zhot'wanej rjanosću.
Wobwlečena bė wša w złotej drasėje,
šiju, nadra wotkryte mėješe,
zwėnčene z kamjenjom, z pačerjemi.

Dźiwachu so Němcy tej' rjanosėje,
zawidźichu bohatstwo jej jara,
łakachu na jeje puća dróhu,
wupadnuchu na nju wo srjedź lėsa,
zabichu ju a pobrachu kubło.

Hdyž słyšeše Kublaj cham tatarski,
što so sta ze džówku jeho drohjej;
zebra wójsko ze wšėch krajow wulkich,
čahnu z wojskom, hdžež spėchuje słońco.

Słyšachu to kraljo na zakhodźje,
zo cham khwata na jich ludne kraje,
zhromadźichu so jeden k druhjemu
a zebrachu pšewulcyšne wójsko
a čehnjechu do pola na njeho.

W runinje so šėrokkej zlehnuchu,
zlehnuchu a chama tam čakachu.

Kublaj każe svojim zaroćerjam,
 hudakam, hwézdarjam, kuzłarnikam,
 zo bychu wěšćili wuhudajo,
 kajki by kónc wójna męła wzaći.
 Zebrachu so hnydom zaroćerjo,
 hudacy, hwézdarjo, kuzłarnicy,
 na dvě stronje wokół rozstupichu,
 čornu sćinu dele położichu.

na dvě połojcy ju rozćěpichu.
 Prěnjey połojcy rjeknuchu »Kublaj«,
 druhjej połojcy rjeknuchu »kraljo,«
 stare słowa nad nimaj spěwachu.
 Sćinje počęštej społu wojować,
 a dobydźe sćina Kublajowa.

Zraduje so mnohosć wšeho luda,
 kóždy bęži ručje k svojim konjom,
 do rjadow so wójnska postavichu.

Kšesćijenjo rady njemějachu,
 ćerjachu bjez myslje na póhanow
 z tajkjej hordosću, kaž móc mějachu.
 Prěnja bitwa so hromadu zrazy,
 šipy dešćowachu kaž z'iwk ze mróćel,
 hlebijow zlem kaž hrimanja rjeskot,
 błyskot mječow kaž njewjedra wohjeń.
 Wobej stronje z jara wulkkej mocu
 Jedna druhjej postupić wobara.

Póhanow 'žno kšesécjenjo éérjachu
 a 'žno bydźichu so jich wobruli,
 njebydźichu pšijšli zaroóerjo,
 njepšinjesli scínje rozcépjenej.
 Tatarjo so jara zapalichu,
 na kšesécjanow dźiwje wurazychu,
 tak jich kruóje pšed sobu éérjachu,
 zo jich kaž zwérinu rozpłóšichu.
 Tu škit leži, tu hjelmica droha,
 tu kón wleče w tšmjenu wojwodu,
 tón podarmo do Tatarow éeri,
 tamón bože dla wo miłosć prosy.

Takhlej Tatarjo zo rozpšestrjechu,
 na kšesécjanow dawki położichu,
 dvě kralowstwje sebi podécisnuchu,
 stary Kijow, Nowohród šeroki. —
 Skoro roznosy so horjo w zemjach,
 po wšech krajach lud zbéraći počnu;
 postáwichu štyri sylne wójska,
 wobnowichu wójnu z Tatarami.

Tatarjo so hnuchu w prawu stronu,
 kaž hdyž čorna mróćel z lodom hrozy
 posypaći płody tučnych polow;
 tak bu rój słyšany wot daloka.

Hnydom Wuhjerscy w stoćinach steja,
 hnydom z brónju z nimi so zetkaja.

Podarmo bë khróbfósé, wutrobitosé,
 podarmo jich zważne zapjeranje,
 Zrazychu Tatarjo do srjedź rjadow,
 rozpjeršichu wšë jich wójska sylne,
 wutupichu wšo, štož w zemi bëše.

Wotstupi wša nadźija kšeséjanam,
 a bu horjo horja wšeho wjetše.
 Modlachu so bohu zařosćiwje,
 zo by wumóhł jich wot złych Tatarow.

»Stań, o knježje božo w hnëwje swoim,
 začër njepšecelow, pšescéharjow,
 potłócići chcedža našu dušu
 wobzankajo nas kaž wjelki wowcy.«

Prënja bitwa zhubjena nam, druha;
 Tatarjo so w Pólskjej rozlehnuchu,
 bliže bliže pusćachu wšë kraje,
 dodrëchu so dźiwje k Wołomucu.
 Nuza nasta krućiša po krajach,
 ničo lichje nej' pšed póhanami.

Bédženo džen, bédženo džen druhi,
 dobyće so nihdze njepokłoui.

Aj rozmnoži so Tatarow mnohosé,
 kaž so množi wječor éma w nazymju.
 W powodženju tych Tatarow dźiwich
 kolebaše so kšeséjanow wójsko,
 sylnje dréjo so k tamnemu kholmu,

na kotrymž mać boža dźiwy čini.

«Horje bratsja! horje!» woła Wnjesław,
Dyri z mječom na swój škit slěborny,
a z khorowju wyšše hłowy macha.

Wšo so zmuži, na Tatarow ćeri,
zrazychu so k jenej sylje sylnej,
wurazychu, kaž ze zemje wohjeń,
tamhlej na khołm z Tatarow mnohosėje.

Z wopjećicu kroča na khołm horje;
pod khołmom so na šěr rostupichu,
na dół zwuzěichu so k wótrej hranje;
k prawej, k lěwej kryjachu jich škity,
na ramjo zložichu wótre hlebje

druzy prěnim, tak tež druhim tseći,
Mróčel kłokow z hory na Tatarow.

Dha nóc ćemna pokry wšitku zemju,
rozwali so k zemi a k mróčelam,
zawěrajo woči zapalene

na so kšesćijanow a Tatarow.

W hustej ćmi kšesćjenjo nasyp kopja,
nasyp zakopany wokoł' wjercha.

Hdyž na 'skhadźje ranje počinaše,
pozběže so lěhwo njepšecelow.

Lěhwo to bě strašne wokoł' khołma
hač do njewidomej' dalokosėje.

Na spěšnych tu konjach so mjerwjachu

nošo na hlebijach natykane
 hłowy kšeséijanow k stanu chama.

Zběža so tu mnohosé k jenej sylje,
 měrjachu so wšě na jenu stronu,
 éišécachu so njemdrje na kholm horje,
 a wujachu z kšikom jara strašnym,
 zo so hory, doły rozkliněachu.

Kšeséjenjo na nasypje stejachu,
 boža mać jim dodawaše khróbfosć.
 Napinachu ručeje proste próki,
 a machachu sylnje wótre mječje. —
 a bu nětka Tatarom wustupaći.

Rozhori so lud Tatarow dziwjich,
 pokhmuri so cham jich z krutym hněwom.
 Do tsjóch pruhow rozstupi so léhwo,
 éérjachu w tsjóch pruhach dźiwjena kholm.
 Kšeséjenjo spušća dwacyći štomow —
 wšěch dwacyći, štož džě jich tam staše,
 pšiwalichu je k nasypa kromje.

Juž Tatarjo éérjachu na nasyp
 z kšikom rewjo hač do mróčel strašnje;
 juž počachu nasyp rozmjetować.
 Walichu z nasypa kłódy mócne,
 te zmječechu Tatarow kaž čerwje,
 stołkachu jich hišće dale w polu.
 A bu wojowano dołho, kručeje,

hač nóc émna kónc wšém bitwam sčini.

Božo! aj rozstejće! sławny Wnjesław
poraženy z nasypa wot šipa.

Kruta žalósć wutroby torhaše,

lačnosť surowa črjewa pražeše;

lačni lizachu rosójt trawu.

Wječor čichi pšéndže na nóc khłódnú,

nóc so pšeméni do ranja šéroh',

a w léhwje Tatarow z mérom béše.

Džen so rozwohrjewa na połodnju,

Kšesćijenjo padachu z lačnosťú,

wupražene huby wotewrjachu,

spéwajo z dybu k maćeri božej,

k njeji mučnej woči wobroécachu,

rucy z wulkkej žalósću łamachu,

wot zemje k njebju stysknje hladachu.

»Njemózno nam dléhje lačnosť wutrać,

njemózno pše lačnosť wojowaći;

komu strowje a žiwjenje drohje,

tomu wot Tatarow miłosć žadać.«

Takhlej džachu jedni, takhlej druzy:

»Hórje, z lačnosťje hač pšes mječ zhinuć;

we wotročstwje dosć nam wody budže.

Za mnu, štož tak mysli!« — praji Wjestoń,

»za mnu, za mnu, kohož lačnosť tyši!«

Tu Wróćisław, kaž tur sylny skoći,

Wjestonja za sylnej paži hrabnu:

»Pšerada, kšeséjanow hroznosé wěčna!

Do skaženja chceš wjesé dobrych ludzi?

Wot boha sej miłosé prosycé, khwalbno,
nic wotročstwje wot Tatarow dźiwich.

Njehajée k skaženju bratsja khwatać!

Najsurowšu tuhu pšecerpichmy,

bóh je nas posylnił w horcym półnju,

bóh nam séele pomoc dowěrjacym.

Hańbujée so mužjo tajkich ryči,

hač so hordacy mjenować chceće.

Zhinjemy-li lačni na tym khołmje,

smjereć wot boha budže wotměrjena;

damy-li so mječam njepšecelow,

samowolnje sebje skóncujemy.

Wotročstwo je hroznosé knjezu bohu,

hréch, wotročstwu sam chceć daći šiju.

Za mnu pójće, mužjo štož tak myśli,

za mnu, pšed stólc maćerje božeje!«

Za nim mnohosé dže k kapałcy swjatej:

»Stań, o knježje božo, w hněwje swoim,

w krajach powyš nas pšez njepšecelow,

wusłyš hłosy k tebi so wołace!

Wobzanknjeni smy z njepšecelami,

wumóz nas z kosydłow złyeh Tatarow;

wokšewjenje daj wutrobam našim;

z wótrym hłosom wopor éi podamy!
 Zahub w zemjach našich njesęcelow,
 zahub jich na wéki, a na wékow wéki.«

Hle! na rozhorjenym njebjju mrócel!
 Duja wétry, zahowči hrimanje,
 khmurješe so mrócel po wšém njebjju.
 Błyski raz raz! biju do Tatarow:
 spory zliwk woziwi zórđo kbołmskje.

Nimo wichor. — Wójska do rjad éahnu;
 ze wšéch krajow a krajinow zemje
 k Wołomucu khorowje jich wéju.
 Čezkje mječeje po bokach jim wisu,
 połne tyłowy na plecach šcerča,
 jasne hjelmy jim na statych hłowach,
 a pod nimi spēšne konje skaču.

Zazynčachu hłosy rohow lésnych,
 wudyrichu buboty bubonow;
 Hnydom zrazyštej so wobej stronje.
 Pozbėhuje so młha horje z prócha,
 Krućiša bu bitwa hač poslenja.
 Praskot bu a rjeskot wótrych mječow,
 nasta sykot kłokow jara strašny,
 łamanje a rječot swětłych hlebjow;
 a bu kłóće a bu porubanje,
 á bu žafosé a bu zradowanje.
 Krej so wala kaž dešćowe zołmy,

Morwych ležeše kaž w lésu štomow.
 Temu hłowa na dwu rozšéepjena,
 temu zrubanej stej rucy wobej,
 tón so suwa z konja pšez druhjeho,
 a tón njemdry njepšécelow młóci, —
 kaž po skałach džiwi wichor štomy; —
 tom' k wutrobje mječ do khwótki storéi,
 a temu wottsihnje Tatar wucho,

Uh, bu ruéje, stonanje žafosne!

Kšeséjenjo počachu wučékować,
 Tatarjo jich w džiwym tołku honić.

Aj tu Jarosław kaž worješ leći!

Twjerdy wocel na wutrobje mócnej,
 pod wocelom khróbfosć, sylnu statosć,
 pod hjelmicu jara wótru mudrosć;
 zmužitosć mu z wočow swětłych sapa.
 Rozžlobjeny kaž law naštykany,
 hdyž so stanje, zo krej ćopłu widži,
 hdyž natséleny za hajnkom ćeri,
 tak rozžobi so wón na Tatarow.

Češi za nim jako krupowbiéje;
 zrazy kruéje na Kublajewica
 a bu bitwa we wšém wjelje džiwnja.
 Prasnuštaj so wobaj z hlebijomaj,
 złamaštaj jej wobej z wulkim praskom.
 Jarosław, wšón s konjom swoim krawy,

z mječom Kublajewica nadpadže,
 wot ramjenja prěki k sčehnu pšesće,
 tak zo padže bjez ducha bjez morwych,
 Zrjeskota nad nim tyłowa z prókom.

Stróži so wšón lud Tatarow dźiwich,
 zwotmjetowa hlebje sažen dołhje;
 spěchowaše tu, štož bžeć móžno,
 tamblej, z wotkal slónco jasne stawa.
 A bu Hana prózna njepšecelow.

ČESTMÉR A WŁASŁAW.

Njeklan kaže stawać k wójnje,
 kaže z knježskimi słowami
 na Własćisława.

A stažechu wójška k wójnje,
 stažechu na knježskje słowa
 na Własćisława.

Khwaleše so Własćisław knjez
 z dobyćom nad Njeklanóm,
 nad sławnym knjezom.

Pušćeše mječ a wohjeń
 do krajow Njeklanowych.

Wołaše nad rubježnymi
 mječemi wojakow

pohanjenje Njeklanu.

»Na wójnu wjedź Čméro črjody
Aj hanibnje nas mjenuje
naduty Własław!«

Staže Čmér, so zradowajo,
radostnje wza swój škit čorny
z dwémaj zubomaj, ze škitom
młót a njepšerazliwy bjelun.

Pode wšé štomy
kładže boham wopory.

Moónje zawoła Čmér na wójsko.

Skoro wójska do rjad du,
a čezechu pšed slóncom zahje,
a čezechu pše-wšón džen a po slóncu
tamhlej k hóracy.

Ajta so wala dym po wsach!

A po wsach stonanje žalosciwych hłosow.

»Štó zežahaše wsy?

Štó sčini plačne vaše hłosy, štó? Własław?

Poslenje bydź jeho rubjenstwo!

Wječ a zahubjenje

moji na njeho njesu.«

Wotmołwihu wojewodźje Čméro:

»Kruwoj, Kruwoj škjerjedny

wotehna nam stadła a načini na wsach

horjo z wóhnjom a z mječom.

Wšo, štož trěbne běše,
 skazy jeho kruta zľoba
 a wza wojewodu nam.««

Zazľobi so Čměr na Kruwoja,
 z jeho wutroby
 zľoba so mu pšeliwa
 po wšěch po stawach.
 »Wojacy, na zajtra zahje
 zapalimy krutosě wšu.
 Hladajće nětk mučnych stawow.«

Steja hory k prawej,
 steja hory k ľewej,
 a na jich wjerchi wusokje
 hlada jasne sľončičko.
 Po horach tu wotsal,
 po horach přeč tamhlej
 čahnu wójška, bitwu sobu njesu.
 »Aj tamhlej k hrodu,
 hrodu na skalje,
 tamhlej, hdžež Kruwoj dźerzi Wójměra
 z jeho rjanej džówku,
 kotrejž popadže w ľesu,
 tamhlej pod šěrej skale,
 a hanješe Njeklana.
 Kruwoj Njeklanu polubi swěru
 a mu zawda swěrnu ruku ;

na wopak wón z hłosom, z ruku
 pšinjese njezbožje na lud.
 Horje k wusokom' hrodu,
 aj k hrodu wójska ćérée!«

A zahorichu so wójska
 a pušćichu so k hrodu
 po słowach stateho Čměra,
 jako lodojte mróćelje.
 Pokrychu so přédni, škit na škit,
 zadni zapjerachu so na hlebje
 a na kľódy překi zasadžene k štomam.
 A wyšje nad wjeřškach lěsa
 šćerěachu jich mjeĉje na hród,
 njěmđrjachu na mjeĉje
 z hroda tam rubacym.

Ruješe na hrodźje Kruwoj z rućom byka,
 ruješe khróbfosć do swojich,
 padaše mjeĉ jeho na Pražanow
 kaž štom ze skaľy, ale po horach
 wjele sylnych dubow:
 takhlej tež k hrodu so ćišća
 Njeklana wojacy.

Kaza Čměr wudyrić zady na hród,
 kaza z přédka pšeskoćić wobhrodu.
 Aj štomy wusokozróstne
 w husěinje pod skaľu

pšiklonichu na wobhrodu,
 zo bychu so po štomach walaše
 kľódy wyšje wójska.
 Aj pod nimi z prjódku postawi so sylnych,
 muž muža so dótkachu bjez sobu
 z plecomaj šérokimaj.
 Štomy zložichu na ramjo překi.
 a po dlu je zwjazachu z witkami
 a podstawichu pódla so hlebje,
 A skočichu mužjo na te štomy,
 rozložichu hlebje po ramjenju
 zwježu je z witkami.
 Skoči rjad tsecích na drubich,
 štwórtych na tsecích,
 a pjatych hač k wjerchu k hrodowemu :
 hdžež sapachu mječeje,
 hdžež šipjachu šipy,
 hdžež so walachu bunčace kľódy.

Ajta zwaš Pražanow nuts so wali,
 zasľapnu wšu sylnosť w twjerdym hrodźje.
 »Wustup Wójméro ze swojej džówku,
 pokroč z wězje wón na ranše zbožje,
 tam hlej na skašu, na njej wuhladaš
 krawići Kruwoja pod sekjeru wječnej.«

Wuńdže Wójmér na zbožomne ranje,
 wuńdže a z nim jeho rjana džowka,

widzi krawiéc njepšećela swojoh'.

A pòsła Čmér dobytk wróco ludžom;
z dobytkom so wróci rjane holčo.

A cheyšé Wójmér wopor daći boham,
na tym měséje, w tym kročenju slónca.

»Horje, Wójméro,« — rjeknu mu Čestmér, —
naše kročelje khwataju dobyć
nad Własławom! Wotstorè słužbu boham,
kiž chcedža porazyć Własława.

A hdyž slónčko dokroči połonjo,
dyrbimy dokročić na to město,
hdžež »dobyčje!« hłós wojskow pšiwofa.
Wzmi te brónje njepšećela a pój!«

'Zradowa so Wójmér wjelje — wjelje,
zawofa ze skały wotsje w lésu,
z mócnej' šije woła k boham takhlej,
zatšasu so štomy wulkoh' lésa:

»»Njedziwajée na wotročka swojoh',
zo njepali wopor džensniši džen!« —

»Za dólh wopor boham!« — rjeknu Čestmér —
»nětko mamy jéc na njepšećelow.

Nětko syn so ty na spēšne konje,
pšelec lésy jelenjacym skoku.

Tam do dubrawy, tam z dróhi skała,
boham luba, a na jeje wjerchu
woprui boham, svojim wumóžnikam.

za dobyéje zady, za dobyéje w prědku.
 Prjed hač so póznaje, zo slónco pokroči
 na twjerdžiznje njebjes, stupiš tamhlej na město;
 prjedy hač postupi slónco druhu kročel
 a kročel tseću

na wjerški lésowe, dóndu wójska tamhlej,
 hdžež wopor twój powéje we stołpach dyma;
 a pokorja so wšě wójska tudy ducy.«

Synu so Wójměr na spěšne konje,
 pšeleći lěsy jelenjacym skóku
 tam do dubrawy, na dróhu k skalje;
 na wjerchu skały zapali wopor
 boham wumóžnikam
 za dobyéje zady, za dobyéje w prědku.
 Jim wón wopruje jałojčku wólnu,
 seršć čerwjena so po njej blyščeše,
 jałojčku tu kupi wot pastyrja
 w dolje tam, we wusokjej trawje,
 dawši za nju konja z wuzdu.

Paleše so wopor, bližeše so wójsko
 k dołu; potom z doła horje do dubrawy.

Wójska wobzwučene z howkom
 du po jenym, brónje swoje njesu.
 Kóždy ducy wokol' wopora boham khwalbu
 spěwaše,
 a wotkhdžejo wyskać so njekomdžeše.

A hdyž dokhadžowaše poslenja čerjoda,
skoći Wójmér na spěšneho konja,
tučne sčehna a pleca położy
šesćom jěznym za wójskom.

Džěchu wójska z kročelemi wšěmi slónca
hač pod połonjo slónca.

Tam na runinje wočakowaše je wójniwy Własław,
wot lěsa k lěsu staše jeho syła,
syła pječ króc wjetša hač Prazanow.
Jako z mróčel tak šumješe z njeje,
šćowkanja psów wulka mnohosć.

»Čezko, bić so z tajkim nješćelom;
kij tón heju mało hdy zadžerzi.« —
Takhlej Wójmér, na čož Čmér wotmolwi:
»Jara mudrje je to skradžu prawić,
jara mudrje hotować so na wšo,
Čemu čoło na skału pšiprěci?
liška wobzlesći sylneho tura.

Tu nas widžec móže Własław z hory:
ručje delje wokoľ wjercha teho,
njech su zadni čí, kiž předni běchu,
wróc so tak 'šće junu z hory delje.«

A to sčini Wójmér, a sčini Čmér.
A čahnu so wójska wokoľ hory,
a čahnu so wójska džewječ króc tak.
Tak nješćelam zmnožichu swoje čisło,

tak njepečelam zmnóžichu jich strachi.
Rozstupichu so po nizkim khrósćeje,
zo by blyščała brón k njepečelam.

Bu z blyskotom napjelnjena hora;
nablje wurazy Čmēr ze zastupom, —
zastup tón méješe štyri črjódy. —
Z nim ze scéna lésnoh' wurazy Tšas,
Tšas wobsynu wójska njepečelow,
zezady strach bu jim ze wšoh' lésa.
tam a sem so rjady rozpjeršichu.

Wójmér céri na nje z khróblej ruku,
a zastupi doľ jim k ranju na póľ,
stupi na bók pšeciwo Własławu.
Ajta rewi lés z rewjenjom z doľa,
kaž by hora z horu wojowaľej
a wšě štomy sebi rozľamaľej.

A wuskoči Własław na Čestmēra,
a wurazy Čestmēr na Własława,
k sykanju krutom', na ranu rana —
porazy Własława.

Własław strašnje po zemi so wala,
na bók, na zad, stanuć njemóžeše;
Morjena ho sypaše do nocy.
Kipješe krej ze sylnoh' Własława,
po zelenej trawje k syrej zemi běži.
Aj, a wuidže duša z rućom huby,

wuleća na štom, a po štomach
sem tam, doniž morwy bu spaleny.

Stróžichu so, kiž z Własławom béchu,
a ćekachu preč na stronu horje
skradžu pšed Čmérowym wokom,
pšed Čméróm Własławobičkom.

Zazynča dobyće k Njeklanowom'
radostnom' wuchu, a blyšči so dobytk
Njeklanowom' radostnom' woku.

LUDŽIŠA A LUBOR.

Posłuchajće stari, młodzi
wo bitwach a zjézdžowanjach.

Běše něhdy knjez za Łóbjom
knjez sławny, bohaty, dobry,
tón méješe džowku jenu,
sebi a všém wjelje lubu.

Džowka běše na džiw rjana,
ćěla bé krasnje zróstneho,
licy méješe wšej bélej,
na licomaj różje kéčchu;
woči jako njebjo jasnej,
a po jejnej bélej šiji

włosy zlotomiškrjo wéja
we pjeršćenjach skudžerjene.

Aj néhdy knjez kaže pòslu,
zo bychu wši panja pšišli
na swój hród, na wulkje hody.
A hdyž bé džen wustawjeny,
ženđzechu so wšitcy panja
z krajow dalokich a zemjow
na hród knjezu na te hody.

Zazynčachu truby, kótfy.
Panja knjezu so ćerjachu,
poklonichu so tu knjezu,
a knjeni, a rjaney džówcy.
Za dofhje so blida synu
kózdžički po svojim rodźje.
Nosychu jedźjenja dziwne,
nosychu njedowe piće:
a bu hosćina bunčaca
a bu hosćina tam sławna.
Rozstupi so sylnosć w stawach,
rozstupi so khróbfosć w myslach.

W tym času knjez džeše panjam:
»Mužjo, njebydź wam potajno,
čoho dla so wy sće zejšli.
Staći mužjo, ja chcu zhonić,
štó z was mi najwuzitniši.

W měrje mudro wójny čakaé;
stajnje nam susodźjo Němcy.«

Dže knjez; pšetorže so čichosé,
wot blidow stanychu panja,
poklonichu so tu knjezu,
a knjeni, a rjanej džówcy:

Kótlŷ, truby słyšeć znowa;
wšo so k zjězdźowanju troji.
Pšed hrodom na wulkjej ŷucy
horkach na wutwaŕku krasnym
sedži knjez ze starostami,
sedži knjeni z zemjankami.
a Ludžiša z holičkami.

Kaže knjez zemjanam svojim:
»Štó chce přeni k zjězdźowanju,
tych ja knjez sam powustawju.«
Pokaza knjez na Slěbora:
Slěbor Ludžišawa woła.
Skočištaj wobaj na konje,
wzaštaj hlebje z wótrym kóncom,
z mocu na sebje čérještaj,
doŷho hromadžje bédžeštaj,
hač hlebje wobaj zŷamaštaj.
A tak wumučenaj běštaj,
wobaj z dróhi wustupištaj.
Zazyněachu truby, kótlŷ.

Kaže knjez zemjanam svojim :
 »Štó chce druhi k zjézdžowanju,
 zo by knjeni wustawiła.« —
 Ta na Serpoša pokaza ;
 Serpoš Spićibora woła.
 Skočištaj wobaj na konje,
 wzaštaj hlebje z wótrym kóncom.
 Čeri Serpoš k Spićiborej,
 wusadži ho z twjerdoh' sedľa,
 sam so z konja ruče suže.
 Woba dobyštaj tu mječeje,
 rubaštaj do čornej' škitow.
 Spićibor Serpoša rubny,
 Serpoš k zemi khłódney padže ;
 A wobaj staj wumučenaj.
 Wobaj z dróhi wustupištaj.
 Zazynčachu truby, kótfy,
 kaže knjez zemjanom svojim :
 »Štó chce tseći k zjézdžowanju,
 to njech Ludžiša postawi.«
 Ta na Lubora pokaza,
 Lubor Bóleméra woła
 Skočištaj wobaj na konje,
 Wzaštaj hlebje z wótrym kóncom,
 ruče k wobhrodźje čerještaj,
 na sebje so zamérištaj,

prasnýštaj do so z hlebjomaj.
 Bóleměr so z konja wali,
 škit mu daloko zaleći;
 wotnjesu ho hólcý z dróhi.

Zazynčachu truby, kóťly!
 Lubor na Ruboša woľa.
 Ruboš zaskoči na konja,
 z mocu na Lubora ćeri,
 Lubor hlebjú z mječóm pšesée,
 do kľobuka rubny ranu;
 Ruboš na znak z konja padže,
 Wotnjesu ho hólcý z dróhi.

Zazynčachu truby, kóťly,
 Lubor na zemjanow woľa:
 »Kiž so chcedža zo mnu bići,
 njech do wobhrody sem jědu.«
 A bu bórbot bjez panjami;
 Lubor na wobhrodźje čaka.
 Tyknje Zdžesław doľhu hlebjú,
 na hlebjí turowa hľowa,
 skoči na wólneho konja,
 z hordymi sľowami prawi:
 »Džéd mój zabi dźiwjoh' tura,
 nan tón zahna Němcow ćrjody; —
 Lubor zhoni khróbfosé moju.«
 A pšeciwo sebi hnaštaj,

z hłowomaj do so prasnyštaj,
 aj wobaj z koni padžeštaj.
 Ručje tam mječje dobyštaj,
 pèši hromadžje bédžeštaj.
 Mócnje z mječomaj machaštaj,
 wokoľ' roznoša so razy.
 Lubor so k njemu pšiboči,
 z mječom kručje na hjelm syče,
 hjelm rozkoči na dwaj kusaj,
 z mječom na mječ dyri ranu,
 a mječ zleća za wobhrodu;
 Zdžesław so na zemju wali.

Zazynčachu truby, kóťly
 Lubora wobstupi panjstwo,
 a wjedže jeho pšed knjeza,
 pšed knjeni a pšed Ludžišu.
 Ludžiša mu wénašk stawi,
 wénašk z duboweho lisća.
 Zazynčachu truby, kóťly.

Z A B O J, S L A W O J, L U D Ź E K.

Z čornoh' lěsa wustupuje skała,
 Na skału wustupi sylny Zaboj,
 wobhlada krajiny na wšě strony,
 zrudzi so wot krajinow wote wšěch,
 a zastona z płakanjom hořubjacym.
 Sedzi dołho a dołho so rudzi,
 a zebra so horje jako jelen,
 delje pšez lěs, pšez lěs dołhi, pusty,
 spěšnje khwataše wot muža k muži,
 wot sylnoh' k sylnom' po wšitkim kraju.
 Krótkje słowa ke wšěm skradzu ryči.
 pokloni so boham, přeč k towaršej khwata.

Minu so džen přeni, minu so džen druhi,
 a hdyž za tsećim mēsačk w nocy běše,
 zeńdžechu so mužjo w čornym lěsu.

K nim tu Zaboj, wotwjedže jich k dołu,
 k poniženom' dołu hłubokjeho lěsa.

Stupi Zaboj na najnižje delje,
 wza waryto zwučne:

»Mužoj, wy bratsja
 pohlada škrěkatoh'!
 wam spěwam najnižje z doła pēsni.
 Z wutroby dže mojej', z wutroby najnižšej',
 potepjenej w horju.

»Nan tón zańdže k wótcam,
 wostawi w statoku dźéći swoje
 a swoje lubički. A njerjekny nikomu:
 »»Bratsiko ryč ty k nim ze słowami nana.«
 A pšindže cuzy z mocu do statoka,
 z cuzymi słowami rozkazuje,
 kak so dźéła w cuzym kraju
 wot ranja k wječoru, takhlej dyrbja činić
 dźéći a žony.

A jenu mandźelsku mamy méc
 po pući wšej z Wjesny hač k Moranje.»

»A wučéri z hajow wšě krahólcy,
 kajcyž su bohojo w cuzym kraju,
 tajkim so kłonić mamy a jim woprować wopory.
 Njesměchu so bić do čofa pšed bohami,
 ani na smérkach jim dawać jěsć
 tam, hdžež nanik dawaše jédźje bohám;
 a tam hdžež k nim spěwać khodžeše;
 porubachu wšě štomy
 a rozbijachu wšěch bohów.« —

»»Aj ty Zabojo spěwaš dušu k duši,
 pěseń ze srjedź horja jako Lumér,
 kiž z pěsnju, słowami běše pohibał
 Wyšehród a wšě kraje;
 tak ty mnje a wšě bratstwo.
 Spěwarja dobreho lubuja bohojo.

Spěwaj, tebi wot nich date
do dušje na njepšećelow.««

Hlada Zaboja na Sławoja
zapalenej woči,
ze spěwom dale dušu jimaše :

»Dwaj synaj, kotrej'ž hłosaj
pšekhadžeštaj k muskom,
wukhadžowaštaj do lěsa;
tamblej z mječom a z młótom,
a z hlebiju wučištaj paži.

Tam so khowaštaj a wróćeštaj so z wjeslóm.

A jako dorostłej běštej paži
a rozom pšećiwo njepšećelam,
a doroséechu druzy bratsiki;
wurazychu wšě na njepšećelow,
a bu krutosć jich hrimace njebo;
statokam so wróci zas predawše zbožje.« —

Aj skočichu wšě delje k Zaboju,
čiščachu ho do sylneju pažow
a z wutroby k wutrobje kładžechu rucy,
rozomnje dawachu słowa k słowam.

A pšikhadžeše nóc pšed ranje;
aj duž wustupichu z doła różno,
wotsal ke wšěm štomam,
ke wšěm stronam z lěsa wuńdžechu.

Minu so dzeń, minu so dzeń druhi,

a po tsećim dnju, jako so začemnješe nóc,
 Zaboj k lěsu dže;
 k lěsu za Zabojom črjody.
 Sławoj k lěsu dže,
 k lěsu za Sławojom črjody.
 Kóždy ma wěru k wojewodźje,
 kóždy dušu pšeciwnu kralej,
 kóždy brón na krala.

»Aj Sławojo bratsje,
 tam k módremu wjerchu!
 wjerch tón po wšěch po krajinach, —
 tam zaměrimy kročelje!
 Wot wjercha k ranšemu slóncu,
 tamhlej lěs čemny;
 tamhlej sej zawdamy rucy.
 Něk pušć so tam z liščimi kročelemi,
 a ja takhlej póndu tudy.«

»»Aj Zabojo bratsje!
 čemu naša brón ma hakhlej
 wot wjercha sapaći krutosć?
 Wotsal čěrmy na kralowych rubježnikow,««

»Sławojo bratsje!
 hdyž hada zateptaći chceš,
 na hłowu mu najwěsćišo:
 tamhlej hłowa jeho.«

Rozstupi so mužstwo w lěsu,

rozstąpi so k prawej, lëwej;
 tudy échnje po Zaboja słowje,
 tamhlej po słowje nahłoh' Sławoja,
 po hłubinach lëswow k módróm' wjerchu.

A jako bëše pječ słońcow,
 zawdaštaj sebi sylnej rucy,
 pohladaštaj z lišćimaj wočomaj
 na kralowe wójška.

»Zhromadzić nam dyrbi Ludžek wójška,
 wójška swoje k jenóm' razu.
 Aj Ludžeko, ty sy parob na parobach krala!
 Rjek' swojemu wukrutnikjej,
 zo je nam za dym kazańje jeho.«

A rozłobi so Ludžek,
 ručje zwoła wšë swoje wójška
 Podnjebjo to bë połne swéćenja
 wot słońca, w swéćenju połne błyska,
 z kralowych wójškow:
 Hotowi wšitecy z nohu na kroćenje,
 z ruku k bróni po Ludžekowych słowach.

»Aj Sławojo bratsje!
 tu khwataj w lišćinym skoku,
 ja pónđu z napšeća jich čoła.«

A wurazy Zaboj z prjódka kaž krupowbiéje;
 a wurazy Sławoj na bók kaž krupowbiéje.
 »Aj bratsje, či nam roztołkachu bohow,

ći tež nam spuścachu štomy,
rozpłóšichu kraholcow nam z lésow.
Bohojo nam dobyćje dadźa!«

Ajta nahłosć wurazy Ludźeka
z wojakow pšeciwo Zaboju.
Wurazy Zaboj z wočomaj zahorjenymaj
na Ludźeka. Měri so dub na duba,
widžeć ze wšého lésa. Zaboj ćeri
na Ludźeka pšede wšitkim wójskom.

Ludźek dyri ze sylnym mječom,
pšesća tsi koźje we škićje
A tež dyri Zaboj z młótom,
wotskoći spěšny Ludźek.

Do štoma zleća młót,
a padže štom na wojakow;
a tsiceći jich wotěndže k wótcam.

Rozzłobi so Ludźek. »»Aj ty dźiwje zwěrjo,
aj ty wulka pšetwora hadow!
z mječom so zetykaj zo mnu!««

Machaše Zaboj z mječom,
kus škita jemu wotrazy.
A sćeže Ludźek mječ,
mječ so smoknu po kožanym škićje.
A zapalištaj so wobaj k razam,
z razami wšo po sebi sćesaštaj,
wšo wokoło skrjepištaj z krwju,

a z krwju skrjepichu so mužjo
wokof' njeju wšudže w sykanju dźiwim.

Słóncu pšendže połonjo,
a wot połonja juž na pól k wječoru ;
a bédženo hišće, ani sem ani tam wustupjeno,
a bédženo tu a bédženo tam bu wot Sławoja.

»Złóstniko, bés na tebje!
Čemu ty našu krej piješ?«

A woznu Zaboj swój młót
a wotskoči Ludžek.

Zahna so z młotom Zaboj wusoko
na njepšecěla.

Zleća młót, rozkočištej Ludžekowej nadrje,
A stróži so duša pšed čěžkim młotom,
a młót tež dušu wurazy,
a zanjese pječ sahow do wójska.

Strach cuznikam wurazy škrěćenje:
radosć zazynča z wojakow Zabojowych,
zamiškri so z radostnych wočow.

»Bratsje, bohoyo nam dobyće darichu!
Rozstup so was jena črjoda na prawu, na lěwu.
Ze wšitkich dołow sem pšiwjedźće konje
z nimi rjehoce wšón lés.«

»»Zaboyo bratsje, ty staty lawo ;
njepšestań bić na cuznikow!««

Ajta čisnje Zaboj škit,

a w rucy z młotom a w druhjej z mjeòm,
tak prèki pšebija dróhi pšez cuznikow.

A bu žaloscići, a bu wustupaći cuznikam.

Tšas jich honješe z bitwišća,
strach z jich šijow wurazy kšiki.

Z konimi rjehoce lès.

»Horje na konje na njepšecélow
pšeze wšè kraje! Spěšne konje njesée
po pjatach za nimi našu krutosé!«

A skočichu črjódy na spēšne konje,
a skóku po njepšecélach hnachu,
ranu na ranu, sapachu krutosé,
Minuchu so runiny, hory a lèsy,
k prawej, k lèwej wšo bëži zady.

Šući dźiwja réka,
žoľma za žoľmu so wala,
šučachu wšè wójska skók na skók,
wšo čerješe pšez šumjacu réku.
A wody zhrabachu mnohosé cuzych,
pšenjesechu svojich znatych na druhi bróh.
A po krajinach wšudźje šeroko
dźiwi jatsjob rozšěrja swoje kšidľa doľhje,
khétsje lèta za ptaćinu.

Zabojowi wojacy rozšerichu so
wšudźje po krajach dźiwje po njepšecélach,
wšudźje zražachu jich a rozstupachu z kónimi.

Nocy pod mėsacom za nimi dźiwje,
 wo dnjo pod slóncom za nimi dźiwje,
 a wospjet zas' w ćemnej nocy,
 a po nocy w šerym ranju.

Šući dźiwja rėka,
 zołma za zołmu so wala;
 wšo ćerješe pšez šumjacu rėku.
 A wody zhrabachu mnohosć cuzych,
 pšenjesechu svojich znatych na druhi bróh.

»Tamhlej k šerym horam,
 tam došumi naša wječ!«

»»A Zabojo bratsje!
 juž nam njedaloko hory,
 a juž črjoda cuzych,
 a tući załosnje proša!«

»Wróco po krajinach tudy ty,
 ja tudy, wuhubić wšo kralowe!«

Wėtr šumi pšez kraje,
 wójaska šumja pšez kraje,
 pšez kraje k prawej a k lėwej,
 wšudźje w sylnej šėri wójaska
 we radostnej črjódźjė.

»Aj bratsje, aj šery wječh!
 Bohojo nam tam dobyće darichu!
 Tamhlej wjelje dušow ćeka
 sem a tam po štomach.

Jich boji so ptačina, zwérina ;
 jeno sowy njeboja so.
 Tamhlej k wjerchu pohrjebać morwych,
 dać jédźje boham,
 tam boham wumóžnikam
 dać mnohosé woporow,
 jim spéwać lubych słowow,
 a jim brón pobitych njepšećelow !«

Z B Y H O Ň.

Polétuje hořbik ze štomika na štom,
 žařosciwje kurka horjo wšemu lésu :
 »A šérocki léso ! w tebi ja létach
 z hořbičičku drohjej, z lubej, jara lubej.
 Ach a zřóstnik Zbyhoň popanu hořbicu
 a wotnjese na hród, ach a na hród twjerdy !«
 Aj wobkhadža mřodžeńc wokoř' twjerdoh
 hroda,
 žařosnje zdych'je po swojej drohjej lubej.
 Wot hroda na skařu, na skalje so synu,
 žařoscacy sedži, z nýmym lésom mjelči.
 A pšileća hořb', tón žařosnje tam kurka.
 A pozběže mřodžeńc hřowu k njemu, rjeknu :

»Ty hoľbiko zrudny! tebi zrudno samom'.
 Tebi-li drje kraholec popanu mandźelsku?
 Ty Zbyhonjo tamhlej na tym twjerdym hrodźje,
 ty popanu moju drohu, pše-drožičku,
 a wotnjese na hród, ach a na hród twjerdy!
 Hoľbjo ty bydźiše wojował z kraholcom,
 hdy by tebi była wutroba haj stata;
 ty bydźiše wudrěł kraholcu swoju drohu,
 hdy byštej či byłej sylnej wótrej drapje;
 ty bydźiše zabił kraholca zľóstnika,
 hdy by tebi był pysk twjerdy mjasožerny.«

Horje zrudny mľodźeńco, ćer na Zbyhonja!
 Stata je wutroba či na njepšećela,
 tebi pšećiwo jom brónje sylne, wótre,
 tebi mu na hľowu ćezki železny mľót! —

Ručje mľodźeńc delje, delkach w ćemnym ľesu.
 A wza na so swoju brón, na ramjo mľót swój,
 khwata w ćemnym ľesu k hrodu tam k twjerdemu.

Bě pši hrodźje twjerdym,
 nocy, — wšudźje ćemno, —
 klepa z pjasću sylnej.
 »»Štó to?«« — z hroda słowa. —
 »Ja sym hajnik bľudny!« —
 Wotewrja so wrota.
 Toľk ze sylnej pjasću;
 wotewrja so druhje.

»Hdže Władyka Zbyhoň?« —

»»Zezady 'stwy wulkjej'.««

Tam lakomy Zbyhoň; tamhlej płaka holčka.

»Aj hajnikjej wotewr!«

Njewotewri Zbyhoň. A rozrazy z młotom
durje sylny młodźeńc, a rozrazy z młotom
Zbyhonjowu hłowu.

Wšitkón hród pšeběža, a wšo w hrodźje pobi.
Pola swojej holčki do switanja leži.

Pšindže rańše słońčko z wjerškow štomow
k hrodu,

pšindže nowa radosć k młodźeńca wutrobje,
zo holičku swoju khowa w sylnej paži.

»Čeja to hołbička?«

»»Zbyhoň ju popanu;

kaž mje tu dźeržeše,

tak ju w twjerdym hrodźje.«« —

»K lěsam z twjerdoh' hroda!«

A lećeše tuhlej, a lećeše tamblej,

ze štomika na štom ze svojim hołbikom;

a z hołbikom spaše na jėnej wotnožcy.

Zraduje so holčo ze svojim młodźeńcom,
khodži tuhlej, tamhlej, wšudźje hdžežli zechce;
z lubowanym spaše na jenym łožičku.

W O N J E Š K O.

Wěje tam wětsik z knježskich haj lésow;
bězi lubčička k swětłej rěčcy.

Načerpa wody z kowanym bowom;
po wodźje k holču wonješko pływa,
wonješko rjane z fijalkow, różow;
počina holčo wonješko łowić;
padže, ach! padže do khłódnej' wody.

Hdy bych ja wjedźeła, wonješko rjane,
štó će do zemje kpreje sadził,
temu bych dała pjeršćenik złoty.

Hdy bych ja wjedźeła, wonješko rjane,
štó tebje z łykom ľahodnym zwjazał,
temu bych dała jehličku z włosow.

Hdy bych ja wjedźeła, wonješko rjane,
štó će po khłódnej wodźičcy pušcił,
temu bych dała wěnašk swój z hłowy.

J A H O D Y.

Dže lubčička na jahody
do zelenoh' lěsa,
zadrěše sej wótre ćernje
do běleje nózki.
Njemóže moja lubčička
na nózčičku stupići.

Ach ty ćernjo, wótry ćernjo,
što sy bolosć zdžělaš?
Za to budžeš wótry ćernjo
z lěsa wukopany.

Počakaj lubka w khłódzičku
We zelenym lěsku;
ja doběžu tam na lučku
po konja běleho.

Konik tón so tam na lučcy
w hustej trawje pase;
moja lubčička w khłódzičku
na lubeho čaka.

Počina luba žałosćić
tak z ćišička w lěsku;
»Ach što rjeknje moja maćer?
Ja bjezbóžne džéčo!«

Stajnje mi ryčeše mačér:
 »»Hladaj so młodźencow!«
 Čemu so młodźencow hladać,
 hdyž su dobri ludźjo?»

Ja pšijédzech na koniku
 jako sněžk tak běłym;
 skočich z konja, zwjazach na suk
 za slěbornu wuzdu.

Wobjach holčo, pšiprěch k sebi
 a wokošach hubku;
 a zabudže rjana holčka
 w nožičicy bólny čern.

Šéekachmój so, lubowachmój,
 slónco na zakhadźje.

»Pojédź, luby, ruče domoj,
 slónčko namaj zańdže!«

Skočich ruče na konika,
 jako sněžk béleho,
 a wzach lubčičku do rukow,
 wotjédzech z njej domoj.

J E L E Ń.

Béhaše jelen po horach,
 po kraju poskakowa,
 po horach, po dolinach
 krasne rohizna nosy.
 Z krasnymi rohiznami
 husty lés pšebiwa,
 po lésu skakaše
 z nohami spěšnymi.

Ajta młodźeńc tón po horach skhadźuje,
 po dołach skhadźuje do dźiwich bitwow,
 hordu brón na sebi nošeše,
 z bronju rozbiwa njepšecelow črjody.
 Njeje wjacy młodźeńc w horach!
 Podskoči na njeho lesnje njepšecel;
 wala woči z złobu zapalenej,
 wudyri z cézkim młotom na njeho, —
 zazyncachu zrudnje, žalosnje lésy, —
 wurazy z młodźeńca dušu, dušičku!

Ta wuleća z péknej', šwižnej šije,
 ze šije, z rjaneho rta.

Aj tu leži, ćopła krej
 za dušu so źorli wulećenej;
 syra zemja ćopłu krej pije.

A bu w kóždého holča wutrobje žałosé.

Leži młodžeńc tu w khłódnej zemi,
na młodžeńcu rosće dubik, dub,
rozkláda so do hařzow na sět.

Skhadźuje jelen z tymi rohiznami
a skače na nohach spēšnych,
horje k lisću zběha šwižnu šiju.

Zlétuju so črjody spēšnych kraholcow
ze všeho lěsa sem na tón dub,
pokrakuju na dubje wšitcy :
»Padže młodžeńc pšez njepšecela!«
Pše njeho płakachu wšě holcy.

R Ó Ž A.

Ach ty róža, krasna róža!
što sy rano zakcéľa?
zakcéwši pomjerznuła?
pomjerznuwši zwjadnuła?
zwjadnuwši wotpadnuła?

Wječor sedžach, doľho sedžach,
do spēwanja kohuta;
ničo dočakaé njemóžach,
wšě tšeski, řučwo spalich.

Wusnuch, dźije so mi wo snje,
 jako by mi njebohjej
 na prawej rucy z porsta
 swlekł so złoty pjeršćenik,
 z njeho kamušk wupadnuł.
 Kamuška njenadeńdźech,
 lubeho njedočakach.

K O K U L A .

W runym polu dubik steji,
 na dubiku kokula.

Zakukaše, zapłakaše,
 zo njeje pšec' nalécje.

Kak by zrawiła rož w polu,
 by pšec' nalécje było?
 kak tež jabłučko w zahrodźje,
 by pšeco lécje było?

Kak by mjerznuł kłós we stozy,
 by pšec' nazymje było?
 kak by holčcy ćežko było,
 by pšeco sama była?

W O P U Š Ć E N A.

Ach wy lěsy, čmowe lěsy,
 lěsy milećinskje!
 Čemu wy so zeleniće
 w zymje, lěćje runje?
 Rada bych ja njeplakała,
 njerudziła dušu:
 ale rjekće dobri ludźjo,
 što by njeplakał tu?
 Hdže mój nanik, nanik luby? —
 Zahrjebany w rówčku.
 Hdže mać moja, dobra maćer?
 Trawka na njej rosće.
 Nimam bratra, nimam sotry, —
 pachoła mi wzachu.

S K O W R O N Č K.

Plěje holčka konopje
 pši zahrodźje panskjej,
 praša so jeje škowrončk,
 pše čo je tak zrudna.
 Kak bych so radować móhła?

malički škowrončko?
 wotwjedźechu lubeho
 do kamjeńtnoh' hroda.
 Hdy bych pjerko ja měla
 pisała bych lisćik;
 ty malički škowrončko,
 ty by z nim tam lećał.
 Njeje pjerko, nic łopješko,
 zo bych list pisała;
 postrow drohjeho ze spěwom,
 zo tu z horjom hinu!

S E J M.

.....
 kóždy nan tón swójbje wojewodźi,
 muž wobstara polo, żona drastu,
 a wumrje-li hłowa hdy swojbina,
 dźěći na kublje hromadzje knjeża;
 władyku sej z roda wuzwolijo,
 kiż, hdyż trjeba, na sejm sławny kłhodźi
 z kmjećemi, z lechami, władykami.

Stażechu kmjećjo, leši, władycy,
 pokhwalichu prawdu po zakonju.

LUBUŠINY SUD.

Aj Woštawa, što mučíš ty wodu,
mučíš wodu slëboropjenjatu?

Kak će džiwi rozzořmješe wichor,
zesypawši zliwki wulkje z njejba,
wopłókawši hłowy hor zelenych,
wupłókawši hlinu z pëskom zřotym.

Kaha bych ja wodu njemučila,
hdyž so wadžitaj dwaj rodnaj bratraj,
rodnaj bratraj wo naměrki nana.

Wadžitaj so krućeje tak bjez sobu
džiwi Khrudoš na Wotawje kšiwej,
na Wotawje kšiwej zřotonošnej;
Stabław khróbly na Radbuzy khřódnej,
wobaj bratraj, wobaj Klenowicaj,
z roda staroh' Tetwy Popjełowoh',
kiž pšindže z ěrjódami Čechowymi
do toh' dobroh' kraja pšez tsi rëki.

Pšileća tam towaršna wřastojca,
pšileća tam wot Wotawy kšiwej':
syže so na wokno wotewrjene
w Lubušinym wótcnym zřotym sydlje,
sydlje wótcnym, swjatym Wyšehrodžje;
skorži jara a žalosci zrudnje.

Hdyž to slyši jeju rodna sotra,
rodna sotra w Lubušinym dworje,
prosy knježnu nutschach Wyšehródźje,
na wuprawu wustawići prawdu,
a powołać bratrow jejnej' wobej'
a sudzići jimaj po zakonju.

Kaže knježna pošlam, powołaći
Swjatosława wot Lubicy běfej',
tamhlej hdžež su dubrawiny młódne,
Lutobora z Dobrosławskoh' khólmca,
tamhlej hdžež Wórlicu Łóbjo pije,
Raćibora wot hor Kjerkonošskich,
hdžež skóncowa Trut dźiwjeho zmija,
Radowana wot Kamjentnoh' mosta,
Jarožira wot brodow rěčnjatych,
Strježybora wot Szawy rjaněj',
Samoroda ze Mže slěbronošnej,
wšitkich kmjećow, lechow a władykow,
a Khrudoša a Stahława bratrow,
zwadženeju wo naměrki nana.

Zendžechu so leši a władycy
Wyšehrodzje (w Lubušinym sydlje);
kóždy stupi po splahu po svojim;
stupi knježna w pyšnej běfej drasėje,
stupi na stól wótcny wulkim sejmje.

Dwé mudrej holičcy wustupištej,

wuwučenej wěšćenja sudowe.

Pši jenej su deski prawodarne,
pši druhjej mječ kšiwdu wurunacy.
Z napšecá prawdupokazne pľómjo,
a pod nimaj wučisécaca woda.

Poča knježna z wótcnoh zľotoh' stoľa :

»Moji kmječjo, leši a wľadycy!
nětk bratromaj rozrisajće prawdu,
kotrajž so wadžitaj wo naměrki,
wo naměrki nanowskje bjez sobu.
Po zakonju wěcnježiwych bohow
njech na kublje hromadžje knježitaj,
abo sej džélitaj w runej měrje.
Moji kmječjo, leši a wľadycy,
rozrisajće moje wustawjenja,
budže-li to wam po wašej mysli.
Njebudže-li pak to wam po mysli,
wustajće wy jimaj něšto druhje,
štož spokoji zwadženeju bratrow.«

Kľonjachu so leši a wľadycy,
počachu so ćicho rozryčować,
ćicho rozryčować so bjez sobu,
a khwalići wustawjenja jeje.

Lutobor z Dobrosławskjeho khóľmca
započa tam tajkje sľowa ryčec̄:
»Sľawna knježna na zľoćanym stolje!

wustawjenja twoje rozmyslichmy,
zezbéraj ty hłosy po narodu!«

A zebraštej hłosy dvě holičcy,
zberáštej je do budobja swjatoh',
a daštej je lecham wuwołaći.

Radowan wot Kamjentneho mosta
započa te hłosy pšehladaći,
a wjetšinu wuwołaći ludej,
ludej, kiž so zejšoř bě k tom' sejmu.

»Wobaj rodnaj bratraj Klenowicaj
z roda staroh' Tetwy Popjełowoh',
kiž pšindže z črojdami z Čechowymi
do toh' dobroh' kraja pšez tsi réki,
wurunajtaj so tak wo naměrki:

Na kublje hromadžje wobaj knježtaj!«

Stanu Khrudoš wot Wotawy kšiwej',
žoľč so jemu rozla po wutrobje,
tšasechu so ze zľobu wšě stawy,
machnu z ruku, a kaž tur wón zaru:

»Běda ptačkam, hdyž k nim zmija zlěze,
běda mužam, hdyž jim žona z knjezom!
Muž njech mužam z knjezom, to so hodži,
staršemu naměrki dać je prawda.«

Stanu Lubuša ze zľotoh' stoľa,
praji: »Kmjećjo, leši a wľadycy!
słyšešće tu pohanjenje moje;

sudžće sami po zakonju prawdu.
Juž njobudu wam sudžići zwady.
Wzmiće sebi muža swojoh' runja,
kiž by knjeziř ze železnej ruku;
holča ruka na was k knježstwu sľaba.« —

Račibor wot horow Kjerkonošskich
započa tam tajkje sľowo ryčeć:
»Njekhwalobno, w Němcach pytać prawdu,
mamy prawdu po zakonju swjatym,
kotruž pšinjesechu nam wótojco
do toh' (dobroh' kraja pšez tsi rěki.)«...

PESŇ POD WYŠEHRODOM.

Ha ty naše slóncó, twjerdy Wyšehród,
 ty khróblje a hordžje na skalje stejiš,
 na skalje stejiš wšitkim cuzym strach.
 Pod tobu rěka spěšna wali so,
 Wali so rěka Wołtawa sylna.

Po kromje rěki Wołtawy čistej',
 steji' wjele khrósta z khłódkom luboznym :

Tu soľobik mały wjeselje spěwa,
 spěwa tež zrudnje, jako wutroba
 radosć a žalósć čuje.

Bych ja byľ soľobik w zelenym ľuzy;
 ručje bych tam lećaľ, hdžež droha khodži
 wječor tak pozdžje.

A hdyž wšo lubosć budži, wšelkje žiwjenje
 z wulkim žedženjom za njej žedži :

Ja njebohi žedžu po tebi, rjana,
 smil so nad wbohim !

POKAZKA DOŁOJCNOSERBSKJEGO PŠE
ŁOŽENJA.

S P U S Ć O N A.

Och wy lësa, śmjate lësa.
lësa milešińskje!
Comu wy se zeleniśo
w zymje, lëśe rowno?
Rada bych ja njepłakała,
njetużyła dušu:
ale grońśo, dobre luże,
chto by njepłakał tud?
Žo mój nanik, nanik luby?
Zakopany w rowce.
Žo maś moja, dobra maśeř?
Tšawka na njej rosćo,
njemam bratša, njemam sotšy
lubego mje wzechu.

S K O W R J E Ń C K.

Plèjo żowčo konopi
 u pańskjegó gumna,
 pšaša se jeje skowrjeńck,
 pšec'ga jo tak tużna.
 Kag' bych wjasoła bys mogła,
 ty małuški skowrjeńck!
 wotwjażechu lubego
 do kāmjentneg' groda.
 Gaż bych pěrko ja méła,
 pisała bych lisćik,
 a ty małuški skowrjeńck,
 ty by z nim tam lèseł.
 Njejo pěrko, nje łopjeńce,
 aby list pisała.
 postrow drogjegó ze spèwom,
 aż toż z gorjom ginju.

UKÁZKA MALO-RUSKÉHO PŘELOŽENÍ.

(Malorusi vyslovují každé ъ, i každé ó, jako и,
to jest i.)

П ъ с н и

изъ краледворського рукопису по южно-русьску.

К В ъ Т О Ч К А.

Вѣтронько вѣе,
зъ панського лѣсу;
зъ вѣдрами дѣвка
бѣжить до рѣчки;

Въ кованый цеберъ
воды набрала . . .
по рѣчцѣ къ дѣвцѣ
квѣточка плыве.

Квѣточка гарна,
та-й запашная,
зъ полнои рѣжи
та зъ чорнобрѣвцѣвъ.

„Коли-бъ я знала,
квѣточко красна,
хто тебе сажавъ
въ лохкую землю,
тому-бъ я дала,
мѣй золотенькѣй
перстенець зъ пальця;

Коли-бъ я знала,
 квѣточко красна,
 хто тебе лычикомъ
 повилъ подобно,
 тому-бъ я дала
 шпильку зъ волосья;

Коли-бъ я знала,
 квѣточко красна,
 хто тебе квѣтко,
 пустивъ на воду,
 тому-бъ я дала
 стрѣчку зъ головки!^а

Дѣвочка стала
 квѣтку хапати,
 та-й обиралась
 въ воду холодну.

П. К И Т И Ц Я.

Вѣе вѣтренько зъ лѣсовъ князевыхъ;
 Бѣжитъ миленька ко потоку.
 Въ ковани вѣдра черпле водицю;
 Водю къ дѣвѣ плыне китиця.
 Кита пахнюща зъ рожь и фіялковъ;
 Яла ся дѣва киту ловити;
 Пала, ой! впала въ студену воду:

— „Ко быхъ вѣдала, китице красна,
 Кто ты въ порхоньку посадивъ землю,
 Тому быхъ дала золотый перстень;
 Ко быхъ вѣдала, китице красна,
 Кто тебе лыкомъ связавъ мягенькимъ,
 Тому сыхъ дала зъ косы еглицю;
 Ко быхъ вѣдала, китице красна,
 Кто ты студеновъ пустивъ водицевъ,
 Тому быхъ дала вѣнецъ зъ головки.“ —

Я Г О Д Ы.

Ишла моя мила по ягодочки
 въ зеленѣ гаѣчки,
 та-й застромила терновую шпичку
 въ бѣленькую нѳжку.
 Нѳженька стала дуже болѣти:
 не зможе мила на нѳжку ступити.
 Почала мила зтиха плакати,
 терень лаяги:
 „Охъ, ты тернино, остра тернино!
 се черезъ тебе менѣ причино!
 се черезъ тебе я такъ хвораю;
 за сее треба тебе изъ гаю
 всю постинати й позакидати.“

„Сядь въ холодочку, моя миленька,
я-жь до ставочка по́ду по коненька.“

Коникъ бѣленькій въ травцѣ густенько́й
пасеться, грае,
пана по́джидае.

Сѣла миленька у холодочку
въ зеленѣмъ лѣсочку;
стала тихенько вопа здыхати,
та жалковати.

„Охъ моя мати, мати старенька,
нения рѣдненька.

Все минѣ каже хлопцѣвъ бояться,
одѣ нихъ ховаться!
чомъ ихъ бояться, одѣ нихъ ховаться?
воини добреньки и пріязненьки!

Тутъ я нрѣхавъ на бѣлому ко́ню
паче снѣжочокъ, въ зеленый лѣсочокъ.
Припьявъ коника срѣбнымъ повѣдьемъ
та до сучка.

Зѣ дѣвкой обнявся, поцѣлувався,
туливъ къ серденьку свю миленьку;
забула мила що нѣжка болѣла!
Тутъ мы ласкалися, цѣловалися,
и миловалися.

„Вечѣръ находить,
охъ мо́й миленькій, мо́й любязненькій!

Ой, схамерися, незабарися!
 нѳсце заходить, мѳсяць зиходить
 нѳчка настигне, ѳдьмо до дому.“

Туть я швиденько взявши миленьку,
 зъ нею до дому на бѳлому коню
 дмухнувъ до дому.

О Л Е Н Ъ.

Бѳгавъ олень по горахъ,
 по долицахъ по ярахъ,
 въ довгихъ та рясныхъ рогахъ.
 Лѳсъ густый вѳнъ роздиравъ,
 прудко по лѳсу скакавъ:
 для гущины й для дороги
 въ ёго-рясны й моцны роги,
 въ ёго-тонки й гнучки ноги.

Та на тыхъ-же горахъ,
 парень ходивъ,
 Лукъ и стрѳлы въ рукахъ
 крѳпкихъ носивъ:
 стрѳлами блискавъ,
 въ ворога прискавъ!
 Такъ немаевже ёго:

лютый ворогъ на ёго,
 Выскочивъ, молотомъ блиснувъ
 вдаривъ, до камня притиснувъ . . .
 на три части головка розбилася,
 теплою кровью земля напоилася . . .
 Застогнало сердечко въ кождѣй дѣвчиѣ . . .
 надъ тымъ парнемъ вырѣсь дубокъ въ долину :
 рясно дубочокъ вѣтки розпускае ;
 Олень за листьямъ то ихъ прибѣгае,
 воронъ изъ лѣсу до нихъ прилѣтае :
 Олень край дубочка скаче,
 на дубочку воронъ краче.

И. О Л Е Н Ъ.

Бѣгавъ олѣнь по горахъ,
 Скакавъ сторонами ;
 По горахъ по долинахъ
 Красни парогы носивъ.
 Красными парогами
 Густый лѣсъ продеравъ ;
 По лѣсѣ скакавъ
 Легкими ногами.

Ой, тутъ молодець ходжувавъ по горахъ ;
 Долинами ходивъ въ люти бои,

Горду зброю на собѣ носивъ;
 Твердовъ збрѣвъ г'лоты враговъ розбивавъ.
 Нѣтъ вже молодця у горахъ! —
 Поскочивъ нань' люто лестный врагъ,
 Заскаливъ очи злобовъ розжарени;
 Вдаривъ тяжкимъ молотомъ въ груди,
 Застогнали мутно лѣсы жалостиви;
 Зъ молодця выперъ душу, душицю!

Сеся вылетѣла краснымъ тяглымъ горломъ,
 Зъ горла красными устами.

Ой, тутъ лежитъ — тепла кровь
 Тече за душею, що злынула;
 Сыра земля пѣ кровцю горячу.
 Въ кождѣй дѣвѣ жалосливе сердце.
 Лежитъ ледѣнь у земли холодиѣй,
 На ледѣню росте дубецъ, дубъ;
 Розкладає съ' въ суки ширше й ширше.

Ходить олѣнь съ красными рогами,
 Скаче на ногахъ на шпаркихъ,
 Горѣ въ листьѣ спина'ть тонке горло.
 Злѣтаются товпы быстрыхъ кругавцѣвъ
 Зо всего лѣса тутъ на тѣнный дубъ;
 Усѣ покрякують на дубѣ:

— „Павъ молодець злобою врага.“ —
 Всѣ дѣвы плакали молодця.

Р О Ж А.

Ой ты рожо чорвоненька,
 зацвѣла собѣ раненько,
 зацвѣла, та бѣдна змерзла,
 якъ измерзла — поблѣднѣла,
 поблѣднѣла, та й змарнѣла,
 а змарнѣла, та и завьяла,
 а завьяла, та й упала . . .
 Сидѣла я довгесенько,
 до пѣвнѣвъ сидѣла;
 всѣ трисочки, всѣ стругалки
 за нѣчь попалила!
 Усе миленького ждала;
 усе ждала й задрѣмала . .
 Отъ минѣ небозѣ й снитися:
 Иначе съ правою рученьки,
 иначе съ пальця мизинѣго
 покотився золотый мѣй обѣдець,
 загубився дорогій мѣй каменецъ;
 Ой довго, довгесенько каменця иськала:
 и каменця не достала и милого недѣждала.

II. Р О Ж А.

Ах! ты рожо, красна рожо,
 Чому 'сь рано розцвила?
 А розцвивши измерзла,
 А змерзнувши зóвьяла,
 А зóвявши опала?

Вечѣръ сидѣла'мъ, сидѣла'мъ добго,
 До куроцѣнья сидѣла'мъ,
 Ничи дóждати не могла'мъ,
 Всѣ трѣски, лучницѣ изжегла'мъ:
 Вснула'мъ, приснивѣ ми ся сонъ,
 Що менѣ небозѣ,
 На правѣй руцѣ изъ перста
 Золотый зволѣкъ ся перстенець;
 Вылетѣвъ дорогій камѣнець;
 Камѣнця я не найшла,
 Милогося не дóждала! —

З О З У Л Ь К А.

Ой у поля дубокъ стоить;
 на дубку зозулька сидить,
 закувала, заплакала,
 що не всегда зесна стоить.

Та коли-бъ та весна сама,
у поли-бъ житу недозрѣть.
А було-бъ та саме лѣто,
въ саду яблочку-бъ недозрѣть.

А була-бъ та сама осень,
хлѣбу-бъ въ стозѣ бѣда була;
була-бъ дѣвка сама одна,
була-бъ вона смутна, смутна.

П. З А З У Л Я.

Въ широмъ полѣ дубецъ стоитъ;
На дубѣ зазулица
Заковала, заплакала,
Що не всѣгда яро:

Якъ бы стигло житце въ полѣ,
'Сли бѣ яро всѣгда було?
Якъ яблоко въ садѣ стигло,
'Сли бѣ лѣто всѣгда було?

Якъ бы мерзъ у стозѣ колось,
'Сли бѣ осѣнь всѣгда була?
Якъ бы дѣвѣ тяжко було,
'Сли бѣ сама всѣгда була?! —

СИРОТИНКА.

Охъ вы лѣсы темны лѣсы,
 лѣсы милетинськи!
 чому се вы зелененьки
 и зимою й лѣтомъ?

Ой рада-бѣже я неплакать,
 немутити сердца;
 такъ скажите, добри люди.
 хто-бъ тутъ незаплакавъ?
 Де мѡй батенько миленькій?
 въ могилу зарыли!
 Де добрая моя ненька?
 росте на нѣй травка!
 Ни братика, ни сестрицѣ;
 розлучили й зъ милымъ.

Ц. Л И Ш Е Н А.

Ой, вы лѣсы, тѣни лѣсы,
 лѣсы милетински!
 Чомъ вы ся зеленѣете
 Въ зимѣ, лѣтѣ рѡвно?
 Рада быхъ я не плакала,
 Не нудила серцьомъ;
 Та скажѣте жь, добри люде,
 Хто бѣ не плакавъ зьде?

'Де мѡй батько, батько милый?
 Загребленъ въ ямоньцѣ.
 'Де моя мати, добра мати?
 Травовъ порастае.
 Ни ми брата, ни сестрицѣ,
 Ладина ми взяли! —

Ж А Й В О Р О Н О К Ъ .

Ой у саду та у пана
 конопель дѣвка вие;
 пыта ѣй жайворонокъ,
 чого въ ѣй сердце ные?
 Ой якъ минѣ весолою быть
 жайворонку милый,
 коли повели мого козяченька
 та въ городъ камѣнный.
 Коли-бъ минѣ та пѣречко,
 листъ-бъ ёму я писала;
 и зъ тобою, мѡй жайвороночку,
 той листъ вѡдѡслала.
 А то ни пѣречка, ни папѣречка
 бѣдная немаю . . .
 леть самъ до ёго, та спѣвай ёму,
 яку тутъ туту маю.

ЛЮБОВНЯ ПѢСНЬ КРОЛЯ ВЯЧЕСЛАВА I.

(Doplňek k přeložení velkoruskému po str. 209.)

Милые миѣ пріязи
 Любовь моя отрада,
 Блаженство и веселье!
 Ахъ, что со мной творится,
 Когда только вспомню,
 Какія наслажденья
 И ласки и привѣты
 Подруга миѣ готовить . . .
 Какой прекрасной дѣвой
 Могу я похваляться!
 Но, не въ утрату ласки,
 Печаль она наслала; —
 Брожу я съ той печалью,
 Брожу и непытаю,
 Кого она печалить . . .
 Ахъ, только что издумалъ,
 Все думалъ бы о милой!
 О радость! о блаженство!
 Одно теперь желанье,
 Чтобъ очи были здравы:
 Очами я люблюсь
 На прелести подруги;
 Очами входитъ въ сердце
 Отрада и веселье . . .

Взаимаетъ, умнажаетъ
 Любовь мою; я отдалъ
 И сердце ей, и мысли . . .
 Она источникъ счастья,
 Начало удовольствій,
 И радость мнѣ, и горе! . . .
 Какъ роза распускаяся
 Росы медовой жаждетъ
 Въ распукалки и листья:
 Такъ я устами жажду
 Медовыхъ почѣлуевъ!
 О счастье, о блаженство!
 Какого непридумать!
 Любовь — мое спасенье . . .
 Кипящее желанье
 Изъ сердца исторгаетъ
 Любви невинной сладость:
 Натѣшится желанье,
 Любовь скорбитъ и плачетъ . . .
 Меня винить ты будешь —
 Винить меня не можешь,
 Что обнялъ станъ прекрасный,
 Роскошный, нѣжный, гибкій, —
 А все по волю чудной . . .
 Когда бы нецѣнила
 Меня . . .

UKÁZKA PŘELOŽENÍ KRAINSKÉHO.

V E N E C.

Vetričik piha 's knezovih logov,
 Deklica teče doli k potoku,
 Vodo zajema v vedre kovane.
 Venec po vodi k deklici plava.
 Venec dušeči 'z rož in vijolic.
 Deklica jela venec loviti,
 Padla, oh, padla v hladno vodico!

Ako bi ved'la, venec prelepi,
 Kdo te je v rahlo zemljo zasadil,
 Temu bi dala perstan iz zlata

Akobi ved'la, venec prelepi!
 Tebe kdo z ličjem volnim je zvezal,
 Temu jest dala z las bi jeglico.
 Ako bi ved'la, venec prelepi!
 Kdo te po hladni vodi je spustil,
 Temu bi dala venec iz glave.

Z A P U Š E N A.

Oh, vi logi, temni logi,
Logi miletinski!
Čemu vi se zelenite
V zimi ko po léti?

Rada bi se neplakala,
Nemorila serca;
Al povejte dobri ljudje
Kdo bi se neplakal?

Kje je moj preljubi oče?
Zakopan je v grobi!
Kje je mati, dobra mati?
Trava po nji raste!
Nimam bratra, nimam sestre,
Ljubiga mi vzeli!

POESIE NAZIONALI

LIRICO-EPICHE

DELLA BOEMIA

TRATTE

DAL CODICE DI KRÁLOVÉ DVÓR.

VERSIONE DI

FELICE FRANCESCONI.

IL TRADUTTORE A' SUOI COM-
PATRIOTTI.

Nei paralleli tracciati con tanta maestria dal Cesarotti fra Ossian ed Omero, ciò che più incanta il lettore si è il vedere, come i due poeti—ora, per così dire, quasi concordi, ed ora per cammini tanto diversi — abbiano attinto alla fonte del bello. Non è nostra intenzione di qui esaminare, se le poesie della presente raccolta

abbiano alcun che di comune coi grandi cantori dell' antichità, e quanto contengano d'originale e di proprio. Solo accenneremo di volo, che gl'Italiani qui pur troveranno copia di fiori poetici, che gareggiano colle grazie della greca musa, e cogli slanci de' bardi di Caledonia.

Sarebbe però inutile di qui ricercare un' aurea catena di ritmi e concetti assieme congegnati secondo le norme delle poetiche scuole, o l'eleganze stereotipe d'un secolo illuminato. Questi canti furon composti in que' tempi patriarcali, in cui l'occhio non ancora cercava il suo pascolo ne' parchi inglesi e in altre forme squisite dell' arte del giardinaggio, ma sibbene attonito si arrestava alla grandiosa maestà d'antica foresta (*). Se

*) Vedi l' erudite disertazioni su questo soggetto dei due luminari della letteratura slava

nelle poesie del secol d'oro d'una nazione, incontri il sublime e il grazioso, in tutta la pompa de' loro fregi, porgersi amica la mano, troverai in quella vece ne' canti nazionali di vecchia data — per tacere d'altre bellezze — quando una viva pittura tratta dal vero, quando un patetico naturale, che piacciono tanto più, quanto che sembrano sdegnare ogni ornamento.

Nella poesia di Z b i c o n e — a modo di esempio — noi veggiamo l'amante liberar la sua Euridice, non al suono della cetera tracia, al pari d'Orfeo (*),

moderna, Šafařík e Palacký; e quanto ne scrisse, pieno d'ammirazione, il principe dei poeti tedeschi, Goethe, che accolse nelle sue opere il canto gentile, che porta il titolo: il mazzo di fiori.

*) Si potuit manes arcessere conjugis Orpheus
Threicia fretus cithara, fidibusque canoris.

Virg. Aen. VI.

ma col braccio armato di rude bipenne, e fendendo una porta del castello, e la testa del suo rivale. Ma come non ci rapisce la tenera canzone, ch'egli intuona a pie' della rocca, in quella guisa, che il tracio vate, seduto sulle sponde dello Strimone, alle falde d'una rupe, narrava agli antri ed alle belve il fato della sua bella? *) E chi non si sente penetrato d'ardor bellicoso all'udir il canto del nuovo Tirteo **), di quel Zaboi, che vate insieme e guerriero, accende gagliardamente gli animi de' suoi compagni alla battaglia?

*) Septem illum totos perhibent ex ordine menses
Rupe sub aerea, deserti ad Strymonis undam
Flevisse, et gelidis haec evolvisse sub antris,
Mulcentem tygres, et agentem carmine quercus.

Virg. Georg. IV.

***) Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit — — — — —

Hor. de arte poetica.

La collezione di poesie nazionali, che corre sotto il nome famoso di Codice di Králové dvór, non contiene che alcuni frammenti d'un grande intero, ora perduto. Questi frammenti però sono dei ruderi venerandi. Il Cav. Hanka, dotto Bibliotecario del Museo nazionale della Boemia, ne fu lo scopritore; e a buon dritto suona il suo nome all'orecchio de' suoi compatriotti, come presso gl'Italiani il nome di S. E. il Cardinale Mai, l'indagatore de' Palinsesti. La scoperta avvenne il giorno 16. Settembre 1817, allorchè il Sig. Bibliotecario, visitando una stanza a vólto del campanile, nella chiesa di Králové dvór, s'imbattè in un fascio di carte antiche e freccie rugginose, avanzi delle guerre di Žižka. Le carte al primo aspetto gli parvero contenere preghiere latine, ma qual fu la sua gioia, quando in caratteri

boemi, al suo sguardo s'offerse un patrio monumento di sublimi poesie? Il codice divenne in breve tratto di tempo bene comune, giacchè ne furono successivamente impresse nove edizioni. L'originale si trova al presente nel Museo nazionale, e sta esposto al Pubblico in tutti i giorni, in cui è libero l'accesso a quell' Instituto. Ed io penso, che, alla vista di quel prezioso manoscritto, ogni Boemo, tenero della sua patria, debba sentire una, benchè minima, parte di quel diletto, che sente l'Inglese mirando il Codice della Magna charta nelle sale del Museo britannico.

Quanto all' età di questi canti, l'abate Dobrovský fissa l'epoca dal 1290 al 1310 come quella in cui furono scritti; l'epoca poi in cui furon composti è certo di molto anteriore. La poesia intitolata: l'assemblea nazio-

nale, e le quattro seguenti, poste alla fine d'ogni edizione, non formano parte, propriamente parlando, delle poesie contenute nel manoscritto, ma son forse di quelle ancora più antiche, e ben degne di comparirne come appendice.

Già da parecchi mesi si sta pubblicando una nuova edizione poliglotta del codice insigne, ed io non seppi negare l'opera mia all'onorevole invito d'accompagnarla d'una versione italiana. Occupando omai da dieci anni la cattedra di lingua e letteratura italiana in questa celeberrima Università, e figlio della bella Italia, sentii quasi un doppio dovere, verso i miei alunni cioè (che tutti conoscono l'originale), e verso i miei compatriotti, di por mano al lavoro.

Ma io non dubito, che anche il critico il più severo sarà meco d'accordo

sulle non poche difficoltà, ch'io ebbi a superare. Perchè in siffatte traduzioni alcuni richiedono, che ogni maniera, ogni locuzione dell'originale, quantunque strana, sieno fedelmente riprodotte: e qui corri pericolo, come osserva il Cesarotti, di dare nell' uniforme e nel cupo, e di scrivere, anzichè de' versi, una prosa faticante ed oscura. Altri vogliono all' incontro, che, più fedele allo spirito che alla lettera, tu ponga ogni studio nel rischiarare e rammorbidire l'autore, e che ti adoperi di abbellirlo, e gareggiar con esso; e qui avrai forse in premio de' tuoi sudori uno scambio del tuo nome di traduttore in quello di elegante traditore. Dal che chiaro si scorge, che pur dopo un lungo studio penoso della lingua e letteratura boema, non mi attendeva già ancora un letto di rose.

Tutte le mie fatiche però saranno largamente rimeritate, se da quelle alcun profitto a' miei valenti discepoli ne deriva, e se gl'Italiani, che pur fecero sì lieta accoglienza a molti canti stranieri di fresca data, troveranno avverato in questa maschia poesia quanto degli Egizj, e dei primi coltivatori dell' arte della parola scrisse il nostro grande maestro d'eloquenza, l' Ab. Giuseppe Barbieri.

»Ne' primi favellatori, per la potenza non contrastata dei sensi e della imaginazione, ruppero audaci le figure, e i suoni scoppiarono forti ad esprimere i varii affetti dell' animo gagliardamente percosso.

. Quelle menti vergini ancora, e calde quasi di gioventù ricevevano profonde le impressioni della natura, che noi, da mille e mille guise di sociali agitazioni distratti, appena sen-

tiamo; e quindi pure nell' imitarla s'accostavano più d'appresso, che noi non facciamo, alla sua grandezza.»

Che se il calcografo italiano, con savio intendimento, si studia indefesso di riprodur a' suoi compatriotti i capolavori dell' arti del disegno dell' altre nazioni d'Europa — non solo delle vicine, ma eziandio delle remote età — perchè non dovremmo noi imitar un sì bell' esempio anche nella poesia? Egli è perciò mio divisamento di non arrestarmi a questo primo saggio, ma di presentare alla mia patria parecchi de' gran Monumenti poetici del medio evo fuori d' Italia, che formano da molt' anni il soggetto de' miei studj; e precipuamente quelli della Russia e della Germania, della Francia e dell' Inghilterra. Ed io tengo per fermo, che gl' Italiani non saranno avari d'un giusto tributo di lode a

que' sommi ingegni, che ne' secoli di mezzo fiorirono sott' altro cielo, e la cui memoria è sì cara ed indelebile a' loro nepoti, come a' figli d' Ausonia i nomi di Dante e di Petrarca.

Praga, 1851.

Il traduttore.

ULRICO E BOLESLAO.

. entrò nella foresta oscura:
 Là sette Conti, prodi capitani,
 Raccolte avean le bellicose squadre.
 Della notte al favor, Vicon di Duba
 Di guerrieri un drappel là pur conduce;
 Son cento bravi: dal lor fianco pende
 Ferro lucente, e nerboruto è il braccio:
 Del duce nel valor posa ogni speme.
 Nel mezzo della selva i combattenti
 In segno d'amistà stringon le destre,
 E sol di voci s'ode un mormorio.
 Mezzo il cammin la notte ha già varcato,
 Nè molto è lungi l'albeggiar del giorno.

Vicon de' capitani al capitano
 Così favella: »Ulrico! il tuo valore
 »In ogni terra è noto; e Dio ti diede
 »Possa di braccio ed animo guerriero.
 »Ah di Polonia sull' inique genti
 »Piombi la tua vendetta — a destra a manca,
 »Ove cruënta più ferve la pugna,

»Sarem tua scorta — all'armi, o prodi, all'armi!

E il Prence a lor, spiegando alto il vessillo:

»Meco venite, eroi! — perano tutti

»Della patria i tiranni, i rei Poloni.

Otto Vladichi a lui già stan d'intorno,

E trecento cinquanta combattenti

Movono all'alta impresa: ancor sepolte

Giacean nel sonno le nemiche schiere:

Della selva al confin l'oste s'arresta.

Dorme tranquilla e dell' agguato ignara,

Praga dolente, e nebbia mattutina

Della Moldava sovra l'onde posa.

Bella s'adorna di color celesti

La corona de' colli ai primi albori.

»Fratei! scendiam dal monte:« A tali accenti

Nella muta cittade ognun discende,

Il ferro struggitor nel manto avvolto.

Col gregge appare, allo spuntar del giorno,

Pastor sul ponte: »olà la porta aprite,«

Al grido del mandrian apre la scolta

Quella, ch'il fiume guarda, antica porta.

Intanto il gregge avanza, ed allo squillo

Del corno pastoral, Prence, Vladichi,

E l' esercito tutto in folla accorre,

Tal, ch'all' enorme peso il ponte trema.

Al suono di tamburi e d'oricalchi,

Piantano i duci il trionfal vessillo.
 Terror si spande pel nemico campo;
 L'arme confusi afferrano i guerrieri:
 Ma dai colpi potenti de' Vladichi
 Non de' fossi lo schermo o la bastita
 Difender vale il predator polacco,
 Ch'alle porte precipite correndo,
 Tutto abbandona in disperata fuga.

»Gran Dio! siam salvi, e la vittoria è nostra:
 »In cielo appare sfavillante il sole
 »Jarmiro della patria è padre, e Sire.
 D'applausi trionfal Praga rimbomba,
 Del suon festivo eccheggiano i suoi colli;
 Un canto al vincitor la patria intuona,
 Ogni terra ripete il caro nome.

BENEDETTO figlio d'ERMANNÒ.

O sole! o lieto portator del giorno!
 Perchè ti copri di feral gramaglia?
 Fuggi da' nostri campi! e un raggio solo
 Più non risplenda al popolo gemente.
 Sotto qual cielo è il Duca? e dove sono
 I figli della patria, i suoi guerrieri?
 Ah! che seguir dovea d' Otton le squadre.

E niun corre la patria derelitta
 Dal giogo liberar de' suoi tiranni?

Lo straniero oppressor omai s'avanza;
 Son gli Alemanni, i Sassoni feroci.
 Ahi! qual nembo d'armati! ahi quante schiere
 Scendono là dalle gorlizie selve
 »Per inondar i nostri dolci campi.«

Versate in seno lor oro ed argento,
 O tutto — casolar, messi ed armenti —
 Col ferro e fuoco il predator devasta.
 Inutil speme! delle fiamme preda
 Caddero ahimè! le biade e le capanne,
 E di Troski alla fertile pianura
 Or si volge il ladron, seco traendo
 D'oro, d'argento e greggi opime spoglie.

Cessa dal pianto, rustico dolente,
 Cresce l'erbetta ancor, non più calpesta
 Da piè stranier, o barbaro cavallo,
 E ne' campi verdeggia la sementa.
 Correte, o verginelle a coglier fiori,
 Ed intrecciar al prode una ghirlanda.
 Ah! sorge omai di miglior sorte il giorno.
 Ecco d' Ermanno il figlio, Benedetto
 Della patria raduna i combattenti
 A congiurar de' Sassoni la morte.

Nel bosco, ove su balze giganteggia

L'alto castello della Grande] Scala,
 Da tutte parti il popolo convenne,
 E di nodose trebbie il braccio armati,
 Quai fiere tigri volano al conflitto.
 Di Benedetto al grido ognun risponde:
 »De' nostri campi al vastator vendetta,
 »Strage, vendetta al Sassone rapace.

Sete di sangue ogni guerrier divora,
 Rabbia ne rode il cor, rabbia è sul volto,
 Rosseggian gli occhi, ed ardono di rabbia.
 Ed ecco in atto truce e minaccioso
 Starsi di fronte le nemiche squadre.
 Tal rota in aria clava poderosa,
 Tal asta stringe, o pon la lancia in resta.

Arde la pugna, e sembra in suo furore
 Foresta, che piombò sopra foresta.
 Qual ratto al tuon il folgore succede,
 Tal delle spade cadono i fendenti.
 D'orride strida intorno il ciel risuona,
 Fuggon dal bosco l'atterrite belve,
 Fuggon gli uccelli a' più remoti colli.
 Il fragore dell' armi, il tintinnio
 Ogni clivo percorre ed ogni balza;
 E la valle d'un suon cupo rimbomba,
 Pari al fracasso d'albero reciso.

Tutto è silenzio — ogni guerrier immoto;

E agogna pur di rinovar la zuffa;
Ma muto il segno attende, e piè non move.

Un poggio allor ascende Benedetto:
La spada a destra rota, e le sue schiere
Volano a destra: il brando ei rota a manca,
E tutti a manca corrono i suoi prodi.
Là su giogo scosceso una petriera
Nuov' arme appresta, e un rovinio di sassi
Dell' inimico grandina sul capo.

Rimbomba il pian del barbaro ululato;
Cade o fugge alle selve l'Alemanno.

JAROSLAO.

Degli avi nostri le famose gesta,
Fieri conflitti e sanguinose pugne,
Udite, o figli, e dalla mente vostra
L'esempio de' maggior unqua non cada.

Nelle feconde piagge, in cui regina
D' Olmuzzo la città stende lo scettro,
Sorge, di selve e dumi ricoperto,
In vasto piano un verdeggiante colle;
S'appella Ostagno, e della Vergin santa
L' imago taumaturga ivi s' adora

Pace fra noi regnava, ed il colono
Rendean felice l'abondanti messi;
Ma il triste fato della bella figlia
Di tartaro monarca, orrenda strage
E ruina portò sui nostri campi.
D'oro la fame maledetta al ferro
Il braccio spinse; e l'infelice donna
Vittima cadde di ladron cristiani.

La vergin di beltà pari alla Luna,
Di Kublai la figliuola, ode sovente
Le città rammentar, e il bel paëse,
Che ver l'Occaso il mite sol feconda.
E i novi regni, e l'arti peregrine
Il cor gentile di veder agogna.

Al lontano cammin tutto s'appresta:
Due verginelle, e diece cavalieri
Della figlia regal sono la scorta.
Balzano in sella a rapidi destrieri,
Ed anelante ognun mira all'Occaso.

Quale riluce il sole mattutino,
Che d'atra selva dalle cime appare,
Tale risplende di natia bellezza,
E di tesor la tartara regina.
In ricca veste d'oro ella movea,
Il collo e il seno ignudi e perle e gemme
»Sulle trecce spiranti assirio nardo.«

Le vaghe forme ammira l' Alemanno,
Ma più la vista de' tesor l' alletta.
De' viator perseguono le tracce;
In sen d'annosa tacita foresta
La vittima s'immola, e là di sangue
Intrisi ancor, dividono le spoglie.

Del caso orrendo la feral novella
Del tartaro monarca al trono giunge:
Ne freme il padre — dell' immenso impero
Tutte raduna le disperse schiere,
E dell' Occaso ai regni le conduce.

Per le terre vicine e le remote
Si spande il grido d'imminente pugna,
E un nembo di guerrier versano a gara
Dal seno lor, città, castelli e ville.
Sotto i santi vessilli i combattenti
Strinsero patto eterno, e al ciel giuraro
Nel nido rincacciar l'orde straniera.
In seno di vastissima pianura
S'alzan le tende, ed il rival s'aspetta.

Maghi, Profeti, Astrologi, Veggenti
Chiama Kublai, congréga tenebrosa.
Ei del futuro investigar gli arcani,
E predir denno della guerra il fine.
Al comando regal i sacerdoti
Aprono il rito sacro, e tutto intorno

Copre il terren de' circoli il mistero.
Il magico baston in due si fende,
E l'uno di *Kublai* riceve il nome,
I principi slëal l'altro s'appella.
Di carmi arcani or senti un mormorio,
Ed al suon delle note onnipossenti
Balzar vedi e lottar i due bastoni:
Al vincitor *Kublai* l'altro soccombe.
Già di vittoria al grido il campo esulta,
E fanti e cavalier volano all' arme.

De' Tartari il valor, l'ardir, la rabbia
Suonò qual fola ai principi cristiani,
E, superbi di lor alta possanza,
Corrono incontro alle nemiche schiere.
Di dardi un nembo al primo scontro piove.
Quale nel cielo romoreggia il tuono,
E guizzano i balen; tal è nel campo
Cozzar di laucie, e lampeggiar di spade.
L'un all'altro rivale, petto a petto,
Incontro sta, nè un passo sol s'arrettra.

Già de' nostri uno stuolo i rei Pagani
Alfin respinge, e l'avria volti in fuga;
Ma qui appare de' Maghi una caterva,
Gli ammaliati baston in man stringendo:
A vista tal il Tártaro furente
Nelle squadre nemiche urta e penetra —

Quai belve il cacciator, le fuga e sperde.
Qui giace argenteo scudo, ivi un elmetto,
Là sotto il corridor un cavaliere.

S'entra il Cristian de' Tartari le file,
Non la vittoria, ma la morte incontra.
Ahi! nulla resta a noi, che preci e voti.

Due regni servi omai pagan tributo,
E al fero vincitor apron le porte
Di Kïovia i castelli, e Novogrado.
Il triste nunzio della gran giornata
Per tutte terre, al par di lampo, corre;
E ognun desia di rinovar la lotta.

Quattro armate volaro al gran conflitto;
Lor mosse a destra volgono i Pagani.
D'oscuro nembo al par, che scender pare
Sterminator di biondeggianti messe,
Delle turbe il rumor s'ode da lunge.

Primo alla pugna l'unghero soldato
Con furibondo ardore s'appresenta;
Ma nulla vale de' Cristian la possa:
Arte, senno, valor — è tutto indarno;
Già de' Pagani la vittoria è certa.
Cadono i duci, cadono le schiere;
Campi, ville, città — tutto è deserto,
E de' fedeli ogni speranza è morta.

Iu lutto avvolto il popolo cristiano,

Le mani alzando al Dio delle vendette,
Dal barbaro furor salute implora.

»Arma, gran Dio! di folgori la destra,

»Sperdi, Signor, il popolo infedele,

»Il vastator de' nostri dolci campi:

»La ruina ei giurò dell' alme nostre,

»E qual mandra di lupi ne circonda.

Ma il cristiano valor ecco soccombe
In nuova pugna — la Polonia inonda
Di Tartari un torrente, e a noi minaccia
Di stragi apportator barbaro ferro.
Già presso stan d'Olmuzzo alla pianura,
Ogni terra è un deserto in lor cammino,
Dal furor dei Pagan nulla è sicuro.

Omai due giorni interi arde la zuffa,
E a nessun de' rival vittoria arride.

Ma de' Tartari il nembò si condensa,

Qual d'autun vespertina tenebria;

E nel seno del popolo pagano,

Che quasi mar dovunque si diffonde,

Sembra il campo cristian la navicella,

Che, dall' onde agitata, il corso volge

Al colle, ov' è la Madre de' portent.

»Salam, salam, fratelli, al monte in vetta
Grida Vneslavo, che l'argenteo scudo
Batte col brando, e lo stendardo innalza.

Qui serrano le file, e in un sol gruppo
Novello assalto ancor tentano i prodi.
Ma dal nemico stuol ognor crescente,
Qual da fiamme, che vomiti la terra,
S'arretrano i Cristiani al sacro monte.
Parte ripisce alla selvosa cima,
Parte resta alle falde, e degli scudi,
E de' bigordi acuti si fa schermo.
Corpo a corpo conserti e quasi avvinti,
Di frecce un nembo avventano dal colle
Sulle pagane genti. E già la notte
Il mondo di sue tenebre ricopre,
E nasconde ai mortal del ciel le sfere.
Fra i due campi rival sorgono lente
Ombre giganti, e il popolo cristiano,
Della notte al favor, grand' opra attenta.
Del colle forma inespugnabil rocca,
E di fosse e di valli la circonda.

All' apparir del sole in oriente
Sorge il campo pagan, e minaccioso
Il monte ovunque attornia; indi si spande
Là nell' immenso pian, ove urta insieme
Onda di fanti ed onda di cavalli,
Le teste de' Cristian, dell' aste in cima,
Alla tenda regal fanno corona.
In un corpo il nemico si restringe,

Tutto d'un lato sol il monte assale,
E di vendetta al ciel innalza un grido,
Tal che la forra e il colle ne rimbomba.
I cristiani campion montan sul vallo,
Maria nel petto lor coraggio infonde.
E già dall' arco teso il dardo scocca,
Ed al calar delle fulminee spade
Ogni colpo è sicuro: oh! quanta strage
Dirada e miete le pagane schiere!

Mordon le labbra i Tartari furenti,
E torvo il prence intorno il guardo gira.
Le squadre aduna; ed in tre lunghe file
Divide i suoi guerrier. Al novo assalto
Corre anelante l'oste tripartita.
Qui venti tronchi di robuste piante
Cadono ai colpi di taglienti scuri,
E spinti rotolando a piè del vallo,
Fanno sgabello all' agressor pagano.
Ahi! come di ruggiti assorda l'aria,
E già fa breccia nel nemico schermo.
Ma all'urto de' Cristian piombano i tronchi
Sul capo all' infedel, che quasi verme
Da piè calpesto, or giace boccheggiate.
Alfin la strage e la feral contesa
Calmò la notte, madre di riposo.

Ahi miseri Cristian! dardo nemico

Il fier Vneslao precipitò dal vallo.
 I cuor vostri divora il crudo affanno,
 E la sete le viscere consuma.
 Dai fior, dall' erba leccan la rugiada,
 Vano ristoro all'arido palato,
 Segue al dì lungo tacita la sera,
 E con fresch' aure pallida la notte.
 Ma cocente riluce il dì novello:
 Ardon del sole i rai, l'aria sfavilla;
 E nel campo pagan tutto riposa.

Da lunga sete e da cordoglio oppresse,
 Giaccion le squadre de' Cristiani; e appena
 Aprir ponno le labbra inaridite.

Socchiusi gli occhi, colla roca voce,
 Della madre di Dio cantan le lodi,
 E qual colui, che colla morte lotta,
 Levan le mani al ciel, levan lo sguardo.

»Che far potrem di sete omai languenti,

»Omai dell' arme al maneggiar inetti?

»Chi ama la vita ancor, fugga, sen voli

»De' Tartari alle tende e grazia implori.

Tal pel campo s'aggira un mormorio.

»D'ogni morte è peggior morte di sete;

»Servaggio avrem, ma copia d'acqua almeno,

»Tutto è perduto omai — grida Vestone —

»Ogn' iudugio si tronchi; e chi di sete

»Quivi perir non vuol, pronto mi segua.

In quella Vratislao balza nel mezzo,

Ed in guisa di toro furibondo,

Vestone afferra col nervoso braccio:

»Traditor! de' Cristiani vitupero!

»In rovina piombar vuoi l'armi nostre?

»Prode guerrier solo da Dio mercede

»Implora, e non in barbaro servaggio.

»Ah! non correte nell' aperto abisso.

»È già svanita l'afa soffocante,

»Crebbe all'ardor del sol il vigor nostro,

»E Dio, se in lui speriam, ci manda aiuto.

»Chi a sì vile proposta, a tali accenti

»Non arrossa, d'eroe non merta il nome.

»Se la vita perdiam per lunga sete

»È morte questa, che dal ciel ne viene.

»Ma omicida a se stesso è il combattente,

»Che il collo piega alla nemica spada.

»Ahi! quanto pesa lo straniero giogo!

»Volontario servaggio è gran misfatto.

»Compagni d'alto cor, d'alti pensieri,

»All' ara della Vergine venite.

Lunga schiera devota entra il sacello.

»Sorgi, o Signore, nella tua vendetta,

»Gran Dio! soccorri al popol doloroso,

»Vedi lo strazio della patria nostra,

»E il barbaro oppressor da noi discaccia.

»Odi le preci nostre, odi i lamenti,

»Ecco il crudel ovunque ne circonda.

»Ah! dalle reti sue salva i tuoi figli;

»Al languido guerrier dona un ristoro,

»E cantici di lode e sagrifizj

»Offriremo devoti a piè dell' are.

»Fuga da campi tuoi lo stuol nemico,

»Sperdili tutti, come polve al vento.

Foriero in ciel un nuvoletto appare,

Soffiano i venti e il tuono romoreggia,

Oscura notte copre il firmamento :

Sulle tende nemiche il folgor piomba,

E la pioggia disseta le campagne.

Sereno è il ciel, le ristorate membra

Pronte alla pugna : ed ecco di lontano

Là d'Olmuzzo sui campi si presenta

Un nembo di guerrier : ei son fratelli,

Son figli della patria, e nostro schermo.

Pendon da' fianchi poderosi acciari,

E di frecce risuona la faretra.

Bianchi sul capo ondeggiano i cimieri,

Ed al suon di timballi e d'oricalchi,

Superbo il corridor balza e s'impenna.

L'uno sull'altro piombano i nemici :

Una nube di polve al ciel s'innalza ;

La pugna delle pugne arde feroce.
Odi di spade e lance un tintinnio,
Odi il fischiar d'avvelenati dardi,
Il fragor di spingarde e di baliste,
E grida di dolor, grida di gioia.

Scorre a torrenti de' guerrieri il sangue;
Qual bosco ingombro di recise piante,
Cospersa di cadaveri è la terra,
Quivi un colpo a due man la testa fende,
Là cadono troncate ambe le braccia.
Chi dal destrier s'avventa sul nemico,
Quale bufera, che le selve schianta;
Chi del rival in sen il ferro immerge.

De' Tartari l' acciar semina morte:
Ovunque senti un gemito, un lamento.
Alla fuga il Cristian volge le terga,
Ed il pagano esercito l' incalza.

Ma l'aquila de' prodi Jaroslao,
Il grande cavalier, sul campo appare,
Coperto di gravissima armatura.
Sotto l'usbergo batte un cuor d'eroe,
Sotto l'elmo scintilla occhio guerriero,
E ardor di pugna d'ogni guardo spira.
Qual ferito leon, che rugge e sbuffa,
E alla vista di sangue furibondo,
In sull' ardito cacciator si slancia,

Tale il campion sui Tartari s'avventa :
De' Boëmi fedel lo stuol lo segue.
Il figlio di Kublai fra tutti ei cerca,
Ed a mortal conflitto lo disfida.
Picca s' abbatte a picca e scudo a scudo,
E spezzate al terren cadon le lance.

Già da molte ferite il sangue sgorga
Al cristiano guerrier, al suo cavallo,
Ma, con novo vigor stringendo il ferro,
Sul figlio di Kublai cala un fendente,
Che dalla spalla insino all'anca scende :
»Ei cadde, come corpo morto cade«
E tremarne s'udi l'arco e il turcasso.

De' Tartari la plebe sbigottita,
L'aste da se gettando e i lunghi spiedi,
Fugge dal nostro suol, fugge confusa
Alle terre native, all' Asia in seno —
Dal Tartaro furor l' Hanna è redenta.

CESMIRO E VLASLAO.

Neclano invita alla mortal tenzone
I popoli soggetti, e al regio bando
Da tutte parti volano i guerrieri.
Del rubello Vlaslao domar l'orgoglio

È tempo omai, di lui, che va superbo
 Aver vinto in battaglia il gran Neclano.
 Ah! l'arte del ladron ei sol conosce,
 E schermito dal ferro d'assassini,
 Al nome illustre di Neclano insulta.

»All' armi o prodi!

»Alla vendetta!

»Lo schernitore

»Vlaslao v'aspetta

»A te le squadre

»Fido, Cesmiro —

»Pera il fellone

»Nel suo deliro.

All' invito guerrier corre festoso
 Cesmiro il forte: il bruno scudo afferra,
 E l'azza fulminante e la lorica,
 E l'elmo, che riman ai colpi illeso.
 A' piedi d'ogni pianta offre devoto
 A' Numi un sacrificio, i prodi aringa,
 Esperto duce, ed ordina le schiere.

Già tutto il campo, pria che sorga il sole,
 Leva le tende; il suo cammin prosegue
 Il giorno intero, e a piè del colle giunge
 Al cadere dell' ombre vespertine.
 Densa poggia dall'arso casolare

Nube di fumo; e gemiti e querele
De' miseri coloni empiono l'aria.

»Chi le messi, le ville distrusse,
»E vi tolse gli aratri, gli armenti?
»Chi v'espresse dal petto i lamenti,
»E de' campi spogliò' la beltà?

»Fu Vlaslao? — sul suo capo già piomba
»La vendetta dell' ira divina:
»Di sue rocche giurai la rovina,
»Di mia mano quell' empio cadrà.

Ma il popolo dolente a lui risponde:

»Fu Cruvoi, che con orde assassine
»Disertò le ridenti campagne,
»Fu Cruvoi, che alle meste compagne
»Dall' amplesso lo sposo rapì.

»De' ladroni la spada trafisse
»I bambini pendenti alle mamme,
»E i fuggenti dall' orride fiamme
»De ladroni la spada colpì.»

A tali accenti di Cesmiro il petto
Novello sdegno infiamma, e in ogni vena
Il bollorc dell' ira si diffonde.

»Breve i guerrieri
»Sonno ristori —
»Furor li desti
»Ai primi albori.

»Nuova s'aggiunga
»All' ira antica,
»Acciar più saldo
»Della lorica.

Monti sorgono a destra e monti a manca,
E in vetta appare il sole mattutino.
Per le gole de' monti il prode cerca
Traccie di piede ostil, cerca la pugna.

»Di Cruvoi là nell' ermo castello,
»Che risuona di canti, di viva,
»Con Vimiro là geme cattiva
»Sua figlia, di beltade tesor.

»Sotto il ciglio dell' orrida rupe,
»Là nel sen dell' oscura foresta
»Dal crudel masnadier sempre infesta,
»Ei rapì delle vergini il fior.

»Al suo Sire nel giorno solenne
»Ei giurò di vassallo la fede,
»Ed in patto la mano gli diede,
»Ma il suo giuro il fellone scordò.

»Non degli avi le gesta, il valore,
»Le sue prede sol vanta impudente,
»E con labbro spergiuro, insolente
»Di Neclano alla gloria insultò.

»Non guerrier, ma crudele assassino,
»Stende il braccio alla strage, a rapina,

»E alle terre minaccia ruina,

»Di banditi felice signor.

»Corriam, prodi! corriamo all' assalto,

»Dal suo nido si scacci il rubello;

»Sian le fiamme dell' arso castello

»Olocausto d'un Dio punitor.

Di Cesmiro all'aringa bellicosa

Con grida di furor risponde il campo,

E, qual bufera, volano allo stormo.

Scudi a scudi s'unir nel primo rango,

Ai seguenti guerrier l'asta è sostegno;

E di tronconi alzando una montagna,

Che le creste degli alberi sormonta,

Sfidano i difensor della bastita.

Al fulminar delle lucenti spade

Rispondono dal vallo altri fendenti.

Muggia Cruvoi nel seno del castello

Al par di toro, e l'orrido muggito

Degli sgherri nel petto ardire infiamma.

Di Praga i forti, fior di cittadini,

Il brando del tiran abbatte e miete.

Qual, da petrosa rupe rotolando,

Pianta gigante, anche l'annose querce

Svelle in suo corso, e seco al pian trascina:

Tal di Neclan le valorose squadre

Empito fanno alla potente rocca.

Or nuovo attacco a tergo del castello
 Dispone il capitan, tal che d'un salto
 Possano i prodi comparir sul vallo.
 L'alte piante alla rupe più vicine
 Piegano a forza, e lente rotolando,
 Sul capo de' guerrier, scendon le travi.
 Qui sotto, alcuni rannichiarsi vedi,
 E l'ampie spalle assiem strette e conserte,
 D'enormi tronchi sostener il peso,
 Che da nodose funi insiem avvinti,
 E da lance soffolti, immoti stanno.

Già sulle travi balzano i guerrieri;
 Una schiera sull' altra, alzan sublime
 Monte d'armati, e della rocca ai merli
 Ei già son presso: — allor volano i dardi,
 Lampeggiano gli acciar: quando repente
 Minaccia altro periglio: ecco alla calca
 De' potenti agressor ceder le travi.

Ma uno stuol di Praghesi furibondi
 Baldo le mura ascende, entra il castello,
 Fa de' vinti ladron orrendo scempio.

»Della prigione

»Dal cupo seno

»Vieni, Vimiuro,

»Al ciel sereno.

»Teco respiri
»Aura novella
»La vaga figlia,
»La verginella,
»I tuoi martiri
»Pur fine avranno —
»Già nel suo sangue
»Nuota il tiranno.

Dall' atra torre allo splendor del giorno,
La figlia al sen stringendo, esce Vimiro:
Gode del puro ciel l'aure vitali,
E in suo sangue nuotar vede Cruvoi.

Allor Gesmiro al popolo predato
Del castello il bottin tutto divide.
S'alzan inni di grazie, e la donzella
Lieta ritorna alla magion paterna.
Ma pria ch' il sol proceda in suo cammino,
Vimiro a' Dei tributo offrir desia;
E il duce a lui severo: »odi, Vimiro,
»A vittoria son volti i nostri passi;
»Sospendi il sacrificio, e il brando impugna:
»La morte di Vlaslao vogliono i Numi.
»Quando fia giunto il sole a mezzo il corso,
»Siamo alla meta; di vittoria un grido
»Allor udrai da tutte le mie schiere:
»Del tuo nemico prendi l'armi, e vieni.

Vimir con grato cor il duce ascolta,
Di sue grida festose eccheggia il bosco,
Ed al tuonar della sonora voce
Tutte treman le piante della selva:

»La vostra imploro,
»Numi, mercede
»S' oggi l' offerta
»Il sol non vede.

E Cesmiro riprende: »è ver, ch' a' Numi
»Dover di sacrificio omai ne stringe,
»Ma pria sfidar dobbiam l' ardir nemico:
»Tu vola in groppa d' agile destriero,
»Vola pel bosco, snello al par di cervo:
»Quercetto e rupe è là presso il sentiero,
»È quel de' Numi favorito albergo;
»Al Dio liberator porgi l' offerta
»Pel trionfo passato, e pel futuro.
»Non lungo tratto il sole avrà percorso
»Ed alla balza giungi: a sol cadente
»Le mie squadre vedrai del monte in cima:
»A' nostri Numi fumeran gli altari
»D' olocausti, e i guerrieri riverenti
»La fronte piegheran in lor camino.

In groppa del corsier ecco Vimiro:
La foresta traversa al par di cervo,
Giunge al quercetto omai, giunge alla rupe,

E al Dio liberator porge l' offerta
 Pel trionfo passato, e pel futuro:
 Sull' ara ostia cadea lesta giovenca
 Di fulvo pel, dal tauro ancor non tocca:
 Là nella valle l'erba ella pascea,
 E dal mandrian l'ha compra il pio Vimiro,
 Bardato palafren a lui cedendo.

La fiamma dall' altar al ciel ascende:
 Alla va le s'appressano le squadre,
 Montano il colle, ed entrano il quercetto.
 Al gran conflitto, a vendicar l'insulto
 Tutti corron festosi i combattenti.
 Presso all' altar ognun inni di lode
 Innalza al ciel: nullo guerrier a' Numi
 Il tributo d' onor nega passando.
 Vimiro, all' apparir del retroguardo,
 Monta in arcion, e (avanzi dell' offerta)
 Le pingui coscie ai cavalier affida.

Il sol trascorre in ciel — del sole a gara
 L'oste in suo corso rapida s'avanza.
 Là nel piano l'aspetta il bellicoso
 Vlaslao, rubello al suo signor: disperse
 Stanno di selva in selva le sue schiere,
 Cinque volte più forti de' Praguesi.
 Qual il fragore d'orrida bufera,
 Tal de' nemici veltri l'ululato.

»Con tal nembo pugnar fia dura impresa,
»Poco la verga val contro la clava:
Così Vimiro; e il duce a lui rivolto:
»Parlar convien sommesso, o mio Vimiro,
»Molto prudenza val contro la forza,
»A che cozzar di fronte a duro scoglio?
»Abbindolato dall' astuta volpe
»Talor veggiamo pur toro robusto,
»Qui d'un guardo Vlaslao tutti ne mira;
»Scenda ogni schiera al pian, e attorno il monte
»Giri e rigiri, tal che sempre prima
»Dee di nuovo apparir l'ultima squadra.

Cominciano le mosse, e nove volte
Fanno del colle il giro: e ben maggiore
L'armata apparve del nemico al guardo,
E in suo petto maggior scese la tema.
Già stan celati all' ombra de' cespugli:
Vlaslao sol vede il lampeggiar di spade,
E tutto intorno sfavillarne il colle.

Dalle latèbre sue balza repente
Cesmiro co' suoi prodi in quattro squadre;
Dall' ombre della selva impetuoso
Trasso appare secondo, e sul nemico
Col suo drappel, qual fulmine, s'avventa.
Terror da tutto il bosco esce gigante,
E le schiere nemiche omai disperde.

Vimiro allor si slancia ardimentoso,
Le mosse di Vlaslao destro previene,
E della forra al varco a lui fa fronte.
Cozzar sembrano i colli in gran conflitto,
E rovinar le piante della selva:
Tale rimbomba il piano e la montagna.

Ora il rival a singolar tenzone
Sfida Cesmiro. E già ferve la pugna,
Colpo risponde a colpo, e di Cesmiro
Ai fendenti, Vlaslao traballa e cade,
Nè più sui piedi rialzar si puote;
Morena in sonno eterno l'addormenta.
Scorre il sangue sull' erba verdeggiante,
Scorre a torrenti, e dalla frale spoglia
Fra muggiti lo spirito si diparte.
Dalla bocca volando ad una pianta,
Erra di bosco in bosco, infin che il corpo
A cenere ridotto, è scherno ai venti.

Al cader di Vlaslao, terror assale
Tutte sue squadre: sul pendio del colle
Fuggono in frotta e celansi smarrite
Agli sguardi del prode vincitore,
Che alfine di Vlaslao domò l'orgoglio.

E già risuona di vittoria il grido
Di Neclano all' orecchio, e ricca preda
Del re trionfator lo sguardo allegra.

LUDISA E LUBORO.

Udite o vecchi, udite o giovanetti,
 »Le' gloriose pompe e i fieri ludi.«
 Sulle sponde dell' Elba, un ricco Sire
 D'alta fama, e di cor mite regnava.
 Idol di lui, di tutti era sua figlia,
 Leggiadra figlia, di regali forme.
 Sulla guancia gentil al bianco giglio
 Il color della rosa si mescea,
 I lumi eran faville al par degli astri,
 E in ricche anella, molle ed ondeggiante
 Scendea sul bianco col la chioma d'oro.

Nel suo castello, a splendido banchetto
 Di molte terre i Grandi il Prence invita,
 Veloci ovunque volano i messaggi:
 Da' paësi vicini e da' remoti
 Conti e Baroni, fior di cavalieri,
 Nel dì solenne giungono alla reggia.
 Suon di trombe e timballi apre la festa.
 Lo stuolo illustre al trono s'appresenta,
 E riverenti al Sire, alla regina,
 E alla figlia regal piegan la fronte.

Secondo il rango e i titoli degli avi
Al convito ospital sedono i Grandi.
Pezze di venagion, cibo squisito,
Apportano i valletti e dolce mele.
Ma piú dolce di mel, e di vivande
È la gioia, che spira in ogni volto.
Poichè alle membra e al cor in lauta mensa
Ebber dato ristoro i cavalieri,
Tal grave in volto il Principe favella:

»Prodi, ch'al soglio mio fate corona.
»L'alta cagion del bando è a voi ben nota:
»Del valor vostro or belle prove attendo.
»Chè in sen di pace è pur saggio consiglio
»I guerrieri addestrar a nuova pugna,
»E non lunge da noi son gli Alemanni.

Or move in lunga fila il gran corteo,
E riverenti al Sire, alla regina,
E alla figlia regal piegan la fronte.
S'ode il suono di trombe e di timballi,
Ed alla giostra ogni guerrier s'affretta.

Alla reggia davanti, in largo prato
Torreggia eccelso il regio padiglione.
De' suoi ministri il re sede nel mezzo,
Di dame cinta la regina appare,
E Ludisa con coro di donzelle.

Il Prence allor rivolto a' cavalieri:

»È ben mio dritto nominar il prode,
»Che primo scenderà nella palestra.
Si dicendo a Strebtor col dito accenna,
E questi Ludislao sceglie a rivale.
A focosi destrier eccoli in sella,
Ambo di lance il forte braccio armato,
E di baleno al par l'un l'altro assale.
Ostinato de' prodi era il conflitto,
Pari il valor — le lance alfin spezzate,
E stanchi di pugnar lascian l'arena

Qui nuovo suon di trombe e di timballi
L'aria percote: »or scelga la regina
»Il secondo campion al torneamento.«
E la regina allor Serposso addita,
Ei Spitiboro alla tenzon disfida.
Già sono entrambi sull' arcion d'un salto,
Lunghe lance affilate il pugno stringe,
E Serposso con empito si slancia
Sull' ardito nemico e lo scavalla,
Ma d'ira cieco ei pur cade di sella:
Il fiero brando omai snuda la destra,
Colpo succede a colpo, e i neri scudi
Mandan faville: alfin giace disteso
Serposso, il forte, sulla nuda terra,
E spossati i guerrier lascian l'aringo.

Al clangore di trombe e di timballi

Novo ordine di giostre il re dispone:
»Duci,« egli esclama — orsù fra voi Ludisa
„Prenda a suo senno il terzo cavaliere.
Qui Ludisa a Luboro il guardo volge,
E questi al campo Bolemiro invita.
Ad esperti corsier già sono in groppa
Le lunghe acute lance alto rotando,
E i corridor divorano l'aringo.
De' guerrier all' incontro furibondo
Dall' arcione divelto Bolemiro
A terra piomba, e via vola lo scudo.
Sugli omeri il ferito combattente
Dall' agone trasportano i donzelli.

Al nuovo suon di trombe e di timballi
Lubor novo rival fra' prodi sceglie,
Rubosso è il cavalier: ei balza in sella,
E come lampo su Lubor s'avventa.
Questi d'un colpo a lui la lancia spezza;
Altro colpo fatal l'elmo percote;
Rubosso sul terren cade supino.
Sugli omeri il ferito combattente
Dall' agone trasportano i donzelli,
E s'ode il suon di trombe e di timballi.

Lubor mirando allo steccato intorno:
»Chi meco pugnar vuol, venga al conflitto.«
E qui di voci un mormorio s'aggira

Nel drappel de' gagliardi paladini,
E l'arena Lubor passeggia altero.

Lunghi spiedi Zdeslao nell' aria ruota,
E d'uno in cima appar testa di toro.
In dorso al palafren, superbo esclama:

„Sotto il braccio nerboruto
D'un guerrier fra gli avi miei
Cadde un toro, e nel castello
Ancor pendono i trofei.

»Sotto il braccio di mio padre
Tremò spesso l' Alemanno —
I gran vanti di Luboro
Sotto il braccio mio cadranno.

Già movono alla pugna i combattenti:
L'uno l'altro feroce e preme e incalza,
Testa a testa cozzando, ambo di sella
Cadon repente: allor la forte destra
L'acciaro impugna, e l'ira si raccende.
Al brandir delle spade, ai fieri colpi
L'aria intorno percossa ne rimbomba.
E qui coll' arte di guerriero esperto
Lubor volge di fianco le sue mosse;
Sull' elmo del rival cala un fendente,
E l'elmo torto e infranto a terra cade.
Un nuovo colpo di Zdeslao sul brando
Piomba, ed il brando dall'agon sen vola;

Esangue alfin stramazza il cavaliere.

Al risonar de' corni e de' timballi
Lubor s'inclina al popolar applauso ;
Una schiera di Grandi lo circonda,
Ed a piedi del trono gli fa scorta.
La regal coppia con sorriso amico
Saluta il vincitor — Ludisa pone
Sul suo capo di quercia una ghirlanda.
Al grido di vittoria romoroso
Rispondono i timballi e gli oricalchi.

ZABOI, SLAVOI E LUDECO.

Di foresta dal sen spunta una balza :
Zaboi la balza ascende, il guardo gira
Sulle ridenti piagge, e a quell' aspetto
S'attrista, e geme al par di tortorella.

Lungo ei sedeva immerso in suo dolore ;
Ma sorge alfin : qual cervo baldanzoso,
Snello trapassa la deserta selva,
Di porta in porta corre a' suoi fratelli,
Grande mistero al loro petto affida,
A' Numi offre sue preci, ed oltre passa.
Un dì trascorre e l'altro, e del seguente

La notte appar. Di Luna al mite raggio
 Nella selva convengono i guerrieri,
 Zaboi con lor: in seno della valle,
 Presso l'ampia foresta ei li conduce,
 E la man stende al querulo varito:

»O voi tutti, ch'in petto nutrite
 D'amor patrio la sacra favilla,
 Il cui sguardo, all' udir d'un tiranno,
 Di furor e vendetta sfavilla —

»Deh! sentite il mio affanno o fratelli!
 Egli è affanno di mesto figliuolo,
 Egli è canto che viene dal core,
 Ma da un core consunto dal duolo.

»Mori il padre, e la prole innocente,
 E le spose lasciò fra' perigli —
 Mori il padre, nè disse a un amico:
 »Ah! proteggi e conforta i miei figli.«

»Ed or viene il superbo straniero,
 A predarci degli avi il retaggio;
 Lo straniero, che ardisce insolente
 Dettar leggi in suo duro linguaggio;

»Seguir denno, e donne e fanciulli
 Del crudele l'usanza inumana —
 L'uomo è stretto a una sola compagna
 Dalla Vesna alla tetra Morana.

»Dai boschetti cacciando i sparvieri

Con drappello di tristi maliardi,
Ei c'impone nefande preghiere,
Ed offerte a' suoi numi bugiardi.

»Nè più lice percoter la fronte,
A' nostr' Idoli offrendo ghirlande,
O devoti al cadere del sole
Portar loro le sacre vivande.

»Nella santa foresta recise
La barbarica scure ogni pianta ;
Ogni statua degl' Idoli aviti
Giace al suolo schernita ed infranta.

»Ah Zaboi! la tua triste melodia
»Viene da cor dolente, e parla al core.
»Qual di Lumiro al canto un dì solea
»Del forte Vissegrado in sulle cime
»Ogni ciglio versar fiumi di pianto,
»Tali scendon tue note al nostro petto.
»Un sublime cantor è caro ai Numi.
»O tu, ch' in seno chindi l'alma gagliarda
»Contro i rival, prendi il varito e canta.

Il vate allor, Slavoi muto mirando,
E quegli occhi di fiamme rossegianti,
Così de' suoi campion raccende l'ira :

»Di giovanetti
Coppia gentile,
Di bella appena

Forma virile,
In selva ombrosa,
Quale palestra,
Al brando, all'azza
Il braccio addestra.

Poi l'arme asconde
Al fin del giorno,
E fa pensosa
A' suoi ritorno.

Ma quando sente
Braccio gagliardo,
E cuore pronto
Ad ogni azzardo ;

E all'armi crebbe
Stuol di fratelli,
Forti e furenti
Come torelli,

Tutti al nemico
Corrono incontro,
Che cade, o fugge
Al fiero scontro.

Dal giogo sciolta
Per man del prode,
Bei giorni ancora
La patria gode.«

Il gentile cantor ognun saluta,

E stringe al sen colle nerbute braccia:
 Posan quindi la destra i combattenti
 L'un all'altro sul petto, e al gran conflitto
 Ogni detto è rivolto, ogni pensiero.
 Già l'ora del mattino s'appressava:
 La valle è omai deserta; e in vetta al colle
 Di pianta in pianta rapidi passando,
 Alla selva i guerrier volgon le terga.

Trascorre il primo ed il secondo giorno,
 Dispare il terzo; e al bujo della notte
 Zaboi sen vien coll' animose schiere,
 E del bosco spiando ogni recesso,
 Un istante s'arresta, ed oltre vola.
 Slavoi col suo drappel secondo appare,
 Osserva la foresta e la trapassa.
 Nel valor degli esperti capitani
 Riposa sol d'ogni guerrier la speme,
 Ogni labbro al tiran giurò vendetta.

„Slavoi fratel! vola sul monte azzurro
 Ivi vagar potrà lo sguardo intorno;
 Indi nel bosco, sul pendio del colle
 A patto eterno stringerem la destra:
 Va con salti di volpe: io là ti seguo.

„Zaboi fratel! meglio potrem sul monte
 L'ira infiammar, di cui ridonda il petto?
 Ah no, guerrier! — correr dobbiam in frotta

Del monarca crudel sugli assassini.

„Slavoi fratel! chi vuol morto e distrutto
L'angue veder, il capo ne calpesta:
Là superbo sen va degli empì il capo.

Del bosco in seno l'oste si divide,
Altri movono a destra ed altri a manca.
A' cenni di Zaboi questi son pronti;
Della vasta foresta pei rigiri
Quelli Slavoi seguìro al monte azzurro.

Allor che in ciel il quinto giorno appare
Stringono assieme le nervose destre,
E dei rival, che lor di fronte stanno,
Sfidan lo sdegno col cagnesco sguardo.

„Ah! Ludeco ammassar deve le squadre
„Tutte ad un solo e disperato colpo.

„Schiavo tu sei, Ludeco, e solo il primo
„D'altri schiavi — ah! per noi, dillo al tiranno,
„Sol vano fumo e scherno è il suo comando.

A tali insulti di furor ardente
Tutti Ludeco assembrà i suoi guerrieri.
Già dell'armi nemiche il ciel scintilla,
E del duce all'aringa ecco già pronto
Il piè alle mosse, alla difesa il braccio.

„Odi, fratel Slavoi: tu da quel lato,
„Qual volpe astuta, volgi le tue schiere,
„Io di fronte assalir vo' l'inimico.

Tal dicendo, Zaboi dritto s'avanza,
E di fianco il fratel move all' attacco,
Entrambi al par di grandine e bufera.

„Mira, fratel, mira i fellon, ch' osaro
»Franger con empia mano i simulacri,
»E gli alberi troncar, e dalle selve
»De' tranquilli sparvier cacciar lo stormo.
»A noi daran vittoria i nostri Numi.

Ludeco di guerrier scelto drappello
Guida furente allor contro Zaboi;
Questi lo sfida, e brage ha nello sguardo.
Quali querce rival di selva annosa
Cozzano insieme in disperata pugna,
Tal è d'ambo il furor. Ludeco il primo
Sullo scudo rival calando il ferro,
D'un colpo il cuoio triplice trapassa.

Or Zaboi sul nemico avventa l'azza,
Ma quei ratto d'un salto il colpo evita;
E sull' alber vicin l'azza volando,
La pianta abbatte, e trenta combattenti
Manda nel sonno eterno in seno a' padri.

Di rabbia insano allor Ludeco esclama:
„Non uom, ma bruto, e mostro di serpente,
„Se guerriero tu sei prendi la spada.

Zaboi la spada impugna, e parte taglia
Della targa rival, ma sul suo scudo

Di Ludeco l'acciar striscia e trascorre.

L'ira i colpi raddoppia e rinnovella,
 Di lor vesti fa strazio; e ovunque intorno
 Il terren di lor sangue è ricoperto,
 E sangue ovunque piove dalle squadre,
 Che là fiere pugnando in cerchio stanno.

Il sole omai s'avanza oltre il meriggio,
 Ed all' occaso il corso suo declina,
 Ma non vien manco de' guerrier l'ardore;
 Nessun s'arrettra, e con ferina rabbia
 Là combatte Slavoï, quivi il fratello.

»Alma codarda! vanne in braccio a Besso
 Non più stilla berrai del nostro sangue.«
 A tai detti Zaboi l'azza riprende,
 E rotando sul capo di Ludeco,
 (Che scaltro invan si piega e si contorce)
 A lui d'un colpo fende e scudo e petto.
 L'azza nel suo piombar l'alma sgomenta,
 E dal corpo la scaccia, ed oltre vola
 Ben cinque tese sull' ostili schiere.
 Un grido di terror l'aria percote:
 Ma il drappel di Zaboi di gioia esulta,
 E grida di trionfo al cielo innalza.

»A noi dieder vittoria i nostri Numi.
 »Or de' campion lo stuolo si divida,
 »Parte a destra si volga e parte a manca,

»Qui d'ogni valle accorranò i destrieri
„E del nitrito lor risuoni il bosco:
»Animoso leon, Zaboi, t'affretta;
»Sulle tracce ai crudel corri fratello.

L'eroe sdegnoso allor gitta lo scudo:
L'azza impugna una man, l'altra l'acciaro,
E solo il varco s'apre fra' nemici.
Dell'armi al lampo fuggono ululando
I codardi assassin terror l'incalza.

De' cavalli il nitrir s'ode nel bosco:
Ecco i campion in groppa a' palafreni,
De' fuggenti ladron eccoli a tergo.
Rapido è il corso, ed orrida la strage.
Al volo de' corsier l'alta montagna,
La selva, e il pian agli occhi si dilegua.

D'acque gonfio un torrente romoreggia,
Onda sovr' onda s'alza e si rovescia.
Cieco fugge il rival alla fiumana;
Tentano tutti il guado o il nuoto, e molti
Portan salvo un parente all' altra riva,
Molti nell' onde trovano la tomba.

Nel vasto piano appar nibbio rapace,
E, terror degli augei, l'ali dispiega.
Tale per ogni terra si disperde
La banda di Zaboi, che a fronte, a tergo
L'inimico persegue, incalza, uccide,

E sotto l'unghia del corsier calpesta.
 La fiera caccia dura in suo furore
 Quando splende la luna, e a sol cocente,
 Nel bujo della notte, e al far del giorno.

Ecco d'acque rigonfio altro torrente;
 Onda sovr' onda s'alza e si rovescia.
 Cieco fugge il rival alla fiumana;
 Tentano tutti il guado o il nuoto, e molti
 Portan salvo un parente all' altra riva,
 Molti nell' onde trovano la tomba.

„Al griggio monte andiam, e là fia piena
 „Della nostra vendetta la misura.

„Mira, fratel Zaboi, non lungi è il monte;
 „Ma de' nemici omai misero avanzo
 „Chiede tremante al vincitor mercede.

„„Meco dunque, o guerrieri, ad altra impresa:
 „„Corriamo a devastar l'ampie castella
 „„Del superbo monarca, e i suoi tesori.

Di procella forier, soffia pei campi
 Vento gagliardo, e quelli al par del vento
 Volan per ogni terra alla rovina;
 Il cielo eccheggia di trionfo al grido.

„O di sorte compagni! o griggio monte!
 „Là ne dieder vittoria i nostri Numi,
 „Là di molti lo spirito s'aggira
 „Di pianta in pianta, e di crudel paura

„Fuggon le belve, fuggono g'li augelli;
 „Solo v' annida ancor il triste gufo.
 „Al monte andiam a tumular gli estinti,
 „E a' nostri Numi offerir sacre vivande.
 „Indi cadrà sull'are un' ecatombe
 „Al Dio della vittoria: inni di lode
 „Intuonerà pietoso il sacerdote,
 „E l'arme de' nemici a lui fien sacre.

ZBICONE.

Di ramo in ramo querulo, gemente
 Volà un colombo, ed alle sorde piante
 Narra gli antichi amor, le nove pene:

»O dolce boschetto!

O giovani piante!

Qui meco volava

La tenera amante,

„Ma il tristo Zbicone

Rapì la mia bella,

E in carcere trasse

La mia colombella.

All'alta rocca intorno ecco s'aggira
 Austero e sospirato un giovinetto,

E indarno ah! pensa alla rapita amante.
 Dal castello alla balza egli discende,
 E muto sede nella muta selva.
 Ma il colombo gemente oltre trasvola,
 E al gemito il garzon alzando il capo:

„Perchè de' tuoi lamenti
 Assordi la campagna?

T'ha forse lo smeriglio
 Rapita la compagna?

„A me, crudel Zbicone!
 Di sgherri con drappello,
 A me crudel rapisti
 L'amante nel castello.

„Ma tu, gentil colombo,
 A tal misfatto audace
 Ben affrontar sapresti
 Furor d'augel rapace.

„E se natura armato
 T'avesse d'un artiglio
 Ben lacerar sapresti
 Le membra d'un smeriglio.

„O fosse a te concesso
 Vigor d'acuto rostro
 Come cadrebbe in brani
 La carne di quel mostro!

E l'augello dolente a lui risponde:

»»All' armi, o prode!

Pera Zbicone —

Hai forza in petto

Per quel fellone.

»»E d' azza armato,

D' azza potente,

Sull' empio capo

Cala un fendente.

Per l' ombre della selva al pian s' avvia

Il giovane pensoso e l' armi cinge;

L' azza fatal sugli omeri riposa.

Al bosco torna, ed al castel s' avvanza,

Della notte al favor. All' uscio batte —

»»Chi v' ha?«« si grida — »cacciator smarrito«

La porta s' apre — ei batte alla seconda;

S' apre pur questa: »dite, ov' è Zbicone?

»Il Vladica, o guerrier, ove risiede?

»»Là nella stanza dietro il peristilo.««

Ivi il sozzo Zbicon stava rinchiuso,

Ivi piange cattiva la donzella.

»Aprite al cacciator« — Zbicon non apre.

Coll' azza allor il giovane gagliardo

La ferrea porta d'un sol colpo atterra,

Coll' azza di Zbicon la testa fende.

Poi l' immenso castel ratto percorre,

E ovunque il suo furor semina morte.

Cadon gli sgherri all' orrido macello,
 Cadono tutti — e alfin stanco l' eroe
 Dell' amata donzella in sen riposa.

Allor che il sol degli alberi le cime,
 E i merli del castel co' raggi indora
 Gli occhi dischiude, e nova gioia desta
 Del giovane nel petto il dì nascente ;
 Chè la sua bella ancor vede ed abbraccia,
 Come solea nei dì dei primi amori.

»Di chi, dimmi o diletta, è quest' augello«?

»È preda spietata
 »Del crudo Zbicone,
 »Ch' ambo ci strinse
 »In dura prigione.

»Ah! vanne al compagno,
 »Che aspetta la bella ;
 »Ah! vola all' amante,
 »Gentil colombella.

Al boschetto volò la prigioniera.
 Là fra sospiri ancor l' amante incontra,
 Là saltella con lui di pianta in pianta
 Il giorno intero ; ed al cader del sole
 Dormon sonno d' amor sul ramo stesso.

Tal gode coll' amante la donzella
 Vagar per selve e prati, ed al suo fianco,
 Del talamo il riposo ella divide.

IL MAZZO DI FIORI.

Dal regio bosco
Spira un' aurette,
Corre al ruscello
La forosetta.

Cinta di bianca
Gonna leggera,
Attinge l' acqua
Alla riviera;

E mentre pensa
A' dolci amori,
Viene nuotando
Mazzo di fiori:

V'è la gentile
Calta odorosa,
E la regina
De' fior, la rosa.

Vaghi fioretti;
Ah! dite almeno:
Chi vi piantava
Nel mio terreno?

D' oro lucente,
Leggiadro anello,
Donar vorrei
Al villanello.

Ah! se sapessi,
Vago mazzetto!
Chi del gentile
Nastro t'ha stretto.

Dirgli vorrei:
Povera sono,
Ma di mia spilla
Eccoti un dono.

Ah! se sapessi
Quel cattivello,
Che ti lanciava
Nel mio ruscello!

Pena non merta
L'opra nefanda...
Ma il premio merta
Di mia ghirlanda.

Al mazzolino
Dall' alte sponde
Il braccio stende....
Cade nell' onde.

LE FRAGHE.

Nel bosco s'aggira
 Le fraghe cercando,
 E l' aure rallegra
 La bella cantando.

Nell' erba nascosto,
 Lo spino le fiede
 Ahi crudo! il gentile
 Bianchissimo piede.

Cagion di dolore!....
 O spino villano!
 Fiorir più non mertì,
 Ti sterpi mia mano.

»Riposa, o diletta,
 »Al rezzo del pino:
 »Io corro nel prato
 »Al mio cavallino.

Il bianco corsiere
 Là pasce l' erbetta;
 Pensosa la bella
 Il giovane aspetta.

Di tenera madre,
Non già degli spini,
La mesta si lagna
Nel bosco de' pini.

„Perchè fu sovente
»La mia genitrice
»Di mali presaga
»A figlia infelice?

»»I giovani fuggi,
»»E guarda il tuo core,
»»O figlia inesperta,
»»Dai lacci d' amore.

»Ch' io tema lo sguardo
»D' un giovane umile? —
»Ha cuore sì dolce,
»È tanto gentile.

Sul dorso sedendo
Al mio corridore,
Ritorno veloce
In braccio al mio amore.

A un ramo il cavallo
Io lego col freno,
La vaga donzella
Già stringo al mio seno.

Ad ogni mio affetto
La bella risponde —

A' dolci miei baci
Suoi baci confonde.

Del piede ferito
Non pensa al dolore,
E sol per l' amante
Le palpita il core.

»Mio caro! sen fugge
»La luce del giorno;
»Al tetto materno
»Facciamo ritorno.

Al cenno men volo,
Già son sul sentiero....
Ma colla mia bella
In groppa al destriero.

I L C E R V O.

Un cervo trascorre
Per valli e montagne,
Per orride selve,
E aperte campagne:

Torreggian sul fronte
Alte, maëstose,
Al par di virgulti,
Le corna ramosse.

Nel rapido corso
A nulla s' arretra,
Coll' urto del corno
Le macchie penetra.

Un giovane vola
Per valli e per monti;
Il braccio ed il core
Al brando son pronti;
Al brando, che spesso
S' aperse la strada
De' fieri rivali
Fra l' empia masnada.

Ma più per montagne
Non vaga il tapino —
Ahi! vittima cadde
Di crudo assassino:

Balzando d' agguato
Il braccio ei protende,
Con azza omicida
Il petto gli fende.

Al colpo s' aggira
Ne' boschi dolenti
Un cupo rumore,
Un gemer di venti.

E l' alma risale,
Da macchia non tocca,

Al candido collo,
Dal collo alla bocca,
E il freddo abbandona
Cadavere esangue
Nel suolo inaffiato
Di tepido sangue.

Sul volto alle amanti
Sta il duolo dipinto,
Compiange ogni bella
Il giovane estinto.

Dal suolo cruënto
Un elce germoglia,
I rami distende,
Si veste di foglia.

Là corre, del rivo
Lasciando le sponde,
Il cervo veloce,
Si pasce di fronde.

Là vola gracchiando
L'ingordo sparrow,
E ai boschi racconta
In tuono severo :

»Qui cadde infelice
»Per man di ladrone,
»Sul fior dell' etade
»Un vago garzone.

Sul volto alle amanti
Sta il duolo dipinto,
Compiange ogni bella
Il giovane estinto.

L A R O S A .

Rosa gentile!
Bella in giardino,
Bella in selvaggio
Orrido spino.
Perchè sì presto
Rosa prendesti,
Quale regina,
Purpuree vesti?
Ah quanto è breve
Ogni contento!
Ecco già soffia
Gelido vento.
E sul tuo stelo
Cadi appassita,
La tua beltade
È omai svanita.

Io sedea nel silenzio vespertino,
Fino al cantar del gallo io là sedea,

Quale colui, che senza speme aspetta.
Il lume è spento; gli occhi al sonno chiusi:
E dalla destra, in sogno, mi pareva
Un anello cader ed una gemma.
Cerco e ricerco invan il mio gioiello —
Ah! l' amante aspettar sarebbe invano.

I L C U C C O.

Quercia annosa in vasto piano
I suoi rami distendea,
E, al fuggir di primavera,
Lassù il cucco si dolea.

Biondeggiar potria ne' campi
Spica eccelsa di frumento,
Se nel cielo mai non spira
Dell' estate il caldo vento?

Maturar potria negli orti
Dolce il pomo in suo sapore,
Quando il sol de' rai cocenti
Mai non tempera il calore?

O gelar vedresti il grano
Nella bica, se il governo
Della terra non cedesse
Pur l' autunno al freddo verno?

Quanto amara e lunga pena
 La tua fora, o giovinetta!
 Se i tuoi giorni trar dovessi
 Senz' amor, sola e negletta.

L' ABBANDONATA.

O nere selve
 Di Miletino!
 Sempre verdeggia
 Il vostro pino.
 Da cruda doglia
 È il core affranto
 Chi frenar puote
 Un giusto pianto?
 Là nell' avello
 Giace mio padre,
 E l' erba cresce
 Sovra mia madre.
 Non dolce suora,
 Non ho fratello
 E lungi è il caro
 Mio pastorello.

Gracchia nel castello

LA LODOLETTA.

Il canape sarchiava
 La mesta forosetta,
 E vispa lodoletta
 A lei drizzandó il vol:
 »Perchè sì trista, o bella?
 Nel pallido semblante
 Le pene d' un amante
 Ah! come pinga il duol!
 »»Gentile lodoletta!
 Ah! mira quel castello —
 D' armati un rio drappello
 Là trasse il mio fedel.
 »»Oh! se una penna avessi
 Scriver vorrei gli affanni,
 E qual, ne' miei verd' anni,
 Soffro destin crudel.
 »»E la dolente scritta
 Tu porteresti, o cara!
 Ch' io di sua sorte ignara,
 E di mia sorte egli è.

»»Là vola, e col tuo canto
 Conforta tu il mio bene,
 Racconta di mie pene,
 Racconta di mia fe'.

L' ASSEMBLEA NAZIONALE.

.....

Ogni padre è Signor in sua famiglia.
 L' uom dell' aratro ha cura, e delle vesti
 La sua compagna, e quando morte coglie
 Il padre della stirpe, assiem concordi
 Il paterno poder godono i figli.
 Un capo allor dalla tribù s' elegge,
 Che, solo al bene della patria intento,
 Suo seggio avrà nel sen dell' assemblea
 De' Kmeti al par, de' Lechi e de' Vladichi.
 S' alza il Senato intero, e il patto approva,
 Alle sante conforme avite leggi.

IL GIUDIZIO DI LIBUSA.

Perchè mesta, o Moldava, o regal fiume,
 Turbi dell' onde tue l'argentea spuma?
 T' agita forse un vento di bufera,
 Che i neri nuvoloni urta e scoscende,
 E le cime dilava ai verdi colli,
 E rimeschia in tuo sen l' arene d' oro?

Ah! turbar non dovrò la mia corrente
 Se duo fratei rival, d' illustre stirpe,
 Pel paterno retaggio or sono in guerra?
 Crudosso, il truce Sire, u' l' onde d' oro
 Volge altera l' Ottava serpentina,
 E Staglavo, l' eroe del bel paëse
 Ove scorre la gelida Rabusa,
 Ambo fratelli, dell' antica schiatta
 De' prodi Klenovizza, ambo rampolli
 Del gran Popela, il genitor di Tetva,
 Che di Ceco ai guerrier nell' alta impresa
 Fu compagno, e varcando i tre torrenti,
 Questi fecondi campi il primo arava:
 Dal margo dell' Ottava serpentina

Vola la rondinella avventuriera
Di Libusa alla reggia, al Vissegrado,
De' monarchi boëmi aureo soggiorno;
E assisa sul veron geme e si lagna.
La sorella ai rival, potente donna
Di Libusa alla corte, ode il lamento,
Corre di Vissegrado alla Regina,
Ed i Grandi invitar appiè del trono
La prega, e fine impor alla gran lite,
Delle leggi invocando il santo impero.

All' ordine regal corrono i messi
Per ogni terra — al prode Svatoslao
Della bianca Lubizza sulle sponde,
Ove sorge di querce una foresta —
A Lutoboro, là di Dobroslava
Sui poggi aprichi, dove dell' Adlera
Le rapid' onde l' Elba in seno accoglie —
A Ratibor sui monti gigantei,
U' Truto ancise l' orrido dragone —
A Radovano dal marmoreo ponte —
A Jaroziro sugli ameni colli,
Ricchi di fonti — al forte Streziboro
In riva della limpida Sazava —
A Samorodo, là ve scorre il Mize,
Il fiume dalle vaghe onde argentine —
A' Kmeti alfin, a' Lechi ed a' Vladichi,

Al feroce Crudosso e al suo germano,
Pel paterno retaggio ora nemici.

Sul Vissegrado omai Lechi e Vladichi
Eran raccolti
Secondo il rango ognun prende suo seggio.
La regina s' avanza in bianca veste,
Fra l' augusto Senato, al trono avito.

. due saggie verginelle,
Nell' arte de' presagi addottrinate.

Stringe la prima di giustizia il brando
Di colpe punitor, l' altra pudica
Delle leggi le tavole sopporta.

Là pur vedresti d'acqua ampio bacino,
D'acqua, de' dritti rigida custode;
E il sacro focò scopritor del vero.

Dall' aureo scanno allor la gran Reina:

„Udite, o Kmeti miei, Lechi e Vladichi,

„Di duo germani giudici v'appello,

„Che il paterno retaggio or fè rivali.

„Se la legge seguiam de' Numi eterni,

„O l'un coll' altro assiem tranquillo regge,

„O giusta parte e questi e quel ne prende.

„Parlate o Kmeti miei, Lechi e Vladichi!

„Se giusto a voi non sembra il mio giudizio

„Dettate pur severi altra sentenza,

„Che ogni dritto de' fieri litiganti,

„E la sorte e la pace alfin decida.

Lechi e Vladichi piegano la fronte
 Al regio cenno, e lungo mormorio
 Nell' augusto Senato si diffonde,
 Che i detti di Libusa approva e loda.
 Qui Lutobor, di Dobroslava il Sire,
 A parlar prende: „odi Regina eccelsa,
 „Odi degli avi tuoi dall' aureo trono,
 „Omai di tuo giudizio il lungo esame
 „E delle menti nostre il dubbio cessi:
 „Or del popolo tuo raccogli i voti.

Allor del tribunale le donzelle,
 Nell' urna sacra de' dispersi voti
 Fanno raccolta pegl' illustri Lechi,
 Che del bando solenne hanno l'incarco.
 E Radovano dal marmoreo ponte,
 Infra' Lechi il primier, novera i voti,
 E la grande sentenza alfo bandisce:

„Udite, o voi fratelli, del legnaggio
 „De' prodi Klenovizza, ambo nepoti
 „Del gran Popela, il genitor di Tetva,
 „Che di Ceco ai guerrier nell' alta impresa
 „Fu compàgno, e varcando i tre torrenti,
 „Questi fecondi campi il primo arava.
 „*Fra voi sia pace eterna — ed il retaggio*
 „*In tranquillo governo assiem godete.*

Crudosso dall' Ottava serpentina
 In piè surto era già. Per ogni vena
 L'ira gli scorre, tremano le membra
 Di compresso furor, il braccio innalza
 E muggia, al par di rabido bissonte:

»Tristo alla prole, miseri augelletti!
 »Se astuta serpe presso voi s'annida,
 »Tristo agli uomini pur, che si fan servi
 »Di donna imbelle! solo ad uom conviene
 »Stringer sovra i suoi pari il regio scettro.
 »*De' patrii dritti è l'anxinato erede.*

Dall' aureo soglio allor sorge Libusa:
 »Voi tutti, o Kmeti miei, Lechi e Vladichi,
 »Gli oltraggi al nome mio, voi tutti udiste.
 »D'arbitro il dritto a voi ridono intero,
 »Nè più giudice sedo alle gran liti.
 »A pari vostro omai date l'impero:
 »Ei di rigore impugni il ferreo scettro —
 »Non regge a pondo tal man di donzella.

Qui Ratibor dai monti gigantei
 Così favella: „onta per noi saria
 »Norme e dritto cercar fra gli Alemanni:
 »Chè leggi abbiam noi pur, e sante leggi,
 »Che i Vladichi aratori un dì portaro
 »In questi

CANZONE EROTICA

alle falde del Vissegrado.

Della patria eccelso sole!
Su tue balze siedi altero,
O potente Vissegrado!
O terror dello straniero!
A' tuoi piedi la Moldava
Maëstosa volge l'onde,
Ed invita al dolce rezzo
Il cespuglio di sue sponde,
Là soavi note alterna
Or di giubilo, or di duolo —
E del cor gli affetti canta
Lieto e mesto l'usignuolo
Ah! del tuo cantor, o selva,
L'ali avessi* e la favella!
Là volar vorrei nell' ombre
Ve s'aggira la mia bella.

• Valli e monti, boschi e prati,
Tutto, tutto desta amore,
E al suo magico potere
D' ogni bella s'apre il core.

Ah, mia cara! un riso amico
Brilli pur sul tuo semblante;
E pietosa alfin ascolta
I sospiri d'un amante.

CANZONE EROTICA

del re Venceslao I.

Delle giostre fra i perigli
 Vidi amor in forme altere,
 E da belle ottenni il serto
 Fortunato avventuriere.

Or perchè sospira il core
 Quando penso a te mio bene?
 E a tal luce di beltade
 Gravi son le mie catene?

Non impreco alla mia donna
 Ch' è cagion del mio dolore;
 Ma nessuno mi domanda:
 »Di chi pena od arde il core?«

Oh qual fonte di piacere!
 Oh qual onda di diletto
 Da que' dolci rai zampilla,
 E s' infonde nel mio petto!

Or già crebbe amor gigante:
 Egli è l'aura che respiro,

È la luce che m'allegra,
Mio pensier, mio sol desiro.

Come il fior che sbucia, e beve
La rugiada del mattino,
Tal gustai d'un bacio il mele
Su quel labbro porporino.

Alla vista degli affanni
Fugge, piange e alletta amore;
Ed alterna gioie e pene,
Dolce e fiero, in questo core.

Ah! fors' ei crudel m'accusa
D'aver stretto nel mio amplesso
La più bella delle amanti,
O d'aver quel bacio impresso?

Ei pur sa, che non alberga
Bassa voglia in questo petto,
Ch' altra bella ancor non vanta
Del mio cor un solo affetto.

GLOSSARIO.

Besso (Běs) spirito maligno. Questa voce si adopera pure nel senso di rabbia canina, idrofobia.

Boleslao (Boleslav) — Il temerario, re di Polonia, usurpatore del trono di Boemia, sconfitto nel 1004 da Ulrico, che liberò la patria dal suo giogo tirannico.

Cecco (Čech) — capo di quella famiglia di Slavi, che più tardi presero il nome di Cechi e Boemi. Egli, secondo la tradizione, fu il primo della sua stirpe che, varcati tre torrenti, entrasse nel suolo della Boemia. Anche Antenore, fondatore di Padova, ebbe a valicar il Timavo nella sua grande spedizione. (Virg. Aen. I). Del resto è permesso dubitare sull' esattezza delle descrizioni geografiche a noi pervenute dei viaggi di questi due famosi condottieri.

- Gorlizie selve** — boschi sulle montagne vicine a Görlitz, città cospicua della Lusazia. Nell' originale abbiamo: *ot shorsielskich drsievnich hor*, letteralmente: dalle gorlizie selvose montagne.
- Hanna (Hana)** — vasta pianura della Moravia, celebre pella sua fecondità.
- Jaroslao (Jaroslav Sternberg)** — De' prodigj di valore di questo eroe nella guerra contro i Mongoli, che fecero tremare l' Europa nel 1240, non v'ha che un cenno nel canto epico di questa raccolta, che porta il titolo di *Jaroslao*. Chi vuol meglio conoscere le gesta del grande guerriero, e scorgere qualche luce di verità quanto ad altri fatti e costumi, a cui alludono i canti di questo codice, legga la storia classica della Boemia di Palacký.
- Kmeti (Kmetové)** — amministratori della giustizia, Giudici supremi del paese.
- Králové dvór (corte della regina)** città sull' Elba (Labe) poch' ore distante dai monti giganti (Krkonoše), che formano in parte il confine del Nord tra la Boemia e la Slesia prussiana.

Léchi (Lěchové) — I Grandi del Regno, l'antica nobiltà della Boemia.

Libusa (Libuše) — figlia di Kroko, la quale, dopo aver regnato molt'anni sola alla maniera d'Elisabetta d'Inghilterra — *the virgin queen* — diede finalmente la mano di sposa a Premislo — Přemysl — padre che fu della grande dinastia de' Premislidi, che occuparòno per sei secoli circa (cioè dal principio del secolo VIII. fino al 1305) il trono della Boemia. Allorchè i deputati della Regina andarono ad offrire a Premislo la nuova dignità lo trovarono colla mano all'aratro, al pari di Cincinnato.

Lumiro (Lumír) — l'Orfeo de' Boemi. Le sue famose canzoni andarono però tutte perdute.

Miletino (Miletín) — borgata in Boemia. Una catena di monti e l'Elba la separano dalla città di Králové dvór.

Morana (anche Morena) — Dea della morte, regina dell'ombre notturne.

Neclano (Néklan) — uno de' più famosi fra i voivodi della casa de' Premislidi — Regnò verso la metà del secolo IX.

- Olmuzzo** (Holomouc) — città antichissima e celeberrima della Moravia.
- Trasso** (Třas) — Dio del terrore, che secondo la tradizione popolare de' Boemi — e di molt' altre nazioni — appare talvolta scortato da una legione di spettri e fantasmi.
- Varito** (varito) — strumento musicale, forse non molto dissimile dalla *λύρα*, o dal *βάρβιτον* de' Greci.
- Venceslao I.** (Vaceslav) — Il magnifico, figlio d' Ottocare I, e padre d' Ottocare II, due grandi monarchi della Boemia. Egli introdusse nella sua splendida corte i torneamenti ed altre feste dell' antica cavalleria. Il suo regno è pure famoso per aver egli sostenuto Papa Gregorio IX. nella sua lotta contro l'Imperatore Federico II. Ei fu eziandio l'anima della spedizione contro i Mongoli.
- Vesna** (Vesna) — la Dea della primavera, della gioventù.
- Vladichi** (Vladykové) — principi d'una stirpe, capi d' una tribù. Vedi a maggiore schiarimento di questa, e d'altre

voci slave di minore importanza, che occorrono in questa raccolta, il lavoro insigne di Šafařík: *le antichità slave*, ed anche l'opera intitolata: *I più antichi monumenti della lingua boema* di Šafařík e di Palacký.

Vissegrado (Vyšehrad) — l'acropoli di Praga fino ai tempi di Žižka, prima residenza dei re della Boemia, ora fortezza considerabile — un deserto con una chiesa collegiata, e scarsi avanzi dell' antica grandezza.

Gl' Italiani, che amassero una viva pittura di questa e d'altre parti di Praga, leggano il parallelo ingegnoso del Prof. Nicola Negrelli fra questa Capitale e la città de' sette colli. (Vedi l'appendice della Gazzetta di Milano del 19. Novembre 1849).

VICTOIRE DE ZABOÏ.

VERSION DE

Mr. EICHHOFF.

DOCTEUR ÈS-LETTRES, EX-BIBLIOTHÉCAIRE DE S. M. LA
REINE,

AUTEUR DU PARALLÈLE DES LANGUES DE L'EUROPE.

VICTOIRE DE ZABOÏ.

Dans la forêt noire s'élève un rocher; sur ce rocher s'élançait le fort Zaboï¹: il contemple au loin les campagnes, et les campagnes affligent ses regards. Gémissant comme le ramier sauvage, long-temps il reste assis, et long-temps il s'afflige. Tout-à-coup il bondit comme le cerf à travers la forêt solitaire; il court de l'homme à l'homme, du guerrier au guerrier, dans toute l'étendue de la contrée, dit en secret quelques brèves paroles, s'incline devant les dieux, et continue sa marche.

Un jour s'écoule, un autre jour s'écoule; mais quand la lune éclaire la troisième nuit, les hommes sont réunis dans la sombre forêt. Zaboï vient à eux, les mène dans la vallée, dans la vallée la plus profonde du bois. Il descend bien loin au-dessous d'eux, et prend en main sa guitare mélodieuse²:

»Amis aux coeurs de frères, aux yeux de flamme, ce chant qu'ici j'entonne en cette vallée profonde, il part de mon coeur, du fond de mon coeur plongé dans une sombre tristesse.

»Notre père a rejoint ses ancêtres; il a laissé ici ses enfants, ses compagnes, sans dire à aucun d'entre nous: Ami, donne leur des conseils paternels³!«

»Et l'étranger est venu avec violence; il nous commande dans une langue inconnue, et, les coutumes de la terre étrangère, il faut que, du matin au soir, nos enfants, nos femmes s'y soumettent; il faut qu'une seule épouse nous accompagne depuis Vesna jusqu'à Morana⁴!«

»Ils ont chassé les éperviers de nos bois⁵; et les dieux qu'ils adorent, il faut qu'on les invoque! Nous n'osons plus frapper nos fronts devant nos dieux, leur apporter des mets au crépuscule, où notre père venait leur en offrir,

où il venait chanter leurs louanges. Ils ont abattu tous les arbres, et ils ont brisé tous les dieux!

»Ah! Zaboï, tes chants vont droit au coeur tes chants, empreints de tristesse, ressemblent à ceux de Lumir, dont la voix et la lyre émeuvent le Vyšegrad et les extrémités de la terre ⁶! Tous nos frères l'ont senti comme moi: oui, un noble barde est cher aux dieux. Chante! c'est à toi qu'il est donné d'enflammer nos âmes contre l'ennemi.»

Zaboï a remarqué d'un regard les yeux étincelants de Slavoï, et ses chants continuent à pénétrer leurs âmes:

»Deux des fils dont la voix marquait l'adolescence sortirent de la forêt profonde; armés de l'épée, de la hache, du javelot, ils exercèrent leurs bras encore novices. Cachés à tous les yeux, ils revinrent avec joie; et, les bras affermis en vigueur, les esprits mûris contre l'ennemi, entourés de frères du même âge, tous fondirent sur l'ennemi commun, et leur fureur fut celle de la tempête, et le bonheur, le bonheur d'autrefois, revint enfin dans leur patrie ⁷!«

Tous aussitôt descendent vers Zaboï, tous le pressent dans leurs bras nerveux; le coeur

répond au coeur et les mains s'entrelacent, et de sages discours se succèdent. La nuit va faire place à l'aurore : ils remontent sans bruit de la vallée, et longeant isolément les arbres, ils quittent de toutes parts la forêt.

Un jour s'écoule, un autre jour s'écoule ; mais, après la troisième journée, quand la nuit a répandu ses ombres, Zaboï, s'avance dans la forêt, et avec lui une troupe de guerriers ; Slavoï s'avance à sa rencontre, et avec lui une troupe de guerriers ; tous pleins de confiance dans leurs chefs, tous brûlant de haine contre le roi, tous le menaçant de leurs armes.

»Slavoï, frère bien-aimé, vois-tu cette montagne bleue qui domine les plaines d'alentour ? c'est là que nous portons nos pas. Au levant de la montagne, vois-tu cette forêt sombre ? c'est là que nous nous tendrons les mains. Cours-y à pas de renard ; j'y marche de mon côté⁸.«

»Frère Zaboï, pourquoi donc nos armes ne puiseraient-elles leur force qu'au haut de cette montagne ? D'ici même attaquons en face les hordes homicides du roi !«

»Frère Slavoï, veux-tu écraser le dragon ? marche-lui sur la tête ; et sa tête est là-bas !«

Aussitôt la troupe, divisée dans le bois, se

partage à droite et à gauche; les uns suivent les ordres de Zaboï, les autres ceux de l'ardent Slavoï. Tous marchent vers la montagne bleue à travers les forêts profondes.

Cinq fois le soleil avait paru, quand de nouveau ils se tendirent les mains, quand de loin leurs yeux de renard observèrent les cohortes royales.

»Que Ludiek réunisse ses légions, toutes ses légions sous un coup de nos haches! Ah, Ludiek, tu n'es qu'un vassal parmi tous les vassaux du roi: va dire à ton maître superbe que ses décrets ne sont qu'une vaine fumée!⁹«

Ludiek s'irrite, et son prompt appel a aussitôt réuni les cohortes. Leur reflet remplit l'étendue, et le soleil resplendit sur leurs armes; tous les pieds sont prêts à marcher, toutes les mains à frapper au signal de Ludiek.¹⁰

»Slavoï, frère bien-aimé, cours ici à pas de renard, pendant que je les attaquerai de front!«

Et comme la grêle, Zaboï les charge en face; comme la grêle, Slavoï les charge en flanc.

»Frères, voici ceux qui ont brisé nos dieux, qui ont déraciné nos arbres, qui ont chassé les éperviers des bois! Les dieux eux-mêmes les livrent à nos coups!«

Aussitôt, du milieu des ennemis, la rage

entraîne Ludiek contre Zaboï; et, les yeux étincelants de colère, Zaboï se précipite contre Ludiek. Comme les chênes s'abattent sur les chênes arrachés du sein de la forêt, Zaboï s'élançe sur Ludiek en avant de l'armée entière.

Ludiek frappe de sa forte épée, et traverse trois plaques du bouclier; Zaboï lève sa hache d'armes sur Ludiek qui l'évite: la hache rencontre un arbre qui s'abîme sur la foule, et trente des combattants ont rejoint leurs aïeux. ¹¹

»Ah! s'écrie Ludiek en fureur, monstre homicide, exécration dragon, essaie contre moi ton épée!«

Zaboï a brandi son épée et échançré le bouclier ennemi; Ludiek saisit la sienne, mais elle glisse sur l'écu raboteux. Tous deux s'excitent à redoubler leurs coups, et leurs coups ont brisé leurs armures; leur sang coule, le sang jaillit à flots sur les guerriers dans cette lutte implacable.

Le soleil atteint son midi, et du midi il s'incline vers le soir: cependant l'on combat encore, sans céder ni d'un côté ni de l'autre; ici combat Zaboï, et là Slavoï, son frère.

»Meurtrier! Bies-te réclame; assez tu as bu notre sang ¹²!«

Zaboï saisit sa hache, Ludiek s'est détourné; Zaboï élève sa hache et la lance sur l'ennemi: dans son vol elle fend le bouclier, et sous le bouclier, la poitrine de Ludiek. L'âme a frémi devant la hache puissante, et la hache entraîne l'âme à cinq toises dans les rangs ¹³.«

Un cri d'effroi dans la bouche des ennemis, un cri de joie dans celle de nos braves, des braves compagnons de Zaboï, un rayon de joie dans leurs yeux!

«Frère, les dieux nous donnent la victoire! Une troupe à droite, une autre troupe à gauche. Amenez les chevaux des vallées; qu' ils hennissent dans toute la forêt!«

«Frère Zaboï, lion intrépide! que rien ne retarde ta poursuite!«

Zaboï a jeté son bouclier: l'épée d'une main, la hache de l'autre, il se fraie de larges sentiers à travers les cohortes royales. Ils hurlent, ils fuient, nos oppresseurs! Tras les repousse du champ de bataille, et l'épouvante leur arrache de grands cris ¹⁴.

Les chevaux hennissent dans la forêt: »A cheval! à cheval! à la suite des ennemis, à travers la contrée toute entière. Coursiers

agiles, portez notre vengeance, portez-la sur nos oppresseurs ¹⁵!

Nos guerriers s'élancent sur les chevaux; pas à pas ils poursuivent les ennemis, coup sur coup assouvissent leur rage; et les plaines, les montagnes, les forêts, disparaissent à droite et à gauche.

Devant eux mugit un torrent, dont les vagues s'accumulent sur les vagues: l'un sur l'autre ils s'y précipitent, chacun bravé ses noirs tourbillons. L'onde engloutit en foule les étrangers; mais elle porte les fils de la patrie, elle les porte au rivage opposé ¹⁶.

A travers toutes les plaines, bien loin, bien loin encore, le milan étend ses vastes ailes et poursuit sans relâche les oiseaux. Les guerriers de Zaboï se précipitent et sillonnent de toutes parts la contrée, culbutant, abattant les ennemis sous les pieds de leurs coursiers agiles. Furieux, ils les poursuivent aux lucurs de la lune, à l'éclat du soleil, dans la nuit ténébreuse, et au lever du jour ils les poursuivent encore.

Devant eux mugit un torrent dont les vagues s'accumulent sur les vagues: l'un sur l'autre ils s'y précipitent, chacun brave ses noirs tourbillons. L'onde engloutit en foule

les étrangers; mais elle porte les fils de la patrie, elle les porte au rivage opposé.

»Là-bas, vers la montagne grise, que là s'arrête notre vengeance!«¹⁷

»Regarde, Zaboï, mon frère, nous ne sommes plus loin de la montagne; regarde cette faible troupe d'ennemis comme ils invoquent notre pitié!«

»En arrière, à travers les plaines, toi par ici, moi par là! Périssent tout ce qui vient du roi!«

Les vents grondent dans tout le pays, dans tout le pays grondent les armées; à droite, à gauche, en rangs serrés, elles font entendre leurs cris de triomphe.

»Frère, vois cette montagne éclairée! C'est là que les dieux nous donnèrent la victoire; c'est là que les âmes par essaims voltigent maintenant d'arbre en arbre, effrayant les oiseaux, les bêtes fauves, terribles à tous, excepté aux hiboux. Allons sur le sommet ensevelir les corps et présenter aux dieux les mets du sacrifice; aux dieux qui nous sauvèrent sacrifions largement, et chantons un hymne à leur gloire, en leur offrant les dépouilles des vaincus!«¹⁸

REMARQUES

sur la victoire de Zaboï.

¹ Une preuve frappante de l'antiquité de ce poème est l'absence de tout nom propre de lieu. La vague désignation de Forêt-Noire se donne à une montagne de la Bohême occidentale, située près de Prestic, entre Klattau et Pilsen. Quant au nom de Zaboï, il a en bohémien le sens de destructeur; celui de Slavoï a le sens de glorieux.

² L'instrument ici désigné est le varito ou *βαρβιτον* des Grecs, mot dérivé, comme le nom même de barde, d'un verbe qui signifie retentir. Ainsi les Bohèmes ont été de tout temps un peuple éminemment musical.

³ Allusion à la mort récente d'un chef, suivie d'une invasion ennemie.

⁴ Les étrangers dont parle ici le poète sont les Allemands, dont il ignore le nom. L'in-

troduction du christianisme abolissait la polygamie et forçait les Bohèmes à n'avoir qu'une seule épouse, depuis Vesna, l'aurore ou la jeunesse (grec ἠώς, indien *usna*), jusqu'à Morana, la mort (grec μοῖρα, indien *marana*).

⁵ On pourrait s'étonner de trouver chez les Bohèmes le même oiseau sacré que chez les Égyptiens, si le même type, sous différentes formes, ne se reproduisait dans tout le monde ancien; car il est évident que les peuples barbares personnifient toutes les forces de la nature, et qu'ils ont pu adorer les mêmes dieux sans avoir eu ensemble aucun rapport, à moins que l'identité d'origine ne soit prouvée par l'identité de nom.

⁶ Lumir est l'Orphée des Bohèmes, et sa voix émeut les montagnes. Le Vyšegrad, ou haut-château, est la colline qui domine la ville de Prague.

⁷ Quelle vérité et quel art à la fois dans la manière dont Slavoï se déclare, et dans la dernière exhortation de Zaboï présentant la révolte comme une victoire acquise! Qui ne se rappelle, à la vue de ce discours et de l'élan généreux qu'il fait naître, le serment immortel des Suisses se dévouant pour la liberté?

⁸ Les Bohèmes, réunis pour attaquer l'ennemi, se dirigent vers une haute montagne qui ne saurait être maintenant déterminée, mais qui pourrait être la Donnerberg, près de Millešau si le combat a eu lieu vers le nord. Zaboï, dans tout le cours du poème, joint à l'énergie d'un chef sauvage la tactique d'un guerrier consommé.

⁹ Le nom de Ludiek, le commandant ennemi, est le même que Chludvieg ou Louis; mais il n'est qu'un vassal du roi d'Allemagne et ne peut donc être Louis le Germanique, qui d'ailleurs ne périt point dans un combat.

¹⁰ Le texte de ce passage est d'une richesse de poésie qui ne le cède en rien à celle d'Homère (Iliade, II. 455; IV. 422 etc).

¹¹ Ce combat rappelle celui d'Ajax et d'Hector (Iliade VII. 244), qu'il surpasse encore en audace.

¹² Bies, en allemand bös, en indien *bad'a*, meurtrier, est chez les Slaves le génie du mal.

¹³ Comparez à ce passage la mort de Sarpédon (Iliade, XVI. 505) et celle d'Hector (Iliade, XXII. 362).

¹⁴ Zaboï atteint ici toute la grandeur d'Achille poursuivant seul l'armée troyenne

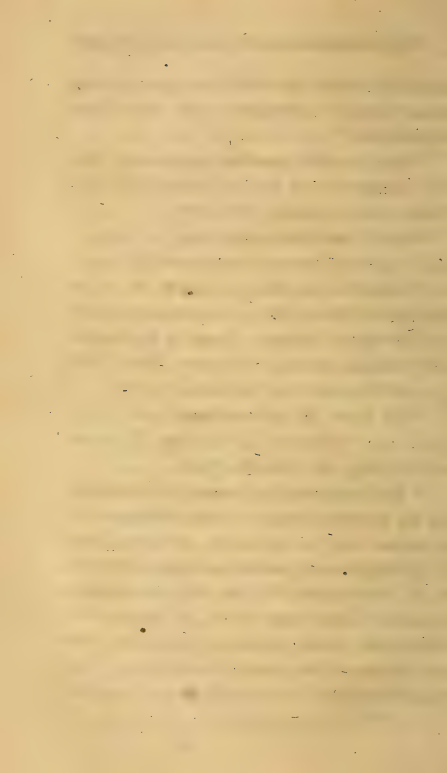
(Iliade XX. 490). Le dieu Tras (grec τρομος, indien *trâsa*) représente chez les Slaves l'épouvante.

¹⁵ Les grandes passions s'expriment partout de même; c'est ainsi qu'Achille s'adresse à ses coursiers (Iliade, XIX. 400).

¹⁶ On a cru reconnaître dans les deux rivières que les troupes franchissent à la nage, soit l'Angel et la Mies, à l'ouest de la Bohême, soit l'Elbe et l'Eger, dans le nord, occupé par de vastes plaines. Quant à la description poétique, elle rappelle encore l'Iliade XXI. 1, où les Troyens se jettent dans le Xanthe.

¹⁷ Ce serait là, en admettant notre hypothèse, que s'élèverait le Castrum Vogatense ou Voigtberg, où triompha Samo.

¹⁸ Les vainqueurs reviennent à la montagne qui fut d'abord témoin de leur victoire, et là, un retour vers les croyances païennes, dont les principes sont partout analogues (Odyssée, XI. 37, 71; Enéide, VI. 305, 325), les derniers honneurs rendus aux morts, et les sacrifices offerts aux dieux, terminent dignement cette lutte héroïque d'un peuple encore plongé dans l'ignorance, mais brave, intelligent et généreux.

MANUSCRIPT
OF THE
QUEEN'S COURT.

A collection of old Bohemian lyrico - epic Songs,
WITH OTHER ANCIENT BOHEMIAN POEMS.

TRANSLATED BY
A. H. WRATISLAW.

The most remarkable remnant of antiquity existing in the Bohemian tongue, is a collection of old poetry, under the title *Rukopis Kralodvorský*. Dobrovsky in his »History of Bohemian Literature«, speaks of them as models for facility of style, purity and correctness of language, grace and strength of expression. Their publication created a strong feeling among all the Slavonian nations and may be considered certainly the most important addition ever made by one individual to the archives of popular Slavonian poetry.

The discovery was in this wise. In the year 1817, Hanka had been visiting one of his friends at Králové Dvory (Queen's Court), a town which suffered with many others from the terrible visitations of Žižka. He there

heard, that in an under vault of the church tower, a bundle of arrows lay, and had lain there from the time of Žižka. He ascended to see them, and while walking about the place, his foot struck against a quantity of parchment documents — he found they were covered with Latin letters and soon observed, that the writing was Bohemian. The transport of such a discovery may well be conceived. He sent to the authorities of the town one of the first transcripts he made, who shared in his enthusiasm, and presented the MS. to him as a reward. He afterwards deposited it in the National Museum of Prague. The MS. has been decided by competent judges to have been written at the end of the thirteenth century, though some of the poems are probably considerably older. They appear to have belonged to a far more extensive collection, of which they formed the 26th, 27th, and 28th chapters. The rhythmus is good, the versifications generally excellent; but the pieces are all written as if they were prose, in one continuous course.

The poems consist of epic and lyric pieces — or rather of historical ballads and songs; the whole are no less remarkable for their simplicity and strength, than for their flowing and regular versification.

The first *Oldrich and Boleslav* is a fragment and is not enough preserved to make the story intelligible. The second *Beneš Hermanov* is an account of the overthrow of the Saxons.

The third is *Jaroslav*.

The poem narrates that the daughter of the Khan of Tatory possessed by a desire to visit the lands of the west, came with a long train of followers, and having reached Germany, whither the news of her rank had preceded her, she was attacked in a forest, and with all her attendants pillaged and murdered. When the news reached Tatory, her father Kublay gathered his army together, and after consulting the magicians, marched westward to avenge his beloved daughter's death. They met the Christians in battle, who would have subdued the heathens, had not the magicians again interfered to encourage the latter. But the Tatars conquer, they possess themselves of Kiev and Novgorod, they lay cruel burthens upon the Slavonians, and visit them with every species of calamity. Many and many attempts they make for their deliverance in vain. They call upon heaven, but the devastators still advance and at last reach Olmutz. Then Vneslav assembles the Bohemians, but they are driven into the highest parts of a mountain,

where they suffer every thing that can be conceived from hunger, and thirst, and at last openly mutiny. Vneslav is killed by a Tatar's arrow. Enfeebled and exhausted, the Bohemians determine to surrender, when another hero, Vraťislav, starts up, pours out the bitterest imprecations on the »cowards and traitors,« bids the faithful follow him to the throne of the Virgin, where after having entreated the pity of heaven, they see the clouds gather, the rain fall, their thirst is quenched, they attack the Tatars, and after many bloody battles, in one of which Jaroslav pierces the son of Kublay through with his lance:

»I by prosta Hana tatar vrahov:«

Hana is freed from the fury of the Tatars, who retire back to the oriental lands from whence they came.

The fourth is an historical ballad headed Čestmir and Vlaslav. It narrates events which the chronicler Cosmas has recorded. Vlaslav is represented by him as a furious barbarian, who caused the children of his women captives to be taken away, and forced them to nurse young dogs from their bosoms. Čestmir written also Čmir in the ballad — gathers his followers to attack the burner of villages — the causer of woe. The description of the assembling is in the following words; — »There are mountains to the right — and to the left are mountains — and on their tops — their high tops — the sun shines brightly — along their sides — both here and there — the armies are spread out — each hero with battle in his bosom.« A long and energetic account of the storming of a mountain-castle

follows, and Vlaslav is destroyed by the hand of Čestmir.

The fifth ballad contains so vivid a description of a tourney, and so complete a picture of a court of the chivalric epoch, that we shall give it entire, preserving the rhythmus of the original, and forbearing to indulge even in the introduction or suppression of a single word or phrase. The repetitions are characteristic of Slavonian poetry, and are found almost universally in the ballads of Russia and Servia. To our minds the whole poem is singularly national. — We visit the princely castle — are present at the festival — accompany the nobles to the tourney — hear the music between the different acts of the combat — witness the different jousts as they take place — and go with the victor to receive his garland. Yet no story can be more simply told. There is not the excess of a line.

The sixth and most striking of these historical ballads is certainly that of Zabož. Its measure is various, and adapted to the sentiments conveyed. It begins by describing a black forest, where is a rock, on which stands Zabož, and having long looked around — he descends, — goes from hero to hero — and after uttering some secret words and bending himself before the gods, the heroes all meet at his summons in the Black forest. Zabož leads them to the deepest valley, and touches the *Varito* *) with this appeal: — »Hearts of men and brothers! with glances of flame! I sing to you a song in the deepest valley; I

*) A musical instrument, perhaps the Greek βαρβιτον.

sing it from the deep of my heart; I sing in my sorrow. Our father has left us, and left with us orphaned children and helpless maidens. He has said to none, „Brother, speak to them, speak to them fatherly words!“ And the stranger is come, come with might, and a strange tongue is heard, and strange customs are among us, and our women and our children follow them. But our wives shall go with us from Vesna to Morana. *) They bring the sparrow-hawk from the woods, and make us bend to the gods they worship. We may not strike our foreheads — we may not bring food to the gods where our father brought it, nor sing the songs where he sang them. The foes have filled the forests — they have broken up our gods.« »Ah, thou Zábój, thou singest from heart to heart, in the midst of thy grief thou singest the song like Lumir**), whose word and song shook Vyšegrad and all lands — so movest thou thy brothers all — the gods love brave bards — sing on, for it comes from the heart to sing against the foe.« Zábój looked upon the burning glances of the brothers, Zábój thus stormed their hearts: »Two brothers were there, whose voices were roughening into the voice of manhood; they went to the woods; with the exercise of sword and battle axe and the sharp spear they strengthened their arms. They made the woods their home, and returned to their dwellings in joy. But as their hand was strengthe-

*) Vesna the goddess of youth — Morana the goddess of death.

**) Lumir — the Orpheus of the Slavonians.

ned to manhood, and their spirits became manhood against their foes — and as these brothers grew stronger too — ha! they broke in upon the foe — they broke in like the tempests of heaven — and when they returned home — it was to be covered with blessings. The brothers sprung upon Zaboĵ — they pressed him in their strong arms — they pressed their heart against his heart — they repeated again and again his words one to another. — The night hastened onwards to the morning — they were all scattered out of the valley — they glided home by the trees — they dispersed on every side of the forest.

The poet then goes on to describe the gathering together of the heroes by the brothers. Zaboĵ blesses the host. Their movements are all recorded, and at every step the bard introduces his word of promise, of counsel, or of vengeance. Zaboĵ himself takes a part in the fight, his blows are said to fall in front of the fight like a hail storm. There is a forcible description of the long-enduring battle and the progress of it. Zaboĵ is represented as endowed with super-human strength, able to fell a tree with a single stroke of his battle-axe, destroying thirty enemies with his own hand, piercing his foes through at a distance of five fathoms, and following them without his shield with sword in hand — a very greyhound in pursuit, a lynx in perception; yet in the midst of all preserving a great self-possession, and exercising wonderful great-mindedness towards the fallen. The ballad concludes with this song of the bard:

»Brothers! the mountain breaks through the

mist, and the gods have given us victory. From tree to tree the gathering people are passing — there are crowds of flying souls. The wild beasts — the forest birds fly before them — all but the never-affrighted owls. Up to the mountain — upwards. — Bury the dead. — Bring offerings to the gods — to the gods, our saviours — bring rich offerings — hymn the hymns of praise.^a

The seventh ballad is the *Zbyhoň*, the eighth the *Nosegay*. It is fanciful and full of grace. The ninth the *Strawberries*. It will speak eloquently and touchingly for itself; it would not be easy to give a more striking picture of tenderness and passion. The tenth the *Stag*, the eleventh the *Rose*; the twelfth the *Cuckoo*, a happy expression of impatient affection, of uneasiness under the too-slow flight of Time; the thirteenth, the *Abandoned*. In a few simple words, can a picture of solitude and sorrow be more touchingly delineated than therein? At last, how truly poetical is the fourteenth, the *Lark*, of which we give an unrhymed, undecorated version, though it is not possible to express in English that tone of gentleness and endearment, which the diminutive conveys in the *malitký skriváňce* — beloved larklet.

Other poems are *Lubuša's Judgment*, the song of love *under the castle of Vyšegrad*, and *King Vaceslav's* song of love: the first is the oldest remnant of Bohemian verse.

Dr. John Bowring.

OLDRICH and BOLESLAW.

(a fragment. *)

- I. He went into the forest black
 To the nobles of the land,
 And seven nobles there were met,
 Each with a valiant band.
 Beside him speedeth Vyhon Dub
 All through the gloom of night,
 His band is of a hundred men,
 All ready for the fight.
 Sharp swords are in a hundred sheaths,
 Strong arms to every sword,
 And every heart to Vyhon true,
 Attendant on his word.
 They came into the midmost wood,
 Right hands they reach'd around,
 And whispering words together spake,
 That none might hear the sound.
-

*) This poem commemorates the expulsion of Boleslaw Chrobry and the Poles A. D. 1004.

- II. The night it passes the midnight hour,
 Approaches towards morning gray,
 And Vyhon to prince Oldrich speaks,
 And thus to him doth say :
- »Ho! list to me, thou prince renown'd!
 God gave thee strength of limb,
 »And wisdom and a prudent mind
 Thou hast receiv'd from Him.
- »Come lead us 'gainst the cruel Poles,
 Thy bidding we'll obey,
 »To right, to left, we'll turn and wheel,
 As thou may'st point the way,
 »Advance, retreat, at thy command
 In every furious fight; —
- »Up, up, ye men of valiant heart,
 And man yourselves with might!«
- III. Lo! Lo! the prince the banner lifts
 High in his mighty hand;
 »With me, with me, against the Poles,
 The foemen of our land!«
- Eight lords behind him storming go,
 Three hundred at their side,
 Three hundred men and fifty more,
 Of valour prov'd and tried,
 To where the Polish host is laid
 In slumber scatter'd wide.

- IV. They stood upon the mountain ridge
Fast by the wood so deep,
Before them Prague lies motionless
In her quiet morning sleep.
Veltava *) steams with morning mist,
Behind Prague the hills are blue,
Behind the hills the eastern sky
Assumes its morning hue.
- V. »Down from the hill! but hush! no noise!
Into quiet Prague they steal,
And each his weapon sharp within
His mantle doth conceal.
- VI. A shepherd comes in the gray of dawn,
And calls to the watch on high,
To ope the gate; the watchman hears
The early shepherd's cry,
And opes the gate, the gate that lead
O'er Veltava flowing nigh.
The shepherd steps upon the bridge,
And his horn doth loudly sound; •
The Prince upon the bridge hath sprung,
Seven lords behind him bound,
Each hasting on with all his men,
With all his men around.

*) The Moldau, upon which Prague is situated.

The trumpets loudly 'gin to bray,
 The drums like thunder rumble,
 They plant their banners on the bridge,
 That all the bridge doth tremble.

VII. The Poles are panic-struck around,
 The Poles their weapons seize,
 The lords redouble blow on blow,
 The Polish army flees.

And hurry, hurry to the gate
 They spring the trenches o'er,
 And hurry, hurry still they flee
 Th' avenging blows before.

VIII. Lo! God hath victory bestowed;
 One sun to rule the skies
 Ariseth, o'er the land again
 Jarmir doth king arise.
 Joy spreads itself in Prague, joy spreads
 Through all near Prague that lies,
 And joy around from joyous Prague
 Through every region flies!

BENEŠ HERMANOW.

OVERTHROW OF THE SAXONS.

O tell me, Sun, thou gentle Sun,
 Why thou dost mourning go?

And wherefore thou dost shine on us,
A people full of woe?

Where, where's our prince, our army? He
To Otto's court is gone; —

Who from the foe our land shall free
Thus orphan and alone?

In columns long the Germans march,
The Germans Saxons are,
Into our country from the hills,
That wave with woods afar.

„Give, give, ye wretches, silver, gold,
And all that ye possess,
Or else ye shall in flames behold
Mansions and cottages!“

And they have burn'd our all, have ta'en
Our gold and silver too,
Our cattle they have driv'n away,
And now towards Trosky go.

O do not, peasant, do not mourn!
The grass again will grow,
Although it long has trodden been
By footsteps of the foe.

Twine, twine a wreath of wild flowers
For your deliv'rer's brow!
The green corn glitters fresh again,
And all a change doth know.

Yea quickly all a change did know,
Lo! how the people all
To council Beneš Hermanow
Against the foe doth call!

Now stream the peasants where the wood
'Neath Hrubá Skála grows,
And each is weapon'd with a flail,
That 'gainst the Saxons goes.

'Tis Beneš leads the van, the folk
Doth follow wrathful wise,
And vengeance, vengeance every man
Against the plund'ers cries.

O anger fierce and savage wrath
Did fill both armies then,
And in the inmost breasts did storm
Of the enraged men!

And fury in the foemen's eyes
Against each other glows
And club 'gainst club on high they raise,
And spears to spears oppose.

On one another rush'd the hosts,
As wood on wood were hurl'd,
And like the lightning of the sky,
So gleam'd the swords they whirl'd.

A fearful cry arising then
The forest beasts doth fright,

And scareth all the winged fowls
To the third ridge's height.

Spread from the rocky hills throughout
The vales upon the breeze
Here strokes of clubs, and here of swords,
Like fall of ancient trees.

Thus motionless both armies stood
Against each other there,
On heels that firm implantéd stay,
On legs that steadfast are.

But Beneš wends himself on high,
And towards the right doth swing
His sword, the army thither hastes;
Then towards the other wing

He points, towards the left they rush;
Thence towards the rocky pass;
And from the rocks upon the foe
They hurl the stony mass.

Now to the plain the fight descends,
The Germans they must fly,
The Germans they must shriek aloud,
The Germans they must die!

J A R O S L A W.

OVERTHROW OF THE TATARS, A. D. 1241.

I. I'll tell to you a glorious tale
Of struggles and of war;
Come, listen, and collect yourselves,
The mighty deeds to hear.

II. Far in the land where Olmütz reigns,
Rises a hill, not high;
'Tis Hostajnow; God's Mother there
Works marvels wondrously.

III. 'Twas quiet in our country long,
Long bloom'd a peaceful age,
When from the east a storm arose,
Amongst the lands to rage.

It was the daughter of the Khan,
The Khan of Tatar, y,
By Christian hands did for her gold,
Her pearls and jewels, die.

IV. The daughter bright of Kublay Khan,
Fair as the moon was she,
Had heard of countries in the west,
Where many people be;
And she the foreign countries will
And foreign manners see.

Of youths upstarts there half a score,
Of waiting-maidens two,
And first they all the needful things
In packages bestow,
Then thither, where the sun doth haste,
Upon swift steeds they go.

V. As rosy bright the morning dawn
O'er misty woods doth gleam,
So did the daughter of the Khan
From art and nature beam.

In gold brocade the maiden shone,
Bosom and neck were bare,
And wreaths of jewels and of pearls
Did ornament her hair.

VI. The Germans by her beauty struck,
And envious of her store,
Pursued her, as suspicionless
She journied on before,
Attack'd and slew her in a wood,
And off the booty bore.

VII. When came the news to Kublay Khan
About his daughter dear,
He gather'd hosts in ev'ry land,
And westward march'd with war.

VIII. The western kings the tidings heard,
That Kublay doth invade

Their thickly-peopled countries, and
Confed'racies they made.

A mighty host they gather, take
The field right speedily,
On a wide plain encamp'd await
The Khan of Tatory,

IX. Then Kublay his astrologers,
Magicians, wizards, all,
Into the future bids enquire,
What issue shall befall.

Th' astrologers assembled quick,
Magicians, wizards tried,
A circle in two companies
They tread on either side;
And in it a black bar they place,
And do in twain divide.

The one half they have Kublay nam'd,
The other half the kings,
And o'er them the whole magic band
Ancient enchantments sings.

And soon the bars begin to move
In combat mightily,
And that, which they had Kublay nam'd
Hath won the victory.

The multitudes thereat rejoice,
Each springs with speed to horse,

And quickly all array themselves
Amongst the army's force.

X. The Christians they no council hold,
And without foresight throng,
And rush upon the heathen ranks
As arrogant as strong.

Then first in battle did they meet,
Like hail the arrows stream'd,
The crash of spears like thunder roll'd,
The swords like lightning gleam'd,
And either host in youthful might
To urge the other seem'd.

XI. The num'rous Christians press'd the foe,
And ended were the war,
Had not th' enchanters come anew,
Bearing the cloven bar.

Inflam'd, the Tatars rushing charge
The Christians savagely,
So savagely, that panic-struck,
Like deer, they turn and fly.

There lies a shield upon the ground,
A costly helm struck down;
Here by the stirrups trailing drags
A horse his rider thrown.

Here one doth bravely all in vain
The Tatars strive to meet,

Another there for heaven's sake
For mercy doth intreat.

XII. The Tatars tax the Christians sore,
And spread on ev'ry side,
Subdue two kingdoms, Kiew old,
And Novgorod the wide.

XIII. Soon came the woeful news abroad,
To arms all nations flew,
Four mighty armies did they raise,
The death-fight to renew.

XIV. On their right wing the Tatars rush'd,
And hurl'd themselves with might,
As a black cloud, that threatens with hail
The fruitful fields to smite,
E'en so was heard the Tatar foe,
Thick swarming for the fight.

XV. With speed do the Hungarians
Collect in companies,
With speed they arm themselves, and go
To meet their enemies.

But all in vain their courage was,
Vain all their manliness,
All, all in vain their efforts brave;
Upon their centre press

The Tatars, break their ranks, and all
Their num'rous host doth flee;

The Tatars all things devastate,
That in the land there be.

XVI. All hope the Christians doth forsake,
Had been such sorrow never;
They pray'd to God imploringly,
That he would them deliver.

,Now in thine anger, Lord, arise,
And free us from the foe,
And free us from the murderers,
That would our souls bring low,
And as the wolves around the sheep,
Around us prowling go'.

XVII. A first, a second fight is lost,
The Tatars make their home
In Poland, all things devastate,
And near and nearer come.

And now the savage heathen press
To Olmütz; cries of woe
Arise in ev'ry district; nought
Is safe before the foe.

XVIII. The first, the second day is past,
And neither side hath won;
But ah! the Tatar multitude
Goes still increasing on,

And waxes, as the ev'ning mist,
That hangs the woods upon.

XIX. The Christians, boat-like, to and fro
Amidst the Tatars sway,
And now towards God's Mother's hill
They backwards force their way.

 ,Up, brethren, up! doth Wneslaw cry,
While on his silver shield
His sword he strikes, and o'er his head
The banner high doth wield.

 All courage take, and all themselves
Upon the Tatars throw,
And in one body, as when flame
From the black earth doth flow,
So from th' outnumbering Tatar host
Towards the hill they go.

XX. With backward steps the hill they climb,
And 'neath its woody crown
Extend themselves, while underneath
A sharp peak pointeth down.

 And right and left themselves with shields
They cover for the fight,
And on each other's shoulders lay,
The spears so sharp and bright.

 On shoulder of the front-rank man
The second laid his spear,
And those of the third rank in turn
Upon the second were.

And down upon the Tatar hordes
Rain arrows from the hill; —
Night cometh on, and all the world
Envelopes calm and still.

O'er heav'n above she spreads herself,
And o'er the earth below,
And veils the warriors' flaming eyes,
That 'gainst each other glow.

XXI. Now raise the Christians walls on high,
All in the gloom of night,
And trenches dig around the hill
Before the morning light.

XXII. When in the east it dawn'd, arose
The whole camp of the foe,
The camp, that stretch'd around the hill
Farther than eye can go.

Upon their horses swift they crowd,
And heads of Christians slain
They bear upon their lances long
To the tent of Kublay Khan.

XXIII. Into a single mass collects
Itself the multitude,
And towards one side their course they bend,
Rushing with onset rude

To storm the hill, loud uttering
An all-terrific cry,

That hills and vales resound again
And echo fearfully.

XXIV. Upon the walls the Christians stood,
God's Mother courage gave,
And quick their pliant bows they draw,
And fierce their falchions wave;
The Tatars they must back retreat
Before defence so brave.

XXV. Then raged in fury at defeat
The Tatar nation wild,
The angry Khan upon them frown'd,
With dark displeasure fill'd.

Into three columns now itself
The heathen host divides,
And in three columns furiously
They storm the montain's sides.

XXVI. The Christians fell'd a score of trees,
All twenty as they grew.
And roll'd them from the summit down
Their battlements unto.

XXVII. And now the Tatars storm the hill,
Shouting with fearful din
That far and wide ascends, and now
To breach the walls begin.

Down from the walls the trees they hurl,
Like worms the Tatar foe

They crush, and spread destruction wide
Upon the plain below.

And long and savagely 'twas fought,
Until the gloom of night
For both contending armies set
A limit to the fight.

XXVIII. O God! it is a sight of woe!
The glorious Wneslaw falls!
Struck by an arrow down he sinks
Beneath the Christians' walls.

XXIX. Now anguish tears the heavy heart,
Thirst doth the entrails pain,
With dry and parchéd throats they lick
The dewy grass in vain.

Still eve into cool night doth pass,
Night into morning gray,
And all within the Tatar camp
Tranquil and quiet lay.

XXX. The day doth mid-day heat assume,
Through thirst the Christians fall,
And ope their parchéd mouths in pain,
And on God's Mother call.

To her their weaken'd eyes they turn,
And wring in agony
'Their hands, from earth to heaven's height
Looking imploringly.

XXXI. ,We cannot longer faint with thirst,
 For thirst we cannot fight;
 Who loves his health, who loves his life,
 Must mercy seek in flight
 Among the Tatars'. Thus around
 ,Twas spoken left and right.

,'The sword is not so sharp a death
 As thirst; in slavery
 Of water we shall have enough;
 Who thinks thus after me!
 (Says Weston) ,after me the man,
 Whe thirsteth painfully!'

XXXII. But leaping up doth Wratislaw
 Like a young bull arise,
 And by the arm he seizes him,
 And thus to Weston cries:

,'Thou traitor! everlasting shame
 Of men that Christians be!
 And wilt thou to destruction bring
 A people good and free?
 Mercy from God 'tis meet to seek,
 But not in slavery

From Tatars wild. Nay! brethren, nay!
 Do not to ruin haste!
 Already now the fiercest heat
 Of noontide is o'erpast;

God strengthen'd us at noon, and if
We trust, will aid at last.

Out, out upon such words as those!
And blush for very shame,
Ye men, that fain would heroes be,
And bear the hero's name!

,Die we upon the hill with thirst,
'Tis God our fate doth guide;
Surrend'ring to the foemen's swords,
Our death is suicide.

,Our God doth Slavery abhor,
'Tis sin to slavery
A voluntary neck to yield;
Who thinks thus, after me!
To where God's Mother sits enthron'd!
Ye men that valiant be!

XXXIII. And after him the multitudes
To the holy chapel haste;
,Now in thine anger, Lord, arise!
Aid us, o Lord, at last!

Raise, raise us o'er our enemies
In all the land around,
And hear the supplicating cries,
That in thine ears resound!

,Encircled and surrounded all
By savage foes are we;

O from the cruel Tatar noose
Rescue and set us free!

Grant moisture to our bodies parch'd,
That here are perishing,
And we will give, o Lord, to thee
Loud thanks in offering.

Crush now the foe in all our lands,
And us from them deliver,
Annihilate them utterly
For ever and for ever!

XXXIV. Lo! Lo! upon the sultry heav'n
A cloud ascendeth high!
Loud blow the winds, the thunder rolls
And crashes fearfully.

The sky is thick o'erclouded all;
Flash! flash! the lightning glows
Amongst the Tatar tents; with rain
Reviv'd the hill-spring flows!

XXXV. The storm is past, from ev'ry land
There hasten warriors brave,
Towards Olmütz march in order'd ranks,
And high their banners wave.

Their heavy swords beside them hang,
Full quivers rattling sound
Upon their hips, their valiant heads
With holmets bright are crown'd;

And underneath the riders' weight
The swift steeds prance and bound.

XXXVI. The wood-horns hoarsely bray, the roll
Of drums resounds afar,
The hosts upon each other rush,
And close in dreadful war.

A cloud arises from the dust,
And hangs the armies o'er;
The second fight is fiercer far,
Than was the fight before.

The sharp swords clash, with fearful hiss
The poison'd arrows fly,
Spears crashing meet, and jav'lines whizz,
As they are hurl'd on high;
They strike, they stab, they shout for joy,
They shriek in agony.

Like torrents swoln by heavy rain,
So flow'd the warrior's blood,
And corpses lay upon the ground,
Like fell'd trees in a wood.

To one both hands are smitten off,
Cleft is another's head,
Another from his steed is flung,
That stumbles o'er the dead.

And here doth one his enemies
Strike down in furious mood,

As on the rocky mountain's side
A tempest rends the wood.

There hilt-deep in a foeman's heart
Another's sword doth pierce,
Here from another's head the ear
A Tatar severs fierce.

A shout! a cry of woe is heard!
Now, now the Christians yield;
The Tatars press them savagely,
And chase them o'er the field.

XXXVIII. But like an eagle Jaroslaw
Doth to the rescue fly;
Hard steel is on his mighty breast,
Beneath the steel doth lie.

Heroic valour, wisdom dwells
Beneath his helmet bright,
And glows and sparkles in his eyes
The fire of youthful might.

He like an angry lion storms,
That doth fresh blood behold,
Or by an arrow stricken turns
Upon the hunter bold.

So wrathful raging doth he rush
Upon the Tatar foe,
Behind him the Bohemians
Most like a hail-storm go.

On Kublay's son he fiercely charg'd,
 It was a furious fight,
 With spears did they together meet,
 And broke their spears with might.

But Jaroslaw all bath'd in blood,
 His steed all bloody too,
 Hath smitten, reaching with his sword,
 The son of Kublay through.

Down from the shoulder to the hip,
 The trenchant blade did go,
 And from his steed he lifeless sank
 Among the corpses low,
 And o'er him rattled, as he fell,
 His quiver and his bow.

XXXIX. This all the savage Tatar hóst
 With panic fear did smite,
 Away their lances fathom-long
 They threw in wild affright,
 And all who could fled thither where
 The sun doth glorious rise;
 And thus was Hana *) freed again
 From Tatar enemies.

*) Hana is a district in Moravia in the neighbourhood of Olmütz.

It should be remarked that Weston, who appears, alas! to have been an Englishman, was guilty of a similar piece of treachery at Jerusalem.

CZESTMIR and VLASLAW.*)

I. 'Twas Neklan bad arise to war,
 And Vlaslaw was the foe,
 His host with princely high command
 He bad 'gainst Vlaslaw go
 The host arose, arose to war,
 And Vlaslaw was the foe,
 Arose at the princes' high command
 'Gainst Vlaslaw fierce to go.

II. Prince Vlaslaw did o'er Neklan boast
 With vaunting proud and high,
 O'er Neklan, o'er that prince renown'd,
 He'd won the victory.
 And fire and sword he sent abroad
 Into Neklan's land so wide,
 And behind his warriors' robber swords
 Neklan with scorn defied.

III. «Up, Czestmir! lead my bands to war!
 Vlaslaw, puff'd up with pride,
 Hath spoken words of arrogance,
 And us with scorn defied.»

*) Vlastislav Prince of Saaz was defeated by Crestmir in the first half of the ninth century. Kosmas and other Bohemian chroniclers give a further account of the war.

IV. And Czestmir doth with joy arise,
And seizes his dark black shield,
(His dark black shield two tusks adorn)
And with it to the field,
He takes his axe, and his helm, which ne'er
In war might pierced be,
And off'rings to the gods he brings
Under every greenwood tree,

V. Merrily Czestmir calls his men,
And soon the ranks they fill,
And they march'd ere dawn, and all day long,
And they march'd on yet, when the sun was set,
To the top of yonder hill.

VI. Lo! o'er the villages rolleth smoke!
In the villages shrieks and gwaning!
»Who burnt the villages? Who hath caus'd
»This wailing and woeful moaning?
»Who? Vlaslaw? Ne'er again shall he
»Spread woe and devastation;
»My warriors bring him punishment,
»And utter annihilation.«

VII. To Czestmir gave they answer straight,
»'Twas Kruvoi, flock and herd
»Who harried; savage Kruvoi 'twas,
»Who far and wide on every side
»Spread woe with fire and sword.

»Of all that good and useful was
 »He hath let nought remain,
 »And with him he our honour'd duke
 »Captive away hath ta'en.«

VIII. 'Gainst Kruvoi Czestmir wrathful raged,
 And from his breast so wide
 Spread anger fierce through ev'ry limb,
 And to his men he cried,
 »Ye warriors, with tomorrow's dawn
 »Be all our wrath on fire!
 »Go now, refresh your weary limbs,
 »That the long march doth tire.«

IY, Upon the left-hand mountains stand,
 And mountains on the right,
 And on their summits glitt'ring high
 Looks down the sun so bright:
 And onwards o'er the mountains here,
 And o'er the mountains there,
 In columns long the warriors march,
 And battle with them bear.

X. »Ho! onwards to the castle, on!
 »That stands on the rocky height,
 »Where Kruvoi Voymir captive holds
 »With his daughter that maiden bright!
 »He took then in the forest thick,
 »All under yon grey rock;

»And there with arrogance and scorn
»Neklan, our prince, did mock.
»Kruvoi to Neklan promis'd faith,
»And gave his hand thereby,
»Yet wrought with that very voice and hand
»His people's misery —
»Up! up! ye warriors! up, with speed,
»And storm yon castle high!«

XI. The warriors rush with wrath inflam'd,
The castle to assail,
At the bidding of Czestmir, their leader brave
Like the clouds that bear the hail.
The foremost are shelter'd by their shields,
With shield on shield rais'd high,
The hindmost lean upon their spears
And on trees that crosswise lie;
And higher than the high tree-tops;
Round the castle clash their brands,
And rage against the swords that wave
In the defenders' hands.

XII. On the castle Kruvoi roar'd aloud
With the roaring of a bull,
Roar'd loudly, that his people's hearts
With valour all were full.
His sword upon the men of Prague
With mighty sway doth light,

To the castle Neklan's warriors crowd,
 And 'tis as though on the mountains grow
 Full many oaks of might,
 And from a rock there falls a tree,
 That on those oaks doth smite.

XIII. »Y'assail the castle from behind«
 Now Czestmir gives command;
 He bids in front the wall to climb,
 That firm and high doth stand.
 Tall trees that grow 'neath the rock below
 Tey've leant 'gainst the castle wall,
 That harmlessly the beams cast down
 O'er the warriors heads may fall.
 The warriors range themselves beneath,
 With shoulders broad they stand
 Comrade by comrade, man by man,
 A bold and valiant band.
 Across their shoulder beams they place,
 And in part with ropes they tie,
 Then firm upon their lances lean,
 And men have sprung on high
 Upon the beams their comrades bear,
 And each supports him on his spear,
 And beams anew set crosswise too
 Upon their shoulders lie,

A third rank on the second springs,
 A fourth the third doth crown,
 And the fifth hath reach'd the battlements
 Whence the falchins gleam and the arrows stream,
 And the beams roll thund'ring down.

XIV. Now, now they stream, the men of Prague,
 Right fiercely o'er the wall,
 Before them in the castle strong
 Doth every warrior fall.

XV. »Up, Voymir, up! with thy daughter dear!
 »Come forth from the turret high!
 »Come forth to greet this happy morn!
 »Then on to the rock hard by!
 »On the rock thou'lt Kruvoi bleeding see
 »'Neath the axe of vengeance lie.« [morn,

XVI. And forth he comes to the gladsome
 With his daughter, lovely maid,
 And gazes on Kruvoi, his mortal foe,
 On the rock all bleeding laid.

XVII. Now Czestmir sends the booty back
 To the folk from whom 'twas ta'en,
 And with the booty the lovely maid,
 Returns to her home again.

XVIII. But Voymir will in the selfsame place,
 At the selfsame hour of day,

To the gods, who granted victory,
His thankful off'rings pay.

XIX. »Up, Voymir, up!« quoth Czestmir then,
»Our steps are hast'ning straight
»O'er Vlaslaw victory to win;
»'This service awhile must wait.
»The gods will Vlaslaw's overthrow;
»When the sun towards afternoon
»Approaches, we shall there approach,
»Where our army's cry of victory
»Will be loudly utter'd soon;
»Take then the weapons of thy foe,
»Come, arm thyself and on!«

XX. Right joyous is Voymir at the word,
From the rock on high with echoing cry
He shouts, that the wood doth sound,
From his mighty throat to the gods he calls,
That the wide wood quivers round;
»Ye gods, with your servant be no to wrath,
»That, ere to-day have past away,
Burnt-offerings be not found.«

XXI. »'Tis meet,« quoth Czestmir, »to the gods
»Fit offerings to pay,
»But now against our enemies
»We needs must haste away,
»Go, seat thee on a horse of speed,

»As a stag, quickbounding fly
»Right onwards through the forest wide
To yonder oakwood high!
»Fast by the road's a sacred rock,
»A rock to the gods right dear;
»There pay thy off'rings to the gods,
»Who rescued thee from fear,
»For victory that's past and gone,
»For victory that's near!
»Or ere the sun in onward course
»Ascends the heaven's height,
»Thou wilt be there arriv'd, and ere
»A second step and a third he takes
»O'er the tall tree tops in sight,
»The army too will have arrived,
»Where smoky columns high
»From thy victim rise into the skies,
»And the warriors will bend as on they wend
»In meek humility.«

XXII. And Voymir springs on a gallant steed,
And swift as a stag doth fly
On through the forest to the rock,
That stands in the oakwood high;
And on the summit of the rock,
The rock to the gods so dear,
He burns his off'ring to the gods,

Who rescued him from fear,
For victory that's past and gone,
For victory that's near.
He offers there a heifer fair',
All red and bright of hue ;
He bought her from the cowherd there
In the vale among the grass so long,
And as her meed his gallant steed
He gave and bridle too. [nigh,

XXIII. The offering flames ; the host draws
Draws nigh the vale below,
And up from the vale their arms they trail,
With shout and cry to the oakwood high,
As one by one they go.
Each marching round the sacrifice
To the gods doth utter praise,
And faileth not as on he goes,
His voice aloud to raise.
But Voymir, when the rear is past,
On his warhorse swift doth spring,
And lays the shoulders fat and thighs
Of the victim upon horsemen six,
Behind the host to bring.

XXIV. Each step of the sun the host march'd on,
Until the full noonday ;

Awaiting them on the level plain
 The warlike Vlaslaw lay.
 From wood to wood his army reach'd
 It reach'd along five times as strong
 As the men of Prague arrayed,
 And from it, as from thunder clouds,
 Was heard around a hurtling sound,
 And countless blood hounds bayed. [fight;

XXV. »With foes like these we scarce can
 »Not oft the staff can strive
 »Against the club.« Thus Voymir, thus
 Doth Czestmir answer give,

XXVI. »'Tis wise in whispers thus to speak,
 »'Tis wise prepar'd to be
 »For ev'ry chance. With heedless shock
 »Why strike the forehead 'gainst a rock!
 »With artful wiles the fox beguiles
 »The bull so strong to see!
 »Here Vlaslaw from the hill on high
 »Can see us as we go;
 »Quick down, and round the mountain march!
 »Be they the rear, the van that were!
 »Haste round the hill below!«

XXVII. And thus 'twas done by Voymir
 straight,

Twas done by Czestmir too;
With speed around the mountain high
Nine times the army drew.
Thus they their number and their might
Augmented to the foe,
And thus within the foemen's breasts
Did panic terror grow.
Among the brushwood on the hill
Themselves they scatter'd wide,
That in the foemen's eyes their arms
Might glance and gleam, and glitt'ring beam
The hill on ev'ry side.

XXVIII. Quick Czestmir with his company
Burst forwards on the foe;
Four squadrons in that company
Did thus with Czestmir go.
And with them Tras burst forwards too
From out the shady wood,
Tras seiz'd upon the num'rous host,
That there against them stood.
In rear, in rear, came to them fear
From all the forest wide,
They broke their ranks and panic-struck'
Took flight on ev'ry side.

XXIX. With valiant hand bursts Voymir forth,
And the entrance of the vale

Half occupies across, and doth
 Vlaslaw in flank assail.

XXX. 'Tis crashing and dashing in the vale,
 As hills with hills did fight,
 And all the trees in all the wood
 Did 'gainst each other smite.
 And Vlaslaw springs 'gainst Czemtmir forth,
 Czemtmir 'gainst him doth bound,
 In savage duel — wound on wound —
 He smote him to the ground!
 Vlaslaw extended on the earth
 In fierce convulsions lies,
 Nor sideways, backwards, doth his strength
 Avail again to rise,
 And all in black and gloomy night
 Morena wraps his eyes.
 From mighty Vlaslaw streams the blood
 Among the grass so green,
 And flows into the thirsty earth,
 Where nought that grows is seen.
 The soul from out his bellowing mouth
 Flew up into a tree,
 From tree to tree, till the corpse was burnt,
 It journied flutt'ring free.

XXXI. All Vlaslaw's men are terror-struck,
 And sideways thence they fly,

And up the hill, themselves to hide
From Czestmir's piercing eye,
From Czestmir, who o'er Vlaslaw fierce -
Hath won the victory.

XXXII. Loud sounds the shout of victory
In Neklan's joyous ear,
To Neklan's joyous eye doth spoil,
Abundant spoil, appear.

LUDISA and LUBOR.

Ho! old and young, your ears be lent
To combat and to tournament!
Beyond the Elbe in ancient days
A prince good, rich and glorious sways;
He hath an only daughter bright,
Both his and all men's dear delight.
That maiden she is wond'rous fair,
Of stature tall and stately air,
Her cheeks are white and, sooth to speak,
Red blushes bloom upon her cheek;
Her eyes, like heav'n, are clear and bright,
And on her neck, that is so white,
The golden glitt'ring locks descend
In twisted ringlets without end.
This prince, he sends his message out,
That all the nobles round about
Should to his castle hasten straight
Together to a feast of state.

And when arriv'd th' appointed day,
From lands and lordships far away
The nobles in the princes hall
To the great feast assembled all.

The drums and trumpets clamour loud,
Before the prince the nobles crowd,
Each to the prince due rev'ence paid,
The princess and the lovely maid.
Then at the table long they sit,
As each man's rank it doth besit.
They brought them flesh of hart for weet,
They brought them drink of honey sweet;
It was a joyous banquet there,
It was a splendid banquet rare!
Through every limb doth vigour glow,
And mirth in every mind doth grow.

Now to the lords the prince doth call:

»Sirs, be the reason known to all,
»Why have summon'd you this day!
»Most valiant Sirs, I wish t' assay,
»Who is the man most worth to me
»Of all your gallant chivalrie.
»In peace to think on war is wise,
»The German on our border lies.«

Thus speaks the prince, the silence flies;
Up from the board the nobles rise,
Each to the prince due rev'ence paid,
The princess and the lovely maid.

The drums and trumpets sound again,
Before the castle on the plain,

Upon the plain of wide extent,
Each arms him for the tournament.
The prince upon a balcony
Sits with his senators on high,
The princess with the dames is there,
Ludisa with the maidens fair.

The prince his nobles gives command, —
»Who in the tourney first shall stand,
»To bid arise of right is mine:«
The prince to Strebor gives the sign,
Strebor doth Ludislaw defy;
Each springs upon his steed on high,
Each takes his sharply-pointed lance,
Then on each other swift advance.
Together there they struggled long,
Till shiver'd were their lances strong,
And each so weary and o'erdone,
That from the lists they both are gone.

Anew the drums and trumpets sound;
The prince commands the nobles round;
»The princess shall the next ordain
»To tourney on the listed plain.«
The princess doth to Serpos cry,
Serpos doth Spytibor defy;
Each leaps upon his gallant steed,
Each takes his pointed spear with speed:

Serpos on Spytibor hath sprung,
And from his lofty saddle flung,
Then quick himself dismounts; his brand
Each seizes in his mighty hand,
Blow on the black shields follows blow,
Bright sparkles from the black shields flow.
Now Spytibor a stroke hath made,
On the cold earth is Serpos laid,
But each is wearied and o'erdone,
And from the lists they both are gone.

Anew the drums and trumpets sound,
The prince commands his nobles round;
»Ludisa shall the third ordain

»To tourney on the listed plain.«

Ludisa Lubor bids arise,
And Lubor Bolemir defies;
Each springs upon his gallant steed,
Each takes his pointed lance with speed,
Quick in the lists they both appear,
Each at the other aims his spear.
Together with their spears they sprung,
And Bolemir from horse is flung;
Far flies his shield, and squires convey
The fallen from the lists away.

The drums and trumpets sound anew,
Lubor bids Rubos rise in view;

Quick Rubos springs upon his steed,
And against Lubor fierce doth speed.
Sever'd his lance by Lubor's hand;
Rubos falls backwards from his steed,
Squires bear him from the lists with speed.

Again the drums and trumpets call,
Lubor defies the nobles all;
»Whoe'er with me will combat try,
»Into the lists now let him hie!«
The knights together talk aside,
Lubor doth in the lists abide.
Zdeslaw his long spear swings around,
On which a wild bull's head is found,
His fiery steed he mounteth free,
And thus with words of pride quoth he;
»My ancestor the wild bull slew,
»My father German bands o'erthrew,
»My prowess then let Lubor try!«
Together hurtling furiously
Their heads together struck with force,
And each is fallen from his horse.
And then with speed their swords they drew,
And fiercely fought on foot anew.
Their swords with so much might they wield,
That with the strokes resounds the field.
Lubor beside his rival sprang,

His sword upon his helmet rang,
The stricken helmet flew in twain;
Then sword on sword he struck again;
Out of the lists his sword is flown,
And Zdeslaw on the earth is thrown.

The drums and trumpets loudly call,
Round Lubor throng the nobles all,
Before the prince they lead him there,
The princess and Ludisa fair.
Ludisa doth the victor grace,
And on his brows a wreath doth place,
A wreath of oaken foliage made.

Loud roll'd the drums, the trumpets bray'd.

Z A B O I and S L A V O I.*)

I. In forest black a rock doth rise,
 High on the rock doth spring
 The mighty Zaboi, far and wide
 His glance around to fling.
 Sad sorrow fill'd his noble heart,
 As round his glance did go,
 And he mourn'd aloud, with a wood-dove's wail,
 For his country's pain and woe.

II. Long time he sate, long time he mus'd,
 Then up, like a stag, sprang he,
 And through the wood, the lonely wood,
 Right speedily did flee;
 From man to man through all the land,
 From warrior to warrior went,
 And few the words he spoke to each,
 And secret their intent;
 Before the Gods he bow'd himself,
 Then on, on his mission bent.

III. The first, the second day is past,
 And men a numerous band,

*) Supposed to commemorate the defeat of a lieutenant of Dagobert A. D. 639.

On the third day's night, in the pale moonlight,
All in the black wood stand.

Thence Zaboi led them to a dell,
All in the deep, deep wood,
And harp*) in hand before them all
In the lowest vale he stood.

IV. »O men of brotherly heart and true!
O men of fiery gaze!

»I sing to you from lowliest vale
The lowliest of lays.

»That lay, it springeth from my heart,

»From my bosom's deep recess,

»And sunk and drown'd in woe it tells

»My soul's deep bitterness.

»A sire**) his wives and children left,

»And to his sires is gone;

»He left them in their village home,

»But ah! he said to none:

»'O brother! speak a father's words,

»To these thus left alone.'

»A stranger to the village came

»With violence and wrong,

*) The Varito, the harp of the Slavonians, appears to correspond to the *βαρβιτον* of the Greeks.

**) Allusion to the recent death of a chief, followed by a period of anarchy and an invasion of the enemy.

»He came commanding all around,
 »All in a foreign tongue.
 »And as it is done in foreign lands
 »From morn till eve arrives,
 »E'en so it must be done by us
 »With our children and our wives.
 »And one *) companion and no more
 »On all our pilgrimage,
 »From Vesna to Morana, must
 »Be ours, from youth to age.
 »No more may we our foreheads strike
 »Before the Gods we know,
 »No more to them at even-tide
 »With meats in offering go.
 »Where erst our fathers sacrific'd,
 »When erst they praises sung,
 »They've fell'd the groves, and all the Gods
 »Down from their thrones have flung «

V. 'Thou singest, Zaboi, heart to heart,
 A song from the midst of woe.
 Like Lumir, **) who with words and song

*) The introduction of Christianity abolished polygamy, and forced the Bohemians to be content with a single wife, from Vesna, the goddess of spring and youth, (indian usna) to Morana, the goddess of death, (Greek *μοῖρα*, indian Morana).

**) Lumir, the Bohemian Orpheus; Vysegrad, High-castle, an ancient fort on a hill commanding the present city of Prague.

Right well to move did know
 Proud Vysegrad, and all the land
 That heard the god-like sound :
 E'en so thou movest me and all
 Our brethren here around.
 The Gods in minstrels' good delight;
 Sing on! from thee is given
 The heart that speaks against the foe,
 Thy song it is from heaven.«

VI. On Slavoi Zaboi gaz'd awhile
 On his looks with anger fir'd,
 Then further seiz'd their hearts with song,
 And patriot rage inspir'd:

VII. »Two*) sons, whose voices had assum'd
 »E'en now the manly tone,
 »Were wont into the wood to go,
 »And exercise alone.
 »With sword, with pole-axe, and with dart,
 »Their hands they practis'd well,
 »In secret practis'd, and with joy
 »Returned from hidden dell.
 »And when their arms and hands were strong,
 »And their wisdom 'gainst the foe,
 »O then their brethren too at home

*) Alluding to himself and Slavoi.

»To man's estate did grow,
»And all upon the foemen sprang
»Their wrath like the stormy sky,
»And to their village home return'd,
»The happiness gone by.«

VIII. O, swift to Zaboi's side they bound,
As low in the vale he stands,
And clasp him in their mighty arms,
And heart to heart take hands;
And words of wisdom spoken are
Among the patriot bands.

IX. The night it goes, and the dawn comes on,
Fresh brightening into day,
The vale they leave, and scatt'ring wide
Through the forest take their way.

X. The first, the second day is past,
And now the third is done,
And Zaboi in the dark'ning night
Into the wood hath gone.
Behind him goes a company
Of men in wrathful mood,
And Slavoi too another band
Leads through the gloomy wood.
Each trusteth in his leader bold,
Each hates from his heart the King,

And each, against that tyrant fell,
A weapon sharp doth bring.

XI. »Up, Slavoi! brother! up and on
»To yonder hill so blue!
»To yonder hill we'll bend our steps,
»That all the land doth view;
»Thence onwards, towards the morning sun,
»A darksome wood doth grow,
»There hasten we our faithful hands
»To plight for weal or woe.
»Now speed thee with a fox's gait,
»And I this way will go.«

XII. O wherefore, brother Zaboi, must
Our arms from yon mountain bring
Their terrors? Hence we'll storming go
'Gainst the armies of the king!

XIII. »O brother Slavoi, wilt thou strike
»And smite a serpent dead?
»'Tis surest at the head to aim,
»And yonder is his head.«

XIV. The many scatter in the wood,
Dividing left and right:
These follow Zaboi, those attend
Fierce Slavoi to the fight;
And towards the mountain blue they go
Deep through the forest's night.

And when the fifth day's sun arose,
 True hands they gave and took,
 And down beneath, with foxen eyes,
 On the king's host they look.

XV. »His armies Ludiek must unite,
 »To quell at a single stroke —
 »Ho! Ludiek! thou art but a slave *)
 »Set over the slavish folk!
 »Go tell thy tyrant, his command
 »To us is nought but smoke!«

XVI. **) In wrath did Ludiek shout aloud,
 And his hosts together bring;
 Beneath the sky 'twas glittering light,
 As the sun his beams did fling
 On the countless weapons, glancing bright,
 Of the armies of the king.
 All, all were ready for the war,
 On every sword a hand,
 And every foot in act to march,
 As Ludiek might command.

XVII. »O haste thee, Slavoi! brother, haste
 »This way with foxen pace!

*) Ludiek is evidently only the lieutenant and vassal of a powerful sovereign, and not a monarch himself.

**) Compare this passage with Homer's Iliad, ii 455. iv 422 etc

»And I will charge him in the front,

»And meet him face to face.«

XVIII. And forth rush'd Zaboi with his men,
Like a hail-storm on their van,
And Slavøi on their flank with his,
Like a hail-storm, charging ran.

XIX. »These, brother, these our trees did fell,
»These, these, our Gods did rive,
»These from the forests chas'd the hawks!
»The Gods will victory give!«

XX. Ha! rage 'gainst Zaboi Ludiek hurls,
From the midst of the countless foe;
And Zaboi with his eyes on flame
'Gainst Ludiek swift doth go.
As oak 'gainst oak contending fierce,
That all the wood may see,
So Zaboi did on Ludiek rush',
Before both armies free.

XXI. High Ludiek whirl'd his mighty sword,
And pierc'd his shield's third hide;
With pole-axe Zaboi struck a stroke,
But Ludiek sprang aside.
The pole-axe struck into a tree,
The tree on the host doth fall,
And thirty to their fathers go. —
In wrath doth Ludiek call;

»Thou monster! giant serpent's brood!
 Come, draw thy sword to fight!«
 And Zaboi heaves his sword, and doth
 A piece from his buckler smite;
 When Ludiek strikes again, his sword
 Doth vain on the tough shield light.

XXII. With rage inflam'd they strike amain,
 Till each is wounded sore,
 A wound appears in every part,
 And all around is gore;
 And those in savage combat near
 With blood they spurtle o'er.

XXIII. The sun o'erpasseth noon, from noon
 Approacheth towards even-tide,
 And still 'tis fought, nor here nor there
 Retreat on either side:
 Here Zaboi fought, and Slavoi there
 The foe alike defied.

XXIV. »Hence, murd'rer!*) Bies receive thee!
hence!
 Why drink'st thou yet our blood?«
 And Zaboi seiz'd his mighty axe,
 But Ludiek aside hath stood.

*) Bies, the evil spirit, connected probably with the German word böse.

Zaboi on high his pole-axe swung,
 And cast it at the foe;
 The axe it flew and cleft the shield,
 And Ludiek's breast below.

*) The heavy axe the soul affrights,
 The soul by the pole-axe strong
 Is driven forth, and fathoms five
 Through the army borne along.

XXV. Loud shriek the panic-stricken foe,
 When low their leader lies,
 But glad the shouts of Zaboi's bands,
 Joy sparkling in their eyes.

XXVI. »O brethren! the Gods have granted
 aid,

»And given us victory;
 »And now divide we left and right,
 »Steeds seek we speedily
 »In every vale; with steeds must neigh
 »The whole wood merrily!«

XXVII. ,O brother Zaboi, lion brave!
 Cease not to press the foe!
 Lo! Zaboi flings away his shield, **)

*) Compare the deaths of Sarpedon (Il. xvi. 505) and Hector (Il. xvii 362).

***) Zaboi may here be compared with Achilles, pursuing and slaying the whole Trojæan army. —Iliad XX. 490.

And onwards still doth go.
 In one hand is his pole-axe strong,
 The other his sword doth hold,
 And thus through the enemy with speed
 His path he breaketh bold.

XXVIII. The foe must shriek, the foe must flee,
 Tras *) drives them from the field,
 And terror forces from their throats
 The cries of them that yield.

XXIX. With neighing steeds the forest sounds :
 »Up, up! to horse and ride!
 »After the foe on horse-back go
 »Through the regions far and wide!
 »Ye swift steeds**), swift the vengeance bear,
 »That our foemen doth betide!«

XXX. The warriors on the swift steeds sprang,
 And galloping on the foe,
 With wound on wound remorselessly
 Did fiercest vengeance show.
 They past the mountains and the plains,
 They pass the woods like wind,
 And right and left, as on they go,
 All things they leave behind.

*) Tras (*Τρομος*, ind. trasa) the god of panic.

**) Achilles thus addresses his steeds. Iliad xix. 400.

XXXI. A mighty stream is hurtling wild,*)
 Wave after wave rolls on,
 But bound on bound both armies
 Through the stormy stream are gone.
 The waters seiz'd the foreigaers,
 And whelm'd them in the tide,
 But safely bore the friends they knew
 To reach the other side.

XXXII. Far, far and wide, through all the land,
 With its long wings spread on high,
 A furious glede with vengeful speed
 Doth chase the birds that fly.
 And Zaboi's band through all the land
 Spreads wide, their foes to meet,
 And down they smite them everywhere
 Beneath their horses' feet. [pale light,
 They chase them by night 'neath the moon's
 Beneath the sun by day,
 And then in the darksome night again,
 And then in the morning gray.

XXXIII. A mighty stream is hurtling wild,
 Wave after wave rolls on,

***) Some consider these rivers to be the Angel and Mies in the west, others the Elbe and Eger in the north of Bohemia. Compare Iliad xxi I, where the Trojans fling themselves into the Xanthus.

But bound on bound both armies
 Through the stormy stream are gone.
 The waters seiz'd the foreigners,
 And whelm'd them in the tide,
 But safely bore their countrymen
 To reach the other side.

»When we've got to yonder mountains gray,
 Revenge will be satisfied.«

XXXIV. »O Zaboi, brother, cease awhile!
 The hills are not far away,
 The foes that are left are faint and few,
 And these for mercy pray.« [paths

XXXV. »Back through the land by different
 »With speed, both thou and I,
 »And all that to the king belong'd
 »Destroy we utterly!« [land

XXXVI. The wind it stormeth through the
 On storm those armies twain,
 Through every district left and right,
 Through woodland and through plain,
 With force extending far and wide,
 With joyful shouts amain. [gray!

XXXVII. »Ho! brethren, see yon mountain
 »Our late won victory,
 »There dwell the gods that gave it us,
 »And there from tree to tree

»Flits many a soul through all the wood ;
The timid beasts and fowls
»In terror flee, except alone
The ne'er affrighted owls.
»On to the mountains let us go,
»Our dead to bury there,
»And to the Gods to sacrifice,
»Who gave us freedom fair!
»And many an offering we will bring,
»And many a thankful strain,
»And to them we will dedicate
»The weapons of the slain.«

Through the treetops cometh the morning sun,
New joy's in the heart of the youth begun,
That his own sweet maid in all her charms
He cradleth fond in his mighty arms.

»Whose dove?« — »Her Zbyhon did seize and
keep,
»When he brought me here to the castle steep.«
»Away to the woods!« To the wood she flew,
And flutter'd here and there anew,
From tree to tree with her mate did fleet,
And on one branch they slumber'd sweet.

Glad smiles the maid at her lover's side,
Together at will they wander wide,
One couch for bridegroom and for bride.

THE STRAWBERRIES.

(JAHODY.)

My love went gath'ring strawberries,
 Where green the pine-trees grow,
 Her tender foot a thorn hath pierced,
 That grew so sharp below,
 And now my true-love scarcely can
 Upon her white foot go.

O why hast thou, thou thorn so sharp,
 Thus wrought the maiden pain?
 For that shalt thou, thou thorn so sharp,
 Out of the wood be ta'en.

O come my love, into the shade
 All under the greenwood tree!
 I'll to the meadow go and fetch
 My steed so white to see.

The steed upon the meadow roves,
 On the thick grass feedeth he;
 My love 's beneath the cool, cool shade
 For her lover waiteth she.

My love in the pine-wood half aloud
 'Gins plaining as afraid;

»O what will mother say to me,

»To me unhappy maid?

»My mother bad me evermore

»Of young men to beware,

»Yet why of young men heedful be,

»When they good people are?«

Then up I rose upon my steed,

Like snow that was so white,

Dismounted, tied him to a branch

By the silver bridle bright.

I clasp'd and press'd her to my heart,

I kiss'd her lips so sweet,

And the lovely maid forgets the thorn,

That pains her tender feet.

We kiss'd and lov'd each other there,

Till the setting of the sun;

»Come, hasten homewards, love!« she said;

»The day is almost done.«

Then quick I sprang upon my steed,

That was as white as snow,

I took my true-love in my arms,

And with her home did go.

T H E S T A G.

(JELEN.)

There courses a stag through the land so wide,
And o'er the mountains free ;
O'er hill and dale he bounds along,
His antlers are fair to see :

With the antlers fair that his brow doth bear,
Through the thick wood bursts his way,
And on his feet, that are so fleet,
Doth in the forest play.

There paces a youth on the mountains high,
Through the vales to war he goes,
Proud weapons on his shoulders bears,
With weapons strong bursts through the throng
And close array of foes.

No more 's the youth on the mountains high,
With craft his savage foe
Doth on him spring ; his look is dark,
His eyes with fury glow.

With heavy mace he smites his breast,
The woods for sorrow sigh,
He drives forth the soul, the gentle soul,

'That through the long and slender neck
At the fair lips out doth fly.

Ah there he lies! the warm blood flows
After the soul that's gone;
The waste earth drinks the warm, warm blood,
And every maid for the youth low laid
In sad heart makes her moan.

Low lies the youth in the cold, cold earth,
An oak grows o'er his grave,
And far and wide on every side
Its branches it doth wave.

On goes the stag with antlers fair,
On his quick feet he doth bound,
And reaches with long and slender neek
The leaves that grow around.

Together swift-wing'd sparrow-hawks
From all the forest fly,
And on that oak they sit and scream,
That all may hear the cry;
»By foeman's wrath was lowly laid
»A youth bemoan'd of ev'ry maid.«

T H E R O S E.

(RÓZE.)

O thou rose, thou lovely rose,
 Why so early bloom'st thou bright?
 Why doth frost thy young bloom smite?
 Why frost-stricken fad'st in sight?
 Why when faded fall'st thou light?

Long time I sate at even late
 Till cock-crowing alone,
 Nor longer could I aught await,
 The wood was burnt and gone.

I slept, I dream'd, it to me seem'd,
 Ah me, unhappy maid!
 The gold ring from my finger fell,
 That my right hand display'd.

Out slipp'd a costly stone of price,
 That in the ring should be; —
 The precious stone I never found,
 No lover came to me.

THE CUCKOO.

(ZEZHULICE.)

Upon the plain an oak-tree stands,
 A cuckoo there doth sing,
 And still she mourns and still complains,
 That 'tis not always Spring.

How in the fields could ripen corn,
 If Spring were evermoe?

How apples on the orchard-trees,
 Were Summer ne'er to go?

Or how the ears in garners freeze
 Were nought but Autumn known?
 How woeful were it for the maid,
 If always left alone!

THE FORSAKEN.

(OPUŠTĚNÁ.)

Alas! ye woods, ye gloomy woods!
 Ye woods of Miletin!
 In summer and in winter too
 Why are ye ever green?

Right glad were I did I not weep
 And my poor heart torment,
 But, o good people, tell to me,
 Who would not thus lament?

Where, where's my father, father dear?
 He in the grave is low;
 Where, where's my mother, mother good?
 O'er her the grass doth grow:
 Brothers and sisters none remain,
 My lover they away have ta'en.

T H E L A R K.

(SKRIVANEC.)

All in a lordly garden ground
 Is weeding hemp a maid,
 A lark addresses her and asks,
 Why sad, and why afraid?
 'O how can I then joyful be,
 Thou pretty little lark?
 My lover they have ta'en from me
 And shut in dungeon dark.
 O had I, had I but a pen,
 A letter I would write,
 And thou my messenger shouldst be,

And with it take thy flight.
 But I've no paper, I've no pen,
 To write a letter now,
 So greet my love with song, and say,
 That here I pine with woe.

THE PARLIAMENT.

(SNEM.)

»Ev'ry father in his household ruleth,
 »Men must till, and clothes be made by women;
 »If the household's head begone, the children
 »Rule together jointly his possessions,
 »Choosing from the household a Vladyka,
 »For the common weal to seek th' assembly,
 »With the Kmets, the Lechs and the Vladykas,
 Rose the Kmets, the Lechs and the Vladykas,
 And approv'd the legal just decision.

THE JUDGEMENT OF LUBUSSA.

(LUBUŠIN SUD.)

Why Veltava, troublest thou thy water?
 Troublest thou thy silver-foamy water?
 Hath a tempest wild disquieted thee,
 In the wide sky scatt'ring streaming storm-clouds,
 Washing all the tops of the green mountains,
 Washing out the loam, whose sands are golden?
 How could I not trouble thus my water;
 When own brothers have engag'd in quarrel
 For the heritage that was their father's?
 Savagely together have they quarrel'd,
 Chrudos fierce beside Otava winding,
 By Otava's gold-producing windings,
 Valiant Staglaw by the cool Radbuza;
 Brothers both, and both are Klenovices,
 Of th' old race of Tetwa, son of Popel,
 Who with Czech and with his squadrons enter'd
 Into the rich land across three rivers.

Up the social bird, the swallow, flieth,
 Flieth from Otava; winding river,
 And upon the window wide is seated
 In Lubussa's golden seat paternal,

Vysegrad, her sacred seat paternal;
 And she mourneth and she waileth sadly.
 When her sister hears her thus complaining,
 Her own sister in Lubussa's palace,
 She within the Vysegrad the princess
 Begg to hold a court for the decision,
 And the brethren twain to summon thither,
 And to judge them as the law ordaineth.

Messengers the princess bids to issue
 Unto Svatoslaw from white Lubica,
 Where the useful oaken forests flourish;
 Unto Lutibor from Dobroslaw's height,
 Where the Labe drinketh the Orlica;
 Ratibor from Kerkonossian mountains,
 Where erst Trut the savage dragon slaughter'd;
 Unto Radovan from Kamen Most, and
 Jarozir from hills with water streaming;
 Unto Strezibor from fair Sazava,
 Samorod from Mza, whose waves bear silver,
 All the Kmets, the Lechs and the Vladykas;
 And to Chrudos and his brother Staglaw,
 For their father's heritage contending.

When at length the Lechs and the Vladykas
 In the Vysegrad were all assembled,
 Each takes place according to his birthright;
 Clad in glitt'ring white her throne paternal

In th' assembly grand ascends the princess ;
 Forth there issue pacing two wise maidens,
 Well instructed in victorious science ;
 With the first are tablets law-declaring,
 With the next the sword, that crimes doth punish ;
 Opposite them is the flame that judgeth,
 And beneath them is the hallow'd water.

From the golden throne the princess speaketh :
 »Ye, my Kmets and Lechs, and ye Vladykas,
 »'Twi'xt the brethren must the right determine,
 »Who now for their heritage together,
 »For their father's heritage are striving.
 »Let them both at once possess according
 »To the edict of the gods eternal,
 »Or divide the land in like proportion.
 »O my Kmets and Lechs, and ye, Vladykas,
 »It is yours my sentence to establish,
 »If it be according to your wisdom.
 »If 'tis not according to your wisdom,
 »Stablish for the twain a new decision,
 »That may reconcile the striving brothers.«

Bent themselves the Lechs and the Vladykas,
 And began a whisper'd consultation,
 Whisper'd consultation with each other,
 And they did commend and laud her sentence.

Uprose Lutobor from Dobroslaw's height

And began in these words his oration;
 »Glorious princess on thy throne paternal!
 »We have well consider'd of thy sentence,
 »Now collect the votes throughout thy nation.«

And the judging maids the votes collected,
 In a sacred urn the votes collected,
 To the Lechs they gave them for announcement.

Radovan from Kamen Most arising
 'Gan the votes by number to examine,
 And announc'd the sentence to the nation
 In assembly gather'd for decision.

»O ye brethren twain, both Klenovices,
 »Of th' old race of Tetva, son of Popel,
 »Who with Czech and with his squadrons enter'd
 »Into the rich land across three rivers;
 »Thus about your heritage accord you!
 »Ye shall rule it both the twain together.«

Uprose Chrudos from Otava winding,
 Anger pour'd itself throughout his body,
 All his limbs with savage fierceness trembled,
 Like a bull he roars, his strong hand swinging;
 »Woe to nests, to which the snake approacheth!
 »Woe to men o'er whom a woman ruleth!
 »That a man o'er men should rule is fitting;
 »It is right the firstborn should inherit.«

From her golden throne Lubussa rising

A SONG BY KING VACESLAW I.

(PIESEŇ KRALE VACESLAVA I.)

After adventures stern and great
 Love doth to me its sweet estate
 Reveal and went high;
 Right heartily I mourn and sigh,
 When thinking on the loveliness,
 That causes thus my mind's distress,
 How brightly doth the maiden shine,
 Of whom myself to boast is mine.
 Yet, though her love be not to blame,
 She cruel anguish gives,
 And I must bear it evermore; —
 She asks not whom she rives.
 My mind doth drive me on to love,
 O happy happy me!
 And now my highest gladness is
 Blest through the eyes to be.
 For all my joyance through the eyes
 Into my loving bosom flies.
 Love grows increasing bye and bye,
 In clearer brighter sympathy,
 Because I gave it heart and mind.

It is a fount of bliss refin'd,
 It the beginning is of mirth,
 My anguish and my joy on earth.
 E'en as sweet dew the rose-bud sips,
 When from its swathings free,
 E'en so I kiss'd her honied lips;
 O happy, happy me!
 In vain to understand I try,
 How happy in thy love am I.
 Love banish'd is by anguish strong,
 Pain comforts, love doth pine and long —
 Love will accuse me — ah! for why?
 Love cannot me accuse that I
 Embrac'd her form so fair and bright,
 So full of sweetness and delight,
 In all its glowing glitt'ring charms,
 Yet still with honourable arms.
 For when that maid enchain'd my heart —

— — — — —

—————

KÖNIGINHOFER HANDSCHRIFT.
SAMMLUNG LYRISCH-EPISCHER NATIONALGESÄNGE.

ÜBERSETZT VON

WENCESLAW SWOBODA.

V O R E R I N N E R U N G:

„Diese Sammlung lyrisch-epischer reimloser Nationalgesänge übertrifft Alles, was man bisher von alten Gedichten aufgefunden, wovon sich aber nur 12 Blättchen Pergamen in 12., und zwei schmale Streifchen erhalten haben. Der Herausgeber, nach dem er den rühmlichen Entschluss, unsre alten Gedichte herauszugeben, gefasst, und mit dem ersten Bändchen schon ausgeführt hatte, war so glücklich, diese schätzbaren Uiberreste in einer Kammer an der Kirche zu Königinhof unter verworfenen Papieren und alten Pfeilen zu entdecken, und von nahem Untergange zu retten. Nach der Schrift zu urtheilen, fällt die Sammlung zwischen die Jahre 1290 und 1310. Einige von den Gedichten sind in Rücksicht ihres Ursprunges auch wohl noch älter. Desto mehr ist der unersetzliche Verlust von

dem bei weitem grössern Theile derselben zu bedauern. Die ganze Sammlung bestand aus drei Büchern, wie man aus den Uiberschriften der übriggebliebenen Kapitel des dritten Buches, da das 26te, 27te und 28te^e genannt werden, sicher schliessen kann. Wenn jedes von den abgängigen 25 Kapiteln auch nur 2 Gedichte enthielt, so sind blos vom dritten Buche 50 Gedichte in Verlust gerathen.

Wen sollten diese kleinen Proben nach dem vortrefflichen Ganzen, das sich durch Leichtigkeit des Vortrags, Reinheit und Correctheit der Sprache, durch Kraft und Anmuth auszeichnet, nicht lüstern machen?“

Vollständige Uibersetzungen sind erschienen:

Polnisch in anmuthigen Reimen von L. Siemiński, Krakau 1836 und Prag 1843, russisch in kräftig-nationaler Diction v. N. Berg, Moskwa 1846, serbisch von Slavko Petrović-Zlatojević, Prag 1851, illyrisch von I. Berlić, Ofen 1845—50 u. Prag 1851, wendisch-serbisch von J. E. Smoleř Prag 1851, und italienisch von F. Francesconi, Prag 1851. Englisch von Bowring und Wratlaw. Theilweise in den übrigen slavischen Dialecten und im Französischen.

ULRICH UND BOLESLAW.

— — — begab sich in den schwarzen Wald,
 Wo zusammen die Wladyken kamen,
 Sieben Grafen mit beherzten Schaaren.
 Wyhon Dub eilt hastig hin mit ihm
 Nächt'gen Dunkels mit all seinen Mannen.
 Hundert Mannen stark wohl ist sein Haufe,
 All die Hundert scharfe Schwerter in der Scheide,
 Zu den Schwertern alle starke Arme,
 All zu Wyhon festes, inniges Vertrauen.
 Und sie kamen in des Waldes Mitte,
 Reichten sich ringsum die tapf're Rechte,
 Redeten zusammen leisen Lautes.
 Ueber Mitternacht schon war die Nacht gerücket,
 Nahte schon des Morgens dämmernd Grauen;
 Und da spricht zu Herzog Ulrich Wyhon:
 »Hoi! vernimm mich, hochberühmter Herzog;
 »Gott gab Heldenkraft in deine Glieder,
 »Gott gab Klugheit deinem Heldenhaupte,
 »Führe du uns gen die bösen Polen!

»Rechts und links nach deinem Worte gehen,
 »Vorwärts, rückwärts wir in alle Schlachten.
 »Auf, ermannt euch heldenkräft'ge Herzen!«

Schwingt der Fürst in starker Hand die Fahne,
 »Mir nach! mir nach mannhaft auf die Polen,
 »Auf die Polen, auf die Landverderber!« —

Und ihm nach nun stürmten acht Wladyken,
 Und mit ihnen vierthhalb hundert Kämpen,
 Tapfre Kämpen, dorthin, wo im Schlafe
 Hingestreckt der Polen Haufen lagen.

Oben hielten sie am Waldes-Rande:

Sieh! da liegt Prag still im Morgenschlummer!
 Morgennebel dampfen ob der Moldau,
 Hinter Prag wie blauen sich die Berge,
 Hinter ihnen graut der helle Morgen!

»Nieder von dem Berg!« Still, alles stille,
 Schlau im stillen Prag sie sich verbergen,
 Hüllen ihre Waffen in die Mäntel.

Ging ein Hirt, als früh der Morgen dämmert
 Ruft hinauf, dass man die Thore öffne.

Hört die Wacht des Hirten lautes Rufen,
 Oeffnet ihm das Thor zum Moldaustrome.

Auf die Brücke tritt der Hirt, laut bläst er.

Auf die Brücke springt der Fürst, ihm nach
 acht Grafen,

Jeder eilt mit allen seinen Mannen. —

Und die Trommeln Donnerschläge hallen,
Schmetternd hallen drein der Hörner Klänge.
Auf die Brücke pflanzt das Heer die Fahnen,
Und sie bebet unter dem Gedränge.
Schreck ergreift alle Polenkrieger.
Hui! wie sie nach ihren Waffen greifen!
Hui! die Grafen führen mächt'ge Hiebe.
Hierhin, dorthin stürzen nun die Polen,
Im Gedränge über Gräben setzend
Rennen sie forthin bis zu den Thoren,
Rennen weiter vor den tapfern Hieben.
Ha, und Gott hat uns den Sieg verliehen!
Eine Sonne leuchtet an dem Himmel,
Jarmir leuchtet wieder ob dem Lande. —
Durch ganz Prag erschallet freudig Rufen,
Rings um Prag erschallen Freudenrufe,
Freudenruf erschallt im ganzen Lande,
Von dem frohen Prag durch alle Lande.

BENESCH HERMANOW.

Ei du Sonne, holde Sonne,
Warum scheinst du so traurig?
Ach warum auf uns noch scheinst du,
Auf uns Hartbedrängte, nieder?

Wo doch weilet unser Herzog?
Wo sind unsre Kriegerhaufen?
Weit zu Otto musst' er fahren.
Wer aus dieser Dränger Klauen
Reisst dich Waise, Vaterland!

Sieh die fremden Dränger kommen,
Teutsche sind es, böse Sachsen
Ziehn heran in langem Zuge,
Von dem Waldgebirge nieder
Kommen sie in unsern Gau.

Gebet, o ihr Armen, gebet
Ihnen euer Gold und Silber,
Gebt heraus all eure Habe.
Sonst die Hütten, die Gehöfe,
Werden sie euch noch verbrennen.

Ach! sie brannten alles nieder,
Raubten unser Gold und Silber,
Trieben uns're Heerden fort,
Ziehen nun auf Trosky los,

Klage, klage nicht, du Landmann,
Schon erhebt das Gras sich wieder,
Das so lange frech getreten
Hat der Huf der Fremdlinge.

Pflücket Blumen von den Wiesen,
Windet Kränze eu'rem Retter!
Schon ergrünt die Saat;

Wandeln soll sich's schnell.

Schnell hat alles sich gewandelt.

Siehe, Benesch, Hermans Sohn,
Ruft das Volk zum Rath zusammen,
Gen die Sachsen ruft er sie.

Und das Landvolk strömt zusammen,
Dort im Walde, wo auf Felsen
Hoch die Veste Grossskal ragt,
Flegel statt der Waffen tragend
Ziehn sie auf die Feinde los.

Benesch, Benesch sprengt voran
Und ihm nach die Menge
Grimmerfüllt. Sie rufen: »Rache!
Rache ob den Landverwüstern!
Rache ob dem Sachsenvolk!«

Rach' erfüllet beide Heere,
Stachelt sie zu grausem Grimm,
Rache glühet in der Männer
Zornerfüllter Brust,
Sprüht aus ihrem Aug' hervor.

So einander gegenüber
Steh'n sie furchtbar dräuend da,
Keulen über Keulen ragend,
Speere über Speere starr.

Und sie stürzen auf einander,

Als ob Wald auf Wald sich stürzte.
Wie des Donners Blitz am Himmel,
Also ihrer Schwerter Blitze.

Schreckliches Geschrei erschallet,
Scheucht das Wild im Walde auf,
Scheucht die Vögel in der Luft,
Bis zum dritten Bergesrücken

Wiederhallen durch die Thale
Prallend von den Felsenwänden
Kolbenschläge, Schwertgeklirre,
Wie der Fall von alten Stämmen. —

Also standen beide Heere
Unbeweglich gen einander,
Tief die Fersen in dem Boden,
Eingerammt die starken Schienen.

Einen Berg besteiget Benesch,
Schwenkt das Schwert zur Rechten hin,
Dahin stürzt des Heeres Macht.
Schwenkt das Schwert zur Linken hin,
Linkshin stürmt die Macht des Heeres,
Und von da zum Felsenbruche,
Steine wälzen sie vom Bruche
Auf den Feind herab.

Von dem Berg zur Eb'ne nieder
Stürmt die Schlacht, die Teutschen heulen,

Ha! die Teutschen müssen flichen,
Fallen müssen sie.

JAROSLAW.

Ich verkünd' euch hochberühmte Sage,
Von gewalt'gen Kämpfen, wilden Schlachten.
Habet Acht, und sammelt eu'r Gemüthe,
Habet Acht, und horcht den Wunderdingen!

In dem Land, wo Olmütz her gebiethet,
Hebt sich ein nicht allzuhoher Hügel,
Gar nicht hoch, wird Hostainow benamset.
Drauf ein Wunderbild der Gottesmutter.

Lang' im Frieden ruhten uns're Lande,
Reichthums Fülle blühte bei dem Volke;
Doch ein Sturm hat sich vom Ost erhoben
Um des Taterchanes holde Tochter.
Christen hatten sie um Edelsteine,
Um ihr Gold und Perlenschmuck erschlagen.

Kublai's holde Tochter, schön wie Luna,
Hörte, dass es Lande gibt gen Abend,
Und viel Volk, dass lebt in diesen Landen.
Und sie rüstet sich alsbald zur Reise,
Fremder Völker Bräuche zu erforschen.

Auf die Beine machen sich zehn Junker,
Und zween Jungfrau'n schnell, sie zu geleiten.
Was nur Noth, wird reichlich angehäufet,
Und sie schwingen sich auf schnelle Rosse,
Geh'n dahin, wohin die Sonn' enteilet.
Wie die Sonn' am frühen Morgen glänzet,
Wenn sie über dunkeln Forsten aufgeht,
So auch glänzt in angeborner Schönheit
Und in Schmuckespracht des Chanes Tochter.
Angethan war sie mit reichem Goldstoff,
Hals und Busen trug sie blos; mit Perlen
Und mit Steinen war sie reich bekränzet.

Solcher Schönheit staunten wohl die Teutschen,
Neiden sie um ihre reichen Schätze,
Spüren nach der Fährte ihres Zuges,
Uiberfallen sie in Waldes Mitten,
Morden sie und rauben ihre Habe.

Als nun Kublai hörte, Chan der Tatern,
Was gescheh'n mit seiner theuern Tochter,
Sammelt er aus seinen weiten Reichen
Heere, zog mit diesen Heeren,
Wo die Sonn' sich eilend hinbegiebet.
Dies vernahmen Könige des Westlands,
Dass der Taterchan herangezogen
Komme gen ihre volkreichen Staaten.
Und sie stiessen Einer zu dem Andern,

Sammelten gewalt'ge Heeresstärke,
Ziehen ihm zu Schlacht und Kampf entgegen,
Lagern sich auf einer weiten Ebne,
Lagern sich und harren dort des Chanes.

Kublai rufet seine Zaub'rer alle,
Sternenkund'ge, Seher und Schwarzkünstler,
Zu erforschen, ihm dann zu verkünden,
Welch ein End der Krieg wohl würde nehmen.
Und die Zaub'rer, Sternenkund'ge, Seher
Und Schwarzkünstler traten nun zusammen.
Schritten einen Kreis ab zu zwei Seiten,
Einen schwarzen Stab der Läng' nach legend,
Spellten ihn dann in zwei gleiche Theile;
Einem gaben sie den Namen Kublai,
Und den andern nannten sie die Fürsten.
Singen d'rüber dann uralte Sprüche.
D'rauf die Stäbe heben an zu kämpfen,
Und der Stab des Kublai hat gesieget,
Jauchzt darob die Menge alles Volkes,
Jeder eilet schnell zu seinem Rosse,
Und es ord'nen sich zur Schlacht die Haufen.
Keine Kunde hatten dess die Christen,
Stürzten rathlos sich auf Heidenschaaren,
Stolz auf ihre Heereskraft vertrauend.
Da hat sich die erste Schlacht begeben,
Pfeile hat es hageldicht geregnet,

Speere krachten, wie des Donners Krachen,
 Schwerter blitzten, wie Gewitterflammen.
 Beide Heere immer frischen Muthes
 Eins dem anderen wehrt den Schritt nach
 vorwärts.

Und der Christen Menge drängt die Tatern,
 Hätte sich wohl ihrer bald erwehret,
 Wenn die Zaub'rer nicht von neuem kamen,
 In den Händen die zerspellten Stäbe.
 Drauf entbrannten heftiglich die Tatern,
 Fielen wüthend auf die Christenschaaren,
 Jagten grimmig sie vor sich her, dass sie
 Scheuem Wild gleich aus einander sprengten.
 Schilde liegen hier, da schmucke Helme,
 Hier ein Ross schleift einen Kriegesfürsten,
 Dort stürzt einer in die Taterhaufen,
 Nicht zum Sieg, nur zu gewissem Tode;
 Hier ein and'rer fleht um Gott Erbarmen.
 Also wurden hie die Tatern mächtig,
 Legten Zoll den Christen auf und Steuern,
 Und zwei Reiche haben sie erobert:
 Kiews alte Burg, das weite Nowgrad.
 Durch die Lande hallt die Trauerbothschaft,
 Alle Staaten sammeln Volk zum Kriege.
 Stellen vier gewalt'ge Heereshaufen
 Zu erneu'n den Mordkampf mit den Tatern.

Drauf die Tatern schwenkten sich zum Rechten,
Schwarzen Wetterwolken gleich, die drohen
Fetter Aecker Frucht in Grund zu schmettern;
Weithin hörte man die Schwärme brausen,
Zu Geschwadern rotten sich die Ungern
Schnell zusammen, schlagen sich mit ihnen,
Doch umsonst war ihre kühne Wagniss,
All umsonst ihr mannhaft Wiederstreben.
Dicht gedrängt in Mitten ihrer Reihen
Brachen ein die Tatern, und zersprengten
Alle ihre starken Heereshaufen,
Und verwüsteten im Lande Alles.

Jetzt entwich den Christen alle Hoffnung,
Grosser Jammer herrschte, wie noch niemals,
Und zu Gott flehn sie in bangem Muthe,
Zu erlösen sie vom Grimm der Tatern.

»Steh, o Herr, steh auf in deinem Zorne!
Wollst erlösen uns von den Verderbern,
Uns erlösen von den argen Drängern!
Unsre Seelen wollen sie verderben
Uns umringend, wie ein Heer von Wölfen!«
Eine Schlacht, noch eine ward verloren,
Und in Polen hausen schon die Tatern,
Näher, näher ziehn sie allverwüstend
Dringen wüthend schon heran gen Olmütz.
Härt're Noth bedränget nun die Lande,

Nichts bleibt sicher vor der Heiden Wüthen.
 Einen Tag, zwei Tage ward gestritten,
 Und der Sieg neigt sich auf keine Seite.
 Weh! da wächst und wächst der Tatern Unzahl,
 Wie im Herbst das Abenddunkel wachset.
 Und in Mitten dieser Taterhaufen,
 Die das Land gleich Flüthen überschwemmen,
 Schwankt das Christenheer gleich einem Nachen,
 Strebt mit Macht hinan zu jenem Hügel,
 Wo die Gottesmutter Wunder schafftet.

»Auf! ihr Brüder, dort hinauf!« ruft Wneslaw,
 Mit dem Schwert die Silbertartsche schlagend,
 Hoch die Fahne ob dem Haupte schwingend. —
 All', ermannet, stürzen auf die Tatern,
 Dicht gedrängt, ein starker Heeresklumpen.
 Wie wenn Feuer aus dem Boden sprühiet,
 Rafften sie sich aus der Tatern Obmacht,
 Auf den heil'gen Hügel hin im Rückschritt.
 Oben, nach dem waldbegrenzten Gipfel,
 Stellen sich in breit're Reih'n die Krieger
 Sich am Fuss' zu dichtem Keile drängend.
 Schirmen rechts und links sich mit den Schil-
 dern,
 Legen scharfe Speere auf die Schultern,
 Hintermann dem Vormann, dem der dritte.
 Pfeilgewölk vom Berge auf die Tatern.

Jetzt deckt dunkle Nacht die ganze Erde.
Hüllt die Erd' und das Gewölb des Himmels,
Und sie schliesst den Christen und den Tatern
Gen einander wuthentbrannte Augen.

Wall und Graben werfen auf die Christen
Um den Berg herum im nächtigen Dunkel.

Als der Morgen drauf in Osten grauet,
Hebt das ganze Lager sich der Dränger,
Furchtbar dräut rings um den Berg das Lager.
Dehnt sich aus in Fernen, unabsehbar,
Und da wimmelts auf den hurt'gen Rossen,
Auf den Speeren ragen Christenhäupter,
Auf der Höhe um das Zelt des Chanes.

Dicht in Haufen schaaret sich die Menge,
Alle drängen sich auf eine Seite,
Dringen stürmend rasch empor zur Höhe,
Ein gar grässliches Geschrei anstimmend,
Dass es Berg' und Thale wiederhallen.

Auf den Wällen standen rings die Christen,
Muth flösst ihnen ein die Mutter Gottes,
Spannen hurtig ihre straffen Bogen,
Schwingen mächtig ihre scharfen Schwerter,
Und die Tatern, ha! sie mussten weichen.

Dro'b ergrimmt das wilde Volk der Tatern,
Finster rollt der Chan vor Wuth die Brauen.
In drei Haufen theilen sich die Truppen,

In drei Haufen stürmen sie den Hügel.
Zwanzig Stämme fällten um die Christen,
Alle zwanzig, wie sie dort gestanden,
Wälzten sie bis an den Rand des Walles.
Und die Tatern stürmen schon die Wälle,
Furchtbar brüllend, dass die Luft erdröhnet;
Fangen schon den Wall an zu zerscheitern,
Da vom Walle wälzen sie die Stämme,
Die zerquetschen gleich Gewürm die Tatern,
Weit im flachen Feld sie noch zermalmend.
Lange ward mit wilder Wuth gestritten,
Bis die Nacht den langen Kampf geendet.

Aber schrecklich! Gott! den tapfern Wneslaw,
Weh! ein Pfeil wirft ihn vom Wall herunter.
Grimmer Schmerz zerreisst die bangen Herzen,
Grimmer Durst versengt ihr Eingeweide.
Und sie lecken Thau mit dürrem Gaumen
Von dem Gras. — Es kommt der stille Abend,
Und die kühle Nacht folgt auf den Abend,
Auf die Nacht dann dämmert auf der Morgen,
Doch im Taternlager bleibt es stille.
Es erglüht der Tag, es sengt der Mittag,
Da vor Durst verschmachtet sinken nieder,
Sinken nieder die bedrängten Christen;
Lechzend öffnen sie die dürren Lippen,
Heiser singend zu der Gottes-Mutter,

Auf zu ihr die matten Augen hebend,
 Ringen klagend ihre müden Arme,
 Blicken kummervoll empor zum Himmel:
 »Länger können wir im Durst nicht schmachten,
 »Nicht vermögen wir vor Durst zu kämpfen.
 »Wem sein Wohl, sein Leben lieb und theuer,
 »Der mag bei den Tatern Gnade suchen.«
 Also sprachen diese, sprachen jene.

»Tod im Durst ist schlimmer als im Schwerte,
 »In der Knechtschaft wird uns g'nug des Wassers,
 »Mir nach, wer so denkt! — so ruft Weston,
 »Mir nach Männer, die vor Durst ihr schmachtet!«

Wratislaw springt auf, mit Stieresstärke
 Und erfaßt mit starken Armen Weston,
 Spricht: »Verräther, ew'ge Schmach der Christen!
 »In's Verderben willst du Wack're stürzen?
 »Nur von Gott hofft Gnade man mit Ehren,
 »Nicht in Knechtschaft von den wilden Tatern.
 »Wollt nicht, Brüder, in's Verderben rennen,
 »Schon die grösste Schwüll' ist überstanden;
 »Gott hat uns in Mittags-Gluth gestärket,
 »Gott schickt Hülfe, wenn wir ihm vertrauen.
 »Schämet euch, ihr Männer, solcher Reden,
 »Wenn ihr wollt der Helden Namen führen.
 »Wenn vor Durst wir hier am Berg vergehen,
 »Sterben wir von Gott verhängten Todes.

»Wenn wir uns dem Schwert des Feind ergeben,
 »Haben Mord wir an uns selbst begangen. —
 »Gott ein Gräuel ist das Joch der Knechtschaft,
 »Sünde ist's sich selbst zum Knecht erniedern.
 »Mir nach, Männer, kommt, die ihr so denket,
 »Mir nach zum Altar der Mutter Gottes!«

Nach das Volk zur heiligen Kapelle:

»Herr erhebe dich in deinem Grimme!
 »Herr! erhebe uns in diesen Landen,
 »Wollst erhöhen uns vor unsern Drängern!
 »Höre uns're Stimmen zu dir rufen!
 »Rings umstellt sind wir von grimmen Feinden,
 »Rett' uns aus den Schlingen wilder Tatern!
 »Labung gib und Kühlung unsern Leibern,
 »Dankesopfer sollen laut erschallen.
 »Rotte aus in unsrem Land die Feinde,
 »Und vertilge sie, o Herr, auf ewig!«

Sieh! ein Wölkchen auf dem schwülen Himmel.
 Winde wehen, furchtbar rollt der Donner,
 Finstre Nacht bedeckt den ganzen Himmel,
 Schlag auf Schlag der Blitz in Taternzelte,
 Reicher Regen füllt des Berges Quelle. —

Weichet das Gewitter, und es schaaret
 Sich das Kriegesvolk. Aus allen Landen,
 Aus des weiten Landes Gauen allen
 Weh'n heran die Banner gegen Olmütz.

Mächt'ge Schwerter hangen an den Seiten,
Volle Köcher rasseln an den Hüften,
Blanke Helme auf den muth'gen Häuptionern,
Unter ihnen springen munt're Rosse.
Schmetternd jetzt erschallen Hörnerklänge,
Es erschallen laute Paukenschläge,
Beide Heere stürzen an einander,
Staub in Wolken hebet sich vom Boden
Und die Schlacht war heisser, denn die letzte.
Lärm ersteht, Geklirre scharfer Schwerter,
Und Gezische giftgetränkter Pfeile,
Speergekrach, Geschwirr des Wurfgeschosses.
Und da war ein Hauen und ein Stechen,
Und da war ein Jammern und ein Jubeln.
Blut in Strömen floss, gleich Regenbächen,
Leichen lagen rings, wie Bäum' im Forste:
Diesem ist das Haupt entzwei gespalten,
Jenem abgehauen beide Arme;
Der vom Rosse stürzet auf den andern,
Der im Grimm haut los auf seine Feinde,
Wie der Sturm im Felswald Bäume reutet.
Bohrt an's Heft das Schwert in Feindes Busen,
Dem ein Tater mäht das Ohr vom Haupte.
Ueberall Geschrei und kläglich Stöhnen,
Und zur Flucht schon wenden sich die Christen;
Nach der Tatern wilde Haufen dringen:

Da fliegt Jaroslaw herzu, der Adler.
Harter Stahl umhüllt die Brust des Starken,
Unterm Stahl wohnt Heldenkraft und Kühnheit,
Unterm Helm das scharfe Feldherrnauge,
Kriegeszorn sprüht aus den glüh'nden Blicken.
Wuthentbrannt, wie der gereizte Löwe,
Wenn er irgend frisches Blut erblicket,
Wenn er wund nachstürzt dem kühnen Jäger,
So ergrimmt stürmt dieser in die Tatern,
Ihm wie Hagelwetter nach die Böhmen.
Furchtbar sprengt er auf den Sohn des Kublai:
Und ein grausam wilder Kampf beginnt.
Mit den Speeren stossen sie zusammen,
Die zerstieben mit Geprassel beide.
Jaroslaw sammt Ross in Blut gebadet,
Fasst mit seinem Schwert den Sohn des Kublai;
Spaltet ihn mit einem starken Hiebe
Von der Schulter durch bis an die Hüfte,
Dass er leblos zu den Leichen sinket,
Und es tönt der Köcher und der Bogen.
Drob erschrickt das wilde Volk der Tatern,
Wirft von sich die lachterlangen Spiesse.
Jeder läuft, wer nur vermag zu laufen,
Läuft dahin, woher die Sonne aufgeh't.
Frei vom Taterngrimme war die Hanna.

ČESTMIR UND WLASLAW.

Neklan ruft, zur Fehde aufzustehen,
 Ruft mit fürstlichem Gebothe,
 Wider Wlaslaw gilt es, auf,
 Und die Heere sammeln sich zur Fehde,
 Sammeln sich auf das Geboth des Fürsten
 Gegen Wlaslaw.

Seines Sieges rühmt sich Wlaslaw
 Uiber Neklan, diesen grossen Fürsten,
 Seines stolzen Sieg's,
 Schwert und Feuer sandt' er
 In des Neklans Land,
 Hinter seiner Räuberhorden
 Schwertern sich verwahrend
 Rief er Neklan Hohn.

»Auf zum Kampfe führe,
 »Meine Schaaren, Čestmir,
 »Schmähend ruft der stolze
 »Wlaslaw uns zum Kampf.«

Freudenvoll erhebt sich Čestmir.
 Freudig greift er nach dem schwarzen Schilde
 Mit dem Doppelzahn, und nach der Streitaxt,
 Und dem Helm, den nie ein Hieb durchdringt.
 Und an allen Bäumen
 Bringt er Göttern Opfer.

Muthig zu den Heeren rufet Čestmir,
 Schnell in Reihen ordnen sich die Krieger,
 Und sie zogen früh vor Sonnenaufgang,
 Zogen wohl den Tag hindurch,
 Und nach Sonnenuntergang
 Zu dem Hügel dort.

Sieh da wälzet Rauch sich von den Dörfern,
 Von den Dörfern schallet Klaggestöhne,
 Stimmen Jammernder.

»Wer verbrannte diese Dörfer?

»Wer erpresste Klaglaut eurem Munde?«

»Wer? Wlaslaw? —

»Dies hier sei sein letzter Mordbrand,

»Rache und Verderben

»Bringet ihm mein Heer.«

Drauf erwiedern sie dem Feldherrn Čestmir.

Kruwoj ist's, der böse Kruwoj,

Er trieb uns're Heerden fort,

Er hat Jammer in den Gau'n verbreitet

Mit Feu'r und Schwert,

Was sich irgend regen konnte (Was nur irgend
 war zu brauchen),

Hat sein wüth'ger Grimm vernichtet,

Nahm gefangen unsern Führer.

Da ergrimmet Čestmir wider Kruwoj,

Aus der weiten Brust

Bricht des Zornes Gluth,

Füllt den ganzen Leib.

»Krieger, sprach er, morgen frühe

»Fachen wir all' unsern Grimm an,

»Pfleget jetzt der müden Glieder.«

Berge steh'n zur Rechten,

Berge steh'n zur Linken,

Und auf ihre hohen Gipfel

Blickt die helle Morgensonne.

Durch die Berge dorthin,

Durch die Berge dorther

Ziehn die Heere, bringen Schlacht und Kampf.

Hui! dort zur Burg hin,

Zur Burg auf dem Felsen,

Dort hält in Haft den Wojmir Kruwoj

Und seine schöne Tochter,

Die er im dichten Wald gefangen

Dort unter'm grauen Felsen,

Wo Fürst Neklan er gehöhnet.

Treue hat gelobt dem Neklan Kruwoj,

Treu' mit Handschlag ihm verbürget,

Und mit Hand und Munde

Bracht' er Jammer seinem Volk.

Auf zur hohen Veste

Stürmet ihr Krieger!

Und es entbrennt das Kriegsvolk

Und stürmt hinan zur Veste,
Nach dem Wort des tapfern Čestmir,
Stürmt gleich Hagelwettern.
Schild an Schild gereiht die Vordern,
An die Speere stemmen sich die Hintern,
Und an Pfähle, quer gereiht an Pfähle.
Höher ob des Waldes Wipfeln
Klirren ihre Schwerter nach der Burg,
Ihre Schwerter rasen wider Schwerter,
Die vom Wall nach ihnen hau'n.
Oben auf der Burg brüllt Kruwoj,
Brüllt gleich einem Stiere,
Brüllet Muth in seiner Mannen Brust,
Und sein Schwert fällt tödtend auf die Prager.
Wie ein Stamm vom Fels herab durch Felsen
Rollend viele starke Eichen fortwälzt;
Also strömen Neklans Haufen
Vor der Burg zusammen.

Nun gebietet Čestmir,
Die Burg von rückwärts anzufallen,
Und gebeut von vorn
Zu springen auf die Mauer;
Und die hochgewachs'nen Stämme,
Die da dicht am Felsen stehn,
Beugen sie zum Burgwall,
Dass darüber weg die Balken rollen

Ob der Krieger Häuptern;
Drunter reihen sich die Starken,
Mann an Mann sich drängend,
Dicht die breiten Schultern aneinander.
Querbalken legen sie schräg auf die Achseln,
Binden sie mit Wieden längs zusammen,
Stützen sie zur Seite mit den Speeren.
Krieger schwingen sich auf diese Balken,
Eine dritte Schaar dann auf die zweite,
Eine vierte auf die dritte,
Und die fünfte, bis sie hoch
An der Veste Zinnen reichen,
Von woher die Schwerter blitzen,
Von woher die Pfeile zischten,
Von woher die Stürmerbalken rollten.
Und ein Schwarm von Pragern
Stürmt mit Macht die Mauern,
Dringet in die feste Burg
Und wirft alle Mannschaft nieder.
»Wojmir! tritt hervor!
»Tritt hervor mit deiner holden Tochter,
»Aus dem Thurme tritt heraus
»In den frischen Morgen,
»Tritt auf jenen Felsen,
»Von dem Felsen siehst du
»Unter'm Beil des Rächers

»Kruwoj bluten.«

Und hervor tritt Wojmir
In den frischen Morgen
Mit der holdgestalten Tochter,
Sieht den Todfeind bluten,
Siehet Kruwoj bluten.

Und zurück stellt Čestmir
Allen Raub dem Volke,
Mit der Beute kehret
Heim die holde Dirne.
Opfer wollte Wojmir
Nun den Göttern bringen,
Jetzt zur Stelle opfern,
Eh nur einen Schritt die Sonne
Vorwärts noch gethan.

»Wojmir, auf — ruft Čestmir,

»Uns're Schritte eilen fort zum Siege,

»Fort zum Siege über Wlaslaw.

»Säume mit dem Dienst der Götter,

»Götter wollen Wlaslaw niederschmettern.

»Wenn die Sonn' erreicht die Mittagshöhe

»Sind auch wir an unser Ziel gelanget.

»Wo der Heere Siegesruf erschallet,

»Nimm des Feindes Waffen an, und komme.«

Dess erfreuet Wojmir sich gar innig,
Und mit lautem Ruf, der durch die Wälder hallet,

Von dem Felsen aus gewalt'ger Brust,
Ruft er zu den Göttern also,
Dass des weiten Forstes Stämm' erheben:
»Zürnet mir nicht, ihr Götter, eu'rem Diener,
»Dass die heut'ge Sonne nicht das Opfer schauet.«
Čestmir spricht. Wir sind's den Göttern schuldig,
»Doch an uns ist's jetzo, auf den Feind zu eilen,
»Auf die schnellen Rosse aufzusitzen.
»Auf! Flug durch den Wald mit Hirsches Sprunge
»Dort zum Eichenwald; dort ist ein Felsen
»Nah am Weg ein Lieblingsort der Götter.
»Dort auf ihrem Berge opfre du den Göttern,
»Deinen Göttern, welche dich befreiet.
»Für den Sieg, den wir erfochten,
»Für den Sieg, der uns bevorsteht.
»Eh du merkst, dass vor die Sonn' geschritten
»Auf des Himmels Plan, bist du zur Stelle,
»Und eh sie den zweiten Schritt gethan,
»Eh den dritten
»Ob des Waldes Gipfel, sind die Heere,
»Wo dein Opfer soll in Rauches Säulen
»Auf zum Himmel wallen,
»Und es beugen sich die Schaaren alle,
»Die vorüber ziehn.«

Und auf schnelle Rosse sitztet Wojmir,
Und durchfliegt den Wald mit Hirsches Sprunge

Dort zum Eichwald, der zum Felsen führet,
 An des Felsen Gipfel zündet er das Opfer
 Seinen Göttern an, die ihn befreiet,
 Für den Sieg, den sie bereits erfochten,
 Für den Sieg, der ihnen noch bevorsteht.
 Und er opfert eine munt're Färse,
 Eine Färse, der kein Stier noch nahte,
 Glänzend roth ihr Fell. Vom Hirten
 Dort im Thal im hohen Grase
 Hat er sie erkaufet,
 Gab ein Ross dafür zusammt dem Zaume.

Die Opferflamme lodert, und die Heere
 Nah'n dem Thale, und von dort zum Berge
 Geht der Zug, von da zum Eichwald.
 Also ziehn die Schaaren, lärmumrauschet,
 Mann auf Mann, ein jeder Waffen tragend.
 Jeder, als vorbei er zieht beim Opfern,
 Rufet laut den Göttern Preis und Ehre,
 Keiner säumet, im Vorüberziehen
 Laute Lobgesänge anzustimmen.
 Als des Heeres Nachtrab schon vorbeizieht,
 Springet Wojmir auf sein schnelles Ross,
 Legt fünf Reitern hinterm Heere
 Fette Keulen auf und feiste Schlegel.

Mit dem Lauf der Sonne ziehn die Heere,
 Und dort auf der Fläche harret ihrer,

Plötzlich bricht hervor mit seinem Haufen
Čestmir; —

Vier Geschwader zählte dieser Haufe —
Tras bricht mit hervor aus Waldes Schatten.
Tras erfasst das starke Heer der Feinde.

Schrecken naht ringsum in ihrem Rücken,
Schrecken dringt heran vom ganzen Walde,
Und die Reihn zerstieben hierhin, dorthin.
Wojmir dringt auf sie mit tapfrer Rechte,
Und vertritt zum Theil des Thales Ausgang,
Stellt zur Seite Wlaslaw sich entgegen.

Hui! Wie brüllt der Wald, wie brüllt das
Thal hier!

Als ob Berge hier mit Bergen kriegten,
Und all ihr Gehölz zusammenkrachte.

Wlaslaw sprengt heran nun gegen Čestmir,
Vor zu wildem Kampfe. Schlag auf Schlag.
Jetzo schmettert er den Wlaslaw nieder.
Furchtbar wälzet Wlaslaw sich am Boden,
Er vermag sich nimmer aufzurichten,
Morena lullt ihn in schwarze Nacht.
Blut entströmt dem starken Leib des Wlaslaw,
Strömt am grünen Rasen hin,
Und verrinnt im feuchten Grunde.
Unter Brüllen scheidet seine Seele,
Fleugt auf einen Baum aus seinem Munde,

Flieget hin und her vom Baum zum Baume,
Bis des Todten Leib zu Asche worden.

D'rob erschrecken, die mit Wlaslaw waren,
Schreiend fliehen sie hinauf zum Berghang,
Fliehen fort, vor Čestmirs Blick sich bergend,
Vor dem Čestmir, vor dem Wlaslawtödter,
Siegesruf erschallet

Jetzt in Neklans freuderfüllte Ohren,
Reiche Beute zeigt sich
Neklans freudenhellem Auge.

LUDIŠE UND LUBOR.

Merkt ihr Alten auf und Jungen!
 Hört von Kämpfen, von Turnieren.
 Hinter'm Elbstrom herrscht' ein Herzog,
 Reich und gut und hochgerühmet.
 Der hatt' eine einz'ge Tochter,
 Sehr geliebt von ihm und allen.
 Wunderschön war seine Tochter,
 Herrlich war ihr Leib gewachsen,
 Blendendweiss war ihre Wange,
 Auf der Wange blühten Rosen.
 Augen helle, wie der Himmel,
 Und auf ihrem weissen Nacken
 Wallt das Haar goldhell hernieder,
 Sich in schönen Ringeln lockend.
 Einst entbeut der Fürst durch Boten,
 Dass auf seine Burg die Edlen
 All' zu grossem Festmahl kommen.
 Und als nun der Tag erschienen,
 Kamen auch die Edlen alle,
 Kamen aus dem ganzen Lande,
 Kamen her aus weiten Landen,
 Auf des Fürsten Burg zum Festmahl.
 Hörner schallen, Pauken tönen,

Vor den Fürsten geh'n die Edlen,
Und sie neigen sich dem Fürsten,
Neigen sich auch vor der Fürstin,
Und der holden Fürstentochter.
Hinter langen Tafeln setzt
Jeder sich nach seinem Range.
Und Gewild ward aufgetragen,
Aufgetragen Trank von Honig.
Unter Jubel ward getafelt,
Köstlich war das Mahl und festlich.
Als gestärkt die Leiber waren,
Und die Geister munter wurden,
Sprach der Fürst so zu den Edlen:
»Männer! euch wird wohl bekannt seyn,
»Warum ihr hieher gekommen?
»Wack're Männer! proben will ich,
»Wer von euch zu meist mir noth ist.
»Weise ist's, ob Friede waltet,
»Sich voraus zum Kriege rüsten,
»Uns're Nachbarn sind die Teutschen.«

Sprach's der Fürst, da bricht das Schweigen.
Von den Tischen stehn die Edlen
Auf, verbeugen sich dem Fürsten,
Und verbeugen sich der Fürstin,
Und der schönen Fürstentochter.
Hörner-, Paukenschall von neuem,

Alles schickt sich zum Turniere.

Vor der Burg auf weiter Wiese,
Hoch auf prächtigem Balkone,
Sitzt der Fürst mit seinen Räthen,
Unter Edelfrau'n die Fürstin,
Und Ludiše mit den Fräulein.

So entbeut der Fürst den Edlen.

»Wer zuerst soll in die Schranken.

»Will ich selbst, der Fürst, bestimmen.«

Und es winkt der Fürst auf Strebor.

Den Ludislaw fordert Strebor.

Beide steigen sie zu Rosse,

Nehmen scharfgespitzte Speere,

Sprengen heftig auf einander,

Lange ringen sie zusammen,

Bis denn beider Speere brachen.

So ermüdet waren beide,

Dass sie von dem Kampfplatz wichen.

Hörnerhall und Paukentöne.

Es entbeut ihr Fürst den Edlen:

»Wer der zweite soll turnieren,

»Mag die Herzogin bestimmen.«

Und auf Serpoš zeigt die Fürstin.

Serpoš Spitiboren fordert.

Beide steigen sie zu Rosse,

Nehmen scharfgespitzte Speere,

Und auf Spitibor sprengt Serpoš,
Hebt ihn aus dem festen Sattel,
Stürzt selber schnell herunter.
Beide greifen nun nach Schwertern,
Schlag auf Schlag fällt auf die schwarzen
Schilde, dass sie Funken sprühen.
Nun haut Spitibor nach Serpoš,
Auf den kalten Grund fällt dieser.
Beide sind ganz abgemattet,
Müssen aus der Stechbahn treten.

Hörner hallen, Pauken tönen.
Da entbeut der Fürst den Edlen:
»Wer der dritte will turnieren,
»Soll Ludiše selbst erkiesen.«
Die Princessin wählet Lubor.
Lubor fordert Bolemiren.
Beide steigen sie zu Rosse,
Nehmen scharfgespitzte Speere,
Sprengen hurtig in die Schranken,
Zielen auf einander, rennen
Mit den Speeren jach zusammen;
Bolemir stürzt von dem Rosse,
Weit weg ist sein Schild geflogen,
Knechte tragen ihn vom Kampfplatz
Pauken und Trompeten hallen.
Lubor fordert nun den Ruboš.

Auf sein Ross schnell schwingt sich Ruboš,
Sprengt hastig an gen Lubor.

Lubor haut mit seinem Schwerte
Ihm den Speer entzwei, und führet
Einen Hieb nach seinem Helme;
Ruboš fällt vom Pferde rücklings,
Knechte tragen ihn vom Kampfplatz.

Pauken und Trompeten hallen.

Auf die Edlen ruft Lubor:

»Wem's geliebt, mit mir zu fechten,

»Dieser komme in die Schranken!«

Es erhebt sich ein Gemurmeln

In dem Kreis' der edlen Ritter;

Lubor wartet in den Schranken.

Lange Spiesse schwinget Zdeslaw,

Und ein Stierhaupt auf dem einen,

Spricht mit übermüth'gen Worten:

»Einen wilden Stier erleget

»Hat mein Urahn, und mein Vater

»Manch ein teutsches Heer gescheuchet,

»Lubor probe meinen Kampfmuth.«

Und sie rennen auf einander,

Und, ein Haupt an's andere prallend,

Sinken beide von den Rossen.

Hurtig zücken sie die Schwerter,

Und so kämpfen sie zu Fusse.

Mächtig schwingen sie die Schwerter,
Dass ringsum die Schläge hallen;
Da naht Lubor ihm zur Seite,
Haut mit Macht nach seinem Helme,
Dieser fällt herab in Stücken;
Haut dann nach des Gegners Schwerte,
Dass es aus den Schranken fliehet;
Und zu Boden sinket Zdeslaw.

Pauken und Trompeten tönen.
Und der Edlen Schaar umringet
Lubor'n, führt ihn vor den Fürsten,
Vor die Fürstin und Ludišen.
Einen Kranz reicht ihm Ludiše,
Einen Kranz von Eichenblättern.
Pauken und Trompeten tönen.

ZABOJ, SLAWOJ UND LUDIEK.

Aus dem schwarzen Walde ragt ein Felsen
 Auf den Felsen steigt der starke Zaboj.
 Sieht sich um im Land nach allen Seiten.
 Gram erfüllt ihn bei des Landes Anblick,
 Und er seufzet, als ob Tauben weinten;
 Sitzet lang in seinen Gram versunken,
 Dann rafft er sich auf gleich einem Hirsche
 Nieder durch den Wald, den weithin öden,
 Eilig geht er nun von Mann zu Manne
 Durch das ganze Land zu allen Tapfern,
 Spricht zu ihnen heimlich kurze Worte,
 Neigt den Göttern sich, eilt fort zum zweiten.
 Es vergeht ein Tag, vergeht der zweite,
 Und als in der Nacht des dritten Luna scheint,
 Kommen hier im Wald' zusamm die Männer,
 Und zu ihnen Zaboj, führt ins Thal sie,
 In ein tiefes Thal des weiten Forstes.
 Tief hinab von ihnen stellt sich Zaboj,
 Nimmt sein klangreich Varito:
 Männer brüderlichen Herzens,
 Männer funkelnden Blickes

Horcht, ich sing vom tiefsten Thal ein Lied euch.
 Wohl geht mir's vom Herzen,
 Ja vom tiefsten Herzen,
 Das der Gram verzehret:
 Eingegangen zu den Vätern
 Ist der Vater;
 Und daheim verliess er seine Kinder,
 Und auch seine Liebchen.
 Und zu Niemand sprach er:
 »Bruder, sprich zu ihnen
 »Väterliche Worte!«
 Und es kommt ein Fremder
 Mit Gewalt zur Heimat,
 Und gebiethet hier mit fremden Worten.
 Und wie sie's vom Morgen bis zum Abend
 In der Fremde treiben,
 Mussten Kinder, Weiber
 Also hier auch thu'n.
 Eine Ehgenossin
 Auf der Fahrt durch's Leben
 Sollen wir nur haben,
 Von der Wesna bis zu der Morana.
 Aus den Hainen trieben sie die Sperber,
 Und was in dem fremden Land für Götter,
 Solchen mussten wir uns neigen,
 Mussten ihnen Opfer bringen,

Durften nicht vor unsern Göttern
 An die Stirne schlagen,
 Noch am Abend ihnen Speise bringen.
 Wo der Vater Göttern Speisen hintrug,
 Wo er hinging, Lobsang anzustimmen,
 Haben alle Bäume sie gefället,
 Alle Götter haben sie zertrümmert.«

»Ha! vom Herzen, Zabojs, singest du zum
 Herzen,

Mitten aus der gramgefüllten Brust. Wie Lumir,
 Der mit Wort und Sang zu rühren
 Wusst' den Wyšehrad und Lande,
 So du mich und alle uns're Brüder:
 Ja die Götter lieben brave Sänger.
 Singe denn, dir ward die Kraft gegeben,
 Herzen gegen Feinde zu entflammen!
 Zabojs blicket auf des Slawojs
 Gluthentbrannte Blicke;
 Und sofort entflammt er ihre Herzen.

Zwei junge Helden, deren Stimmen
 Eben mannbar wurden,
 Gingen in den Wald hinaus;
 Dort mit Schwert und Streitaxt
 Uibten sie die Arme,
 Bargesen dort die Waffen,
 Kehrten freudig heim.

Und als ihre Arme stark geworden
 Und ihr Geist, zu ziehen auf die Feinde,
 Und die andern Brüder auch erwachsen:
 Brachen sie hervor all auf die Feinde.
 Und es glich ihr Zorn dem Sturm des Himmels,
 Und das alte Glück, es kam der Heimat wieder.

Und sie springen all hinab zu Zabojs,
 Drücken ihn in ihre starken Arme,
 Legten ihre Hände auf die Brust einander,
 Und sie sprachen viele kluge Worte.
 Und die Nacht war vorgerückt zum Morgen;
 Einzeln gehn sie aus dem Thale
 Fort zu allen Bäumen,
 Fort nach allen Seiten gehn sie aus dem Walde.
 Es vergeht ein Tag, vergeht der zweite;
 Nach dem dritten Tage, als schon
 Dunkelte die Nacht,
 Ging zum Walde Zabojs,
 Hinter Zabojs Kriegerhaufen
 Zogen durch den Wald.
 Slawojs ging zum Walde,
 Hinter Slawojs Kriegerhaufen
 Zogen durch den Wald.
 Alle trauen fest auf ihren Führer,
 Aller Herzen sind dem König feindlich,
 Alle führen scharfe Waffen

Gegen diesen König.

»Hui, du Bruder Slawoj,
 »Dort zum blauen Berge,
 »Der nach allen Gauen schauet,
 »Dorthin lenken wir die Schritte.
 »Von dem Berg gen Sonnenaufgang
 »Ist ein dunkler Forst,
 »Dorten reichen wir uns dann die Hände,
 »Geh nun hin mit Fuchses Sprüngen,
 »Und ich ziehe hierhin.«

»»Hui, du Bruder Zabojs!
 »»Warum sollen unsre Waffen
 »»Grimm erst von dem Berge holen?
 »»Lass von hier uns stürmen
 »»Auf des fremden Königs Würger.««

»Bruder Slawoj,
 »Willst die Schlange du vertilgen,
 »Tritt ihr auf das Haupt,
 »Dorten ist ihr Haupt.«

Es zertheilt die Mannschaft sich im Walde
 Die zieh'n rechts hin, jene links.
 Diese folgen Zabojs Worte,
 Jene dem Geboth des raschen Slawoj
 Durch des Waldes Tiefungen zum blauen Berge.
 Als die Sonne schien zum fünftenmale,
 Reichten sie sich ihre kräft'gen Arme,

Und mit Fuchses Augen blickten
 Sie hinüber auf des Königs Heere.
 »Ludiek muss uns seine Schaaren,
 »Seine Schaaren all' zu einem Schlage sammeln.«
 »Ludiek! ha! du bist ein Knecht
 »Ob des Königs andern Knechten:
 »Sag du deinem stolzen Zwingherrn,
 »Sein Geboth sei uns nur leerer Rauch.« —

D'rob ergrimte Ludiek,
 Und ruft seine Heere schnell zusammen.
 Ganz vom Widerschein erglänzt der Himmel,
 Und im Widerscheine blitzen
 Hell des Königs Heere.

Alle stehn den Fuss zum Marsche fertig,
 Und zur Hand die Wehr nach Ludieks Worte.

»Höre, Bruder Zabojs!
 »Eile hierhin mit des Fuchses Sprüngen,
 »Ich geh ihnen grad' entgegen.«
 Und hervor bricht Zabojs!
 Auf die vordern Reih'n gleich Hagelwettern,
 Und hervor bricht Slawojs
 Fasst zur Seite sie gleich Hagelwettern,

»Bruder, sieh! die malnten un'sre Götter,
 »Diese fällten unsre Bäume,
 »Scheuchteten die Sperber aus den Hainen.
 »Sieg verleihen werden uns die Götter.«

Aus dem unzählbaren Heere

Unter Ludiek stürmt ein mächt'ger Schwarm
Gegen Zaboj an;

Und mit glüh'nden Augen stürmet
Zaboj gegen Ludiek,

Als ob Eiche gegen Eiche stritte,
Aus dem Wald hervor sich reissend.

Zaboj sprengt gegen Ludiek

Weit vor aus dem Heer.

Ludiek haut mit seinem Schwerte

Nach dem Schilde, und durchhaut drei Häute,

Zaboj haut mit seiner Streitaxt,

Ludiek springt behend zur Seite,

Und die Streitaxt fährt in einen Baum;

Dieser stürzt auf das Heer,

Dreissig gehen ihrer heim zu ihren Vätern.

Da ergrimmet Ludiek:

»Hoi, du reissend Unthier!

»Drachenungeheuer!

»Ficht du mit dem Schwerte!«

Zaboj schwingt das Schwert,

Haut ein Stück ihm ab vom Schildrand.

Ludiek schwingt das Schwert,

Und es gleitet ab am Schild, am häut'nen;

Sie entflammen sich zu steten Hieben,

Und zerhau'n sich alles auf dem Leibe,

Und bespritzen alles rings mit Blute,
 Und mit Blut bespritzen sie die Krieger,
 Rings um sie noch fort im wildem Kampfe.

Schon verfloss der Mittag,
 Schon dem Abend nähert sich die Sonne,
 Und noch ward gekämpft,
 Hier und dorten nicht gewichen,
 So ward hier gekämpft, so dort von Slawoj.

»Hoi, du Würger, fahre hin zum Bies!
 »Warum solltest unser Blut du saufen?«
 Drauf erfasst die Streitaxt Zaboj,
 Ludiek springt zur Seite.
 Zaboj schwinget hoch die Streitaxt,
 Schleudert sie hin nach dem Feind'.
 Fliegt die Axt, und da zerspringt der Schild,
 Hinterm Schild zerspringet Ludieks Brust,
 Vor der Wucht der Axt erschrickt die Seele;
 Ihm die Seele treibt heraus die Streitaxt,
 Und fliegt noch fünf Lachter weit in's Heer.
 Schreck erpresset lauten Schrei den Feinden,
 Freude schallet in des Zaboj Schaaren,
 Funkelt aus den frohen Blicken.

»Bruder, sieh! uns haben Götter Sieg ver-
 liehen.
 »Eine Schaar von uns zieht rechts, und links
 die andere.

»Rosse führt herbei aus allen Thälern,
 »Laut ertön' der Wald von Rossgewieher.«
 »»Bruder Zaboj, ha, du tapfrer Löwe,
 »»Lass nicht ab zu stürmen auf die Feinde!««
 Zaboj schleudert seinen Schild von sich,
 Und in einer Hand das Schwert,
 In der andern seine Streitaxt,
 Bricht er freie Bahn sich durch die Dränger,
 Und sie heulen, und sie müssen weichen,
 Zitternd laufen sie vom Schlachtfeld,
 Lauten Schrei erpresst der Schrecken ihnen.

Horch, im Walde Rossgewieher!

»Auf zu Rosse! und den Feinden nach,
 »Nach durch alle Lande!
 »Schnelle Rosse traget
 »Unsre Rache ihnen nach!«

Und auf schnelle Rosse
 Schwingen sich die Haufen,
 Und in schnellen Jagen
 Sprengen sie den Feinden nach;
 Schlag auf Schlag, und wilder
 Schnauben sie vor Wuth.
 Fläche, Berge, Wälder schwinden,
 Rechts und links flieht alles hinter sie.
 Sieh, da braus't ein wilder Strom,
 Fluth an Fluth verrinnet,

Und heran die Heere
 Brausen, flücht'gen Jagens,
 Alle sprengen durch den reissenden Strom.
 Viel der Fremden rafft die Fluth hinunter,
 Trägt hinüber die verwandten Krieger,
 An das andre Ufer.
 Durch die Gaue rings
 Breitet seine Fittige der wilde Weihe,
 Jaget hinter dem Geflügel.
 Zabojs Heere breiten rings sich aus,
 Fort durch alle Lande
 Sprengen sie den Drängern nach,
 Schmettern sie da nieder, und zerstampfen
 Sie mit ihrer Rosse Hufen.
 Wüthend ihnen nach bei nächt'gem Mondschein,
 Wüthend nach beim Tag, wenn Sonne glühet,
 Und so fort in finstrer Nacht,
 Und so fort am grauen Morgen.
 Braus't ein wilder Strom;
 Fluth an Fluth verrinnet.
 Und die Heere brausen jach heran,
 Alle sprengen durch den reissenden Strom,
 Viel der Fremden rafft hinab die Woge,
 Trägt hinüber die verwandten Krieger
 An das and're Ufer.
 »Fort zu jenen grauen Bergen,
 «Dort soll unser Rachewerk vollenden.«

»»Sieh doch, Bruder Zabojs,
 »»Schon sind wir ja nah dem Berge,
 »»Und nur eine kleine Schaar ist übrig
 »»Noch von unsern Feinden,
 »»Und die flehen ängstlich um Erbarmen!««

»Auf! zurück denn durch die Lande,
 »Hierhin du, ich dorthin,
 »Alles, was des Königs, zu verheeren!«

Winde brausen durch die Lande,
 Durch die Lande brausen auch die Heere,
 Durch die Lande rechts und links,
 Fort in breiten Reih'n die Krieger,
 Fort mit frohem Jauchzen.

»Bruder, sieh! der graue Berg!
 »Dort verleiht uns Sieg die Götter;
 »Dort auch schweifen viele Seelen,
 »Hier und dort von Baum zu Baum,
 »Und vor ihnen schrecken
 »Vögel und das scheue Wild zusammen;
 »Nur die Eulen scheu'n sich nicht.
 »Fort zum Berg, die Todten zu begraben,
 »Dort den Göttern, unseren Befreiern,
 »Reiche Opfer darzubringen,
 »Ihre Lieblingssänge anzustimmen,
 »Ihnen auch zu weih'n die Waffen
 »Der erschlagenen Feinde!«

Z B Y H O N.

Flog vom Baum zum Baume
 Hin und her ein Täuber,
 Klagt sein Leid dem ganzen
 Walde, traurig girrend:
 »Ach, ihr weiten Haine!
 Einst durchflog ich euch
 Mit der holden Täubin,
 Mit dem theu'ren Liebchen.
 Ach, der böse Zbyhon
 Fing mein holdes Täublein,
 Trug sie fort zur Burg,
 Ach, zur festen Burg!« —

Und es schweift ein Jüngling
 Um die steile Veste,
 Seufzt in banger Sehnsucht
 Nach dem holden Liebchen;
 Von der Burg zum Felsen,
 Setzt am Fels sich nieder,
 Sitzt in banger Trauer,
 Stumm im stummen Haine.

Und heran der Täuber
 Fliegt und girret traurig;
 Und sein Haupt der Jüngling

Hebt zu ihm und spricht!
»Täuber, ist dir bange,
»Bange, weil du einsam?
»Hat ein arger Sperber
»Dir entrafft das Weibchen?
»Ha, du Räuber Zbyhou
»Auf der festen Burg dort
»Hast geraubt mein Liebchen
»Mir mein theures Holdchen,
»Sie zur Burg entführet,
»Ach, zur festen Burg!
»Wohl, du frommer Täuber,
»Kämpftest mit dem Sperber,
»Schwölle dir im Herzchen
»Kraft und Muth zum Kampfe.
»Hätt'st dem bösen Sperber
»Wohl dein Lieb' entrissen,
»Wären dir gegeben
»Starke scharfe Krallen;
»Hättest wohl erschlagen
»Gar den bösen Sperber,
»Wäre hart dein Schnabel,
»In sein Fleisch zu hauen.
 »Auf! du tapfrer Jüngling,
»Raff' dich auf gen Zbyhon,
»Muthig gegen Feinde

»Schlagt dein Herz im Busen.
»Dir sind scharfe Waffen
»Wider ihn gegeben,
»Ihm auf's Haupt zu schmettern
»Eine wucht'ge Streitaxt.« —
Eilt hinab der Jüngling
Fort durch Waldes Dunkel.
Seine Waffen thut er
An, und auf die Schulter
Nimmt er seine Streitaxt;
Eilt durch Waldes Dunkel
Fort zur steilen Veste.
Kommt bei nächt'gem Dunkel
Zu der steilen Veste.
Schlagt mit Macht an's Burgthor.
»»Wer da?«« ruft's heraus.
»Ein verirrter Waidmann.« —
Auf thun sich die Thore,
Schlägt mit Macht an's zweite;
Auf thut sich die Pforte.
»Wo ist der Wladyke?
»Sagt, wo weilet Zbyhon?»
»»Hinter'm grossen Saale.««
Und dort weilet Zbyhon
Er der geile Räuber,
Dort auch weint das Mädchen.

»Hoi! Thu' auf dem Waidmann!«

Doch nicht öffnet Zbyhon.

Da mit seiner Streitaxt

Spillt das Thor der Jüngling,

Spaltet mit der Streitaxt

Stark des Zbyhon's Haupt.

Und durchstreift die ganze

Veste, und ermordet

All' der Veste Mannen.

Drauf bei seinem Mädchen

Ruht er bis zum Morgen.

Durch der Bäume Wipfel

Scheint die Morgensonne

Hell herein zur Burg.

Neue Lust ertaget

In des Jünglings Herzen,

Weil sein schönes Liebchen

Er in starken Armen

Wieder wiegen darf.

»Wessen ist die Taube?«

»»Zbyhon raubte sie,

»»Hielt, wie mich, gefangen

»»Sie in fester Burg!««

»Flieg hinaus zum Walde

»Aus dem Zwing der Burg!«

Und sie fliegt zum Walde,

Und sie flattert her,
Und sie flattert hin,
Hüpft von Baum zu Baum
Mit dem lieben Täuber,
Schläft auf einem Zweige
Mit dem holden Männchen.

Und in Freud' ergethet
Sich die schöne Maid
Mit dem lieben Jüngling,
Geht mit ihm umher,
Wo es ihr beliebt,
Und in einem Bette
Schläft sie mit dem Lieblich.

D A S S T R Ä U S S C H E N .

Wehet ein Lüftchen
 Aus fürstlichen Wäldern,
 Da läufet das Mädchen,
 Da läuft es zum Bach;
 Schöpft in beschlag'ne
 Eimer das Wasser.
 Am Flusse zum Mädchen
 Schwimmt ein Sträusschen,
 Ein duftiges Sträusschen,
 Von Veilchen und Rosen.
 Die Dirne versucht
 Dass Sträusschen zu fangen,
 Da fällt, ach! da fällt sie
 In's kühlige Wasser.
 Wenn ich, du holdes
 Blümchen, es wüsste,
 Wer dich gepflanzt
 In lockeren Boden,
 Wahrlich! dem gäb' ich
 Ein goldenes Ringlein. .
 Wenn ich, du holdes
 Sträusschen es wüsste,

Wer dich mit zartem
Baste gebunden,
Wahrlich! dem gäb ich'
Die Nadel vom Haare,
Wenn ich, du holdes
Blümchen, es wüsste,
Wer in den kühlen
Bach dich geworfen,
Wahrlich, dem gäb' ich
Mein Kränzlein vom Haupte!

D I E E R D B E E R E N .

Rothe Beeren einzusammeln,
Geht mein Liebchen in den Wald,
Ritzt mit einem scharfen Dorne
Sich das weisse Füsschen.
Und nicht kann mein liebes Mädchen
Auf den Fuss mehr treten.
Warum hast du, böser Stechdorn,
Ihr solch Weh' bereitet?
Dafür sollst du, spitzer Dornstrauch,
Ausgereutet werden.
Komm, mein Liebchen, komm ins Kühle

Unter grüne Kiefern,
Weil ich springe auf die Wiese
Um mein weisses Rösslein.
• Auf der Wies' im dichten Grase
Weidet sich mein Rösslein;
Und mein Liebchen dort im Kühlen
Harret des Geliebten.

So beginnet sie zu klagen
Still im Kiefernwäldchen:

»Ach, was wird die Mutter sagen,

»Ich unselig Mädchen?

»Immer sagte mir die Mutter:

»Hüth' dich vor den Männern!

»Warum sich vor ihnen hüthen?

»Sind ja gute Menschen.«

Und ich kam auf meinem Rösslein,
Weiss wie Schnee, geritten;
Spring' herunter von dem Rösslein,
Knüpf's an einen Baumast
Mit dem Silberzaume.

Und umfuss' die Maid, und drück' sie
An mein Herz, und küss' sie,
Und die schöne Maid vergass schon
Auf den Schmerz im Fusse.

Und wir liebten uns, und küssten,
Bis die Sonn' sich neiget.

»Komm mein Lieber schnell nach Hause,
»Eh die Sonn' hinabgeht.«
Und ich schwang mich auf mein Rösslein,
Weiss wie Schnee, behende;
Nehm' mein Liebchen in die Arme,
Trab' mit ihr nach Hause.

DER HIRSCH.

Es schweift ein Hirsch durch Berg und Wald,
Und springt im heim'schen Forste
Berg auf, Berg ab in einem fort,
Trägt sein herrlich Geweih hoch,
Mit dem herrlichen Geweih
Bricht er durch das Dickigt,
Springt umher im Walde
Auf den hurt'gen Läufen.

Und ein Jüngling schweifet durch die Berge,
Schweifet durch die Thale;
Stolze Waffen in den Krieg
Trägt er auf dem Leibe,
Mit den starken Waffen
Bricht er Feindeshaufen.
Nimmer schweifet der Jüngling durch die Berge!
Listig sprang ein grimmer Feind
An ihn an mit finstern Blicken,

Die vom Zorne glühn,
Schlägt ihn auf die Brust mit schwerer Streitaxt —
Klagend rauschen d'rob die Wälder —
Schlägt heraus des Jünglings zarte Seele.
Und sie fliegt hinaus zum schönen schlanken
Halse,
Durch den Hals dann durch die schönen Lippen.
Sieh! da liegt er, warmes Blut
Fließt heraus nach seiner Seele,
Als sie ausgeflogen,
Und der kalte Boden trinkt das warme Blut;
Und in jeder Mädchenbrust war Trauer,
Auf dem kalten Boden lag der Jüngling,
Eine Eiche sprosset über ihm,
Breitet ihre Zweige aus.

Schweift der Hirsch mit herrlichem Geweih,
Springt herum auf hurt'gen Läufen,
Streckt den schlanken Hals empor zum Laube.
Schwärme gieriger Sperber
Kommen hergeflogen
Aus dem ganzen Wald zur Eiche,
Krächzen alle laut:
»Feindes Grimme fiel der Jüngling!«
Alle Mädchen weinten um den Jüngling.

D I E R O S E.

Ach, du Rose, schöne Rose!
 Warum bist du früh erblühet?
 Dann, erblüht, warum erfroren?
 So erfroren, dann verwelket?
 Und verwelkt, ach! abgefallen?

Abends sass ich, lange sass ich,
 Sass, bis schon die Hähne krächten
 Ach, und konnte nichts erwarten.
 Als die Späne niederbrannten,
 Schief ich ein, da träumte mir.
 Sieh, mir war's, als ob mir Armen
 Von der rechten Hand hinunter
 Glitt' ein gold'ner Fingerring,
 Glitt' ein köstlich theu'rer Stein.
 Und ich fand nicht mehr den Stein.
 Nicht erharret ich den Geliebten.

D E R K U K U K.

Steht eine Eich' im weiten Felde,
 Auf der Eiche sitzt ein Kukul.
 Und er schlägt, hebt an zu klagen,
 Dass der Lenz nicht immer währet.
 Wie möcht' Korn im Felde reifen,

Wenn es immer Frühling bliebe?
 Wie im Garten Aepfel reifen,
 Wenn nur immer Sommer bliebe?
 Wie im Schober frieren Aehren,
 Wenn es immer Herbst nur bliebe?
 Und wie bange wär' der Dirne,
 Wenn sie immer einsam bliebe.

DIE VERLASSENE.

Ach, ihr Wälder! Dunkle Wälder!
 Miletiner Wälder!
 Sagt, warum ihr, Sommers, Winters,
 Immer gleich ergrünet?
 Ach, ich wollte gern nicht weinen,
 Gern mein Herz nicht quälen!
 Aber sagt ihr guten Leute,
 Wer sollt' hier nicht weinen?
 Ach, wo ist mein guter Vater?
 Weh! er liegt im Grabe!
 Wo die Mutter? Gute Mutter?
 Uiber ihr wächst Gras!
 Bruder hab ich nicht, noch Schwester,
 Und fort ist mein Liebling.

D I E L E R C H E.

Sieh, ein Mägdelein jätet Hanf,
 An dem Herrengarten;
 Eine Lerche spricht zu ihr:
 »Warum also traurig?«
 Ach wie könnt' ich fröhlich sein,
 Liebe kleine Lerche!
 Den Geliebten führten sie
 Fort zum Felsenschlosse.
 Hätt' ich eine Feder nur,
 Schrieb ich ihm ein Briefchen;
 Und du flögst damit zu ihm,
 Liebe kleine Lerche!
 Doch nicht Blatt hab ich, noch Feder,
 Einen Brief zu schreiben,
 Grüss den Theuern mit Gesange,
 Dass ich hier verschmachte.

Krächzt im Schloss ein — — —

D E R L A N D T A G.

.....

Jeder Vater führt sein Volk im Heere;
 Männer ackern, Weiber schaffen Kleider;
 Aber wenn nun stirbt das Haupt des Hauses,
 Walten insgesammt des Guts die Kinder,
 Sich ein Haupt erkiesend aus dem Stamme,
 Das des Wohles wegen geht zum Hochding,
 Geht mit Kmeten, Lechen und Wladyken.
 Auf stehn Kmeten, Lechen und Wladyken,
 Hiessen gut die Bill nach dem Gesetze.

 L U B U Š A ' S G E R I C H T.

Ai, was trübst, Wletawa, du dein Wasser?
 Was trübst du dein silberschäumig Wasser?
 Hat dich aufgewühlet wilder Sturmwind,
 Schüttend her des weiten Himmels Wetter,
 Spülend ab die Häupter grüner Berge,
 Spülend aus den Lehmgrund, den goldsand'gen?
 Wie doch sollt' ich nicht die Wasser trüben,
 Wenn im Hader sind zwei eig'ne Brüder,
 Eig'ne Brüder um des Vaters Erbgut?

Grimmen Hader führen mit einander
Chrudoš wild am Schlängelfluss Otawa,
Am goldström'gen Schlängelfluss Otawa,
An der kühlen Radbuza Held Stjäglaw,
Beide Brüder, beide Klenowice,
Alten Stamms von Tetva, dem Popelsohn,
Der mit Čech's Geschwadern ist gekommen
Durch drei Ström' in diese Segenslande.

Flog herbei nun die gesell'ge Schwalbe,
Flog herbei vom Schlängelfluss Otawa,
Setzt sich auf das breite Flügelfenster
In Lubuša's goldnem Vatersitze,
Auf dem heil'gen Wyšegrad, dem Ahnsitz,
Und sie jammert und sie trauert kläglich.
Als dies höret ihre eig'ne Schwester,
Eig'ne Schwester an Lubuša's Hofe,
Fleht im Wyšegrad zur Fürstenmaid sie,
Zur Entscheidung ein Gericht zu halten,
Vorzuladen ihre Brüder beide
Und zu richten sie nach dem Gesetze.

Boten heisst die Fürstin nun entsenden
Nach Swatoslaw von Lubic, der wissen,
Wo sich heben junge Eichenforste,
Nach Lutobor von Dobroslaw's Kulme
Wo den Adlerfluss die Elbe schlürfet,
Nach Ratibor von dem Riesenbergekamm,

Wo den grimmen Drachen Trut erschlagen,
 Nach Radowan von der Steinenbrücke,
 Nach Jarožir von den ström'gen Bergen,
 Nach Strezibor von der reinen Sazau,
 Nach Samorod von dem Silberfluss Miess,
 Nach den Kmeten, Lechen und Wladyken.
 Und zu Chrudoš, Stjaglaw auch, den Brüdern,
 Den Entzweiten um des Vaters Erbgut.

Als sich einten Lechen und Wladyken
 Auf dem Wyšegrad, . . .
 Stellt nach der Geburt sich auf ein jeder,
 Tritt in schimmernd weissem Kleid die Fürstin
 Tritt zum Vaterthron im hohen Reichsding,
 . . . zwei hochsinn'ge Jungfrau'n
 Unterrichtet in den Richtersprüchen,
 Hier bei der sind die Gesetzestafeln,
 Und bei der das Schwert, der Unbill Rächer,
 Gegenüber rechtverkündend Feuer,
 Unter ihnen heiligsühnend Wasser.
 D'rauf von Vaters güld'nem Thron die Fürstin
 Meine Kmeten, Lechen und Wladyken!
 Recht bestellen sollet ihr zween Brüder,
 Die zusammen hadern um ihr Erbgut,
 Um des Vaters Erbgut mit einander.
 Nach den Satzungen der ew'gen Götter
 Walten beide dieses Guts gemeinsam,

Oder theilen sich zu gleichen Theilen.
Meine Kmeten, Lechen und Wladyken!
Ihr bestellet jetzo meinen Ausspruch,
Wenn er sonst ist nach eu'rem Sinne;
Ist er aber nicht nach eurem Sinne,
Stellt ihr ihnen fest ein and'res Urtheil,
Das versöhne die entzweiten Brüder.

Neigten sich die Lechen und Wladyken,
Fingen an sich leise zu besprechen,
Leise sich zusammen zu besprechen,
Und der Fürstin Ausspruch zu beloben.

Auf stand Lutobor vom Kulm Dobrosław's
Und begann zu sprechen solche Worte:
Hohe Fürstin auf des Vaters Goldthron!
Deinen Ausspruch haben wir erwogen:
Sammle denn in deinem Volk die Stimmen.

Stimmen sammeln d'rauf die Richterjungfrau'n,
Sammeln sie in heiliges Gefässe,
Geben sie den Lechen auszurufen.

Auf stand Radowan von Kameny-Most.
Und begann der Stimmen Zahl zu prüfen,
Und die Mehrheit allem Volk zu künden,
Allem Volk, zum Rechtsding herberufen:
Beide eig'ne Brüder, Klenowice,
Alten Stamms von Tetwa, dem Popelsohn,
Der mit Čech's Geschwadern ist gekommen

Durch drei Ström' in diese Segenslande,
 Beide eint ihr so euch um das Erbgut.
 Beide sollt gemeinsam sein ihr walten.

Auf stand Chrudoš von der krummen Otau,
 Gall ergoss sich ihm durch all sein Inn'res,
 Und vor Wuth erbeben alle Glieder,
 Schwingt den Arm, und brüllet gleich dem Ure;
 Weh der Brut, wenn Ottern zu ihr dringen,
 Weh den Männern, wenn ein Weib gebietet!
 Männern ziemt's zu herrschen über Männer:
 Erstgeborenen ziemt nach Recht das Erbgut.

Auf von Vaters Goldthron stand Lubuša,
 Sprach: ihr Kmeten, Lechen und Wladyken!
 Meine Schmähung habt ihr hier gehöret:
 Richtet selbst das Recht nach dem Gesetze,
 Nimmer werd' ich eure Zwiste schlichten,
 Wählt den Mann euch unter eu'res gleichen,
 Der euch herrsche mit dem Eisen . . .
 Mädchenhand ist schwach, ob euch zu herrschen.

Auf stand Ratibor von Riesenbergekamm,
 Und begann zu sprechen diese Worte:
 Recht bei Deutschen suchen wär' unrühmlich:
 Recht besteht bei uns nach heil'ger Satzung.
 Die mit hergebracht einst uns're Väter
 In dies . . .

MINNELIED UNTER DEM WYŠĚ-
GRAD.

Ha du uns're Sonne,
Fester Wyšegrad!
Kühn und stolz dort stehst du
Dort auf steiler Höh',
Ragest vom Felsen
Fremdlingen furchtbar.
Unter dir rollet
Eilend der Strom hin,
Rollet der Strom die
Mächtige Moldau.
Rings an der hellen
Wletawa Strande
Bieten viele Sträuche
Liebliche Kühle.

Und die Nachtigall dort
Singet von Freude,
Singet von Trauer,
Wie sie im Herzchen
Freude und banges
Sehnen empfindet.

Wär' die Nachtigall in
Grünender Au ich.
Flög' ich schnell dahin, wo
Wandelt im Abend-
Dunkel die Holde.

Alles wecket Liebe,
Und was nur lebet,
Fühlet ihr Streben,
Fühlet ihr Sehnen.
Ich auch Armer schmachte,
Holde, nach dir; sei
Milde dem Armen!

MINNELIED KÖNIGS WENZEL I.

Wohl aus manchem tücht'gen Strauss
 Kündete mir Liebe
 Wonnig süsse Würde,
 Ja von Herzen seufz' ich tief,
 Wenn daran ich denke,
 Ach nach welcher Liebeshuld
 All' mein Sinn sich sehnet,
 Dass ich also schöner Maid
 Mich darf allwärts rühmen.

Dennoch, — ob sie gleich nicht schuld, —
 Grimmes Weh mir schuf sie
 Tragen muss ich's fort in mir,
 Frage nicht, wen's nage.
 Heisse Lieb' erfüllt mein Herz;
 O der süssen Wonne!
 Meines Sehnsens höchstes Ziel,
 Himmel meinem Auge,
 Alle meine Seligkeit
 Kam mir durch das Auge
 In das liebewarme Herz.

Liebe wuchs zur höhern Macht,
 Wuchs in klarem Mitgefühl,

Herz und Sinne weiht' ich ihr.
 Sie ist aller Wonnen Born,
 Quelle meiner Seligkeit,
 Meine Lust mein Sehnen!
 Wie die Ros', der Knosp' entkeimt,
 Lechzt nach süssen Thau;e;
 Küsst ich ihren Honigmund
 Wonne mir, o Wonne,
 Die kein Sinn ersinnen mag! —
 Selig durch dein Lieben!
 Sehnsucht bannt die Minne,
 Sehnen labt, und Minne klagt,
 Minne zehet mich der Schuld,
 Kann mich nimmer zehren,
 Dass den Leib, der strahlt von Huld,
 Reizend, süssrer lockend,
 Dass ich liebend ihn umfing,
 Doch in sitt'gen Minnen.
 All' mein Herz ge~~h~~en nahm
 Diese Maid . . .

UKÁZKA BOLGARSKÉHO PRÉLOŽENÍ.

КУКАВИЦА.

На широко поле джбъ стон,
 А на него кукавица
 И си кука и си плаче
 Защо пролеть всегда нине.

Ако зреше жито въ поле,
 Всегда бы пролеть была,
 Да зреше яблъко въ садъ,
 Всегда бы лето было.

Какъ бы класи мръзли въ кони,
 Ако всегда не бѣше!
 Какъ бы мои тяжело было
 Ако всегда сама бѣше!

С Н Р О Т А.

Ахъ ты горо, темна горо,
 Горо милетниска !
 Защо ты се зеленѣеши,
 Зимѣ лѣтѣ ѣдно ?
 Рада быхъ азъ да не плажымъ,
 Сръдце да не крѣшжымъ ;
 Ахъ рѣчете люди добри
 Кон бы тѣкъ не плакалъ,
 Гдѣ мон татко — татко мили,
 Закопанъ ѣ въ земѣжъ.
 Гдѣ надъ манка — мила манка,
 Дребна трава расте.
 Немамъ брата, нити сестра
 Мило момуе зехъ.

К Н Т К Д.

Вѣтренце вѣе
 Изъ княжска шума,
 Миленка тръун
 Кди потокъ бистри.

Палива вода
 Въ ковани ведра;
 По вода къ мома
 Китица плива.

Китица воини
 Съ фидлъ и ружа.
 И фиди мома
 Китка да лови;
 Падна, дхъ падна
 Въ хладна водница;
 „Ако быхъ знала,
 Китко хубава,
 Кои те въ кѣрени

Земѣ посади;
Тому быхъ дала
Прѣстенуе златно.
„Ако быхъ знала,
Китко хубава,
Кон тебе сосѣ, мыкѣ
Мегки изврѣза;
Тому быхъ дала
Иглицѣ зѣ коси.
„Ако быхъ знала,
Китко хубава,
Кон те по хладна
Водницѣ пүсти
Тому быхъ дала
Вѣнецъ изъ глава.

Преводъ изъ Краледворской Ржкописи,
на Българскы языкъ.

Л ю б ѹ ш и н ѣ с ѡ д ѣ .

СЪБОРЪ.

.
„Всякъ баща ю' глава въ своѣхъ уеладъ,
Мжжн оржтъ, жены ржбы праватъ.
Ако л' умре глава уеладинска,
Тогда на едно деца нмотъ владжтъ,
Изберѣ-тъ си отъ рода-тъ Владыкѣ,
Кѣй на съборы за корнсть (паулаж) ходи',
Ходи' съ Кметы лѣхы и Владыкы,
Встаж кмети лѣси и владыкы
И по законъ правдѣ похвалнж.

ЛЮБУШНИЪ СЪДЪ.

Ой Вълтаво, защо водж мжтишь
Защо мжтишь водж сребропѣнж?
Зар' тѣ мота въздвигнжла бурѣ,
Коя облакъ изврьже' отъ неба,

Къй нарѣси зелены планины,
 Та изплакиа златопѣсунж гинлаж?
 Ун какъ да не'щж воды да мжтж
 Къгда два са карятъ родна Брата,
 Родна Брата за бащиниѣ нмотъ?
 Карятъ ми са злобно по междж си,
 Люти Хрѣдошь на кривѣ Отавѣ
 На Отавѣ кривѣ златоносиѣ,
 Стаглакѣ храбры на Радебузѣ хладнѣ,
 Двама Брата, двама Кленовнѣ
 Отъ рода старог' на Тетвы Попелова,
 Къй дойде съсъ Уешскими дружини
 Въ тѣа плодны земн презъ три рѣкы
 Долетѣше Лстовница мирна,
 Долетѣше отъ кривы Отавы,
 Сѣдиж на отворень прозорецъ
 Въ Любушнинѣ бащиниѣ златѣ дворе,
 Златѣ дворе бащиниѣ, сватѣ Вышеградѣ,
 Та плауетъ-са и горко извнкватъ.
 Когда уѣла тѣхна сестра родна,
 Родна сестра въ Любушнинѣ дворе,
 Проси' Килжикъ вжтрѣ Вышеградѣ.

На разлукѣ да постави правдѣ
 Да ѡна повика двамъ брата
 И по законѣ да ги разсждятъ.
 Княжна каже да са прататъ послы
 По Сватославѣ отъ бѣлы Любница
 Тамо кде са горы-тѣ зелены,
 По Лютоборѣ отъ Хлѣмца Доброславска,
 Тамо кде са влнка Орлица въ Лабѣ
 По Ратнборѣ отъ планины Влѣтскы
 Тамо кде Трѣтъ погуби ламѣ.
 По Радованѣ отъ камена моста,
 По Дрожирѣ отъ водны планины
 По Стрѣзнборѣ отъ Славы студены,
 По Самородѣ отъ Мжа среброносны,
 По вса кметы лѣхы и владыкы,
 И по Хрѣдошѣ и по Стаглавѣ брата,
 Поскарана за нмотъ си бащинѣ.
 Когда са събрахѣ лѣси и владыкы
 Въ Вышеградѣ
 Всякъ влезе споредъ рода си
 Влезе Княжна светло примѣнена
 Встѣпи, на прѣстолѣ бащинѣ въ съборѣ славнѣ.

Двѣ-тѣ умны мамы

Научены право сждъ да сждѣтъ.

Юднх държи' дѣски правдоватны

Друга държи' меуь, что кривды кара';

На прѣдъ нмъ пламанъ правдовѣстенъ

Прѣдъ нимъ стои' вода сватосжднх.

Поуе Книжна отъ прѣстола си бащинъ :

„Мои кмети дѣси и всадыкы!

На Братх ми разсждите правдѣ,

Кои ми сѣ карѣтъ за нмотъ,

За нмотъ ми бащинъ по междѣ си.

Спорадѣ законъ вѣковѣуныхъ Боговъ

Да ли 'щѣтъ двамх да владеѣтъ

Или да раздѣлѣтъ въ равнѣ мѣрѣ.

Мои кмети дѣси и владыкы,

Рарсждите тѣкъ мои-ты думы

Ако бждѣтъ по вашъ разумъ,

Ако ли не бждѣтъ по вашъ разумъ

Сторѣте нмъ новѣ урдѣѣ

Да помирн' покарѣна братх.“

Кланнхъ сѣ дѣси и владыкы

И поуахъ тихо да си говорѣтъ

Да си говорять тихо по междѣ си
 И да хвалѣтъ нейны хитры думы.
 Вста Лютоборъ отъ Хлѣмца Доброславска
 Наунѣ тако слово да говори' :
 „Славна Княжно на прѣстолѣ ти вѣрникъ !
 Размыслихъме твои умны думы
 Събери гласове отъ всиуки твой народъ.“
 Момы сѣднѣ гласове събрахъ,
 Събрахъ-ги въ свѣщенны сѣдове,
 И дадохъ на лѣхы да обявлять.
 Вста Радованъ отъ камена моста
 Наунѣ да прегладва на гласы уеть
 И бѣлшииѣ въ народъ да обяви,
 Въ народъ що за сѣдѣ на съборѣ дошелъ
 Двама родна брата Кленовнуд
 Отъ рода старог' Тетвы Попелова
 Кой дойде съсъ Уешскими дружини
 Въ тѣм плодны земли прѣзъ три рѣкы
 Смирете ся така за имотство
 Владейте си го двамъ на едно
 Встана Хрѣдошь отъ кривы Отавы
 Жьлука му ся по все сѣрдце разди

Тръсъше му ся отъ злобы снага
 Махижъ съ ржкыжъ, ревиа като Лютъ Быкъ
 „Горкы пилцы що ги змиа найде
 Горкы мжжи, що ги жена влада,
 Прилиучо ие' мжжь мжжи да влада',
 И прьвенець да нмотъ си земе'.
 Вста Любуша отъ престола Бащица
 Реуе': Кмети лъси и владыкы!
 Уухте колко тукъ 'сьмь похулена
 Сждете си спорядъ законъ правджъ
 Втеуе не 'щжъ свадн да вы сждж.
 Ровенъ мжжь си отъ васъ изберете
 Кой-то да васъ влада' съсь жельзо,
 Момниа ржка не ие' за васъ силна.
 Вста Ратиборъ отъ планины влиетскы
 Пауа тако слово да говори:
 Срамъ ни ие' да земам' уузджъ,
 У насъ своя правда спорядъ законъ сватъ,
 Кой-то наши Баща донесохж
 Въ тѣа

З Б И Г О Н Ъ.

Полѣтова' гълъбѣь отъ древа на древо
 Жалостиво гүүн' горе во всиукъ горѣ,
 Ой та тьмно горо по тебѣ азъ си лѣтѣхъ
 Съ Гълъбѣицѣь мнлѣ, мнлѣ премнлнцѣь.
 Ахъ хвати ми Гълъбѣицѣь Зѣнигонѣь злобны
 И отнесе въ стѣны, ахъ въ ѣкы ми твѣрды.
 Ой обходи' момуе околъ ѣкы твѣрды
 И за своѣь мнлѣ жалостиво въздыха'.
 Отъ стѣны на скалѣь — на скалѣь си сѣднл,
 Жалостиво сѣдн' съ нѣмѣь горѣь млѣун'.
 Пакѣ долѣтна гълъбѣь и жалостиво гүүн'.
 Момуе глѣбѣь вѣднгл пакѣ на гълъбѣь дүмнл':
 „Ты гълъбѣуе жалъно! — жалъно, и ты жа-
 лость нмлшѣь
 Длл' ти крѣлюкѣь хвати мнлѣ дрүгарнцѣь?
 Ты Зѣнигонѣь тамо въ тѣ ѣкы град'вѣ
 Ты ми хвати моѣь мнлѣ премнлнцѣь!
 Гълъбѣуе ты бы са съ крѣлюкѣь побѣ-
 рнло?
 Ако да нмлше сѣрдунцѣь юнлшско;

Ты бы си отишло либенце отъ него,

Ако да имаше дивн остры noktы;

Ты бы си үенло крѣлюкѣ-тѣ злобнкы

Ако да имаше масоудны клюнецѣ.“

Ай жалостно үдри момуе на Збигоня!

Имашь преюнашко сѣрдце протнкѣ врага,

Имашь протнкѣ него бранѣ снлнѣ, острѣ.

Имашь, за главѣ мѣ, отъ жеелезо млато!

Трѣун момуе доло, доло вѣ тьмнѣ горѣ.

Взѣ на себе бранѣ н на рамо млато,

Трѣун презѣ тьмны горы на найнѣкы твѣрды.

Стнглв' вѣ нѣкѣ градѣ, ноцѣмѣ-секѣде тьмно —

Үүка' сѣ снлнѣ рѣкѣ.

„Кой тамѣ!“ отъ стѣны пытатѣ. —

„Азѣ 'сьмѣ — Ловецѣ — пѣтннкѣ.“

Отварятѣ сѣ врата.

Үүка' сѣ снлнѣ рѣкѣ;

Отварятѣ сѣ дрѣгы.

„Кдѣ владыка Збигонѣ?“ —

„Задѣ великѣ собѣ.“

Тамо Збигонѣ спн', тамо плауе' й мома.

„Ай отвори Ловецѣ!“

Не отвори́хъ Збигонь. и разбн съ млатомъ
 Момуе яка врата, и разбн съ млатомъ
 Збигониевж главж.

Въ граде сѣкъде тръун' и все въ твърде
 поби

Съ свож си милж до късны зоры леже!
 Узрѣ рано слънце по връхъ дръвн въ стѣны,
 Дойде нова радость за момуено сърдце,
 що си хубавицж държи' въ снаны ржкы.

„Уина је' та Гължбница?“

„Збигонь љ захвати,

Какъ на овде връза,

Так и са въ якы твърды.“ —

„Въ горы 'зъ якы стѣны!“

И летоше въ горы

И летоше 'вамо и летоше тамо,

Отъ дръва на дръво съ свож Гължбну'циж

Съсъ неж спиеше на једиж границиж.

Възрадова са мома съ своје си момуе,

Ходи' 'вамо тамо сѣкъде камо нице'

Съ либениц' си спиеше на једитъ постелци.

К У К А В И Ц А.

На широкомъ полн дѣбъ стонъ,
 А на нѣмъ кѣкавица.
 И си кѣка', и си плауе',
 „Защо пролетъ всегда не юе'?"
 Какъ бы зрѣло жито въ полн,
 Ако б' всегда пролетъ была?
 Какъ бы зрѣло ябълко въ грдннѣ,
 Ако б' всегда лѣто было?
 Какъ бы класи мрѣзани въ копн,
 Ако б' всегда юесень была?
 Какъ бы момѣ тѣжко было,
 Ако б' всегда сама была?

С И Р О Т Ъ К А.

Ахъ ты горо, темна горо!
 Горо Мелетнска,
 Защо ты си зеленѣюшь
 Знмѣ лѣтѣ юдно?
 Рада быхъ азъ да не плауж,
 Сърдце да не крѣшж:

Ам' реуєте люди добри,
 Кой бы тукъ не плакалъ?
 Кдѣ мой татко, — татко мили?
 Законанъ въ землѣ.
 Кдѣ ие' майка — мила майка?
 Дребна травка на ней расте.
 Нѣмамъ брата, нити сестрѣ,
 Мило м' момуе вздохъ.

К И Т К А.

Вѣтьрець вѣи'
 'Зъ кнѣжскы горы,
 Миленка трѣун'
 На потокъ бысты,
 Палива' водѣ
 Въ кованя ведра.
 По водѣ къ момѣ
 Китунца плѣва'.
 Китка благ'вона
 'Зъ фіалъ и рѣжн.
 И хватн момѣ
 Киткѣ да лови',

Падна ахъ падна
 Въ водицѣ хладиѣ.

„Ако быхъ знала
 Китко хубава,
 Кой-та въ ровкѣ
 Землѣ посади,
 Тому быхъ дала
 Пръстенуе злато.

„Ако быхъ знала
 Китко хубава,
 Кой тебе съсъ лыкъ
 Магкы съвръза,
 Тому быхъ дала
 Иглицѣ 'зъ косы.

„Ако быхъ знала
 Китко хубава,
 Кой та похладнѣ
 Пүсти водици,
 Тому быхъ дала
 Венець съ главници.

A KIRÁLYUDVARI
KÉZIRAT,

KÖLTEMÉNYEK A CSEHEK ÖSKORÁBÓL.

MAGYARITOTTA

RIEDL SZENDE.

KIADJA

HANKA VENCZEL.

PRÁGA.

A K I A D Ó S A J A T J A .

1856.

HAASE GOTTLÍB FIAI ÉS
K. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
KÉZIRAT

Haase Gottláb fiai es. k. udvari könyvnyomdájában.

Imez, a régi cseh nyelven készült rimetlen költemények, mellyeket Hanka Venczel, a cseh nemzeti muzeum könyvtárnoka Kralové - dvůr nevű cseh város temploma egyik kamrájában elvetett papirok, s régi nyilak közt még 1817-ik évben felfedezett, csak becses maradványai egy nagyobb gyűjteménynek, melly a fenmaradt darabok írásmódja szerint itélve 1290 és 1310-ik év közt szerkesztetett, s az imént említett töredékeken kívül, egészen elveszett.

Ezen nagybecsű irodalmi maradványok régisége s érdekes tartalma, más

résről azon körülmény, hogy azok már majd minden europai nyelvre átfordítottak, birt engemet arra, hogy azok magyarítását megkísértem. Megvallom, nem minden aggály nélkül fogtam e nehéz munkához. Azon roppant különbség, melly a cseh és magyar nyelv közt fennáll, s ime két nemzet gondolkozásmódja, s irodalmi műveiből is szembetűnik, valamint az ezen költeményekben uralkodó sajátságos hangarány, melly a mai hangmértan szorító szabályait még nem ismerte, s bizonyos, a nép, és nyelve természetében gyökeredző ösztönön alapult, kezdetben arra határoztak engem, hogy hű fordítás helyett inkább szabad átdolgozást terötkedjem adni. Minthogy azonban

illy eljárás által azon sajátos ősrégi színezet, melly ezen költemények legkitünőbb diszét képezi, szükségképen elsimítatnék; a fennevezett tudós felfedező úr tanácsára a munka folytában szándékomat megváltoztattam, s az eredetiből kivehető szellemet, s kifejezés-módot lehető hűséggel megtartva, ehhez hajlékony nyelvünket is alkalmazni iparkodtam; mi, úgy reménylem, a fordításban itt-ott netalán megerőtetteknek látszó kifejezéseket a szakértők előtt igazolni fogja. A mi pedig a hangarányt illeti, némellyeknél a német fordítók útmutatása szerint a lejttest, másoknál a szököst, kettőnél a lengeteget is használtam, s itt-ott a népdaloknál a rimzést is megkisértettem.

Külömben, ha ez által szorgalmas hallgatóimnak a magyar nyelv tanulását megkönnyítem, s szakértő olvasóimtól az imént említettek tekintetéből fordításom árnyoldalainak igazolását szabad reménylenem, célomat elértem.

Prága 1856-iki Január 20-ikán.

A fordító.

ULRIK és BOLESZLAV.

— — — fekete erdőbe,
 hol a vladikák már összegyültek,
 hét vladika bátor csapatokkal.
 Véle Vihony-Dub is oda siet
 éjhomályban minden emberestül :
 száz vitéz legényből áll a csapat,
 mind a száznak van rettentő kardja,
 mind a száznak a kardhoz jó karja,
 s Vihonyhoz rendíthetlen bizalma.

Eljövén az erdő közepébe
 egymásnak nyujtották jobbjukat,
 s csak lassú hangon beszélgetének.

Már az éjfél régen elmúlt vala,
 már közelge a reg szürkületje ;
 Hajh! így szól Ulrik herceghez Vihony :
 „Hallgass rám, te nagydicű herceg, az
 „Isten sok erőt adott karodnak.
 „Ő adott fejednek bölcseséget ;
 „te vezess bennünket a lengyelre !

„Elmegyünk szavadra jobbra balra,

„el előre hátra a csatában.

„Talpra férjfiak bátor kebellet.“

A herczeg a zászlót megragadja :

„Én utánam a gonosz lengyelre,

„a lengyelre, földünk ellenére !“

S a nyolcz vladika rohan utána,

és negyedfél száz vitéz követi,

hős vitézek, oda, hol a lengyel

seregek mély álomban nyugosznak.

Fent az erdő széléről, hol állnak,

látszik néma reggálomban Prága,

látszik Moldva a reggeli ködben,

Prágán túl a kékülő hegységek,

s a hegyek mögött a szürke hajnal.

„Le a hegyről“. Csak lassan, lassacskán;

elrejtődznek Prága városában,

öltönyeik alá rejtett fegyverrel.

Megy a pásztor hajnal hasadtákor,

fölkiáltja : nyissák ki a kaput.

A pásztor szavát hallván az őrség

a kaput Moldva felé kinyítja.

Hidra lép ő, kürtje messze harsog.

Ott a herczeg is, s a hét vladika,

mindegyik siet egész sergével.

Menydörgéskép szól a tompa dobok

s harsogó kiürtök vad riadása;
 tarka zászlók feltűnnek a hídon,
 melly a néptömeg alatt megrendül.
 Ámde félelem száll a lengyelre.

Hajh, mint nyúlnak mindnyájan fegyverhez,
 hajh vladikák mély sebeket ejtnek;
 s ide ode futva a lengyelek
 tolakodnak a kapu árkához,
 vagdalás elől tovább előre.

Hajh az Isten győzedelmet ada!
 Ím egy nap emelkedik az égen,
 s csak egy úr Jaromir az országban.
 Nagy örömjaj hallatszík Prágából,
 s messze terjed a város körében.
 Nagy öröm száll az egész országban,
 az egész országban víg Prágából.

BENES HERMANN FIA.

Hajh te nap, kedves napocska
 tán te is szomorkodol?
 mért sugárzol ah reánk
 nyomorúttakra?
 Hol a herczeg? hol vitézink?
 Elment messze Ottóhoz!

ellenségtől ki ment meg
minket árva hon!

Nagy sereggel jön a német,
— Szászok ők a németek —
a görliczi hegyekről
árva földünkre.

Adjatok szegények, ezüst —
aranyat, s mindent mi van:
felgyujtják külömben még
kunyhóitokat!

Mindenünket felgyújtották,
elvittek arany- s ezüstöt,
elhájtották nyájinkat,
s mennek Troszkira.

Ah ne sirjatok föld népe!
már emelkedik a fű,
mellyet olly soká tiport
idegen patkó!

Kössetek mezővirágból
füzért megváltótoknak;
a vetések zöldelnek,
mind megváltozik.

Csakhamar megváltozott mind.
Hajh Benes Hermann fia
Szászok ellen hijja föl
a nép sergeit.

S öszegyülekezik a nép
erdőben Nagy-Szkál alatt,
s csépekkel fegyver gyanánt
tör az ellenre.

Benes Benes vágtat elől,
Követi a lázadt nép,
„Bosszút — felkiált — bosszút
„a szász rablókra.“

Vad harag a két küzdő félt
ádáz dühre langítja,
s fergetegként tombol a
férjfi keblekben.

Fellángol vad pillantásuk
egymás ellen borzasztón;
bunkó bunkók közt kiáll,
lándsa lándsák közt.

S egymásra rohannak, mintha
erdő törne erdőbe;
Kardjaik czikáznak, mint
égi villámok.

Szörnyü zaj hangzik, s erdőből
fölriasztja a vadat,
s úzi a madarakat
harmadik hegyig.

Onnan a sziklás hegyekről
messze hangzik völgyeken,

itt a csép, ott meg a kard,
mint fazuhanás.

Ekkép áll a két fél, egymás
ellen, mozdúlatlanul,
mintha sarkuk a földben
gyökeredzenék.

Benes im a dombra felszáll.
és kardjával jobbra int:
a sereg oda tolong;
s ismét balra int:
s mindnyájan nyomulnak balra;
onnan a kőbányához,
s a bányából köveket
le a németre.

Dombról völgybe száll a csata,
a német nép elbúsúl,
a német nép futni kezd,
s veszte ez vala.

JAROSZLAV.

Elmondok nagyhírű történetet
nagy csatákról, véres háborúkról,
hallgassatok éber figyelemmel,
hallgassatok, elmondok csodákat.

Az országban, mellynék feje Ollmütz,
látszik egy, de nem igen magas, hegy,
nem magas, Hosztejnovnak nevezik;
ott az Isten anyja tesz csodákat.

Béke volt sokáig országunkban,
gazdagság honolt soká a nép közt,
mig keletről fergeteg támada,
támada tatár Khán lánya végett,
Kit keresztény emberek aranyért,
drága kövek, s gyöngyökért megöltek.

Kublaj lánya, gyönyörű mint Luna,
hallván, hogy nyugotra vannak földek,
mellyeken sok népek élnek, útra
indul, ösmerni szokásaikat.

Talpra kelnek tíz nemes legény, és
két leány az utra öt kísérni.

Összegyűjtik, útra mi szükséges,
mindnyájan felszállnak gyors lovakra,
s merre jár a nap nyugodni, mennek.

Mint a hajnal reggel szépen csillog,
ha sötétlő erdőség fölé száll,
úgy ragyog Kublaj Khán lánya, pompás
termetével, szép öltözetével;
mert öltözve volt arany szövetbe,
melly nyakát, s keblét födetlen hagyta;
drága kő- s gyöngyök fején csillogtak.

Illy szépségen németek bámulnak,
kincseit irigy szemekkel nézik,
rája lesnek a kikémlelt úton,
őt sűrű erdőben megtámadják,
meggyilkolják — s elrabolják kincsét.

A mint meghallotta a tatár Khán:
Kublaj, kedves lányával mi történt,
minden országiból sergeket gyűjt,
s vélők indul, merre siet a nap.

Hallván ezt a nyugoti királyok,
hogy a Khán népeik ellen indul,
csakhamar szövetkezvén egymással
szörnyüségessé hadat összegyűjtnek,
s harezra kelnek a tatár Khán ellen.
Tabort ütnek egy tágas síkságon,
tábort ütnek, és a Khánt ott várják.
Kublaj összehíja a táltosok-,
csillagjósok- és szemfényvesztőket,
hogy ósoljanak neki, megmondván:

valljon millyen lesz a harcznak vége?
S összegyűlnek mind a táltosok, a
csillagjósok és a szemfényvesztők,
Körben szétozolnak két oldalra,
egy sötét nádat hosszat fektetnek,
s két egyenlő részre széthasítják,
az egyik részt Kublajnak hívják, a
másikat királyoknak nevezik,
s mondanak fölöttük ősi szókat;
harczra kelnek egymás közt a nádak
s a Kublaj nevű fél győz a harcban.

Ennek az egész nép nagyon örül,
mindegyik gyorsan siet lovához,
s mind megállnak harcra kész sorokban.

A keresztények tanácskozás és
terv nélkül rohantak a pogányra,
gőgük épen olly nagy volt, mint számuk.

S már az első ütközet kezdődik,
mint a zápor, omlanak a nyilak,
a dsidák menykő gyanánt recsegnek,
a kardok villognak, mint villámok;
s a küzdő felek nem engedik, hogy
egy vagy más nyomulhasson előre.

A keresztények már vissza nyomták
a pogányt, s tán szét is üzték volna,
ha a táltosok nem jönnek ismét

visszahozván a hasított nádat.

Erre a tatárok lángra gyúlva
dühhel törnek a keresztényekre,
s úzik olly szörnyű tüzzel, hogy ezek
felriasztott vadként szétszóródnak.
Itt hever paizs, ott a drága sisak,
itt a ló kengyelben egy hadvezért
hurczol; — ez tatár közé rohan hiába,
az meg esd az Istentől kegyelmet.

Így terjednek nálunk a tatárok,
nagy adót vetvén az árva népre,
két királyságot meghódítottak:
Novigradot, és az ős Kievet.

Mindenütt jár hire e nyomornak,
minien országból vitézek gyűlnek,
s készen áll négy harczra-termett sereg,
s a Khánnal megújítja a harczot.

A tatárok jobbra kanyarodnak;
mint sötét felhő, melly kezd hullatni
vészes jégesőt a dús vetésre,
olly zszibongás hallatszik távolról.

Csapatokba gyűlnek a magyarok,
s fegyveres kézzel előre törnek;
hasztalan volt bátorság, vitézség,
hasztalan volt minden ellenállás.
A tatárok soraikra dölve

szétverik erős csapatjaikat,
s elpusztítanak mindent az országban.

A keresztények minden reménye
eltűnt, a nyomort nyomor nagyítja,
s bús imával kérik Istenüket,
hogy megmentse őket a tatártól:

„Kelj fel, ah urunk te haragodban,
„ments meg a kegyetlen ellenségtől;
„lelkeinket meg akarja törni,
„s mint a farkas a nyáját, kiírni.“

Kétszer meggyőzöttünk a csatában,
Lengyelhonban a pogány szétterjed,
s mindig közelebb mindent pusztítva
már Olmütz felé nyomúl előre.

Az országon nagy nyomor szétterjed;
s a pogány előtt nem biztos semmi.

Már első s másik napon harczoltak,
s nem mondhatja egy fél sem, hogy győzött.

Hajh folyvást nő a tatárok száma.

Ugy, mint ősszel nő az est homálya,

a tatár hadaknak tengerében

a keresztény harczosok hajóznak,

s ama domb felé bátrán eveznek,

hol az Isten anyja tesz csodákat.

„Fel, testvérek! fel“ kiállt Veneszlav
kardját ütve az ezüstös paizsra,

s lobogót lebegtetvén a légben.
Neki bátorodnak, s a pogányra
egy csoportba egyesülve vágnak,
s mint a tűz a földből, úgy kitörve
a tatár közül, a dombra mennek.
Hátul lépdelvén a dombra jönnek,
fent a dombon inkább szélesednek,
s lent inkább csoportosulnak össze.
Jobbra balra paizsaikkal védve
egymás vállára helyezik éles
dárdáikat, a második sor az
elsőnek, a harmadik meg annak.
Nyílzápor leomlik a tatárra.

Éjsötétség szétterül a földön,
szétterül a földön, szét az égen;
a tatár s keresztény egymás ellen
dühtől lángoló szemét bezárja.
Éjjel a keresztények kiásnak
árkok- s sánczokat a domb körében.

Keleten alig szürkült a reggel,
s nagy mozgás lön a tatár táborban,
szörnyü nagy a tábor. A hegy körül
messze a látatlan távolságig
hemzsegnek sebes lovak, vitézek;
s hordanak véres keresztény főket
lándsáikon a Khán sátorához.

Egy tömegbe tódul a pogányság,
s mindnyájan egy oldalra rohannak,
gyors léptekkel törnek fel a dombra;
olly borzasztó zajos a kiállítás,
hogy hegyekben, völgyekben visszhangzik.

A keresztények a sánczon állnak,
Isten anyja önt erőt beléjük.
Gyorsan megfeszítik iverket,
bátrán villogtatják kardjaikat
s a tatároknak kellett hátrálni.

Föllángolnak erre a pogányok,
rájok a Khán vad haraggal pillant. —
Három ágra széteszlik a tábor,
s három ágban törnek fel a dombra.
A keresztények húsz fát levágnak,
mind a húszat, mellyek ottan álltak,
s a sánczok szélére hengerítik.

Már a sánczra rohan a pogányság
úgy ordítva, hogy az ég megreszkedt;
már a sanczokat széthányni kezdik.
Ekkor lezuhannak a czölönkök
a tatárt féregként összezúzva,
s még a sikon lent is törve, zúzva.
Igy harczoltak vad dühvel sokáig,
míg az éj a harcznak véget vete.
Ah! az Istenért, a hős Veneszlav

a sánczról lerogy nyíltól találva!
 Fájdalom dúl a szorult szivekben,
 torokaik kínzó szomjtól száradnak,
 s a fű harmatát a földről szívják.
 Csendes este hűs éjjelbe átmegy
 és az éj után ismét hajnal kél,
 s még is a tatár táborban csend van.

Délben a nap jobban megmelegszik;
 a keresztények szomjtól lerogynak,
 száraz ajkuk még egyszer megnyílik,
 dalt rebegve Isten szent anyjához.
 Hozza fordítják lankadt szemeiket,
 s kezeiket összekulcsolván a
 földről föl az égre búsán néznek.

„Szomjban nem fogunk tovább sinlődni,
 „nem lehet a szomj miatt harczolnunk,
 „Kinek a világ, s az élet kedves,
 „az kegyelmet a tatártól várjon“.

Így beszélnek ezek, úgy amazok:

„Inkább vas mint szomj által haljunk meg,
 „a rabságban majd elég vizünk lesz,
 — így Veszton — „ki tart velem, utánam,
 „s kit a szomjúság gyötör, — utánam!“

Mint vad bika, felpattan Vratiszlav,
 izmos karja megragadja Vesztont.
 „Áruló! a keresztények szénye!

„bennünket törekszel elveszítani.
 „Csak az Istenben kell, s illik biznunk,
 „nem a vad tatárok rabságában.
 „Vészbe ne rohanjatok testvérek,
 „már eltürtük azt, mi legroszabb volt,
 „Isten nyujta nekünk enyhet délben,
 „megsegít ő, hogyha benne bízunk.
 „Férjfiak! piruljatok illy szóért,
 „ha vitézségtekkel büszkélkedtek.
 „Itt hegyen, ha a szomjúság megöl,
 „lesz halálunk Istentől rendelve; —
 „ha az ellen kardjának hódolnánk,
 „öngyilkosság volna gyáva tettünk.
 „A rabságot gyűlöli az Isten.
 „Férjfiak, kik úgy éreztek, mint én,
 „én utánam, szent szűz oltárához!“
 A szent helyre őt a nép követi;
 „Kelj fel Istenünk, te haragodban,
 „és emelj fel őseink honában
 „minket vad ellenségink fölébe.
 „Halljad a hozzád esedezőket,
 „ádáz ellen vett körül bennünket,
 „ments meg a pogányok hálójából,
 „enyhülést nyujts szomjas ajkainknak.
 „Verd le ellenünket országunkban,
 „irtsd ki őket mind — örök időkre!“

Hajh a tiszta égen fölleg látszik,
Fúj a szél, a meny dörög borzasztón;
elsötétül a meny boltozatja,
villámok cikáznak a tatárra,
zápor tölti a hegynek forrásit.

Múlik a vihar, harczos csoportok
gyülnek minden országok- s tájakból;
a zászlók Olmütz felé lobognak.
Oldalukról súlyos kardok függnék,
teli tegzek zörgnek vállaikon,
sisakok ragyognak fejeiken,
és gyors paripáik ágaskodnak.
Messze harsog trombitáik szava,
messze harsog dobjaik robajja.

Mindkét részről egymásra rohannak,
a por felhőként a földről felszáll,
s az utolsó nagy küzdés kezdődik.
Mindenütt zaj: csengnek éles kardok,
mérges nyilak a légben sívítnak,
dárdák, és éles landsák recsegnek.
S volt ott szúrás, volt vagdalkozás is,
síránkozás és örömrivalgás!
Vér folyt, mint esőkor a patakok;
holtak, mint erdőben fa, heverték.
Ennek feje ketté van hasítva,
annak mindkét karja el van vágva;

az lovárol lezuhan társára,
emez ellenét bunkóval vágja.
Mint vihar a fákat ha ledönti,
ennek melle vérét a kard iszsza,
a tatár annak fülét levágja.

Hajh! millyen kiálltás! milly sohajok!
a keresztények már futni kezdenek,
a tatároktól vadúl üzetve.

Hajh! Jaroszlav ide sasként röpiül,
a hősnek keblét aczél borítja,
melly alatt honol bátor vitézség,
éles ész s okosság homlokában,
harci tűz lobog tekintetében.
Dühösen, mint izgatott oroszán,
ha meleg vért megpillant esetleg,
vagy sebzetten a vadászt üldözi,
olly méreggel a tatárra rohan.
Jégesőként a csehek utána.

Vad dühhel tör Kublajnak fiára,
s elkezdődik isszonyú viadal,
dárdáikkal egymásra rohannak,
mellyek nagy robajjal széttöretnek;
Jaroszlav lovastul vértől ázva
kardjával Kublaj fia felé tör,
öt egy vágással vállatól kezdve
a csipőig ketté széthasítja,

úgy, hogy holtan a többek közé rogy,
s íve, tegze megzörög fölötte.

Erre a tatár vad nép elrémül,
s az öles nyársakat eldobálják :
a ki csak bír, az futásnak indul
oda, hol a nap reggel felébred.

S Hana ment vala a gaz tatártól. —

CSESZTMIR ÉS VLASZLAV.

Harczra kelni Neklan
fejedelmi szava parancsol
Vlaszlav ellen.

S kelnek a vitézek, harcra kelnek,
Kelnek a fejedelm parancs szavára
Vlaszlav ellen.

Vlaszlav herczeg büszkélkedik
győzelmével, mellyet Neklanon,
a dicső vezéren nyert vala.

Vassal, és tüzzel berontott
Neklan országába,
s rabló csordáinak
kardjai mögül
Neklant gúnyolja.

„Cszesztmír, sergemet vezesd a harcza,

„gúnyszavakkal hi fel minket a
„felfuvalkodott Vlaszlav.“

S felkel Csesztmír, s megörül neki,
s örvendezve veszi le fekete
kétfogú paizsát, s a paizszsal bárdját,
és az áthatatlan sisakot,
s minden fák alá rak

áldozatokat az Isteneknek.

Csesztmír bátran felkiállt vitézihez,
a vitézek tüstént sorban álltak,
virradás előtt korán haladtak,
és egész nap, s estve is haladtak
oda ama domb felé.

Hajh falvakból füstfelhők gomolygnak,
falvakból bús zokogás hallatszik.

„Ki gyújtotta fel a falvakat,
„ki fakasztá ajkitok nyögését,
„ki volt az? Vlaszlav?

„Ez lesz végső műve a rablónak,
„bosszút, vést reá
„hoznak harcosim!“

Ők így válaszolnak Csesztmírnek:

„Kruvoj, a gaz Kruvoj
„nyájainkat elhajtotta, s a falvakban
„tüzzel vassal nagy nyomort árasztott,
„mindent, a mi csak használható volt,

„vad dühében elpusztított,
„megfogta vezérünket is.“

Csesztmír lángra gyulad Kruvoj ellen;
széles melléből
a harag kitör, szétterjed
minden tagjain.

„Harczosok — szól — hónap reggel
„fellobbantjuk minden haragunkat.
„Hagyj nyugodjanak most
„fáradt tagjaitok.“

Hegyek állnak jobbra,
hegyek állnak balra;
és magas tetőikre
tisza napfény pillantgat.
A hegyeken át ide,
a hegyeken át oda
harczosok vonulnak, s küzdést hoznak.

Hajh! oda a várhoz,
a várhoz a sziklán,
ott Kruvoj fogságban tartja Vojmírt,
s gyönyörű lányát,
mellyet megfogott sűrű erdőben
ott a szürke szikla alján,
hol Neklant gúnyolta.
Neklannak Kruvoj ígért húséget
s kézcsapással megerősítette,

s ugyan ama szóval, kézzel
csak nyomort hozott népére.

Hajh fel a magas várra!
aj rohanjatok vitézek!

Erre fellángolnak a vitézek,
s megrohanják a várat:

hős Csesztmír parancs szavára
jégeső gyanánt rohannak.

A legelsőek paizsot paizhoz szitva,
a hátsók lándsákra támaszkodva,
s a keresztben állított karókra.

Az erdő fölött kiállván
csengnek kardjaik a vár felé.

Kardjok dúl, vág ama kardok ellen,
mellyek a sánczról feléjük vágnak.

Fent a várban Kruvoj, mint a bika,
ordít bátorságot harczosiba,

Kardja lezuhan a prágaiakra.

Mint a fa a szikláról zuhanva
sok erős tölgyet ragad magával,

úgy omolnak összesen a várhoz
Neklannak vitézi.

Most Csesztmír parancsolja, hogy
a várat hátúlról megtámadják,

s a sánczokon átugorjanak.

Hajh! a nagyra felnőtt fákat

ott a szikla közelében
a sánczhoz lehajlítják,
hogy rajtok legördülhessenek
a czölönkök, fejeik fölött.
Fák alá tolongnak a vitézek
sorban egymás mellé, úgy hogy
vállaikkal egymást érintik.
A karókat vállaikra helyezik
hosszat összekötik azokat,
s lándsaikra támogatják.
A karókra szállnak a vitézek
karjaikra landsákat fektetnek,
s kötelekkel összefűzik;
másik sorra száll a harmadik sor,
harmadikra a negyedik,
ötödik, míg a vár
tetejeig érnek,
honnan a kardok villognak,
honnan a nyilak sivítnak,
honnan a czölönkök zúzva dőlnek.
Hajh a prágaiaknak egy csapatja
dühhel a falakra rohan,
az erős várba nyomúl,
ott mindent öl, pusztít.
„Vojmír lépj ki,
„lépj ki kedves lányoddal,

„lépj ki a toronyból
 „oda a sziklára,
 „a szikláról meglátod
 „a boszúló bárd alatt
 „Kruvojt vérzeni.«

S Vojmír lép ki
 kedves reggelen
 gyönyörű lányával,
 s látja ellenét,
 Kruvojt vérzeni.

Csesztmír vissza adja
 a prédát a népnek ;
 a prédával visszatér
 haza a szép lány.

De Vojmír akar
 áldozni az isteneknek
 ugyanazon helyen,
 ugyanazon órában.

„Föl Vojmír,“ — kiáltja Csesztmír —
 „lépteink haladnak győzelem után,
 „győzelem után Vlaszlav felett.
 „Várj az áldozattal, istenek
 „Vlaszlavot akarják elveszítetni.
 „Ha a nap eléri a delet,
 „célunkat mi is elérjük,
 „hol hadunk örömdalai zengnek.

„Vedd ellened fegyverét, s velünk jöjj.“

Erre megörül szívében Vojmír,
s a szikláról messze hangzó szóval
igy kiállt az istenekhez,
hogy az erdő fáí megrezegnek:

„Szolgátoakra ne haragudjatok

„istenek, hogy a mai nap

„nem fog sütni áldozatra.“

Csesztmír mondja: „Tartozunk áldozni,

„most az ellenségre kell rohannunk.

„Szállj sebes lovadra, s rajta röpj,ly,

„gyorsan mint a szarvas, az erdőn

„a tölgyerdőhöz, van ott egy szikla

„út mellett, azt isteneink szeretik:

„annak tetején áldozz az

„isteneknek, a kik megmentettek,

„a győzelemért, mellyet kivivtunk,

„a győzelemért, mellyet kivivunk.

„Mielőtt érzed, hogy a nap haladott

„az ég pályáján, már ott vagy;

„s mielőtt a nap tovább fog lépni

„másik, s harmadik lépéssel,

„hadaid a hegyre jönnek,

„hol füstfelhők közt fog áldozatod

„szállni föl az ég felé,

„s az egész sereg meghajlik,

„a melly arra fog vonulni.“

Vojmír száll sebes lovára, s röpiül gyorsan, mint a szarvas, az erdőn a tölgyerdőhöz ; az út melletti szikla tetején áldozik az isteneknek, a kik megmentették, a győzelemért, mellyet kivívott, a győzelemért, mellyet kivívand. Áldozik nekik derék üszöt, szép veresszinű szőr fénylik rajta ; a pásztortól ott a völgyben a magas fű közt megvette, érte egy lovat fékestül adva.

Áldozó lángok lobognak — a hadak a völgyhez közelegnek, innen fel a tölgyerdőbe.

Így vonulnak a vitézek sorban s fegyvereiket viszik zajongva. S mint vonulnak áldozó tűz mellett, nem felejtik a nagy isteneknek éneket, s dicsszókat hangoztatni. A mint az utólsók áthaladtak, föl pattan Vojmír sebes lovára, s az utolsó öt lovasra felrak czombokat, s kövér oldalakat.

A nap léptével a sergek mennek,

délig, ott a sikon várja őket,
várja őket a hadrontó Vlaszlav;
erdőtől erdőig áll serege,
melly ötször nagyobb a prágaiaknál.
Mint a zivatart hozó felhőkből,
olly zsibongás hallatszik közülök,
s számtalan kutyáknak csaholása.

„Olly ellennel lesz bajos harczolni,
„nem erős a bunkó dárdák ellen.“
Így Vojmír, neki felel Csesztmír:
„Szép, s okos csak titkosan beszélni,
„szép, s okos, mindenre elkészülni,
„homlokunkkal menjünk a sziklának?
„az erős bikát megcsalja róka.
„Itt Vlaszlav a hegyről minket láthat,
„tüstént, le! a hegy köré vonuljunk,
„hogy, kik most elsők valának,
„legyenek utólsók, s többször
„így a hegy körül vonuljunk.“

Vojmír tette azt, és tette Csesztmír.
Hegy körül húzódnak a csapatok,
húzódnak a hegy körül kilenczszer.
Ekkép számukat nagyítják
az ellenség szemei előtt,
s az ellenség félelmét nagyítják.
Alacsony bokorzatban megállnak

úgy hogy fegyvereik
villogtak az ellenség szemébe,
az egész hegy látszott fényleni.
Hirtelen kitör Csesztmír hadával,
— négy csapatból állt ezen sereg —
Trasz kitör az erdő árnyékából.
Trasz meglepi az ellenségeket,
félelem terjed egész erdőben.
Ők mindenfelé szaladnak,
ide, s tova soraik szélednek.

Vojmír őket bátran megtámadja,
s majd a völgy kimenetét elzárja,
majd oldalról áll Vlaszlavnak ellen.
Hajh! mint zúg az erdő, zúg a völgy is,
mintha vívnának hegyek hegyekkel,
s minden fájuk zúzva összetörnék.

Vlaszlav most rohan Csesztmírre,
Csesztmír tör Vlaszlavra; s folytonos
vágásokkal Vlaszlavot leveti.

Szörnyen hengereg a földön Vlaszlav
s bár törekszik, még sem bir fölkelni.
Morena elaltatja homályos
éjbe őt, testéből vér csörög,
vér csörög a zöld gyepen,
és a nedves rőldbe szívárog.
Ordítással elválnak a lelke

s szájából egy fára felröpül;
s ide oda röpdös fáról fára,
mig a holtnak teste hamuvá lesz.

Vlaszlav társi erre megdermednek,
innen futnak fel a hegylejtésre,
Csesztmírnek tekintetét kerülve,
Csesztmírnek, ki Vlaszlavot megölte.

Győzelemzaj hangzik
Neklannak örömtelt füleibe,
gazdag zsákmány feltünik
Neklannak örömtelt szemeinek.

LUDISE és LUBOR.

Figyelemmel halggassatok,
ifjak, öregek! — mesélek
harczjátékról, viadalról.

Elba mellett volt egy herczeg
nagyhirű, gazdag, jó herczeg;
ennek volt szép lánya, a kit
ő, és mindnyájan szerettek.
Csodaszép volt a leányka,
termete bájos, gyönyörű,
vakítófehér a képe,
s arczain rózsák virultak;
égi fény rezgett szemében,

s hófehér válláról lengve
omlott az aranyszínű haj
szép fürtökbe göndörülve.

Egyszer a herczeg várába
hírnök által az urakat
összehíja lakomára.

S íme a megrendelt napon
mind az urak összegyűlnek,
össze az egész országból,
s messze tájakról a herczeg
várába a lakomára.

Harsog a dob, riad a kiirt.

Herczeghez mennek az urak
ő előtte, herczegnő, s a
lány előtt is meghajolnak;
hosszú asztalokhoz ülnek,
ülnek rangszerinti sorban,
Ételül vad sült hozatik,
italul meg édes méhser;
a lakoma vala zajos,
nagyszerű és ünnepélyes.
Szétterjedt erő a testben,
s a kedélyekben vigaság.

S szól a herczeg az urakhoz:
„Ferjfiak, tán jól tudjátok,
„mért gyültetek ide össze :

„én szeretném azt megtudni,
 „mellyiktek nekem leghasznosb.
 „Béke közben is lesz üdvös
 „gondolni a háborúra:
 „mert a németek szomszédink.“

Szóll a herczeg. Múlik a csend.
 Urak elhagyják az asztalt,
 s meghajolnak a herczeg, a
 herczegné, s a lány előtt is.
 Ujra harsog a dob, a kürt.

Mind készülnek harcjátékhoz
 vár előtt a széles réten.
 Magasan, pompás erkélyen
 ül a herczeg sztárosztákkal,
 herczegnő nemes hölgyekkel,
 s Ludisa is a lányokkal.

S szól a herczeg az urakhoz :
 „Ki lesz első harcjátékban,
 „azt választom én, a herczeg.“

És Sztrebornak int a herczeg.
 Sztrebor Ludiszlavot híja.
 Mindketten lovakra szállnak,
 Karjaikban éles dárdák ;
 s tüzesen törvén egymásra
 küzdenek soká vad dühhel,
 mig a dárdák megtöretnek

s elfáradva mindkettőnek
pályából kilépni kellett.

Harsog a dob, riad a kürt.

S szól a herczeg az urakhoz:

„a másikat harcztjátékhoz

„hadd válaszsza a herczegnő.“

A herczegnő int Szrposnak,
ez meg Szpitibort kihíja.

Mindketten lovakra szállnak,
karjaikban éles dárdák.

Szrpos Szpitiborra rohan,
őt a nyeregből kiveti,

s maga is hamar leugrik.

Minkett en kardokhoz nyúlnak,
vágás vágást ér a sötét

paizsokon, hogy szikrát hánynak.

Most Szpitibor vág Szrposra,
s Szrpos a hús földre rogyik.

Elfáradva mindkettőnek
pályából kilépni kellett.

Harsog a dob, riad a kürt.

S szól a herczeg az urakhoz:

„Ludisa válaszsza, ki lesz

„harmadik a harcztjátékban.“

A herczeglány int Lubornak.

Lubor Boemírt kihíja.

Mindketten lovakra szállnak,
 karjaikban éles dárdák,
 egymást üldözik a pályán,
 majd egymásra törnek, s mindkét
 dárda ellenét találja.

Bolemír lerogy a lóról,
 paizsa elröpül, s öt szolgák
 elviszik a harcz színéről.

Harsog a dob; riad a kürt.

Lubor felszóllítja Rubost.

Ez gyorsan lovára ugrik,
 s nagy tüzzel Luborra rohan;
 dárdáját Lubor szétvágja,
 s nagy csapást ejt még sisakján.

Rubos hátra rogy a lóról.

Szolgák viszik őt pályából.

Harsog a dob, riad a kürt.

Most Lubor a nemesekhez:

„Velem a ki vívni akar,

„jőjjön ide a pályára!”

Szóllnak egymás közt az urak,

Lubor vár a pályán. Ekkor

Zdeszlav dárdáját emeli,

mellyen bikafő látható;

maga csődörére ugrik,

s ekkép szóll kevély szavakkal:

„Vad bikát megölt egy ösöm,
„németet apám legyőzött,
„mérközzék velem most Lubor.“
Olly vadúl egymásra törnek,
hogy fej fejjel összekoecezan,
s mindkettő lerogy a lóról;
tüstént nyúlnak kardjaikhoz,
s egymással gyalog harezolván,
kardjaikkal úgy vagdálnak,
hogy csengésök meszsze hangzik.

Lubor Zdeszlav oldalára
ugrik, s megvágja sisakját,
úgy, hogy össze zúzva széthúll,
még a kardját is találja,
melly a pályából elröpül.
Zdeszlav lezuhan a földre.
Harsog a dob, riad a kürt.

Az urak Luborhoz lépnek,
őt a herczeghez vezetik,
herczegnőhöz, s Ludisához;
Ludisa neki koszorut
nyujt, tölgylevelü koszorút.
Harsog a dob, riad a kürt.

ZÁBOJ, SZLAVOJ ÉS LÜDIEK.

Szikla áll ki a sötét erdőből,
 sziklára lép az izmos Záboj,
 megtekinti a tájékat körben,
 annak látásán elbúsul mélyen,
 s zeng panasza, mint galamb sirása.
 Ül sokáig, s bánkodik sokáig,
 s hirtelen felkapkod, mint a szarvas
 le az erdőn, hosszú pusztá erdőn,
 megy a férjfiakhoz sorban
 egytől máshoz az egész országban.
 Egynehány titkos szót vált velük,
 meghajlik az istenek előtt,
 azután barátjához siet.

Már elmúlt az első, s második nap,
 és midőn harmadszor Luna fénylett,
 a sötét erdőben összegyültek.
 Hozzájok lép Záboj, s levezeti völgybe,
 a mély erdő alacsony völgyébe.
 Záboj a legmélyebb helyre száll,
 s hangzó várítóját veszi:

„Testvérszivü, s szikrázó
 „tekintetü férjfiak!
 „Nektek éneklek legmélyebb völgyből.
 „A dal jön szivemből,

„szivemenk mélyéből,

„mellyen dú rágóbik:

„Az apa az ösökhöz ment,

„s gyermekeit az örökségbe,

„s kedveseit helyezte.

„S senkinek sem mondta meg

„„Testvér, szólj hozzájok

„„atyai szavakkal ““

„S egy idegen az örökségbe

„túlnyomó erővel benyomúl,

„idegen szókkal parancsol.

„S mint keletről nyugotig

„szoktak a külföldön, úgy

„kelljen élni nálunk is az

„asszonyoknak, gyermekeknek.

„S csak egy feleségünk legyen a

„vándor-élet hosszú útjában

„Vesznától egész Moranáig.

„Ők kihajtották a karvalyokat

„a berkekből, s melly istenek ott

„a külföldön vannak, olyanokat

„kellett itt imádnunk,

„olyanoknak áldoznunk.

„Isteneink előtt homlokunkat

„verni nem vala szabad, sem ételt

„hozni nekik alkonyatkor,

„Hol apánk rakott az isteneknek ételt,
 „hol dicséneket szokott dalolni,
 „minden fát levágtak,
 „s mind ledöntötték az isteneket.“

Hajh te Záboj szivből szivhez énekelsz,
 bánattelt szived mélyéből. Mint Lumir, ki
 szóval, s énekkel felindította
 Visegrádot, s az egész országot,
 úgy indítsz engem, s minden testvérinket.
 Istenek szeretik a jó énekest,
 Énekelj! erőt ők adtak
 szíúdbe az ellenség ellen.

Záboj néz Szlavojnak
 lángoló tekintetére,
 s énekével gyújtja a sziveket :

„Két fiú, kiknek szava a
 „férjfikort mutatni kezde,
 „járdaltak az erdőbe;
 „ott karddal, bunkó-, s dárdával
 „gyakorolták karjaikat,
 „ott elrejtették a fegyvert
 „s visszatértek víg kedélylyel.
 „Karjaik midőn így megerősültek,
 „s képességük a vívásban,
 „s többi testvéreik is felnőttek,
 „mindnyájan az ellenségre törtek.

„Küzdésük hasonlott fergeteghez
„s viszatért a honba a volt boldogság.“

Hajh mindnyájan Zábojhoz sietnék.

Őt erős karjaik közé szorítják,
egymás mellére teszik kezeiket,
s okosan beszélgetnek sokáig.
Már az éj közelge reggelhez,
a völgyet egyenkint oda hagyják,
minden fához elmennek,
s szétszóródnak az egész erdőben.

S már elmúlt az első, s második nap,
s harmad nap, midőn az éj sötétült,
Záboj az erdőbe ment,
Zábojnak utána csapatok;
Szlavoj az erdőbe ment,
Szlavojnak utána csapatok.
Mindnyájoknak van bizalma a vezérhez,
mindnyájoknak szive a király ellen ver;
éles fegyvert visznek a királyra.

Hajh, Szlavoj testvérünk
oda a kék hegyhez,
ama hegy mindenfelé néz —
arra tartsunk.

A hegyről kelet felé
van sötét erdő;
jobbainkat ott egymásnak nyújtjuk.

Te oda haladj ravaszúl, mint a róka,
én meg erre megyek.

Hajh Záboj testvérünk!
Mért keresse fegyverünk
a hegyen előbb dühét?
Hagyj rohanjunk innen
a királyi rablókra.

Szlavoj testvérünk,
ha kívánod a kígyót eltiprani,
lépj fejére,
ott az ő feje.

A legénység szétterjed az erdőben
jobbra balra szétterjed.

Ezek itt Záboj szavát követik,
azokat élénk Szlavoj vezeti
az erdő mélyein át a kék hegyhez.

Így midőn ötödször a nap felkelt,
jobbjaikat egymásnak nyujtották,
róka pillantással
a királyi seregekre néztek.

„Hagyj gyűjtsön nekünk Ludiek minden
„harczosait egy vágás alá.

„Hajh Ludiek, te rab vagy
„a király minden rabja felett!

„Mondd meg zsarnokodnak, hogy

„mink parancsát csak füst nek tekintjük.“

Erre Ludiek fellobban,
s tüstént összehíja harezosait.
Visszavert fény szétterül az égen,
visszavert fényben ragyognak
a király seregei.

Lábuk kész előre lépni, s karjuk
kész fegyverhöz, Ludieknek szavára.

„Hajh Záboj testvérünk,
„erre te siess szökdesve mint a róka,
„én meg szembe szállok velök.“
S Záboj tör előre, s mint a fergeteg
első soraikra rohan.

S Szlavoj tör előre, s mint a fergeteg
oldalról rohan reájok.

„Ezek döntötték le isteneinket,
„fáinkat levágtak, s berkeinkből
„a karvalyokat kihajtották.
„Isteneink nekünk győzelmet adnak.“

A roppant seregből egy csapat
Ludiektől vezetve Zábojra rohan.

Záboj lángoló szemekkel
tör Ludiekre. Mintha kiszakadva
az erdéből tölgy a tölgygyel vívna,
úgy kiválva az egész seregből
Záboj vágat Ludiek ellen.

Ludiek üt az ellenség paizsára

kardjával, s hármás bőrét szétvágja.
S Záboj öt bunkójával,
ugrik oldalra a gyors Ludiek,
a bunkó egy fába tör
s vissza esik a csapat közé,
s harminczan az ősökhez távoznak.

Lángra gyulad Ludiek.

„Hajh te gaz lator,
„a kígyók nagy szörnye te!
„Karddal vij velem.“

Záboj kardhoz nyúl, s az ellen
paizsából egy darabot levág.
Ludiek kardhoz nyúl, de ez lecsúszik
ellenének bőrös paizsáról.

Mindketten nagyobb haragra gyúlva
egymásnak testét vagdalják, s mindent
mi körülük van, borítják vérrel.
Vérökkel borítják a legényeket,
kik körülük vad dühvel harcolnak.

Már a nap a délt is meghaladta,
s már közelge estnek alkonyához,
s még mindég harczoltak,
egy fél sem akart hátrálni,
úgy küzdenek itt, úgy küzd amott Szlavoj.

„Hajh te rabló, menykő üssön meg,
„mért iszod te vérünket?“

Záboj bűnkóját ragadja.

Félre ugrik Ludiek,
Záboj emeli bunkóját
s ellenére dobja.

A bunkó röpül, a paizs széthúll,
paizs mögött széthúll Ludieknek melle.

Lelke a nehéz bunkótól megijed,
bunkó a lelket is kiúzi.

S még öt ölnyire a had közé röpül.

A rémület zajt facsar ki
az ellenség ajkiról;
de öröm hangzik Záboj hadában,
villog a derült szemekből.

„Lám testvérim, isteneink
„nékünk ezt a győzedelmet adták.
„Sergünk egy csapatja jobbra, másik
„balra menjen. Minden völgyekből
„a lovakat ide hozzátok.

„Hagy nyerítsenek egész erdőben.

„Hajh Záboj, testvérem! te bátor oroszlán,
„Hajh ne szünj meg az ellent üldözni!“

Záboj paizsát elveti magától;
egy kezében karddal,
más kezében bunkóval
tör az ellen sorai közé.

Ők jajgatnak, ők hátrálnak

rémüléstől üzve futnak,
rémülés fakaszt zajt ajkaikról.

Lónyericítés hangzik az erdőben,
„Föl lovakra! így az ellenség után
„az egész országban.
„Gyors lovak, vigyétek
„bosszunkat utánok!“

A sergek sebes lovakra szállnak
s gyors szökéssel az
ellenséget üldözőbe veszik.
Vágás vágást ér, s mindinkább
nő, s fellángol vad dühök.
S eltűnnek lapályok, hegyek, erdők,
jobbra, balra mind szalad utánok.

Vad folyam zúg erre,
hab tolúl a habra;
A vitézek sorban ide hajtva
a vad folyamon keresztül törnek.
A hullám sok idegent elragad,
de túlpartra viszi ösmerősit.

A vidéken szerte szélylyel hosszú
szárnyait teríti a vad sólyom
madarak után gyorsan röpülve.
Zábojnak vitézi szétterjednek,
szerte szélylyel az egész országban,
száguldoznak az ellen után,

öket leverik, s úgy eltiporják.
 Így utánuk Luna fénye mellett,
 így utánuk, mikor a nap süt,
 és homályos éjjelen
 s éj utáni szürke reggelen.

Vad folyam zúg erre,
 hab tolúl a habra:

A vitézek sorban ide hajtva
 a vad folyamon keresztül törnek;
 a hullám sok indeget elragad,
 de túlpartra viszi ösmerősit.

„Oda ama szürkülő hegyekhez!
 „Ott bosszúnkat végre hajtjuk.“

„Hajh, Záboj testvérünk,
 „a hegyekhez már közel vagyunk;
 „ellenséginkből csak kis csapat maradt,
 „az is kér szorult szivvel kegyelmet.“

„Föl hát! vissza az országba,
 „te ide, oda én, mindent,
 „a mi csak királyra int, kiirtunk.“

Szél rohan az országon keresztül,
 harczosok rohannak az országon,
 az országon jobbra balra
 tágas sorban hadtömegek
 nagy örömrivalgással.

Hajh, testvérünk, itt a szürke hegy,

itt az istenek győzelmet adtak,
 itt még sok lelkek szállognak
 fáról fára ide s tova.
 Tőlük félnek a madarak
 s a vad állatok, csak
 a baglyok nem félnek tőlük.
 Föl a hegyre, eltemetni a
 holtakat, s az isteneknek,
 kik megszabadítottak,
 ételt hozni, s bő áldozatoka
 dicsdalokat énekelni, s szentelni
 nekik a megölt ellenség fegyverét.

Z B I H O N Y.

Fáról fára röpdös a galamb, s fájdalmát
 búsan turbékolja az egész erdőnek.
 „Hajh te széles erdő! benned röpdösgettem
 „drága tubiczámmal, legkedvesb párommal!
 „Zbihony, a gonosz, megfogta tubiczámat,
 „s felvitte a várba, ah! a szikla várba.“

Aj egy ifju jár a vár körében,
 drága kedvese után búsan zokogva.
 A vártól sziklához. Leül a sziklára;
 búsan ül a néma erdővel hallgatván.

A galamb is oda röpül, és nyögdécsel.

Hozzá felemelt fővel az ifjú így szól:

„Neked is galambom, szomorú a magány,
 „tán a karvaly körme párodat megfogta?
 „Zbihony hajh gonosz te! ott a szikla várban!
 „elvitted a kedvest, legkedvesbikémet,
 „s föl vitted a várba, ah a szikla várba!
 „Te galamb küzdöttél volna a karvalylyal,
 „de szivecskéd véres harcokhoz nem termett;
 „elragattad volna karvalytól párodat,
 „de nincs éles körmöd, mint az ormadárnak;
 „te az ádáz karvalyt meg is ölted volna,
 „ámde csőröd gyöngé, s nincs szoktatva húshoz.
 „Föl busongó ifjú, fel, rohanj Zbihonyra!
 „bátor sziv ver benned ellenséged ellen,
 „vannak karjaidban éles fegyvereid,
 „van vas buzogányod, van bunkód fejére!“
 Felkapkod az ifjú, s lehalad az erdőn,
 fegyverét, s bunkóját felveszi magára,
 így siet fel a sötét erdőn a várhoz;
 éjjel eljön oda. Mindenütt sötétség.
 Kopog izmos markával.

„Ki az?“ hangzik bent.

„Eltévedt vadász.“

S im nyitva áll a kapu.

Kopog izmos markával, s az ajtó nyílik.

„Hol van Zbihony vladika?“

„Ott a nagy esarnokban.

„Ott a búja Zbihony, ott sir a leányka.“

„Nyiss ki a vadásznak!“

De Zbihony nem nyitja.

S a legény bunkóval széttöri az ajtót,
bunkóval szétzúzza Zbihony koponyáját,
s a várban mindenfelé futkos, s mindent öl,
s kedvesénél nyugszik a nap virradtáig.

Reggel a nap fényt vet erdőből a várra;
s új öröm felébred a legény szívében,
hogy lányát ölében ismét ringathatja.

„Hát ezen galamb kié?“

„Mefogta Zbihony,

„s fogva tartá őt is, mint engem, a várban.“

„A várból erdőbe.“

S erdőbe röpi az,
s röpi ide, röpi oda a ligetben,
fáról fára, drága legkedvesb párjával
s vele alszik ismét ugyanazon ágon.

Így örül a lány is, kedvesével együtt
ide s tova jár mindenfelé, mint tetszik,
és ő véle alszik ugyanazon ágyon.

A BOKRÉTA.

Suttog fejedelmi
erdőkben a szellő;
a lányka sietve
leszáll a patakhoz,
belőle vizecskét
vassal övedzett
korsókba merítget.

Úszkálva közelg egy
bokréta a lányhoz,
illatözönlő
rózsák- s ibolyákból.

Fogdosva a lány a
bokréta után nyúl,
ah íme a hűvös
habokba lecsúszik.

Ejnye te pompás
bokréta, ha tudnám;
ki puha földbe
ültete, annak
gyűrűmet od' adnám.

Ejnye te kedves
bokréta, ha tudnám,
ki gyenge fűzérbe
foglalt, neki adnám

hajamból a tücskét.

Ejnye te kedves
bokréta, ha tudnám,
ki téged a hűvös
vizre eresztett,
annak od' adnám
fejem koszorúját.

A Z E P E R.

Eprészni kedvesem
a zöld erdőbe megy,
éles tövisre lép
fehér lábacskaival.
Azért nem bir most kedvesem
a lábacskára lépni.

Hajh te tövis, éles tövis,
mért megsebezted őt?
Azért ki foglak irtani
éles tövis, a ligetből.

Jöjj kedvesem hús árnyékba
a zöld ligetben;
mig én a rétről elhozom
fehér lovacskaamat.

Lovacskaám a réten
sűrű fű közt legel;

ott a hívösben kedvesem
szeretőjére vár.

A lány panaszkodik
halk szóval az erdőben :
„Mit fog majd mondani anyám ?
„ah én boldogtalan leány !
„Anyám mindég azt mondogatja :
„Kerüld az ifjakat !
„minek kerüljem őket ?
„midőn jó emberek.

S én eljöttem lovacskámon,
melly mint a hó, fehér ;
leszálltam róla s fához ;
kötöttem záblyáját.

S a lányt ölelve, szivemhez ;
csókolgatám szép ajkait ;
s ő megfeledkezék
lábának fájdalmáról.

Ekkép enyelegtünk együtt,
a nap nyugodni szállt.

„Jer kedvesem tüstént haza,
„mig ott a nap lenyugszik.“

S lovamra tüstént felszálltam ;
melly mint a hó fehér,
ölembe vettem kedvesem ;
s vele jöttem haza.

A S Z A R V A S.

Erdőn hegyen bolyong a szarvas,
s szökdécsel az országban,
erdőkön, völgyeken keresztül
hordozza büszke címerét.

A büszke címerrel
tör a sűrűségen keresztül,
s az erdőben szökdécsel
sebes lábakkal.

Egy ifjú is bolyong az erdőkben,
s völgyekben járdal vad viadalra ;
erős fegyvert vivén magával,
erős fegyvert, melylyel
az ellenség hadait áttöri.

Az ifjú már nem jár az erdőkben!
Vad ellenség orozva rá rohant,
haragtól lángoló szemekkel,
mellére vágja a nehéz dárdát,
— az erdőkön bús sohaj hallatszik —
s úgy úzi ki az ifjú lelkét ;
melly szép sudár nyakán kiröpül,
nyakán s szép ajkain keresztül.

Itt fekszik ő, meleg vér
foly lelke után, melly elröpült,
a nedves földbe szivárog,

s bús fájdalom száll a lányok szívébe.

Az ifjú fekszik a hús földben,
s fölötte a tölgy nagy fává felnő,
s terjeszti széles ágait.

A szarvas jár szép czímerével
s sebes lábakkal szökdécsel,
s sudár nyakát a lombhoz emeli.

Gyors karvalyok csoportjai
röpülve gyűlnek az erdőből
a tölgyhöz, s rajta kárógnak:
„az ellenség dühe alatt
„az ifjú elveszett!“
öt minden lányok megsiratják.

A R Ó Z S A.

Hajh te rózsza, kedves rózsza!
mért virultál olly hamar fel?
felvirulva megfagytál,
megfagyva elhervadtál,
elhervadva széthúlltál!

Ültem estve, későn estve,
ültem a kakas szaváig,
s hasztalanúl várakoztam,
a forgácsok mind elégtek.

Elszunyadtam és álmodtam,
 hogy nekem szegénynek
 jobb kezemnek újjáról
 az arany gyűrű lecsúszott,
 és a drága kő kiesett;
 a követ hajh nem találtam. —
 Kedvesemre várok még.

A K A K U K.

Széles mezőben tölgyfa áll,
 Kakuk a tölgyre száll;
 hogy nincs mindég tavasz,
 panaszkodik, kukucskál.
 Mikép érnék meg a vetés,
 ha volna csak tavasz mindég?
 az alma hogy pirulna meg,
 ha a nyár soh' el nem múlnék?
 hogy fagyna a kalász, ha tél
 nem jönne el az ősz után?
 ha mindig volna egyedül,
 beh! szomorkodnék a leány!

A B Ú S O N G Ó.

Hajh ti erdők, gyászos erdők!

Miletini erdők!

télen, nyáron egyaránt

zöldek hogy lehettek?

Vajha nem kellene sirnom,

szívemet búsítnom!

de jó emberek — mondjátok:

ekkor ki ne sírjon?

Hol apám, a kedves apa?

sírban eltemetve;

hol anyám, a kedves anya?

zöld fű nő fölötte.

Nincs nekem bátyám, sem öcsém,

nincs húgom, testvérem;

s hol a kedves? — kérdezitek —

elvitték már régen.

A P A C S I R T A.

Kendert gyomlálva a leány

az úri kertben ül;

hozzá száll a pacsirta

s őt kérdi, mért búsúl,

Te kis madár, hogy tudna
 vigadni most szívem?

oda a szikla várba
 elvitték kedvesem!

Irnék neki — tollacszkám
 ha volna — levelkét,

te kis hedves pacsirta
 neki azt elvinnéd.

Nem írhatok — nincs tollam,
 nincs hártým — levelet.

Köszönts daloddal őt, hogy
 a bú itt eltemet.

A várban károg — — —

AZ ORSZÁGGYÜLÉS.

Minden atya házában kormányoz,
 férjfiak künn, nők otthon dolgoznak,
 és ha meghal a családnak apja,
 a javakban osztoznak mindnyájan,
 ön törzsükből vladikát választván,
 ki mindnyájokért jár a gyűlésbe,
 jár a kmetek, lechek, vladikákkal.
 Kmetek, lechek, vladikák szavaznak,
 s a jogot törvény szerint helyeslik.

LUBUSA ITÉLETE.

Vltava, mért zavarod vizedet?
zavarod eziüsthábú vizedet?
ádáz förgeteg felkorbácsolt-e,
vagy a felhő megszakadt fölötted,
melly lehordta zöld hegyek tetőit,
melly kimosta az arany homokot?
Vizemet miképen nem zavarnám,
két testvér midön egymással pöröl,
két testvér az apai jószágon?
mérgecs dühhel egymással pörölnek,
egy részről a vad Chrudos, Otava
az aranyvivő Otava mellől,
más részről Sztyaglav hús Radbuzától,
mindketten testvérek Klen fajából,
régii Popel törszéből Tetvának,
a ki Csehnek társival e gazdag
földre jött három folyón keresztül.
A bizalmas fecske jön repülve,
jön csavargós Otava partjától,
és leszáll az ablakra Lubusa
ös atyáinak arany lakában,
ösi lakban, Visegrád várában,
ott panaszkodik, s sirongat búsan.
Hallja bús panasz szavát testvére,

testvére Lubusa udvarában,
 s Visegrád hercegnőjét megkéri,
 hogy bírói gyűlést híjon öszve,
 erre mind a két testvért idézze,
 és a pört törvény szerint eldöntse.
 A hercegnő tüstént elhivatja
 Szvatoszlavot szürke Lubiczától,
 melly körül tölgyligetek zöldelnek.
 Lutobort a dobroszlavi hegyről,
 hol a Sasfolyó Elbába omlik;
 Ratibort is a Szudeták mellől,
 hol Trut a szörnyü sárkányt megölte;
 s Radovant Kamenímoszt tájáról,
 Jaroszirt a vízgazdag hegyekről,
 Sztrezibort a szép Százava mellől,
 Szamorodot az ezüstdús Misztől,
 s kmeteket, lecheket, vladikákat,
 s a két testvért: Chrudost, meg Sztyaglavot,
 kik apai jószágon pörölnek.
 Összegyűlnek Lechek, és Vladikák
 Visegrádon — — — — —
 rangjokhoz képest helyet foglalnak;
 a hercegnő hófehér ruhában
 a dicső gyűlésben lép a trónra;
 — — — — két jósló szüz,
 kik a törvényt értelmezni tudják;

ennél vannak a törvényes táblák,
 az tart kardot, melly a bünt bosszúlja;
 átellenben a joghirdető tűz,
 és alattuk tisztító szentelt víz.

Szóll atyai trónról a hercegnő :

„Kmeteim, Leheim, Vladikáim!
 „Két testvér közt döntsétek el a pert,
 „két testvér közt, kik örökségen, az
 „apai örökségen czivódnak :
 „mint az örök istenek rendelték,
 „vagy közösen a jószágot birják,
 „vagy osszák azt egymás közt két részre.
 „Kmeteim, Leheim, Vladikáim,
 „véleményemet bíráljátok meg,
 „ha külömben kedvetek szerint van,
 „de ha kedvetek szerint nincs, akkor
 „hozzatok ti más ítéletet, melly
 „a testvéreket megbékélteti.

Meghajoltak a lechek, s vladikák
 s lassu hangon kezdetek beszélni,
 lassu hangon egymás közt beszélni,
 s a hercegnő mondását dicsérni.

Lutobor dobroszlavi hegyekről
 fölkel, a következő szavakkal:

„Nagyságos hercegnő ősi trónon,
 „megfontoltuk már ítéletedet,

„szedj most népedtől szavazatokat.“

Szednek szavazatokat a szüzek,
szedik azokat szentelt edénybe
s a lecheknek adják, hogy hirdessék.

Radovan Kamenimosztról felkel,
s a szavazatok számát vizsgálja,
a többséget hirdeti a népnek,
melly azért gyült össze, hogy ítéljen:
„Két testvér, mindketten Klen neméből,
„ősi Tetva Popelnek fajából,
„a ki Csehnek társival e gazdag
„földre jött három folyón keresztül,
„az örökségen béküljete meg,
„s mindketten bírjátok azt közösen.

S felkel Chrudos kígyozó Otvától
belsejében epe áradozik,
minden tagja reszke vad dühében,
rázza karját, s ordit, mint a bika.
„Jaj a fészeknek, mellybe vipera
„hathat! Jaj a férjfiaknak, kiket
„nő kormányoz, férjfihoz csak illik,
„hogy uralgjon; — az elsőszülöttet
„illeti az apai örökség.

S az arany trónról felkel Lubusa,
s szól: „Ti Kmetek, Lechek, és Vladikák,
„hallottátok a gyalázó szókat,

„ti ítéljeteK törvény szerint most,
 „pereiteket nem döntöm én el;
 „körötökből férjfit választatok,
 „hogy vassal kormányozzon titeket,
 „a leánykéz gyenge a kormányhoz.
 Ratibor Szudeták mellől felkel,
 s kezdé: „Szégyen volna németeknél
 „számunkra igazságot keresni,
 „van nálunk igazság törvényekben,
 „mellyeket apáink egykor hoztak
 „ezen — — — —

VISEGRAD ALATT.

Hajh te napunk, te
 büszke Visegrad!
 állasz a dombon
 büszke negéddel,
 állasz a sziklán
 s rettenetes vagy
 az idegennek.
 Fürge folyóvíz
 gördül allatad:
 gördül allatad
 Vltava habja.

Partjain ennek
gyors Vltavának
sűrű bokor közt
van hűvös árnyhely.

Kis csalogány itt
zeng vigadólag,
s zeng szomorúan,
mint örömet, vagy
bánatot érez.

Hajh, ha ligetben
fülmile volnék,
arra röpnék,
merre babám jár
esti homályban;
a szerelem kelt
mindeneket fel;
mind, miben élet
van, törekedve
eped utánna:
Én is, az árva
vagyok utánad
kedves! irántam
légy kegyelemmel.

I. VENCZEL KIRÁLY DALA.

Több nagy kalandokból
nyujtott a szerelem
nekem gyönyörédent.
Szivemből sóhajtok,
ha rá emlékezem,
o milly kedves gyönyör
után eped szivem,
ha olly szép lánykával
dicsekednem lehet.

S mégis, szeretete,
daczára, bút okoz,
ezt mindig hordozom,
s nem kérdi, kit gyötör.

Szeretni vágy szivem,
o boldog boldog én!
mit forrón óhajtok,
pillantás üdve az;
mert minden édenem
szeméből száll felém
szerető szívembe.

Szerelmem folyvást nő
a szüz részvét alatt —
övé szivem, eszem.

Ő minden bájaknak

forrása, kezdete,
boldogságom, s vágyam.

Mint a nyiló virág
kivánja harmatát,
csókoltam ajkait —
o boldog, boldog én!
elmém nem fogja fel,
mint üdvöztit kegyed.

Vágyam szerelmemet
kiüzi; ez csak bút,
az örömet nyújt.
a szerelem panaszt
indítand ellenem;
de nem panaszkodik
azért, hogy átfogtam
fénylő, szép, gyönyörű
édes kedves testét,
minden becsülettel.
Mert a midön szívem
rábjáva lett a — — —

TARTALOM.

Ulrik és Boleszlav.....	7
Benes, Hermann fia.....	9
Jaroslav.....	13
Czestmir és Vlaszlav.....	24
Ludise és Lubor.....	34
Záboj, Szlavoj és Ludiek.....	40
Zbihony.....	50
A bokréta.....	53
Az eper.....	54
A szarvas.....	56
A rózsa.....	57
A kakuk.....	58
A búsongó.....	59
A pacsirta.....	59
Az országgyűlés.....	60
Lubusa ítélete.....	61
Visegrád alatt.....	65
I. Venczel király dala.....	67

Ugyanazon kiadótól kaphatók:

* SAZAVO - EMMAUZSKOJE SVJATOJE
BLAGOVĚSTVOVANJE.

Š průčelním obrazem v oceli i dvěma snímky 3 zl. st.

*POČÁTKY POSVÁTNEHO JAZYKA SLOVANSKÉHO. Od Vácesl. Hanky. 49 str. 15 kr.

*НАЧАЛА РУССКАГО ЯЗЫКА. Počátky ruského jazyka od Váceslava Hanky. V Praze 1857. v 12ce. se dvěma rytinami, cvičením i slovníčkem. 1 zl.

MLUVNICE POLSKÉHO JAZYKA, druhé popravené vydání Václava Hanky. V Praze u J. G. Calve 1850. str. XXIV a 176. 40 kr.

MLUVNICE ČESKÉHO JAZYKA, na základě soustavy Dobrovského. Od Václava Hanky. Třetí vydání v Praze u Václava Hessa 1849. str. XII i 268. 40 kr.

*PRAVOPIS ČESKÝ. Od Václava Hanky. Deváté vydání. V Praze 1849. str. 96, 9 kr.

*DALIMILOVA CHRONIKA ČESKÁ, v nejdávnější čtení navracena s různoslovím i přídavky deseti rukopisů opatřena. Od Váceslava Hanky. Še snímkem nejstaršího rukopisu. Otisk druhý. V Praze 1851. str. 24. 261. 50 kr.

*Táž chronika bez různosloví i přídavků 20 kr.

HISTORIA O CÍSAŘI KARLOVI toho jména
čtvrtém, od M. Prokopa Lupáče z Hlavačava.
V Praze 1848. s rytinou pomníka Karlova i
snímkem vlastnoručního písma jeho, str. 120
v 12co.

***KRAKOVIAKY.** Národní písně polské. Polsky
s českým překladem. Pr. 1851. 20 kr.

PŘEHLED LITERATURY ČESKÉ. Dle dru-
hého vydání Historie literatury české, Josefa
Jungmanna. V Praze u V. Hessa 1852. 10 kr.

***PRAVOPIS RUSKO-ČESKÝ.** Druhé vydání.
Pr. 1852. 9 kr.

OBRAZY DĚJIN ČESKÝCH. Od Vácesl. Hanky.
Druhé vydání. V Praze 1850. str. 242 v 12ce,
u Václava Hessa. S obrázky. 30 kr.

***POLYGLOTTA** kralodvorského rukopisu. Text
v pówodniem i obnoveném pravopise; překlady
ve čtrnácti gazycích. V Praze 1852. 2 zl. 30 kr.

***RUKOPIS KRALODVORSKÝ,** v pówodniem
starém jazyku, s připojením Německého pře-
loženie. Vydanie desáté, 20 kr. stř.

***Týž bez německého přeložení** vyd. 11té. 10 kr.

A KIRALYUDVARI KÉZIRAT. Költemények a
Csehek őskorából. Magyaritotta Riedl Szende.
Praga 1856. 15 kr.

***POESIE NAZIONALI** lirico-epiche della Boemia
tratte dal codice di Kralové Dvůr. Versioni di
Felice Francesconi. Praga 1851. 10 kr.

***КРАЛЕДВОРСКАЯ РУКОПИСЬ.** Собра-
ніе древнихъ чешскихъ зпическихъ и ли-
рическихъ пѣсень. Переводъ Н. Берга.
Въ чешской Прагѣ 1851. 106 str. 30 kr.

***KRALODVŮRSKI RUKOPIS.** Pšeř. vot J. E.
Smolerja. Pr. 1852. 15 kr.

***KRÓLODVORSKI REKOPIS.** Przeř. przez Lu-
cyana Siemiéńskiego. V Pradze 1852. str. 80.
15 kr.

***HANKOVY PÍSNĚ.** V Praze 1851. 202 str.
v 16ce. páté. rozmnožené vydání, s vinětkami
ve slušné obálce. 30 kr.

***СВЯТОЕ ЄВАНГЕЛІЄ ПО ОСТРОМІРОВОУ СЪПИ-**
СКОУ 1065 — 1057 ЛѢТЪ. Празъ 1853.
str. XII i 205. V pěkné obálce 1 zl.

* **ШӘХӘӘШШӘӘРРТА ӘӘӘӘӘӘШТ.**
Божественная служба. Divinum offi-
cium. Pragaе 1854. 20 kr.

A csillagal jegyzett könyvek a kiadónál (cseh
Muzeumban) az ár egy harmadával ólisóbbak.

Deacidified using the Bookkeeper process.
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: Feb. 2007

PreservationTechnologies

A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION

111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16066
(724) 779-2111

